

19279

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΤΗΧΗΣΗ

ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΚΑΤΗΧΗΣΗ

Για τὸν ΣΤ' τάξιν
τῆς Ἀρχαίας Σχολῆς

Μέ ἀπόφαση τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τὰ διδακτικά βιβλία τοῦ Δημοτικοῦ, Γυμνασίου καὶ Λυκείου τυπώνονται ἀπὸ τὸν Ὀργανισμό Ἐκδόσεως Διδακτικῶν Βιβλίων καὶ μοιράζονται ΔΩΡΕΑΝ.

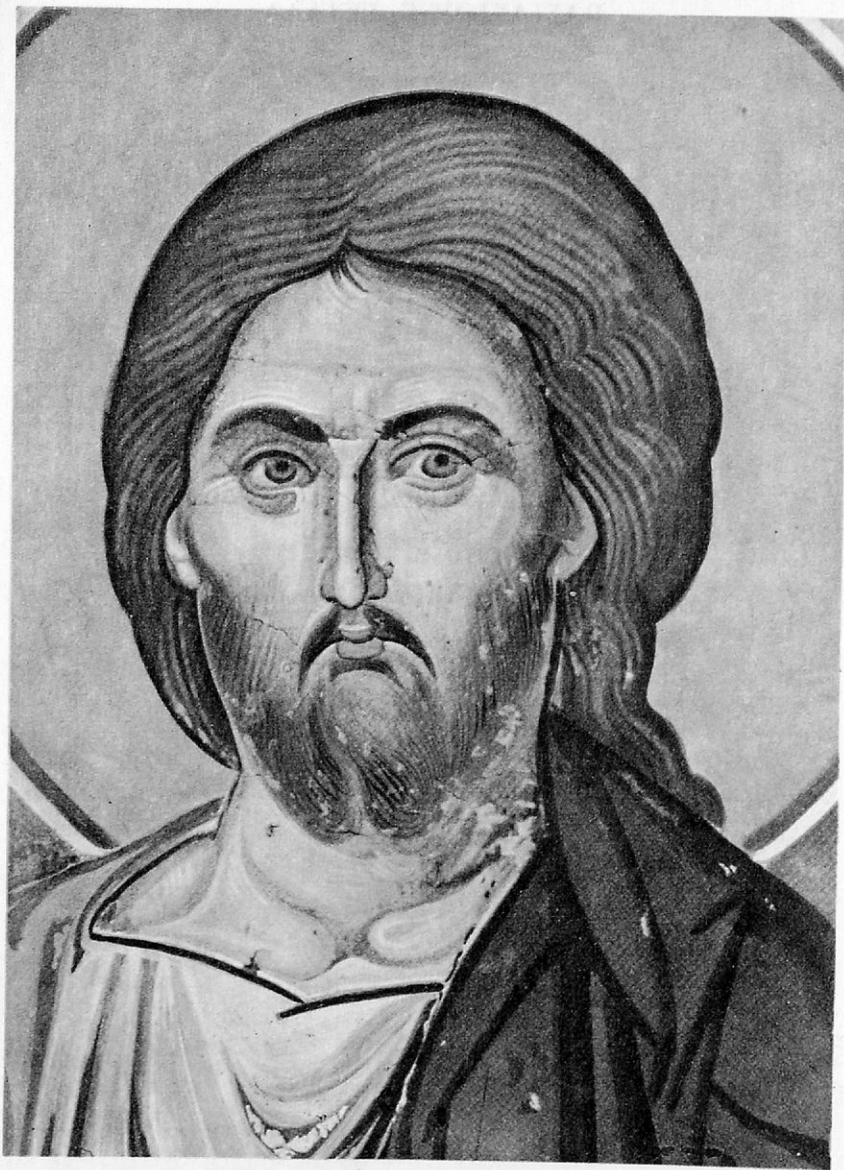
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Γ. ΣΚΙΑΔΑ

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΤΗΧΗΣΗ

Γιά τήν ΣΤ΄ τάξη
τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑ 1979

Ὁ Παντοκράτορας Χριστός. Ἔργο τοῦ Μανουήλ Πανσέληνου. 14ος αἰώνας.
Πρωτάτο Ἁγίου Ὁρους.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Έννοια της Θείας Λατρείας.

Ο άνθρωπος έχει τό προνόμιο καί τήν τιμή νά ἐκδηλώνει τό σεβασμό του στό Θεό μέ τήν προσευχή. Μπορεῖ νά ἐξωτερικεύει τήν εὐλάβεια πού πλημμυρίζει τήν ψυχή του μόνος του μέ τήν ἀτομική προσευχή ἢ μαζί μέ ἄλλους μέ τήν κοινή προσευχή καί μάλιστα μέ τή λατρεία.

Λατρεία λέμε τή δημόσια προσευχή τῆς Ἐκκλησίας μας, στήν ὁποία ἐκδηλώνουμε τήν εὐλάβειά μας στό Θεό μέ λόγια καί ἔργα καί παίρνουμε τή Θεία Χάρη.

Ἄμα συμμετέχουμε στή λατρεία τῆς Ἐκκλησίας μας μέ εὐλάβεια καί προσοχή δυναμώνει ἡ πίστη μας καί προσελκύουμε τή Θεία Χάρη. Ζοῦμε μέσα σέ μιά γιορταστική ἀτμόσφαιρα, συνδεόμαστε μεταξύ μας καί πάνω ἀπ' ὅλα γινόμαστε ἕνα σῶμα καί ἕνα πνεῦμα μέ τόν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό.

Περιεχόμενο καί χρησιμότητα τῆς Λειτουργικῆς.

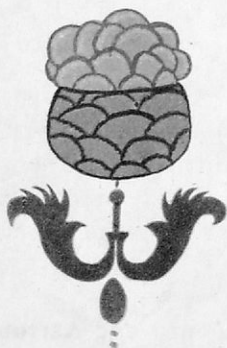
α) Περιεχόμενο. Λειτουργική λέμε τό μάθημα, πού ἀσχολεῖται μέ τίς λατρευτικές ἐκδηλώσεις τῆς Ἐκκλησίας μας. Καί ἐπειδή ἡ λατρεία γίνεται σέ ὀρισμένο *τόπο* καί *χρόνο* καί μέ καθορισμένο *τρόπο* γι' αὐτό ἡ Λειτουργική χωρίζεται σέ τρία τμήματα πού ἀναφέρονται:

1) Στόν τόπο τῆς λατρείας. Στό μέρος αὐτό γίνεται λόγος γιά τοὺς ναούς, τά ἱερά σκεύη, τά ἄμφια, τίς εἰκόνες καί γιά ὅσα ἄλλα ὑπάρχουν ἐκεῖ.

2) Στο χρόνο της λατρείας. Σ' αυτό γίνεται λόγος για τις χριστιανικές γιορτές και

3) Στόν τρόπο της λατρείας. Στο μέρος αυτό διδάσκονται όσα αναφέρονται στις ιερές ακολουθίες ή τελετές της Ἐκκλησίας μας.

β) Χρησιμότητα. Τό σπουδαιότατο μάθημα της λειτουργικῆς θά μᾶς δώσει τήν εὐκαιρία νά μποῦμε στόν ἱερό ναό καί νά παρακολουθήσουμε μέ εὐλάβεια ὅσα γίνονται ἐκεῖ. Νά παρακολουθήσουμε τίς ιερές Ἀκολουθίες καί μάλιστα τή Θεία Λειτουργία μέ τό μεγάλο Μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Ἐτσι θά μποροῦμε νά ἱκανοποιοῦμε τή δίψα πού ἔχει ἡ ψυχή μας, νά λατρεῖ τό μόνο ἀληθινό Θεό. Καί αὐτός ὁ θησαυρός τῆς Θείας λατρείας θά μᾶς φέρνει πάντα σέ ζωντανή ἐπικοινωνία μέ τόν Ἀρχηγό τῆς Ἐκκλησίας, τόν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό, τό Σωτήρα καί Λυτρωτή μας.

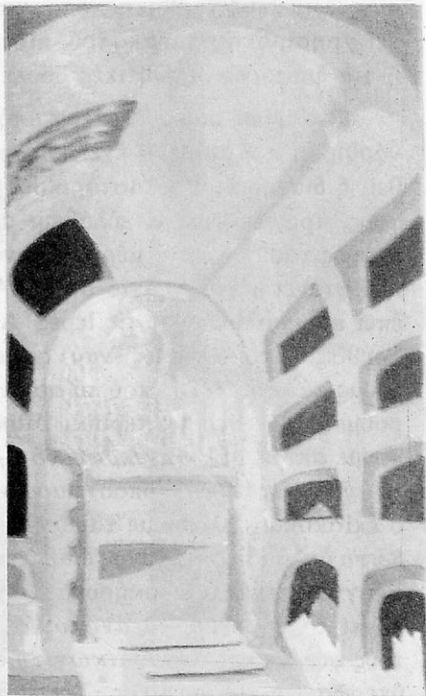

Ο ΤΟΠΟΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

1. Ὁ Χριστιανικός ναός καί τά μέρη του.

Ἐξέλιξη τοῦ ναοῦ.

Ὁ Θεός ὡς Πνεῦμα πού εἶναι, βρίσκεται παντού. Ἐπομένως παντοῦ μπορούμε νά Τόν λατρεύουμε. Γιά μεγαλύτερη ὁμως ὠφέλειά μας Τόν λατρεύουμε σέ ὀρισμένο τόπο, στό ναό, τόν ὁποῖο ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ὠνόμασε «*Οἶκον τοῦ πατρὸς του*». (Ἰωάν. Β' 16). Στό ναό μᾶς βοηθάει ὁ ἱερός του διάκοσμος καί ὅλα ὅσα γίνονται ἐκεῖ. Οἱ πρῶτοι πιστοί ὕστερα ἀπό τό ναό τοῦ Σολομώντα χρησιμοποίησαν γιά τή λατρεία ἰδιωτικά σπίτια, «τούς εὐκτήριους Οἴκους». Ἀργότερα ἐξαιτίας τῶν διωγμῶν ἀναγκάζονταν ν' ἀναζητοῦν κρυφοὺς τόπους γιά νά λατρεύουν τό Θεό, τίς κατακόμβες. Αὐτές ἦταν ὑπόγεια χριστιανικά κοιμητήρια, πού χρησίμευαν καί σάν καταφύγια τῶν διωκομένων χριστιανῶν. Οἱ κατακόμβες ἀποτελοῦνταν ἀπό ὑπόγειους διαδρόμους μέ πολλές διακλαδώσεις, οἱ ὁποῖες κατέληγαν συνήθως σέ κάποιο θάλαμο. Τούς ὑπόγειους αὐτούς θαλάμους συχνά οἱ χριστιανοί τοὺς μετέτρεπαν σέ παρεκκλήσια, ὅπου μαζεύονταν γιά νά λατρεύουν τό Θεό καί νά τιμοῦν τή μνήμη τῶν μαρτύρων. Ἀπό τόν 3ο αἰῶνα ἄρχισαν νά κτίζουν τοὺς πρῶτους κανονικοὺς ναοὺς. Καί ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Μ. Κωνσταντίνου μπορούσαν πιά νά χαίρονται τοὺς πολλοὺς ναοὺς, πού κτίζονταν ἐλεύθερα στά Ἱεροσόλυμα, στήν Κωνσταντινούπολη κ.ἄ.

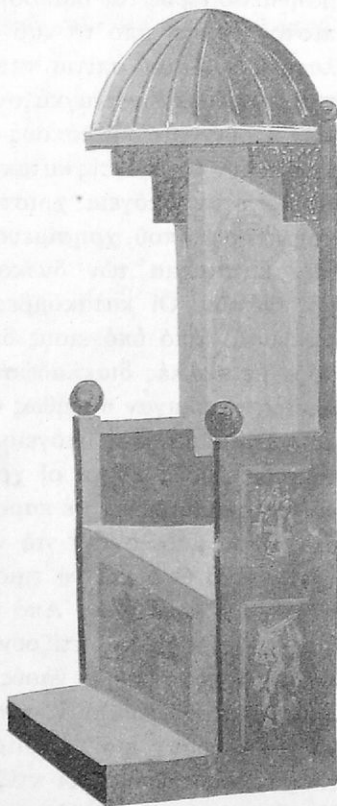
Εἰκόνα κατακόμβης.

Τά μέρη τοῦ Χριστιανικοῦ ναοῦ.

Οἱ χριστιανικοὶ ναοὶ κτίζονταν ἔτσι, ὥστε νά διαιροῦνται σέ τρία μέρη: στό νάρθηκα, στόν κυρίως ναό καί στό Ἅγιο Βῆμα. Κτίζονταν μέ τό ἅγιο Βῆμα ἀνατολικά. Ἡ ἀνατολή συμβόλιζε τό πνευματικό φῶς τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Ἥλιου τῆς δικαιοσύνης.

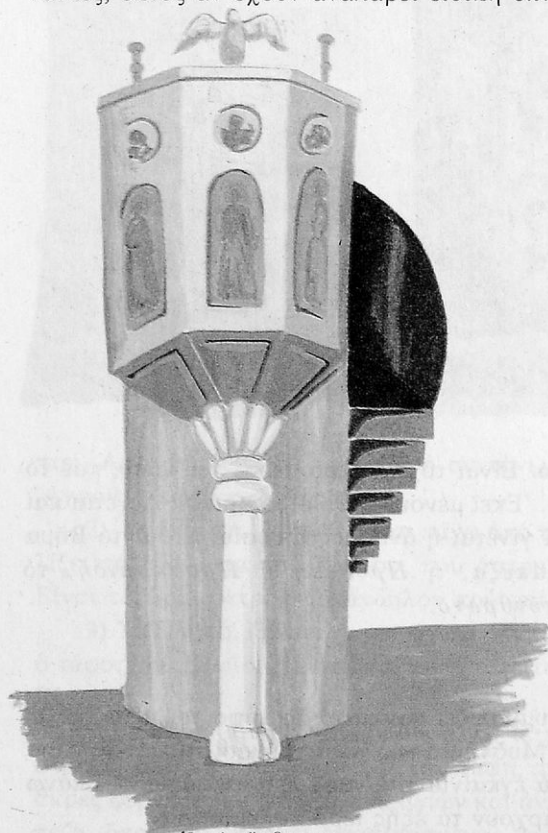
α) Νάρθηκας ἢ πρόναος. Ὁ νάρθηκας ἦταν τό μπροστινό μέρος τοῦ ναοῦ. Ἀπό ἐκεῖ παρακολουθοῦσαν τό πρῶτο μέρος τῆς Θείας Λειτουργίας οἱ κατηχούμενοι. Οἱ ἀβάπτιστοι δηλαδή, πού προετοιμάζονταν γιά τό ἅγιο Βάπτισμα. Μαζί τους ἔμεναν καί ὅσοι εἶχαν ἐξομολογηθεῖ βαριά ἁμαρτήματα. Στά μαῦρα χρόνια τῆς τουρκοκρατίας ὁ νάρθηκας στέγασε τό κρυφὸ σχολειό, πού καλλιέργησε τό ἐθνικὸ φρόνημα καί γιγάντωσε τόν πόθο τῆς ἐλευθερίας. Σήμερα ὁ νάρθηκας, ὅπου ὑπάρχει, χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τοὺς πιστοὺς ἢ γιά διάφορες βοηθητικές δουλειές.

β) Κυρίως ναός. Ὑστερα ἀπὸ τό νάρθηκα, πού σήμερα ἔχει καταργηθεῖ ἢ διατηρεῖται γιά ἱστορικούς λόγους, προχωροῦμε μέ εὐλάβεια στόν κυρίως ναό. Εἶναι τό μέρος τοῦ ναοῦ πού φτάνει μέχρι τό ἅγιο Βῆμα. Ἀπὸ ἐκεῖ παρακολουθοῦμε τίς ἱερές Ἀκολουθίες. Στόν κυρίως ναό ξεχωρίζουμε τὰ στασίδια, πού τὰ παραχωροῦμε στοὺς γεροντότερους. Διακρίνουμε ἀκόμη τόν ἀρχιερατικὸ θρόνο ἢ δεσποτικὸ, ὅπου παραμένει ὁ ἐπίσκοπος. Βλέπουμε τόν ἱερό ἄμβωνα ἀπ' ὅπου ὁ διάκονος διαβάζει τό Εὐαγγέλιο, καί ὁ ἱεροκήρυκας συχνά κάνει τό κήρυγμα, τὰ ἀναλόγια γιά τοὺς ψάλτες καί τό γυναικωνίτη στό ὑπερῶο γιά τίς γυναῖκες. Τέλος διακρίνουμε τό σολέα, πού μεσολαβεῖ

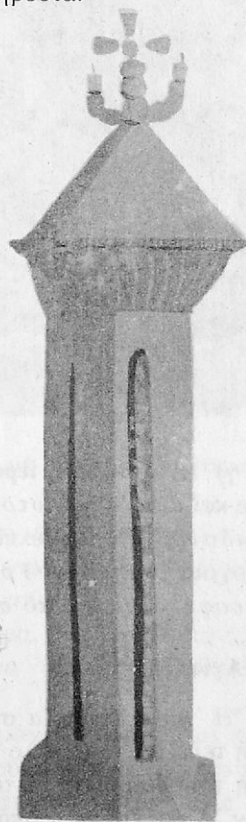

Ἀρχιερατικὸς Θρόνος.

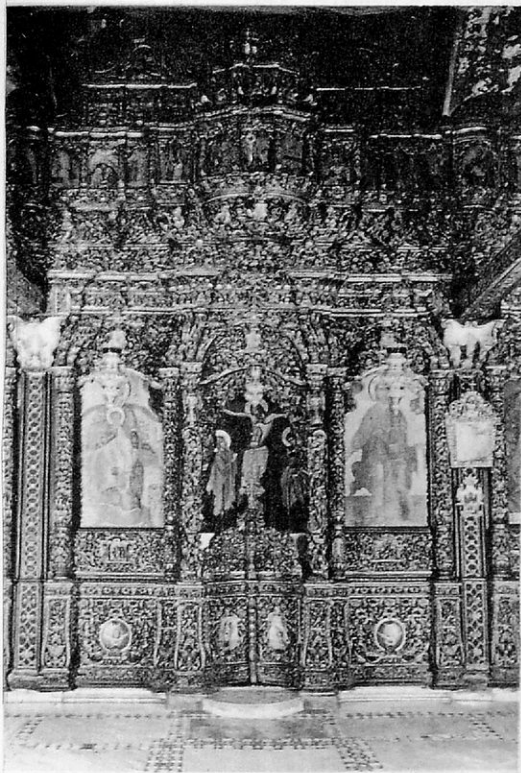
ἀπό τόν Ἄμβωνα μέχρι τό εἰκονοστάσι ἢ τέμπλο. Αὐτό χωρίζει τόν κυρίως ναό ἀπό τό ἅγιο Βῆμα, ἔχει τρεῖς πύλες καί στολίζεται μέ πολλές εἰκόνες. Ἡ μεσαία πύλη λέγεται «Ὡραία Πύλη» καί οἱ ἄλλες δύο «Παραπόρτια». Δεξιά τῆς ὠραίας Πύλης, καθὼς βλέπουμε στό ἱερό, βρίσκεται ἡ εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ καί μετὰ ἀπ' αὐτή ἡ εἰκόνα τοῦ ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Προδρόμου. Ἀριστερά τῆς ὠραίας πύλης εἶναι ἡ εἰκόνα τῆς Παναγίας, τῆς Πανάχραντης Μητέρας τοῦ Κυρίου. Καί μετὰ ἀπ' αὐτή ἡ εἰκόνα τοῦ ἁγίου, τοῦ ὁποίου τό ὄνομα φέρνει ὁ ναός. Στά δύο παραπόρτια οἱ ἀρχάγγελοι Μιχαήλ καί Γαβριήλ μᾶς θυμίζουν ὅτι ἀπαγορεύεται νά μπαίνουν στά ἅγιο Βῆμα οἱ λαϊκοὶ ἄνδρες ἢ γυναῖκες, ἐκτός ἂν ἔχουν ἀναλάβει εἰδική ὑπηρεσία.

Ἱερός ἄμβωνας.

Ἐπιπλο ἀναλογίον.

Θαυμάσιο ξυλόγλυπτο Τέμπλο, ἀριστούργημα τέχνης καί κομψότητας.
Τ. Μονῆς ἁγίου Ἰωάννη Θεολόγου.
Πάτμος.

Ἁγία Τράπεζα.

γ) Ἁγιο Βῆμα ἢ ἱερό. Εἶναι τό ἱερότερο μέρος τοῦ ναοῦ, πού τό λέμε καί ἄβατο ἢ ἄδυτο. Ἐκεῖ μένουν μόνο οἱ κληρικοί. Λέγεται καί *θυσιαστήριο*, γιατί ἐκεῖ γίνεται ἡ ἀναίμακτη θυσία. Στό ἅγιο Βῆμα ὑπάρχουν ἡ Ἁγία Τράπεζα, ἡ Πρόθεση ἢ Προσκομιδῇ, τό σκευοφυλάκιο καί τό σύνθρονο.

Ἡ Ἁγία Τράπεζα

Ἡ Ἁγία Τράπεζα συμβολίζει τόν πανάγιο τάφο τοῦ Κυρίου. Σ' αὐτή τελεῖται τό μεγάλο Μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Κάτω ἀπ' αὐτή τοποθετοῦν κατὰ τά ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ λείψανα ἁγίων. Ἐπάνω στήν Ἁγία Τράπεζα ὑπάρχουν τά ἐξῆς ἱερά καλύμματα:

1) Τό Κατασάρκιο. Ἔτσι λέμε τό λευκό ὕφασμα πού τήν καλύ-

“Αγιο αντιμήνσιο.

πτεϊ. Αυτό μᾶς θυμίζει τὸ καθαρό σεντόνι, μὲ τὸ ὁποῖο κάλυψαν τὸ Ἄχραντο Σῶμα τοῦ Κυρίου.

2) Ἡ Ἐνδυτή. Τοποθετεῖται πάνω ἀπὸ τὸ κατασάρκιο καὶ συμβολίζει τὰ ἐνδύματα τοῦ Κυρίου, πού ἄστραψαν στὴ Μεταμόρφωση. Εἶναι τὸ ὠραῖο «τραπεζομάνδηλο» πού φαίνεται.

3) Τὸ Εἰλητό. Εἶναι ἓνα τετράγωνο ὕφασμα, στὸ ὁποῖο εἰκονίζεται ὁ τάφος τοῦ Κυρίου. Ἐπάνω σ’ αὐτὸ τελεῖται τὸ μυστήριό τῆς Θείας Εὐχαριστίας.

4) Τὸ Ἀντιμήνσιο. Εἶναι ἓνα ἄλλο τετράγωνο ὕφασμα μὲ παραστάσεις ἀπὸ τὴ σταύρωση καὶ τὴν ταφή τοῦ Κυρίου. Στὶς τέσσερις ἄκρες φέρνει ραμμένα λείψανα ἁγίων καὶ ἀντικαθιστᾷ τὴν Ἁγία Τράπεζα, ὅπου δὲν ὑπάρχει ἐγκαινισμένος ναός.

5) 'Ο 'Αέρας. Είναι ένα άλλο τετράγωνο ύφασμα, πού χρησιμοποιείται για προστασία των τιμίων Δώρων. Μαζί με τόν 'Αέρα υπάρχουν καί δύο άλλα σταυροειδή καλύμματα, πού σκεπάζουν τό ἅγιο Ποτήριο καί τό Δισκάριο. 'Ο 'Αέρας καί τά καλύμματα αὐτά βρίσκονται στήν 'Αγία Τράπεζα μόνο κατά τήν ὥρα τῆς Θ. Λειτουργίας. Τόν υπόλοιπο καιρό βρίσκονται στήν Πρόθεση.

6) 'Ο 'Επιτάφιος. Εἰκονίζει τό Χριστό νεκρό καί προσκυνεῖται ἀπό τοὺς πιστοὺς τῇ Μεγάλῃ Παρασκευῇ. Στήν 'Αγία Τράπεζα βρίσκεται ἀπό τό Μ. Σάββατο ὡς τήν ἑορτῇ τῆς 'Αναλήψεως.

Πρόθεση ἢ Προσκομιδή.

'Αριστερά ἀπό τήν 'Αγία Τράπεζα καί μέσα σέ κοίλωμα τοῦ τοίχου βλέπουμε τήν *'Αγία Πρόθεση ἢ Προσκομιδή*. Ἐκεῖ ὁ ἱερέας προετοιμάζει τά Τιμία Δῶρα, τόν «ἄρτο» καί τόν «Οἶνο». Αὐτά κατά τόν καθαγιασμό θά γίνουν Σῶμα καί Αἷμα Κυρίου.

Σκευοφυλάκιο.

Μέσα στό ἅγιο Βῆμα διακρίνουμε ἀκόμη τό *σκευοφυλάκιο*. Εἶναι τό μέρος ὅπου φυλάγονται τά ἱερά ἄμφια, τά ἱερά σκεύη καί μερικά λειτουργικά βιβλία.

Σύνθρονο.

Τέλος μέσα στό ἅγιο Βῆμα ἄλλοτε ὑπῆρχε καί τό *σύνθρονο*. Ἦταν μιὰ σειρά ἀπό θρόνους ἢ στασίδια γιά τοὺς ἐπισκόπους. Σήμερα ὑπάρχει σέ λίγες μόνο ἐκκλησίες.

Πίσω ἀπό τήν 'Αγία Τράπεζα μέ τό πρόσωπο πρὸς τά μᾶς ὑψώνεται καί μᾶς βλέπει ὁ Ἑσταυρωμένος.

'Εργασίες – Ἐρωτήσεις:

1. Μπορεῖτε στό μάθημα τῆς χειροτεχνίας σας οἱ μαθητές νά φτιάξετε σταυρούς ἢ πλαίσια εἰκόνων καί οἱ μαθήτριες νά κεντήσετε ἱερά καλύμματα. Ἔτσι θά ἐτοιμάσετε «Ἐκθεση Λειτουργικῆς» γιά τό τέλος τοῦ σχολικοῦ ἔτους.
2. Περιγράψτε τόν ἐνοριακό σας ἱερό ναό.
3. Πῶς θά δείχνουμε τήν εὐλάβειά μας στόν ἱερό ναό;

2. Οί ρυθμοί τῶν ναῶν.

Ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Μ. Κωνσταντίνου πού γενικεύτηκε ἡ ἀνοικοδόμηση τῶν ναῶν, ἄρχισαν νά παρουσιάζονται διάφορα σχέδια ἢ ρυθμοί ναῶν. Κυριότεροι ἀπό τοὺς ρυθμούς αὐτοὺς ἦταν:

α) Ὁ ρυθμός τῆς Βασιλικῆς. Μὲ τὸ ρυθμὸ αὐτὸ οἱ Χριστιανοὶ ἀρχιτεκτονικὰ συνδύαζαν τὰ κτίρια πού ἔκτιζαν ἐπάνω ἀπὸ τοὺς τάφους τῶν μαρτύρων γιὰ νά τιμοῦν τὴ μνήμη τους, μὲ τίς «Βασιλικές Στοές» τῶν Ρωμαίων. Δηλαδή τὰ ρωμαϊκὰ δημόσια οἰκοδομήματα, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνταν συνήθως ὡς δικαστήρια. Οἱ ναοὶ αὐτοῦ τοῦ ρυθμοῦ ἦταν ὀρθογώνια οἰκοδομήματα μὲ σαμαρωτὴ ξύλινη στέγη. Μέσα χωρίζονταν μὲ σειρές ἀπὸ κολόνες σὲ τρεῖς ἢ περισσότερους εὐρύχωρους διαδρόμους, πού λέγονταν κλίτη. Τό μεσαῖο κλίτος ἦταν πάντα πιο πλατύ. Περίφημος ναὸς σὲ ρυθμὸ Βασιλικῆς εἶναι ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης, τῶν ἁγίων Θεοδώρων στὶς Σέρρες, τῆς ἁγίας Φωτεινῆς στὸν Ἰλισσοῦ τῆς Ἀθήνας κ.ἄ.

Ναὸς ἁγίας Φωτεινῆς Ἰλισσοῦ στὴν Ἀθήνα.

β) Ὁ ρυθμός Βασιλικῆς μὲ τροῦλο. Ἀποτελεῖ ἐξέλιξη τοῦ προηγούμενου. Μ' αὐτὸ τὸ ρυθμὸ ἐξοικονομεῖται περισσότερος ἐλεύθερος

Ἡ ἁγία Σοφία Κωνσταντινουπόλεως. Προσφορά στό Θεό Λόγο, πού ἔγινε ἄνθρωπος γιά τή σωτηρία μας.

χῶρος καί πλούσιος φωτισμός. Ὑπόδειγμα αὐτοῦ τοῦ ρυθμοῦ ἀποτελεῖ ἡ Ἀγία Σοφία Κωνσταντινουπόλεως, πού ἀφιερώθηκε στή Σοφία τοῦ Θεοῦ, δηλαδή τό Χριστό. Ὁ μεγαλοπρεπής αὐτός ναός κτίστηκε τόν 6ο αἰώνα, τήν ἐποχή τοῦ αὐτοκράτορα Ἰουστινιανοῦ, ἀπό τοὺς ὀνομαστοὺς ἀρχιτέκτονες Ἀνθέμιο καί Ἰσίδωρο. Τή στέγη σκέπασαν μέ μεγάλο Τροῦλο, πού στηριζόταν σέ τέσσερις μεγάλους κτιστοὺς στύλους. Ἡ ἁρμονία καί ἡ χάρη παιγνιδίζουν στό ἀριστοῦργημα αὐτό τῆς Χριστιανοσύνης. Θαυμασμός καί κατάνυξη πλημμυρίζουν καί σήμερα τόν ἐπισκέπτη τοῦ Χριστιανικοῦ καί ἐθνικοῦ μας αὐτοῦ μνημείου. Ὁ ναός αὐτός συγκέντρωσε τίς ὠραιότερες παραδόσεις τοῦ ἔθνους μας καί συνδέθηκε στενά μέ τή θρυλική Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία.

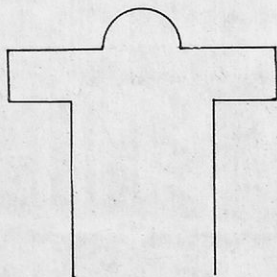
γ) Ὁ βυζαντινὸς ρυθμός. Ἐξέλιξη τοῦ προηγούμενου ρυθμοῦ ἀποτελέσε ὁ βυζαντινός ἢ «σταυροειδής μετὰ τρούλου». Χαρακτηριστικό του γνώρισμα εἶναι ὅτι τὰ θεμέλια καί οἱ τοῖχοι σχηματίζουν σταυρό καί ὅτι ὁ κεντρικὸς τροῦλος τῆς στέγης στηρίζεται σέ τέσσερις καμάρες. Αὐτές τίς ἀκολουθοῦν μικρότεροι θόλοι, σχηματίζοντας ἔτσι ἓνα νοητὸ Σταυρό. Ὁλόκληρη ἡ πατρίδα μας εἶναι σπαρμένη μέ βυζαντινοὺς ναοὺς. Ἀληθινὰ κομψοτεχνήματα, πού ἀναδείχθηκαν ὡς

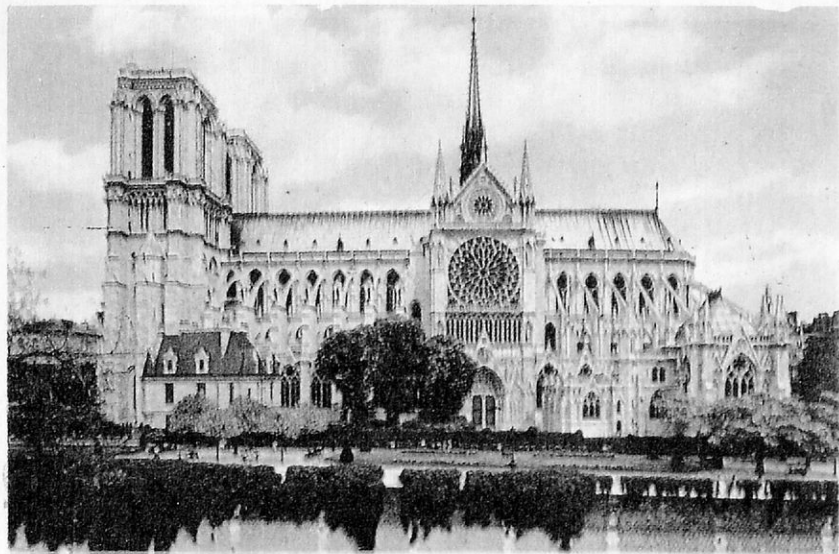

Ὁ ναός τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Ἕνα κομψότατο καλλιτέχνημα βυζαντινοῦ ρυθμοῦ. Ἀρχαία Ἀγορά Ἀθηνῶν.

τόποι λατρείας καί ἀγάπης, ὡς ἱεραποστολικά καί ἐθνικά ὄρμητήρια στά δύσκολα χρόνια. Μερικοί ἀπό τοὺς πῖο χαρακτηριστικούς εἶναι τῆς Καπνικαρέας στήν Ἀθήνα, τῆς Μονῆς Δαφνίου, τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ Βοιωτίας καί πολλοί ἄλλοι.

δ) **Ὁ Ρωμανικός ρυθμός.** Ὁ ρυθμός αὐτός ἀποτελεῖ παραλλαγή τοῦ ρυθμοῦ Βασιλικῆς καί ἀναπτύχθηκε στή Δύση. Οἱ ναοί τοῦ ρωμανικοῦ ρυθμοῦ εἶναι χαμηλόστεγα κτίρια μέ λίγο φωτισμό. Τό ἀνατολικό μέρος διαπλατύνεται σέ δύο πτερύγια, ἔτσι ὥστε ἡ κάτωσή του νά μοιάζει μέ ἀνοιχτό «πατρόν».

Ἡ Παναγία τῶν Παρισίων.

Ο ναός τοῦ ἁγίου Πέτρου στή Ρώμη.

ε) **Ο Γοτθικός ρυθμός.** Ο ρυθμός αυτός διαδέχθηκε το ρωμανικό και επικράτησε στη Δύση. Πρωτοπαρουσιάστηκε το 13ο αιώνα στη Γαλλία. Έχει ψηλούς τοίχους με μεγάλα παράθυρα. Στο Γοτθικό ρυθμό πόρτες, παράθυρα, έσωτερικές και έξωτερικές γραμμές καταλήγουν σε όξείες γωνίες. Νομίζει κανείς ότι σάν χέρια σηκωμένα προς τα πάνω προσπαθούν να φτάσουν στον ούρανο. Γοτθικού ρυθμού είναι ο όνομαστός ναός της Παναγίας των Παρισίων, ο ναός των Άγγλικών στην Αθήνα κ.ά.

ε) **Ο ρυθμός της Αναγεννήσεως.** Είναι ο νεώτερος απ' όλους τους ρυθμούς. Παρουσιάστηκε στη Δύση την εποχή, που άρχισε η αναγέννηση ή πρόοδος στις τέχνες και στις Έπιστήμες. Βασίστηκε επάνω στους προηγούμενους ρυθμούς και κυρίως στους ρυθμούς Βασιλικής και Βυζαντινής. Είναι ναός ογκώδης και καταλήγει σε ψηλούς θόλους. Χαρακτηριστικό δείγμα ρυθμού Αναγεννήσεως είναι ο μεγαλόπρεπος ναός του Αγίου Πέτρου στη Ρώμη.

Έρωτήσεις – Έργασίες:

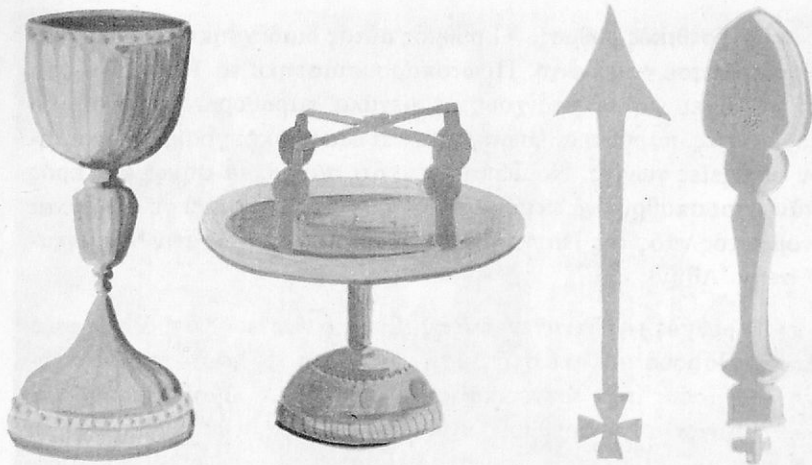
1. Γιατί οι ναοί πρέπει να διατηρούνται εύπρεπεις και καθαροί; Πώς μπορούμε να βοηθήσουμε όλοι σ' αυτό;
2. Πώς μπορούμε να συμβάλλουμε στη διαφύλαξη των ιστορικών ναών, που κοσμούν την πατρίδα μας;
3. Ανοίξτε λεύκωμα με ναούς διαφόρων ρυθμών.

3. Τά ιερά Σκεύη

Ιερά σκεύη λέγονται τα αντικείμενα που χρησιμοποιούνται στη Θεία λατρεία. Σύμφωνα με τους κανόνες της Εκκλησίας μας ιερά σκεύη που χρησιμοποιήθηκαν και μία φορά ακόμη στη Θεία λατρεία, δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται για άλλες ανάγκες. Τά ιερά σκεύη τά χωρίζουμε σε δύο κατηγορίες.

Α) Ιερά σκεύη αναγκαία για την τέλεση της Θείας Ευχαριστίας

α) **Τό Άγιο Ποτήριο.** Πρέπει να τό ξεχωρίζουμε από τ' άλλα ιερά σκεύη, γιατί σ' αυτό τοποθετείται τό άγιο Σώμα και τό τίμιο Αίμα του

Άγιο Ποτήριο, Άγιος Δίσκος με Άστερίσκο, Άγία Λόγχη, Λαβίδα

Κυρίου. Ἀπ' αὐτό κοινωνοῦν οἱ πιστοί. Συμβολίζει τὸ ποτήριο, ποὺ χρησιμοποίησε ὁ Κύριος στὸ Μυστικὸ Δεῖπνο.

β) **Ὁ Ἅγιος Δίσκος.** Ἐπάνω σ' αὐτόν τοποθετεῖται ὁ ἅγιος ἄρτος κατὰ τὴν προετοιμασία τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Συμβολίζει τὴν ἁγία Φάνη, ὅπου ἔβαλαν τὸ θεῖο Βρέφος.

γ) **Ἡ λόγχη.** Εἶναι μιὰ μικρὴ λόγχη σάν μαχαίρακι. Μᾶς θυμίζει τὴ λόγχη, μὲ τὴν ὁποία κέντησαν τὴν ἁγία πλευρά τοῦ Κυρίου πάνω στὸ σταυρό. Τὴ χρησιμοποιοῦν οἱ ἱερεῖς γιὰ νὰ ἀφαιροῦν τὸν «ἀμνό» καὶ τίς ἄλλες μερίδες ἀπὸ τὴν προσφορά.

δ) **Ὁ ἄστερίσκος.** Ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο κυρτά στηρίγματα, ποὺ ἀνοίγουν σταυρωτά σάν ἄστέρι. Τοποθετεῖται ἔπάνω στὸν ἅγιο Δίσκο, γιὰ νὰ προστατεύει τὸν ἅγιο Ἄρτο ἀπὸ τὸ ἱερά καλύμματα. Ὁ ἄστερίσκος μᾶς θυμίζει τὸ ἄστέρι τῆς Βηθλεέμ.

ε) **Ἡ λαβίδα.** Ἔτσι λέγεται τώρα τὸ κουταλάκι μὲ τὸ ὁποῖο κοινωνοῦν τοὺς πιστοὺς. Στὴν παλαιὰ ἐποχὴ ἦταν πραγματικὴ λαβίδα, δηλαδή τσιμπίδα.

στ) **Ὁ σπόγγος καὶ ἡ μούσα.** Εἶναι δύο σφουγγαράκια. Ὁ σπόγγος χρησιμεύει γιὰ νὰ καθαρίζεται τὸ Ἅγιο Ποτήριο καὶ ἡ μούσα

Ἄρτοφόριο.

γιά τή συγκέντρωση τῶν μαργαριτῶν. Συμβολίζουν τό σφουγγάρι, μέ τό ὁποῖο πότισαν τόν Κύριο ξίδι καί χολή ἐπάνω στό Σταυρό.

ζ) **Τό ζέο.** Εἶναι ἓνα μικρό δοχεῖο, μέ τό ὁποῖο ζεσταίνουν τό νερό πού ρίχνουν στό Ἅγιο Ποτήριο. Μᾶς θυμίζει τή θερμότητα, πού πρέπει νά ἔχει ἡ πίστη μας. Ζέο λέγεται καί τό βραστό νερό πού ἔχει μέσα.

η) **Τό Ἄρτοφόριο.** Εἶναι ἓνα μετάλλينو σκευός συνήθως σέ σχῆμα μικρῆς Ἐκκλησίας. Βρίσκεται πάνω στήν Ἁγία Τράπεζα καί φυλάγεται σ' αὐτό τό ἄχραντο σῶμα τοῦ Κυρίου ποτισμένο στό Τίμιο Αἶμα. Εἶναι γιά ἐπείγουσες ἀνάγκες (Μετάληψη βαριά ἀρρώστων κτλ.). Ἐκτός ἀπό τό μεγάλο, ὑπάρχει καί τό μικρό ἄρτοφόριο, γιά τή μεταφορά τῆς θείας Κοινωνίας στούς ἀσθενεῖς.

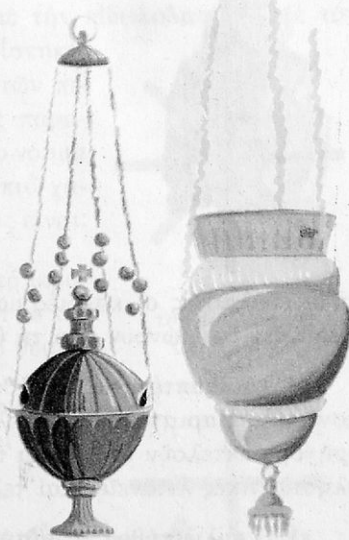
Β) Ἄλλα ἱερά σκεύη καί ἀντικείμενα

Ἄλλα ἱερά σκεύη καί ἀντικείμενα πού χρησιμοποιοῦνται γενικά στή Θεία λατρεία εἶναι:

α) **Τό θυμιατήρι.** Σ' αὐτό καίγεται τό θυμίαμα, πού μᾶς θυμίζει τήν προσευχή.

β) **Τά καντήλια.** Καίνε συνήθως μέ λάδι μπροστά στήν «Ὡραία Πύλη» καί στίς ἅγιες Εἰκόνες. Τό λάδι τους μᾶς θυμίζει τήν εὐσπλαχνία τοῦ Θεοῦ καί τό φῶς τους τή ζωή μας, πού πρέπει νά εἶναι φωτεινὴ καί ἅγια.

γ) **Τά κηροπήγια ἢ μανουάλια.** Εἶναι γιά νά τοποθετοῦμε σ' αὐτά τά κεριά καί τίς λαμπάδες. Τά κεριά μᾶς θυμίζουν ὅτι σάν καί αὐτά πρέπει νά

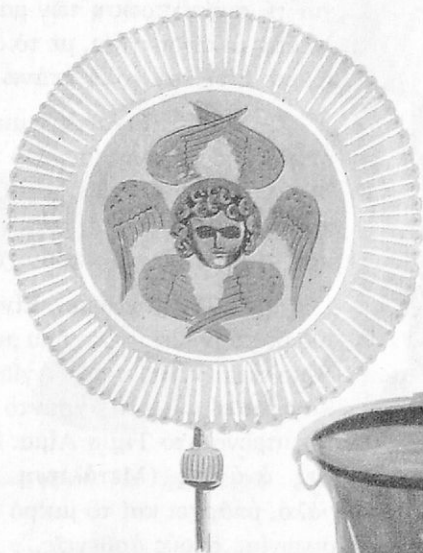

Θυμιατήριο.

Καντήλα.

κηροπήγιο,

ἐξαπτέρυγο,

κολυμπήθρα.

εἶναι εὐπλαστες οἱ καρδιές μας, νά ἐπηρεάζονται ἀπό τό Λόγο τοῦ Θεοῦ καί νά λιώνουν ἀπό τή θεία Ἀγάπη.

δ) **Τά ἐξαπτέρυγα.** Συνήθως εἶναι μετάλλινοι δίσκοι ἐπάνω σέ κοντάρια. Παριστάνουν Ἀγγέλους μέ ἕξι φτερά, γιά νά δείξουν πόσο γρήγορα ἐκτελοῦν τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Χρησιμοποιοῦνται στίς Ἐκκλησιαστικές λιτανεῖες καί τελετές.

ε) **Ἡ κολυμπήθρα.** Σ' αὐτή γίνεται τό ἅγιο Βάπτισμα. Συμβολίζει τόν Ἰορδάνη Ποταμό.

στ) **Τό μυροδοχεῖο.** Εἶναι ἓνα μετάλλινο σκεῦος, ὅπου φυλάγεται τό ἅγιο Μύρο γιά τό μυστήριό τοῦ Χρίσματος.

ζ) **Οἱ καμπάνες.** Τά μετάλλινα αὐτά κωνικά σώματα μέ τό γλυκό τους ἦχο μᾶς καλοῦν στό ναό. Ἐπίσης μᾶς ἀναγγέλλουν διάφορα χαρμόσινα ἢ πένθιμα γεγονότα.

Ἑρωτήσεις:

1. "Όλα ὅσα βρίσκονται στό ναό εἰκονίζουν καί συμβολίζουν τήν ἐπουράνια Ἐκκλησία, μᾶς λέει ἡ Ἁγία Γραφή. Βρίσκονται ἐκεῖ «ὑποδείγματι καί σκιᾷ τῶν ἐπουρανίων» (Ἑβρ. Η', 5). Πῶς τό ἐννοεῖς αὐτό;
2. Ποιός εἶναι ὁ συμβολισμός τῶν ἱερῶν σκευῶν.
3. Πῶς πρέπει νά μπαίνομε στό ναό καί μάλιστα στό ἱερό γιά ὑπηρεσία;

4. Ὁ ἱερός διάκοσμος τοῦ ναοῦ

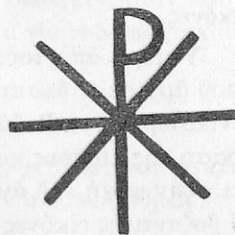
Συμβολικές παραστάσεις

Οἱ πρῶτοι χριστιανοί δέ χρησιμοποιοῦσαν εἰκόνες. Φοβόνταν μήπως συγχύσουν τό Χριστιανισμό μέ τήν εἰδωλολατρία. Μέ τόν καιρό ὅμως ὁ φόβος αὐτός παραμερίστηκε. Ἔτσι ἄρχισαν νά μιλοῦν στίς ψυχές τῶν πιστῶν πρῶτα οἱ διάφορες συμβολικές παραστάσεις. Μ' αὐτές ἔδειχναν τό βαθύτερο νόημα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Μερικές ἀπό τίς πιό χαρακτηριστικές συμβολικές παραστάσεις εἶναι:

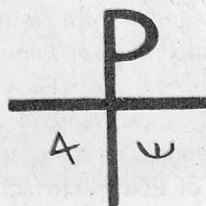
Ὁ Τίμιος Σταυρός. Εἶναι πάντα τό ἱερότερο σύμβολο τοῦ Χριστιανισμοῦ, γιατί τό καθαγίασε ὁ Κύριος μέ τή σταυρική του θυσία.

Α καί Ω. Τά γράμματα αὐτά μᾶς θυμίζουν τό Χριστό, πού ἀποτελεῖ τήν ἀρχή καί τό τέλος τοῦ κόσμου.

ΙΧΘΥΣ. Τά γράμματα τῆς λέξεως αὐτῆς σημαίνουν «Ἰησοῦς, Χριστός, Θεοῦ, Υἱός,

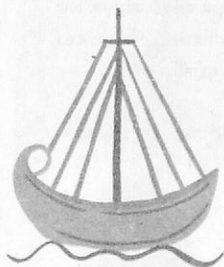

τό Μονόγραμμα
τοῦ Χριστοῦ,

ὁ Ἀμνός.

τό Πλοῖο.

Σωτήρ». Ἡ λέξη αὐτή ἢ τό σχῆμα ἑνός ψαριοῦ ἦταν προσφιλή χριστιανικά σύμβολα στήν ἐποχή τῶν διωγμῶν, γιατί στήν οὐσία εἶναι μία περίληψη τῆς χριστιανικῆς πίστεως.

Ὁ καλός ποιμένας καί ὁ Ἀμνός συμβολίζουν τόν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό.

Τό Περιστερί εἶναι σύμβολο τοῦ Ἀγίου Πνεύματος.

Ἡ ἄγκυρα θυμίζει τήν ἐπλίδα τῆς ψυχῆς μας στό Θεό.

Ἡ ἄμπελος μᾶς θυμίζει τήν Ἐκκλησία, ἀλλά καί τή θεία Μετάληψη.

Ἡ ἐλιά. Τό αἰωνόβιο αὐτό καί ἀειθαλές δέντρο ἦταν πάντα σύμβολο ἀθανασίας καί εὐρύνης.

Τό πλοῖο πού ταξιδεύει, συμβολίζει τήν Ἐκκλησία.

Τό Ἐλάφι πού ξεδιψᾷ στίς καθάρειες πηγές, θυμίζει τόν πόθο τῆς ψυχῆς μας γιά τήν πίστη τοῦ Χριστοῦ.

Εἰκόνες.

Ὑστερα ἀπό τούς διωγμούς μέ τήν ἐπικράτηση τοῦ Χριστιανισμοῦ ἄρχισε ν' ἀναπτύσσεται ἡ χριστιανική ζωγραφική καί ἡ τέχνη γενικότερα. Στό Βυζάντιο ἡ θρησκευτική τέχνη ἀπέβλεπε στήν ἐκφραση τῆς πίστεως καί τοῦ δόγματος. Ἦθελε νά διδάξει καί νά μιλήσει στήν ψυχή τοῦ ἀνθρώπου. Καί τό πετύχαινε μέ θαυμαστό τρόπο. Οἱ βυζαντινές εἰκόνες μᾶς φανερώνουν ἕναν ἄλλο κόσμο, ἕναν κόσμο πνευματικό, στόν ὁποῖο μᾶς μεταφέρουν μέ ζωντανό τρόπο. Οἱ ἅγιες εἰκόνες ἄλλοτε εἶναι φορητές ἢ κινητές καί ἄλλοτε κατέχουν μόνιμη θέση μέσα στό ναό. Θέματα καί σκηνές ἀπό τήν Παλαιά καί τήν Καινή Διαθήκη τά αἰσθητοποιοῦν εὐσεβεῖς ζωγράφοι. Στόν ἱερό διάκοσμο τοῦ ναοῦ κυριαρχοῦν οἱ εἰκόνες τοῦ Σωτήρα Χριστοῦ, τῆς Θεοτόκου καί τῶν ἄλλων ἁγίων. Κάτω ἀπό τόν τρούλο εἰκονίζεται ὁ Παντοκράτορας Χριστός, νά κρατεῖ τό ἱερό Εὐαγγέλιο καί νά εὐλογεῖ τούς πιστούς. Στή συνέχεια τοῦ τρούλου εἰκονίζονται Ἄγγελοι, Προφῆτες καί οἱ Εὐαγγελιστές. Στήν κόγχη τοῦ Ἱεροῦ εἰκονίζεται ἡ Θεοτόκος

νά βαστάζει τό Θεῖο Βρέφος, εἶναι ἡ «Πλατυτέρα τῶν Οὐρανῶν». Στίς εἰκόνες γύρω ἀπό τά πρόσωπα τῶν ἁγίων ζωγραφίζεται ἕνα φωτεινό στεφάνι. Συμβολίζει «τόν ἀμάραντον τῆς δόξης Στέφανον», (Α΄ Πέτρ. Ε΄ 4,) πού πῆραν ἀπό τό Θεό. Προσκυνώντας τίς ἁγίες εἰκόνες, τιμᾶμε τά πρόσωπα πού εἰκονίζουν, μᾶς δίδαξε ἡ 7η Οἰκουμενική Σύνοδος.

Ρητό: «Κύριε, ἡγάπησα εὐπρέπειαν Οἴκου σου καί τόπον σκηνώματος δόξης σου» (Ψαλμ. 25, 8). Δηλαδή Κύριε πόθησα νά εὐπρεπίζω τόν Οἶκο Σου καί τόν τόπο, ὅπου κατασκηνώνει ἡ δόξα Σου.

Ἑρωτήσεις:

1. Πῶς μπορούμε νά ἐφαρμόζουμε τό Ρητό;
2. Τί μᾶς θυμίζουν οἱ συμβολικές παραστάσεις;
3. «Ἡ βυζαντινὴ τέχνη ἔλαμψε μέ μιὰ ἀσύγκριτη λάμψη καί ἀκτινοβόλησε σ' ὁλόκληρο τόν Κόσμο» εἶπε ὁ Γάλλος ἀκαδημαϊκὸς Κάρολος Ντήλ. Τί ὑποχρεώσεις μᾶς δημιουργεῖ αὐτό;

5. Τά Ἱερά ἼΑμφια

Ἱερά ἄμφια λέμε τίς στολές πού φοροῦν οἱ κληρικοί, ὅταν παίρνουν μέρος στίς ἱερές Ἀκολουθίες. Τά ἱερά ἄμφια γιά τούς κληρικούς κάθε βαθμοῦ εἶναι τά ἑξῆς:

Α) Ἱερά ἄμφια τοῦ διακόνου:

α) τό στιχάριο. Εἶναι ἕνας λευκός, συνήθως, χιτῶνας πού φτάνει μέχρι τά πόδια. Τό φοροῦν καί οἱ κληρικοί τῶν ἄλλων βαθμῶν.

Στιχάριο,

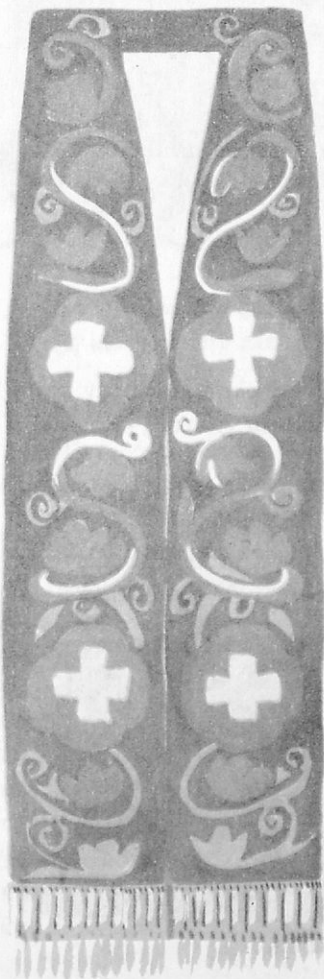

Ἐπιμανίκιο,

β) Τό 'Οράριο. Εἶναι τό διακριτικό ἄμφιο τοῦ διακόνου. Ἀποτελεῖται ἀπό μιά μακριά καί λευκή λουρίδα πού τυλίγει τό σῶμα του καί θυμίζει στό διάκονο τήν ἱερή ἀποστολή του.

γ) Τά ἐπιμανίκια. Εἶναι μικρά κεντημένα ὑφάσματα. Μέ αὐτά οἱ κληρικοί ὄλων τῶν βαθμῶν περιτυλίγουν τά χέρια τους ἀπό τόν καρπό μέχρι τόν ἄγκωνα περίπου. Μᾶς θυμίζουν τίς χειροπέδες, μέ τίς ὁποῖες ἔδεσαν τά ἄχραντα χέρια τοῦ Κυρίου.

Ἐπιτραχήλιο.

Β) Ἱερά ἄμφια τοῦ Πρεσβυτέρου.

Ἐκτός ἀπό τό στιχάριο καί τά ἐπιμανίκια, πού εἶναι κοινά γιά ὅλους τοὺς βαθμούς, οἱ Πρεσβύτεροι φέρνουν ἀκόμη καί τά ἐξῆς ἱερά ἄμφια:

α) Τό 'Επιτραχήλιο. Χαρακτηρίζει τό βαθμό τοῦ πρεσβυτέρου καί κρέμεται μπροστά ἀπό τό λαιμό τοῦ ἱερέα.

β) Ἡ ζώνη. Εἶναι μιά πλατιά ζώνη ἀπό ὑφασμα καί τή φέρνει ὁ ἱερέας στή μέση. Ὑπενθυμίζει στοὺς ἱερεῖς ὅτι πρέπει νά εἶναι διαρκῶς ἑτοιμοί ν' ἀντιμετωπίζουν τό κακό.

Ἐπιγονάτιο.

γ) **Τό Φαιλόνιο.** Είναι ένας μακρύς χιτώνας, τόν οποίο φορεῖ ὁ ἱερέας πάνω ἀπό τό στιχάριο καί τό ἐπιτραχήλιο. Τό φαιλόνιο εἶναι πιό κοντό ἀπό τό μπροστινό του μέρος.

δ) **Τό Ἐπιγονάτιο.** Είναι ἕνα ρομβοειδές κεντημένο ὕφασμα. Κρέμεται ἀπό τή ζώνη τοῦ ἱερέα. πάνω ἀπό τό δεξί του πόδι. Τό φέρουν μόνο ὅσοι ἔχουν κάποιο ξεχωριστό ἐκκλησιαστικό τίτλο π.χ. ἀρχιμανδρίτες, πρωτοπρεσβύτεροι κτλ.

Φαιλόνιο,

Γ) Ἱερά ἄμφια τοῦ ἐπισκόπου

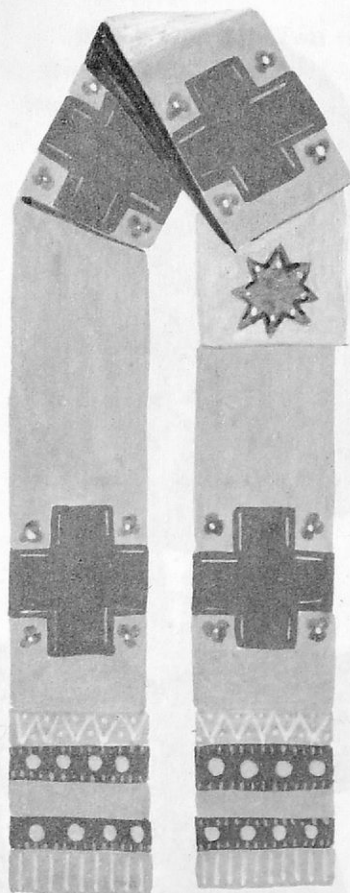
Τά ἱερά ἄμφια τοῦ ἐπισκόπου ἐκτός ἀπό τό στιχάριο, τά ἐπιμανίκια, τή ζώνη καί τό ἐπιγονάτιο εἶναι τά ἑξῆς:

α) **Ὁ σάκκος.** Είναι ἕνας κοντός χιτώνας μέ κοντά μανίκια. Στίς ραφές φέρνει κουδουνάκια ἢ ταινίες.

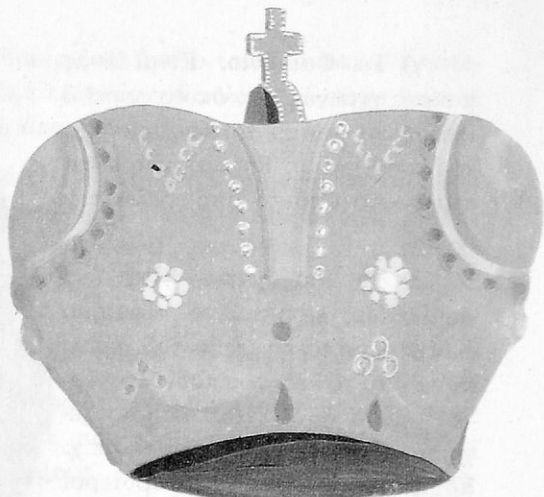
β) **Τό ὠμοφόριο.** Είναι ἡ φαρδιά ταινία, τήν ὁποία φέρνουν στούς ὤμους τους οἱ ἀρχιερεῖς. Θυμίζει τό χαμένο πρόβατο, πού ἀναζήτησε καί ἔφερε ἐπάνω στούς ὤμους Του ὁ Κύριος, σάν καλός ποιμένας. Τό ἴδιο πρέπει νά κάνουν καί οἱ ἀρχιερεῖς. Ν' ἀναζητοῦν τοὺς ἁμαρτωλοὺς καί νά τοὺς φέρνουν στή λογική ποίμνη, στήν Ἐκκλησία.

Σάκκος,

Ὠμοφόριο

Μίτρα,

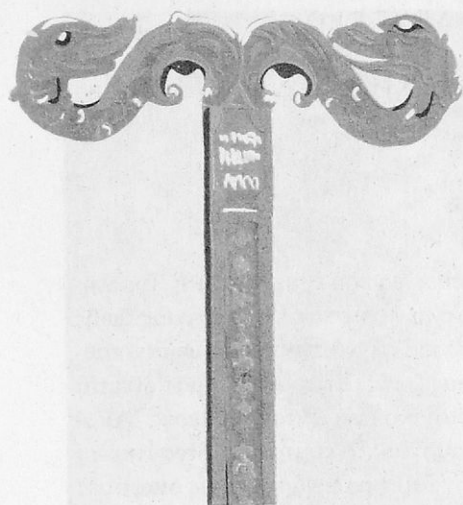
γ) Ὁ **μανδύας**. Εἶναι μακρὺ ἐγχρωμο ἐνδυμα μέ διάφορες συμβολικές παραστάσεις. Δένεται ἀπὸ τὸ λαιμό καὶ κρατιέται ἡ ἄκρη του ἀπὸ τὸ διάκονο ἢ ἓνα παιδί. Τὸ φορεῖ ὁ ἀρχιερέας στὶς ἄλλες ἱερές Ἀκολουθίες, ἐκτὸς τῆς Θείας Λειτουργίας.

δ) Ἡ **μίτρα**. Εἶναι ἐπίσημο κάλυμμα τοῦ κεφαλιοῦ. Μοιάζει μέ αὐτοκρατορικό στέμμα καὶ χα-

κτηρίζει τὸν ἀρχιερέα. Στὴν κορυφή φέρνει μικρὸ σταυρό.

ε) Τὸ **ἐγκόλπιο**. Προέρχεται ἀπὸ παλιά συνήθεια τῶν χριστιανῶν νὰ φέρουν στὸ στήθος τους μικρὸ σταυρό. Τὸ ἐγκόλπιο εἶναι μιά μικρὴ εἰκόνα τῆς Θεοτόκου σὲ σχῆμα ὀβάλ καὶ κρέμεται ἀπὸ τὸ λαιμό μέ ἄλυσίδα. Μπορεῖ νὰ τὸ φέρνει ὁ ἀρχιερέας καὶ ὅταν δέν παίρνει μέρος στὶς ἱερές Ἀκολουθίες.

στ) Ἡ **ποιμαντορικὴ ράβδος ἢ πατερίτσα**. Φέρνει στὴν κορυφή μικρὸ σταυρό ἀνάμεσα σὲ δυὸ φίδια. Συμβολίζουν τοὺς ὁρατοὺς

Ποιμαντορική ράβδος.

καί άόρατους έχθρούς τής Ἐκκλησίας, τούς όποίους νικά ό τίμιος Σταυρός. Ἡ Ποιμαντορική ράβδος θυμίζει στους άρχιερεῖς ότι έχουν υποχρέωση νά ποιμαίνουν τό λαό τοῦ Κυρίου καί νά ἐλέγχουν όσους παρεκτρέπονται.

ζ) Ὁ Σταυρός. Εἶναι σύμβολο αὐταπαρνήσεως καί αὐτοθυσίας καί κρέμεται ἀπό τό λαιμό τοῦ ἀρχιερέα. Τόν φέρνουν καί ἀξιωματοῦχοι ἱερεῖς, ἀρχιμανδρίτες κ.ά.

η) Ἐπιρριπτάριο ἢ Ἐπανωκαλύμμαυχο. Ἐτσι λέγεται τό μαῦρο ὕφασμα πού ρίχνεται πίσω ἀπό τό καλυμμαῦχι. Εἶναι ἴδιο γιά τούς

ἀρχιερεῖς, τούς ἱερομόναχους καί τούς μοναχούς καί συμβολίζει τήν ἀπάρνηση τῶν ἐγκοσμίμων.

Κείμενα.

1. «Ἐν ὅλῃ ψυχῇ σου εὐλαβοῦ τόν Κύριον καί τούς ἱερεῖς αὐτοῦ θαύμαζε» Σοφ. Σειρ. 7,29. (Μέ ὅλη τήν καρδιά σου νά εὐλαβεῖσαι τόν Κύριο καί νά τιμᾷς τούς λειτουργούς του).

2. «Ὅταν βλέπουμε τήν εἰκόνα τῆς σταυρώσεως τοῦ Κυρίου θυμόμαστε τό σωτήριο πᾶθος Του καί προσκυνοῦμε ὄχι τήν ὕλη ἀλλ' αὐτό πού εἰκονίζεται. Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τίς εἰκόνες τῆς Θεοτόκου καί τῶν Ἁγίων. Ἡ τιμὴ λοιπόν τῶν εἰκόνων μεταβαίνει στό πρωτότυπο». Ἁγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός.

Ἐρωτήσεις

1. Πῶς θά ξεχωρίζουμε τό διάκονο, τόν ἱερέα καί τόν ἀρχιερέα, ὅταν ἱεουργοῦν;
2. Ποιά κοινά ἅμφια φοροῦν ὅλοι οἱ κληρικοί;
3. Πῶς πρέπει νά ἐκδηλώνουμε τό σεβασμό μας καί τήν τιμὴ πού ἀρμόζει στους λειτουργούς τοῦ Ὑψίστου;

Ο ΧΡΟΝΟΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

6. Οί Χριστιανικές Γιορτές

Γενικά για τις γιορτές

Γιορτές ονομάζουμε τις ημέρες εκείνες που έχει όρισει ή Ἐκκλησία μας: α) για να θυμόμαστε τα μεγάλα περιστατικά τῆς ἁγίας ζωῆς τοῦ Κυρίου, β) να τιμᾶμε τοὺς ἁγίους καὶ γ) να πανηγυρίζουμε σπουδαῖα γεγονότα τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας ζωῆς. Στὶς γιορτές μᾶς δίνεται ἡ εὐκαιρία να λατρεύουμε τὸ Θεό, παρακολουθώντας τὶς ἱερές Ἀκολουθίες καὶ μάλιστα τὴ Θεία Λειτουργία. Ἀκόμη μᾶς δίνονται οἱ εὐκαιρίες ν' ἀναπαυόμαστε ἀπὸ τὶς ἐργασίες μας, να κάνουμε διάφορες φιλανθρωπικές πράξεις, να διαβάζουμε τὴν Ἁγία Γραφή καὶ ἄλλα θρησκευτικά βιβλία καὶ να ζοῦμε μέσα σὲ μιά χαρούμενη ἀτμόσφαιρα. Τὴ χαρά που μᾶς φέρνουν οἱ γιορτές τὴ νοιώθουμε ἰδίως, ἅμα συμμετέχουμε ἄξια στὸ μυστήριό τῆς Θείας Εὐχαριστίας.

Οἱ γιορταστικοί μας κύκλοι

Ἡ Ἐκκλησία μας νωρὶς καθόρισε δύο γιορταστικούς κύκλους:

α) **τὸν ἑβδομαδιαῖο.** Σ' αὐτὸ τὸ γιορταστικὸ κύκλο τὴν πρώτη θέση ἀνάμεσα στὶς ἡμέρες τῆς ἑβδομάδας τὴν πῆρε ἡ Κυριακή, γιατί τότε ἀναστήθηκε ὁ Κύριος. Ἡ Κυριακή εἶναι ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου, ἡ ἡμέρα τῆς θείας Λατρείας καὶ τῶν καλῶν ἔργων. Ἐπίσης ξεχωρίστηκαν ἡ Τετάρτη καὶ ἡ Παρασκευή, σὰν ἡμέρες νηστείας γιὰ τὴν προδοσία καὶ τὰ πάθη τοῦ Κυρίου.

β) **τὸν ἐτήσιο.** Σ' αὐτὸ τὸ γιορταστικὸ κύκλο ἀνήκουν οἱ γιορτές που γίνονται μιά φορά τὸ χρόνο. Τὶς γιορτές αὐτές τὶς χωρίζουμε σὲ *Δεσποτικές, Θεομητορικές καὶ γιορτές τῶν Ἀγίων.*

Δεσποτικές λέμε τὶς γιορτές, που ἀναφέρονται στὸ Δεσπότη Χριστό. Τὶς χωρίζουμε σὲ *ἀκίνητες* καὶ *κινητές*. Ἀκίνητες λέμε ὅσες γιορτάζονται κάθε φορά τὴν ἴδια ἡμερομηνία μέ κέντρο τὰ Χριστούγεννα. Κινητές ονομάζουμε ὅσες δὲν πέφτουν πάντα τὴν ἴδια ἡμερομηνία καὶ ἔχουν κέντρο τὸ Πάσχα.

Ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριήλ. Ἔργο 16ου αἰώνα (Ἱ. Μονή Σταυρονικήτα, Ἀγίου Ὁρους).

Θεομητορικές λέμε τίς γιορτές πού ἀφιερώνονται στό Πρόσωπο τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου.

Γιορτές τῶν Ἀγίων λέμε τίς γιορτές, κατά τίς ὁποῖες τιμᾶμε τοὺς ἁγίους τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος λέει

ὅτι γιὰ μᾶς τοὺς Χριστιανοὺς «ἀεὶ ἑορτὴ ἐστὶ», δηλαδή ὅτι πάντα εἶναι γιορτὴ. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Ἐκκλησία μας καλεῖ τοὺς πιστοὺς πάντοτε νὰ προσεύχονται καὶ νὰ ζοῦν χριστιανικά, ἰδιαίτερα κατὰ τὶς ἐπίσημες γιορτές.

Ἑρωτήσεις – Ἐργασίες.

1. Πῶς πρέπει νὰ προετοιμαζόμαστε γιὰ νὰ συμμετέχουμε καλύτερα στὶς γιορτές τῆς Ἐκκλησίας μας;
2. Πότε πανηγυρίζει ὁ ναὸς τῆς ἐνορίας σας; Περιγράψτε σάν Ἐκθεση τὴν πανήγυρη αὐτή.
3. Μαζέψτε σέ λεύκωμα μικρὲς καλλιτεχνικὲς εἰκόνες τοῦ Κυρίου, τῆς Θεοτόκου καὶ διαφόρων ἁγίων.

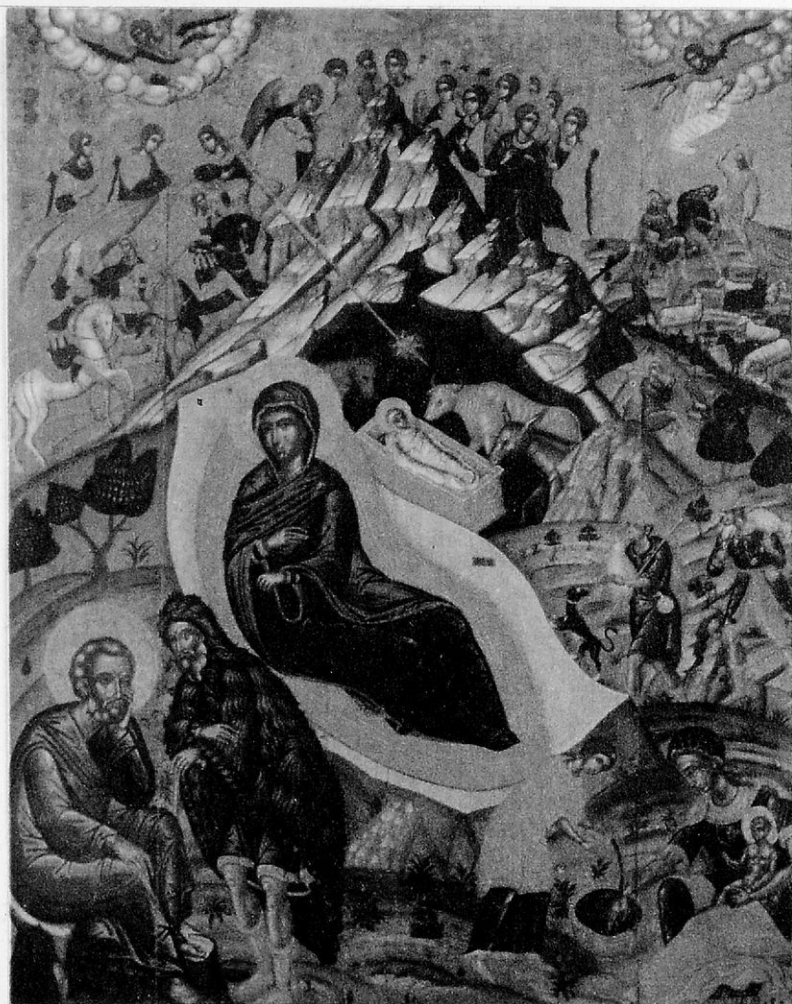
7. Ἀκίνητες Δεσποτικὲς Γιορτές

Σὲ κάθε μας προσευχὴ τιμᾶμε καὶ δοξολογοῦμε τὸν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστὸ μαζί μέ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Τά μεγάλα ὅμως περιστατικά τῆς ἁγίας ζωῆς τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ τά τιμᾶμε σέ ξεχωριστές ἡμέρες. Εἶναι οἱ ἀκίνητες καὶ κινητές Δεσποτικὲς γιορτές. Οἱ ἀκίνητες Δεσποτικὲς γιορτές εἶναι:

α) Τά Χριστούγεννα. Στὶς 25 Δεκεμβρίου γιορτάζουμε τὴ Γέννηση ὡς ἀνθρώπου τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτήρα Χριστοῦ. Γιορτάζουμε τὴ Θεία Γέννηση, τὸ πιὸ μεγάλο γεγονός στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας. Ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία γιόρταζε τὰ Χριστούγεννα μαζί μέ τὰ Θεοφάνια. Ἡ ἁγία μας Ἐκκλησία γιὰ νὰ βοηθήσει τοὺς πιστοὺς νὰ συμμετέχουν καλύτερα στὴ μεγάλη αὐτὴ γιορτὴ τῆς Χριστιανοσύνης, καθιέρωσε πρὶν ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα 40 ἡμέρες νηστείας.

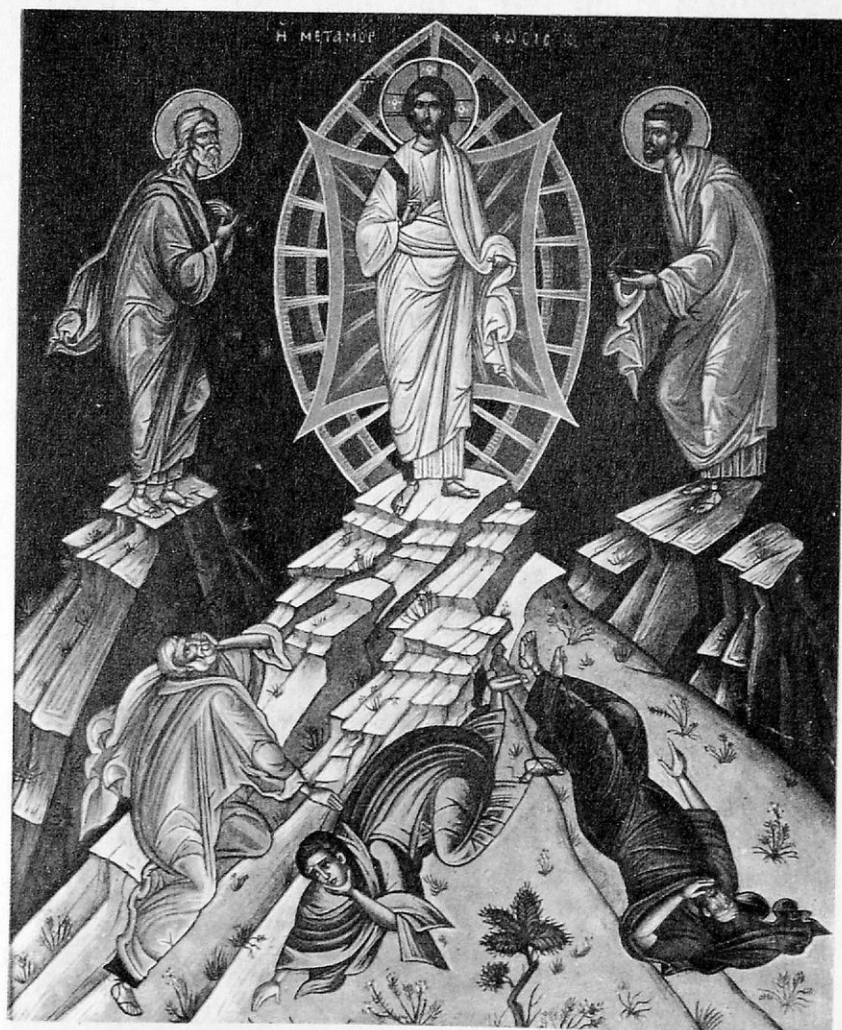
β) Ἡ Περιτομή τοῦ Κυρίου. Τὴν 1η Ἰανουαρίου, ὀκτῶ ἡμέρες ὕστερα ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα, γιορτάζουμε τὴν περιτομὴ καὶ τὰ ὀνομαστήρια τοῦ Κυρίου. Μέ τὴν περιτομὴ ἐφαρμόστηκε ὁ μωσαϊκὸς νόμος στὸ Θεῖο Βρέφος. Τὴν ἴδια ἡμέρα γιορτάζουμε καὶ τὴ μνήμη τοῦ ἁγίου Βασιλείου. Οἱ γιορτές αὐτές ἀποτράβηξαν τοὺς Χριστιανοὺς ἀπὸ τὰ τυχερά παιγνίδια καὶ ἀπὸ τ' ἄλλα εἰδωλολατρικὰ ἔθιμα τῆς Πρωτοχρονιάς.

γ) Τά Ἅγια Θεοφάνια ἢ Φῶτα. Στὶς 6 Ἰανουαρίου τιμᾶμε τὴ Βάπτιση τοῦ Κυρίου, πού ἐγινε στὸν Ἰορδάνη ποταμὸ ἀπὸ τὸν ἅγιο

Ἡ Θεία Γέννηση. Ἀρχαία φορητὴ εἰκόνα ἀπὸ τῆ Βηθλεέμ.

Ἰωάννη τὸν Πρόδρομο. Λέγονται «Θεοφάνια», γιατί τότε φανερώθηκε τόσο καθαρά ἡ Ἀγία Τριάδα. Ὁ Πατέρας ἀκούστηκε νά λέει: «Αὐτός εἶναι ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, στόν ὅποιο ἀναπαύεται τό Πνεῦμα μου». Ὁ Υἱός καί Λόγος τοῦ Θεοῦ βαπτιζόταν καί τό Πνεῦμα τό Ἅγιο φανερωνόταν σάν περιστέρι. Τότε παίρνουμε τό Μεγάλο Ἀγιασμό καί

Ἡ Μεταμόρφωση τοῦ Κυρίου. (Φ. Κόντογλου).

γι' αὐτό νηστεύουμε τὴν προηγούμενη ἡμέρα. Τὰ παλιά χρόνια συνηθίζοταν νὰ βαπτίζονται πολλοὶ κατηχούμενοι τὴν ἡμέρα τῶν Θεοφανίων. Ἐπειδὴ τότε δέχονταν τὸ ἅγιο Βάπτισμα ἢ φῶτισμα, ἢ γιορτὴ λέγεται καὶ «Φῶτα».

δ) Ἡ Ὑπαπαντή τοῦ Κυρίου. Στίς 2 Φεβρουαρίου 40 ἡμέρες ὕστερα ἀπὸ τὴ Θεία Γέννηση, τιμᾶμε τὴν ὑποδοχὴ (ὕπαπαντή), ποῦ ἔκανε ὁ γέροντας Συμεὼν στὸ Θεῖο Βρέφος στὸ Ναὸ τοῦ Σολομώντα.

ε) Ἡ Μεταμόρφωση τοῦ Κυρίου. Στίς 6 Αὐγούστου τιμᾶμε τὴ Μεταμόρφωση τοῦ Κυρίου, τὴν ὁποία μᾶς διηγεῖται τὸ ἱερὸ Εὐαγγέλιο: «Ἐλαμψε τὸ πρόσωπο αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκά ὡς τὸ φῶς». (Ματθ. ΙΖ΄ 2). Ἡ Μεταμόρφωση αὐτὴ τοῦ Κυρίου ἔγινε γιὰ νὰ ἐνισχυθεῖ ἡ πίστις τῶν μαθητῶν, βλέποντας μιὰ ἀκτίνα τῆς Θείας Του δόξας. Καὶ εἶχαν πράγματι τόση ἀνάγκη ἰσχυρῆς πίστεως, ἀφοῦ σέ λίγο θὰ ἔβλεπαν τὸν Κύριο ἐπάνω στὸ Σταυρό.

στ) Ἡ ὕψωση τοῦ τιμίου Σταυροῦ. Στίς 14 Σεπτεμβρίου τιμᾶμε τὴ διπλὴ ὕψωση τοῦ τιμίου Σταυροῦ. Ἀρχικὰ ἡ ἁγία Ἑλένη εἶχε ὑψώσει τὸν τίμιον Σταυρὸ ἐπάνω σὲ ψηλὴ ἐξέδρα στὸ ναὸ τῆς Ἀναστάσεως. Τὸ ἴδιο ἐπαναλήφθηκε ἀργότερα. Ὁ αὐτοκράτορας Ἡράκλειος ὕστερα ἀπὸ νικηφόρους ἀγῶνες ξαναπῆρε τὸν τίμιον Σταυρὸ ἀπὸ τὰ βέβηλα χέρια τῶν Περσῶν, ποῦ τὸν εἶχαν ἀρπάξει. Καὶ στίς 14 Σεπτεμβρίου τοῦ 629 στὴν ἴδια θέσιν ὕψωσε καὶ πάλι τὸν τίμιον Σταυρό. Τὴν ἡμέρα αὐτὴ νηστεύουμε καὶ προσκυνοῦμε εὐλαβικά τὸν Τίμιον Σταυρό, τὸ Σύμβολο αὐτὸ τῆς σωτηρίας μας. Ἡ Ἐκκλησία σάν εὐλογία μᾶς δίνει τὸν εὐδῶδον βασιλικό. Μᾶς θυμίζει ἀκόμη τίς θυσίες, ποῦ πρέπει νὰ κάνουμε γιὰ ν' ἀκολουθήσουμε τὸ Χριστό.

Ἑρωτήσεις:

1. Ποιές εἶναι οἱ ἀκίνητες Δεσποτικὲς γιορτές; γιατί τίς λέμε ἔτσι;
2. Πῶς ὀνομάζουμε τὴ γιορτὴ τῆς Βαπτίσεως τοῦ Κυρίου καὶ γιατί;
3. «... Σταυρός, πιστῶν τὸ στήριγμα, ἀγγέλων ἡ δόξα καὶ δαιμόνων τὸ τραῦμα...» ψάλλει ἡ Ἐκκλησία μας. Γιατί χαρακτηρίζεται ἔτσι ὁ Τίμιος Σταυρὸς τοῦ Κυρίου;

8. Οἱ πρό τοῦ Πάσχα Κινητὲς Δεσποτικὲς Γιορτές

Ἡ περίοδος τοῦ Τριωδίου

Ἡ περίοδος τοῦ Τριωδίου ἀρχίζει ἀπὸ τὴν Κυριακὴ τοῦ Τελῶν καὶ τοῦ Φαρισαίου καὶ διαρκεῖ μέχρι τὸ Μεγάλον Σάββατον. Ἡ ὀνομα-

σία «Τριώδιο» προέρχεται από τό λειτουργικό βιβλίο της Ἐκκλησίας μας, πού περιέχει τίς Ἀκολουθίες αὐτῆς τῆς Περιόδου. Τό λέμε καί «κατανυκτικό» τριώδιο, γιατί μέ τούς ὑπέροχους ὕμνους του μᾶς φέρνει ἱερές συγκινήσεις καί μᾶς παρακινεῖ σέ ἅγια ζωή. Οἱ κινητές Δεσποτικές γιορτές, πού ἀρχίζουν μέ τό τριώδιο καί τελειώνουν τό Πάσχα εἶναι οἱ ἐξῆς:

α) Ἡ Κυριακή τοῦ Τελώνη καί τοῦ Φαρισαίου. Μέ τήν παραβολή τοῦ Τελώνη καί τοῦ Φαρισαίου (Λουκ. ΙΗ΄ 10-14) πού ἀκοῦμε αὐτήν τήν Κυριακή, διδασκόμαστε τή μεγάλη σημασία τῆς ταπεινοφροσύνης καί τήν ἀξία τῆς προσευχῆς.

β) Ἡ Κυριακή τοῦ Ἀσώτου. Μέ τήν παραβολή τοῦ ἀσώτου (Λουκ. ΙΕ΄ 11-32) βλέπουμε τό κατάντημα τοῦ ἁμαρτωλοῦ καί τό μέγεθος τῆς θεϊκῆς ἀγάπης.

γ) Ἡ Κυριακή τῶν Ἀπόκρεω. Εἶναι ἡ τελευταία ἡμέρα τῆς κρεοφαγίας. Ἡ Εὐαγγελική Περικοπή (Ματθ. ΚΕ΄ 31-46) γιά τή μεταθανάτια κρίση μᾶς καλεῖ σέ μετάνοια καί ἀνάμνησή τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Κυρίου.

δ) Ἡ Κυριακή τῆς Τυροφάγου. Τότε τελειώνει ἡ ἐλαφριά νηστεία μέ τά γαλακτερά. Ἡ σχετική εὐαγγελική Περικοπή (Ματθ. ΣΤ΄ 14-21) μᾶς διδάσκει τήν ἀληθινή νηστεία. Ἀπό τήν ἄλλη ἡμέρα, τήν «Καθαρά Δευτέρα», ἀρχίζει ἡ Μεγάλη Τεσσαρακοστή. Μᾶς θυμίζει τή σαρανταήμερη νηστεία τοῦ Κυρίου. Ἀπ' αὐτή τήν ἐβδομάδα κάθε Παρασκευή βράδυ καί ἐπὶ τέσσερις ἐβδομάδες ψάλλονται οἱ «Χαιρετισμοί τῆς Θεοτόκου». Τήν πέμπτη ἐβδομάδα ψάλλεται πανηγυρικά ὁλόκληρος ὁ «Ἀκάθιστος Ὑμνος».

ε) Ἡ πρώτη Κυριακή τῶν νηστειῶν, τῆς ὀρθοδοξίας. Ἀφιερώνεται στήν ἀναστήλωση τῶν εἰκόνων, πού ἐγίνε τό 843 ἀπό τήν αὐτοκράτειρα Θεοδώρα. Τό θρίαμβο τῆς ὀρθῆς πίστεως συμβολίζει καί ἡ περιφορά τῶν ἁγίων εἰκόνων, πού γίνεται στούς ναούς. Ἡ εὐαγγελική Περικοπή (Ἰωάν. Α΄ 44-52) ἀναφέρεται στήν ὁμολογία τῆς πίστεως.

στ) Ἡ Δεύτερη Κυριακή τῶν νηστειῶν. Τήν ἡμέρα αὐτή ἀκοῦμε τήν εὐαγγελική Περικοπή (Μάρκ. Β΄ 1-12) γιά τή θεραπεία τοῦ παρα-

λυτικοῦ καί γιορτάζουμε τή μνήμη τοῦ μεγάλου ἀγωνιστῆ τῆς Ὁρθοδοξίας ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ.

ζ) Ἡ τρίτη Κυριακή τῶν νηστειῶν ἢ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως. Βρισκόμαστε στή μέση περίπου τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Ἡ Ἐκκλησία, γιά νά μᾶς ἐνισχύσει στό μακρὺ δρόμο τῆς νηστείας, μᾶς καλεῖ νά προσκυνήσουμε τόν τίμιο Σταυρό τοῦ Κυρίου. Τό πνεῦμα τῆς θυσίας μᾶς διδάσκει καί ἡ σχετική εὐαγγελική Περικοπή (Μάρκ. Η' 34-Θ', 1).

η) Ἡ τέταρτη Κυριακή τῶν νηστειῶν. Τὴν Κυριακή αὕτη γιορτάζουμε τόν ἅγιο Ἰωάννη, τό συγγραφέα τῆς «Κλίμακας». Ὀνομάζεται ἔτσι γιά τό θαυμάσιο ἔργο του, πού ὁμιλεῖ γιά τὴν κλίμακα τῶν ἀρετῶν ἀπὸ τὴ μικρότερη ὡς τὴ μεγαλύτερη. Τό ἀπόγευμα τῆς Τετάρτης πού ἀκολουθεῖ, ψάλλεται ὁ «Μεγάλος Κανόνας», δηλαδή ἕνας ἐξάιρετος ὕμνος τοῦ Ἀνδρέα Ἐπισκόπου Κρήτης.

θ) Ἡ Πέμπτη Κυριακή τῶν νηστειῶν. Μ' αὕτη τὴν Κυριακή ἀρχίζει ἡ τελευταία ἑβδομάδα πρὶν ἀπὸ τὴ Μεγάλη Ἑβδομάδα. Ἡ Ἐκκλησία γιά νά μᾶς ἐτοιμάσει καλύτερα, μᾶς προβάλλει τὴ μετάνοια τῆς ὁσίας Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας. Ἡ εὐαγγελική περικοπή (Μάρκ. Ι' 32-45) μᾶς διηγεῖται ὅσα ἀνέμεναν τὸν Κύριο στὰ Ἱεροσόλυμα.

ι) Κυριακή τῶν Βαΐων. Μᾶς προετοιμάζει γιά τὴ Μεγάλη Ἑβδομάδα. Ἡ σχετική εὐαγγελική Περικοπή (Ἰωάν. ΙΒ' 1-18) μᾶς διηγεῖται τὴ θριαμβευτικὴ εἵσοδο τοῦ Κυρίου στὰ Ἱεροσόλυμα. Αὐτό μᾶς θυμίζουν καί τὰ βᾶγια πού μοιράζονται στοὺς ναοὺς. Τὴν ἡμέρα αὕτη τρῶμε ψάρια, σταματώντας γιά λίγο τὴ νηστεία. Ἡ Μ. Τεσσαρακοστή, τελειώνει τὴν προηγούμενη ἡμέρα.

Ἑρωτήσεις:

1. Τί εἶναι τὸ Τριῶδιο καί τί σκοπὸ ἔχει;
2. Πότε ἀρχίζει ἡ Μεγάλη Τεσσαρακοστή καί πότε τελειώνει; Ποιὸς εἶναι ὁ σκοπὸς της;
3. Μέ ποιά μέσα μᾶς ἐνισχύει ἡ Ἐκκλησία στὸν ἀγὼνα τῆς ἀρετῆς κατὰ τὴν περίοδο τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς;

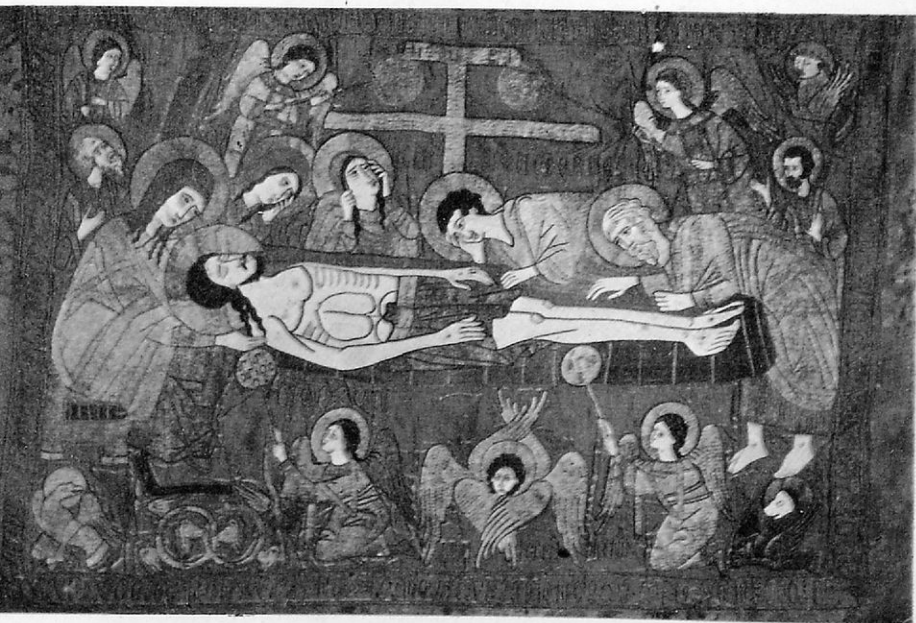
9. Ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Ἑβδομάδα

Ἀπὸ τὸ βράδυ τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων ἀρχίζει ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Ἑβδομάδα. Τὴ λέμε ἔτσι γιατί μᾶς παρουσιάζει τὰ μεγάλα καὶ πάνσεπτα πάθη τοῦ Κυρίου. Στὶς βραδινές Ἀκολουθίες κάθε ἡμέρας τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδας ψάλλεται ὁ ὄρθρος τῆς ἄλλης ἡμέρας, πού εἶναι γνωστός ὡς «Ἀκολουθία τοῦ Νυμφίου». Ὀνομάστηκε ἔτσι ἀπὸ τὸ τροπάριο «Ἰδοὺ ὁ Νυμφίος ἔρχεται...».

Μεγάλη Δευτέρα. Τὴν ἁγία καὶ Μεγάλη Δευτέρα θυμόμαστε τὸν Πάγκαλο Ἰωσήφ. Σάν καὶ αὐτόν, πού πουλήθηκε ἀπὸ τὰ ἀδελφία του καὶ δοξάστηκε ὕστερα, ὁ Κύριος πουλήθηκε ἀπὸ τὸν Ἰούδα, ὑπόμεινε τὰ φρικτὰ πάθη καὶ δοξάστηκε μέ τὴν Ἀνάστασή Του.

Μεγάλη Τρίτη. Στόν ὄρθρο τῆς ἡμέρας αὐτῆς, πού ψάλλεται τὸ βράδυ τῆς προηγούμενης μέρας, ἀκοῦμε τὴν παραβολὴ τῶν δέκα παρθένων.

Ἐπιτάφιος Θρήνος. Ἔργο κεντημένο μέ τὸ χέρι.

Μεγάλη Τετάρτη. Τό ἴδιο καί ὁ ὄρθρος τῆς Μ. Τετάρτης ψάλλεται τό προηγούμενο βράδυ. Σ' αὐτόν ἀκοῦμε γιά τή μετάνοια τῆς ἁμαρτωλῆς γυναικας, πού ἄλειψε τά πόδια τοῦ Κυρίου, μέ μύρα καί δάκρυα. Τή μεγαλειώδη αὐτή μετάνοια μᾶς περιγράφει τό λαμπρό τροπάριο τῆς Κασσιανῆς: «Κύριε, ἡ ἐν πολλαῖς ἁμαρτίαις περιπεσοῦσα γυνή...». Τό ἀπόγευμα τῆς Μ. Τετάρτης γίνεται τό Μυστήριο τοῦ Εὐχελαίου.

Μεγάλη Πέμπτη. Εἶναι ἡ ἡμέρα τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου. Τότε ὁ Κύριος παρέδωσε τό Μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Τό βράδυ διαβάζονται τά δώδεκα Εὐαγγέλια, δηλαδή ἰσάριθμες περικοπές ἀπό τά τέσσερα Εὐαγγέλια. Σ' αὐτές ἐξιστοροῦνται τά ἅγια πάθη τοῦ Κυρίου. Ὑστερα ἀπό τό Πέμπτο Εὐαγγέλιο τοποθετεῖται στή μέση τοῦ ναοῦ ὁ Ἑσταυρωμένος καί Τόν προσκυνοῦμε μέ πολύ σεβασμό καί ἀπέραντη εὐγνωμοσύνη.

Μεγάλη Παρασκευή. Τήν ἡμέρα αὐτή συγκλονίζεται ἡ ψυχὴ μας μέ τά φρικτά πάθη τοῦ Κυρίου. Ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός συλλαμβάνεται, καταδικάζεται ἀπό τοὺς ἄνομους κριτές καί σταυρώνεται γιά νά μᾶς σώσει ἀπό τίς ἁμαρτίες. Τό βράδυ τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς ψάλλονται τά ἐγκώμια τοῦ Ἑπιταφίου θρήνου σέ τρεῖς στάσεις: «Ἡ ζωὴ ἐν τάφῳ...», «Ἄξιόν ἐστι μεγαλύνειν Σέ...» καί «Αἱ γενεαὶ πᾶσαι ...». Οἱ χριστιανοὶ μέ ὁδύνη πολλή παρακολουθοῦμε τήν περιφορὰ τοῦ Ἑπιταφίου.

Μεγάλο Σάββατο. Τήν ἡμέρα αὐτή τιμᾶμε τήν ταφὴ καί τήν καθοδὸ τοῦ Κυρίου στὸν Ἄδη. Στὴ Θεία Λειτουργία τοῦ Μεγάλου Σαββάτου γίνονται τά προεόρτια τῆς Ἀναστάσεως πού ἐγγίζει.

Κείμενα: Ἐπίκαιροι ὕμνοι:

1. «Κύριε τῶν δυνάμεων, μεθ' ἡμῶν γενοῦ ἄλλον γάρ ἐκτός Σου βοηθόν ἐν θλίψεσιν οὐκ ἔχομεν, Κύριε τῶν δυνάμεων, ἐλέησον ἡμᾶς». (Ὑμνος ἀπὸ τό Μεγάλο Ἀπόδειπνο).
2. «Τόν νυμφῶνα Σου βλέπω, Σωτήρ μου, κεκοσμημένον, καί ἔνδυμα οὐκ ἔχω ἵνα εἰσέλθω ἐν αὐτῷ· λάμπρυνόν μου τήν στολήν τῆς ψυχῆς, φωτοδότα, καί σῶσόν με». Ὑμνος Μεγάλης Δευτέρας.

Ἑρωτήσεις – Ἐργασίες:

1. Τί ἀκοῦμε κάθε βράδυ τῆς Μ. Ἑβδομάδας στοὺς ναοὺς;

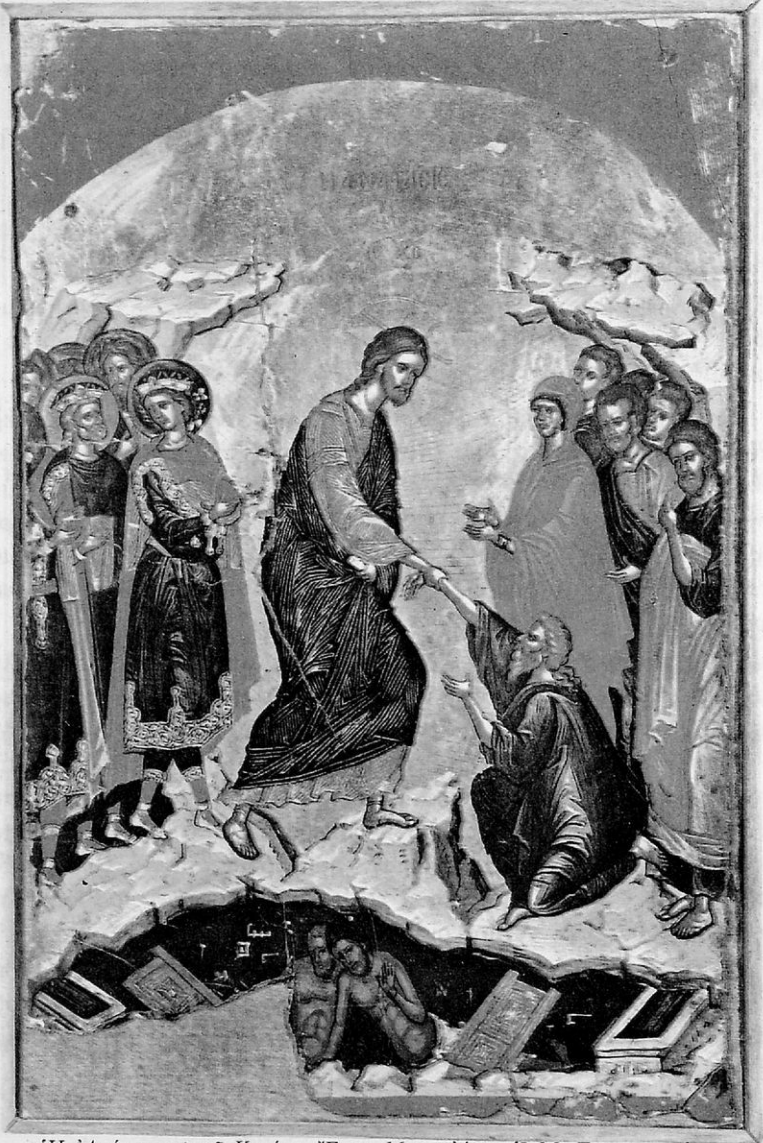
2. Περιγράψτε την περιφορά του ἐπιταφίου. Τί πρέπει νά νοιώθουμε τότε;
3. Τί σκοπό ἔχουν οἱ σχολικές διακοπές τοῦ Πάσχα;
4. Συλλέξτε μικρές εἰκόνες ἀπό τά σεπτὰ πάθη τοῦ Κυρίου.

10. Τό Πάσχα καί οἱ μετά ἀπ' αὐτό Κινητές Δεσποτικές Γιορτές

α) Κυριακή τοῦ Πάσχα. Ἡ μεγάλη γιορτή τῆς Χριστιανοσύνης, τό Πάσχα, σύμφωνα μέ ἀπόφαση τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, γιορτάζεται τήν πρώτη Κυριακή μετά τήν πανσέληνο τῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας. Ἀπό τό Πάσχα μέχρι τήν Κυριακή τῶν ἁγίων Πάντων διαρκεῖ τό χαρμόσυνο Πεντηκοστάριο, δηλαδή τό βιβλίο πού περιέχει τίς Ἀκολουθίες αὐτῆς τῆς περιόδου. Τά μεσάνυχτα τοῦ Σαββάτου πρὸς τήν Κυριακή οἱ Χριστιανοί πλημμυρίζουν τοὺς ἱεροὺς ναοὺς γιὰ νά γιορτάσουν μέ ἰδιαίτερη λαμπρότητα τήν Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου. Οἱ πιστοὶ μέ ἀναμμένες λαμπάδες καί μέ ζωγραφισμένη τῇ χαρᾷ στά πρόσωπα βγαίνουν στό προαύλιο τοῦ ναοῦ. Ἐπικεφαλῆς τῆς πομπῆς εἶναι οἱ ἱερεῖς καί οἱ ψάλτες. Ἡ πομπή αὐτή μᾶς θυμίζει τήν πορεία τῶν μυροφόρων τῇ νύχτα τῆς Ἀναστάσεως στό κενό μνήμα τοῦ Κυρίου. Ἐκεῖ διαβάζεται ἀναστάσιμη περικοπή ἀπὸ τό ἱερὸ Εὐαγγέλιο καί ἀντηχεῖ μέ χαρὰ καί εὐφροσύνη τό «Χριστὸς Ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατον πατήσας καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζωὴν χαρισάμενος» Ὑστερα μέσα στό ναὸ ἀκολουθεῖ ὁ ὄρθρος καί ἡ Θεία Λειτουργία. Τό πρωὶ ἢ τό ἀπόγευμα τοῦ Πάσχα γίνεται ὁ ἑσπερινὸς τῆς ἀγάπης, στή διάρκεια τοῦ ὁποίου οἱ πιστοὶ ἀπὸ ἀγάπη ἀσπάζονταν ἄλλοτε μεταξὺ τους. Ἡ ἑβδομάδα πού ἀκολουθεῖ λέγεται «Διακαινίσιμη», γιατί μᾶς καλεῖ σέ νέα καὶ ἅγια ζωή. Τὴν Παρασκευὴ τῆς «Διακαινίσιμου» εἶναι ἡ γιορτὴ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, δηλαδή τῆς Θεοτόκου.

β) Κυριακή τοῦ Θωμᾶ. Τὴν Κυριακὴ αὐτὴ ἐγίνε νέα ἐμφάνιση τοῦ Κυρίου καὶ ἡ ψηλάφηση τοῦ Θωμᾶ. (Ἰωάν. Κ' 19-31). Γιὰ ν' ἀναφωνήσει καὶ αὐτὸς αὐθόρμητα: «ὁ Κύριος μου καὶ ὁ Θεὸς μου».

γ) Κυριακή τῶν Μυροφόρων. Τὴν ἡμέρα αὐτὴ τιμᾶμε τίς μυροφόρες, δηλαδή τίς ἄξιες ἐκεῖνες γυναῖκες πού ἤρθαν στό Γολγοθᾶ τῇ νύχτα τῆς Ἀναστάσεως, γιὰ ν' ἀλείψουν μέ μύρα τὸν Κύριο. Γι' αὐτὸ καὶ πρῶτες αὐτές εἶδαν τὸν ἀναστημένο Κύριο. Τιμᾶμε ἐπίσης τὸν Ἰωσήφ καὶ τὸ Νικόδημο, πού εἶχαν τὴν τιμὴ νά φροντίσουν γιὰ τὴν ταφὴ τοῦ Κυρίου.

Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου. Ἔργο 16ου αἰώνα. Ἱ. Μ. Σταυρονικήτα.

δ) **Κυριακή τοῦ Παραλύτου.** Τὴν Κυριακὴ αὐτὴ ἀκοῦμε τὴν Εὐαγγελικὴν Περικοπὴν (Ἰωάν. Ε' 1-15), ποὺ μᾶς διηγεῖται τὴν θεραπεία τοῦ

παραλυτικοῦ. Καί αὐτό τό θαῦμα μᾶς παρουσιάζει τή Θεότητα τοῦ Κυρίου.

ε) **Κυριακή τῆς Σαμαρείτισσας.** Ἀκοῦμε τήν Εὐαγγελική Περικοπή (Ἰωάν. Δ' 5-42), πού μᾶς διηγεῖται τή συνομιλία τοῦ Κυρίου μέ τή Σαμαρείτισσα. Καί πάλι διδασκόμαστε τή Θεότητα τοῦ Κυρίου καί πολλές ἄλλες ἀλήθειες.

στ) **Κυριακή τοῦ τυφλοῦ.** Ἡ Εὐαγγελική Περικοπή (Ἰωάν. Θ' 1-38) μᾶς διηγεῖται τή θεραπεία τοῦ «ἐκ γενετῆς τυφλοῦ». Θέλει νά μᾶς διδάξει ὅτι καί οἱ ψυχικά τυφλωμένοι ἀπό τίς ἁμαρτίες σώζονται μέ τό φωτισμό τοῦ Θεοῦ καί τή δική τους θέληση.

ζ) **Ἡ Ἀνάληψη τοῦ Κυρίου.** Γιορτάζεται σαράντα ἡμέρες ὕστερα ἀπό τό Πάσχα. Τότε τιμᾶμε τήν Ἀνάληψη τοῦ Κυρίου στούς οὐρανοῦς.

η) **Κυριακή τῶν ἁγίων Πατέρων.** Τότε τιμᾶμε τοὺς 318 Πατέρες τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Αὐτοὺς πού ἔσωσαν τήν Ἐκκλησία μας ὑπό τόν κίνδυνο τοῦ ἀρειανισμοῦ καί διακήρυξαν τή θεότητα τοῦ Κυρίου.

θ) **Κυριακή τῆς Πεντηκοστῆς.** Ἡ γιορτή τῆς Πεντηκοστῆς ὁλοκληρώνει τή χαρά τοῦ Πάσχα μέ τήν ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ Πεντηκοστή εἶναι ἡ γενέθλια ἡμέρα τῆς Ἐκκλησίας μας. Μέ τό κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων, τήν ἡμέρα αὐτή, πίστεψαν καί βαπτίστηκαν τρεῖς χιλιάδες ἄνθρωποι καί ἀποτέλεσαν τήν πρώτη Χριστιανική Ἐκκλησία. Τήν Πεντηκοστή ὕστερα ἀπό τή Θεία Λειτουργία ἀκολουθεῖ ὁ ἑσπερινός τῆς Δευτέρας, τῆς γιορτῆς τοῦ Ἁγ. Πνεύματος. Ἔτσι ἡ Ἐκκλησία μᾶς διδάσκει τή θεότητά Του καί μᾶς καλεῖ νά προσκυνήσουμε τήν Ἁγία Τριάδα.

ι) **Κυριακή τῶν ἁγίων Πάντων.** Μέ τή γιορτή αὐτή τιμᾶμε ὅλους τοὺς ἁγίους τῆς Ἐκκλησίας μας. Θυμόμαστε ὅλους αὐτοὺς γνωστούς καί ἄγνωστους, πού δόξασαν τό Θεό καί ἐγιναν παραδείγματα γιά μᾶς.

Ἀναστάσιμοι ὕμνοι:

1. «Ἀναστάς ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ τάφου, καθὼς προεῖπεν, ἔδωκεν ἡμῖν τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ μέγα ἔλεος».
2. Μεγάλυνον, ψυχὴ μου, τὸν ἐθελουσίως παθόντα καὶ ταφέντα καὶ ἐξαναστάντα τριήμερον ἐκ τάφου.

Ἑρωτήσεις – Ἑργασίες:

1. Τί πρέπει νά αἰσθανόμαστε στήν ἀναστάσιμη Περίοδο τοῦ Πεντηκοσταρίου;
2. Ἀναπτύξτε σέ ἔκθεση τή σημασία τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου.
3. Γιατί οἱ ξένοι ὀνόμασαν τήν Ἐκκλησία μας «Ἐκκλησία τῆς Ἀναστάσεως»;

11. Οἱ Θεομητορικές Γιορτές

Μέ τίς Θεομητορικές γιορτές τιμᾶμε τήν Παναγία Μητέρα τοῦ Κυρίου. Τιμᾶμε τήν υπεραγία Θεοτόκο, γιατί μέ τή Γέννηση τοῦ Κυρίου ἔγινε ἡ γέφυρα πού μᾶς ἔνωσε μέ τόν Οὐρανό. Ἀκόμη τήν παρακαλοῦμε νά μεσιτεύει «εἰς τόν Υἱόν» τῆς καί Θεό μας γιά τή σωτηρία μας. Οἱ Θεομητορικές γιορτές εἶναι οἱ ἑξῆς:

α) Τό Γενέθλιο τῆς Θεοτόκου. Στίς 8 Σεπτεμβρίου γιορτάζουμε τό Γενέθλιο, δηλαδή τή γέννηση τῆς Θεοτόκου. Ἡ γέννηση τῆς Θεοτόκου, καθώς ἀναφέρει ἀρχαία Ἐκκλησιαστική Παράδοση, ἦταν ἀπάντηση τοῦ Θεοῦ στίς θερμές προσευχές τῶν ἄτεκνων γονέων τῆς, Ἰωακείμ καί Ἄννας.

β) Τά Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου. Στίς 21 Νοεμβρίου. Οἱ γονεῖς τῆς Θεοτόκου, κατά τήν παράδοση, ἀπό εὐγνωμοσύνη στό Θεό τήν παρέδωσαν στό ναό τοῦ Σολομώντα, ὅπου ἔμεινε ὡσότου μνηστεύθηκε τό δίκαιο Ἰωσήφ.

γ) Ἡ Σύναξη τῆς Θεοτόκου. Στίς 26 Δεκεμβρίου. Τήν ἄλλη ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων γιορτάζουμε τή σύναξη, δηλαδή τή συγκέντρωση, τῶν πιστῶν πρὸς τιμή τῆς Θεοτόκου πού γέννησε τό Σωτήρα Χριστό.

δ) Ὁ Εὐαγγελισμός τῆς Θεοτόκου στίς 25 Μαρτίου. Μέ τό χαρμόσυνο μήνυμα τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ ἐξαγγέλθηκε ἡ ἐνσάρκωση τοῦ Λυτρωτῆ καί ἡ ἀρχή τῆς σωτηρίας μας. Ἡ χαρά τῆς γιορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ συνδυάζεται μέ τή λαμπρότητα τῆς ἐθνικῆς μας γιορτῆς. Τήν ἡμέρα αὐτή πανηγυρίζουμε «τήν τρανή διπλή γιορτή, τή γιορτή τῆς πίστεως καί τῆς λευτεριάς» κατά τόν ποιητή Γ. Βερίτη.

Ὁ Εὐαγγελισμός τῆς Θεοτόκου. Ἱ. Μονὴς Σταυρονικήτα Ἀγ. Ὁρους 16ος αἰών.

ε) **Ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου** στίς 15 Αὐγούστου. Ὑστερα ἀπὸ νηστεία 15 ἡμερῶν τιμᾶμε τὴν κοίμησιν, δηλαδὴ τὸ θάνατον, τῆς Παναγίας. Στὴ Γεθσημανὴ ὅπου, κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας, ἔθαψαν τὴ Θεοτόκον ἀργότερα κτίστηκε σπουδαῖος ναὸς πρὸς τιμὴν τῆς. Γενικὰ ὁλόκληρος ὁ Χριστιανικὸς κόσμος τιμᾷ με ξεχωριστὸ τρόπο τὴ Θεοτόκον. Τὴν τιμᾷ εὐλαβικὰ με τοὺς ἀναρίθμητους Χριστιανικοὺς ναοὺς καὶ τὰ προσκυνητάρια. Ἀκόμη με τὰ πολλὰ κοσμητικὰ ἐπίθετα καὶ τοὺς ὑπέροχους ὕμνους τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας μας ἀπονέμει τιμὴ καὶ σεβασμὸ στὴν πολυσέβαστη Μητέρα τοῦ Κυρίου, τὴ Θεοτόκον.

Ἑρωτήσεις:

1. *Γιατί τιμᾶμε τόσο πολὺ τὴ Θεοτόκον;*
2. *Ποιὲς ἦταν οἱ κυριότερες ἀρετὲς τῆς Παναγίας;*
3. *Ἀναφέρετε μερικὲς ὀνομασίες τῆς Θεοτόκου. Τί μᾶς δείχνουν οἱ ὀνομασίες αὐτές;*

12. Γιορτὲς τῶν Ἀγίων

«**Ἄγιοι γίνεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι**» (Α' Πέτρ. Α' 16).

Πρέπει νὰ γίνεσθαι ἅγιοι, γιατί Ἄγιος εἶναι ὁ Θεός, μᾶς λέει ἡ Ἁγία Γραφή. Αὐτὸ ἐφάρμοσαν τὰ ἐκλεκτὰ ἀδελφία μας οἱ ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας, πού δόξασαν τὸ Θεὸ με τὴ ζωὴ τους. Γι' αὐτὸ καὶ ἐμεῖς τοὺς τιμᾶμε με ἰδιαίτερες γιορτὲς καὶ ζητᾶμε νὰ παρακαλοῦν τὸ Θεὸ γιὰ μᾶς. Τὸ πλῆθος τῶν ἁγίων μονάχα ὁ Θεός τὸ γνωρίζει. Ὅλοι τους εἶναι τὸ καύχημα τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι ὅμως φυσικὸ ὕστερα ἀπὸ τὴν ὑπεραγία Θεοτόκον, νὰ τιμᾶμε ξεχωριστὰ τὸν Πρόδρομον καὶ τοὺς Προφῆτες, τοὺς Ἀποστόλους καὶ Εὐαγγελιστὰς, τοὺς Πατέρες καὶ ἱεράρχες καὶ τοὺς Μάρτυρες (Παλαιούς καὶ νέους).

Α) Γιορτὲς Προφητῶν

Ἀπὸ τίς γιορτὲς τῶν προφητῶν ἡ Ἐκκλησία μας ξεχωρίζει τίς γιορτὲς:

α) Τοῦ ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Προδρόμου. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, σύμφωνα με τὰ λόγια τοῦ Κυρίου ἦταν ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ τοὺς προφῆτες. Αὐτὸς εἶχε τὴν τιμὴ νὰ βαπτίσει τὸν Κύριον Ἰησοῦ

Χριστό. Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸν Πρόδρομο πολλές φορές τὸ χρόνο. Ἰδιαίτερα ὅμως τιμᾷ τὴ *Γέννηση τοῦ Προδρόμου* στίς 24 Ἰουνίου, *τὴ σύναξη* δηλαδή τὴ συγκέντρωση τῶν πιστῶν πρὸς τιμὴ του στίς 7 Ἰανουαρίου καὶ τὴν *ἀποτομή* τῆς τίμιας κεφαλῆς του στίς 29 Αὐγούστου.

β) **Τοῦ Προφήτη Ἠλία** στίς 20 Ἰουλίου. Ὁ Προφήτης Ἠλίας ἐργάστηκε μέ ἄφταστο ζῆλο γιὰ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ, γι' αὐτὸ ὀνομάστηκε «ἔνσαρκος ἄγγελος καὶ τῶν προφητῶν ἡ κρηπὶς», δηλαδή ἡ βάση.

Β) Γιορτές Ἀποστόλων καὶ Εὐαγγελιστῶν

Οἱ γιορτές τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Εὐαγγελιστῶν, κατὰ τὴ διάρ-
κεια τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους πού ἀρχίζει τὴν 1η Σεπτεμβρίου, εἶναι οἱ ἑξῆς:

α) **Λουκᾶ τοῦ Εὐαγγελιστῆ** στίς 18 Ὀκτωβρίου. Ἐγραψε τὸ τρίτο Ἱερό Εὐαγγέλιο καὶ τίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων.

β) **Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου** στίς 23 Ὀκτωβρίου.

γ) **Φιλίππου τοῦ Ἀποστόλου** στίς 14 Νοεμβρίου. Ἀπὸ τὴν ἄλλη ἡμέρα ἀρχίζει ἡ νηστεία τῶν Χριστουγέννων.

δ) **Ματθαίου τοῦ Εὐαγγελιστῆ** στίς 16 Νοεμβρίου.

ε) **Ἀνδρέα τοῦ Πρωτόκλητου** στίς 30 Νοεμβρίου. Ὁ ἀπόστολος Ἀνδρέας κλήθηκε πρῶτος στοῦ ἀποστολικοῦ ἀξιώμα. Εἶναι ὁ πολιοῦχος τῶν Πατρῶν.

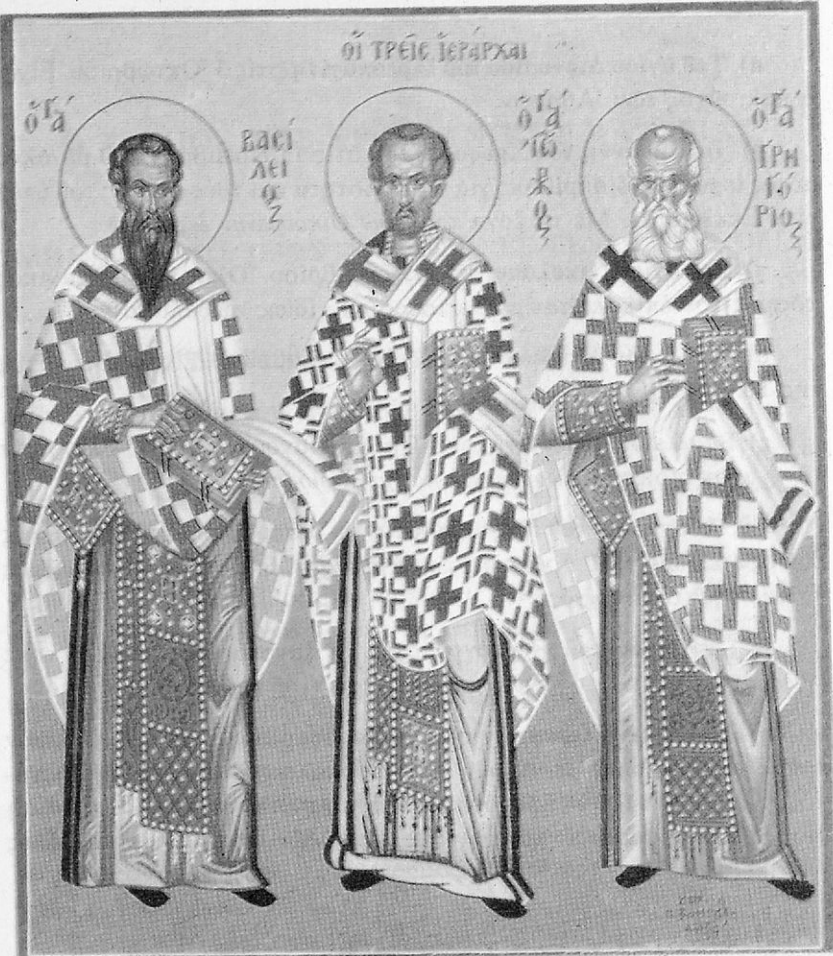
στ) **Μάρκου τοῦ Εὐαγγελιστῆ** στίς 25 Ἀπριλίου.

ζ) **Ἰωάννη τοῦ Εὐαγγελιστῆ** στίς 8 Μαΐου. Εἶναι ὁ μαθητὴς τῆς ἀγάπης καὶ ὁ πρῶτος, τὸν ὁποῖο ἡ Ἐκκλησία ὀνόμασε «*Θεολόγο*».

η) **Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης**, τῶν «ἰσαποστόλων» στίς 21 Μαΐου.

θ) **Πέτρου καὶ Παύλου** στίς 29 Ἰουνίου. Τούς κορυφαίους αὐτοῦς Ἀποστόλους τούς γιορτάζουμε ὕστερα ἀπὸ νηστεία.

ι) **Σύναξη τῶν δώδεκα Ἀποστόλων** στίς 30 Ἰουνίου.

Οι τρεις Ίεράρχες, οί προστάτες τής παιδείας μας.
Έργο του άγιογράφου Πέτρου Βαμπούλη.

Γ) Γιορτές Πατέρων καί ιεραρχών

Κατά τή διάρκεια του Έκκλησιαστικού έτους γιορτάζουμε πολλούς πατέρες καί ιεράρχες. Γιορτάζουμε αὐτούς πού διακρίθηκαν γιά τήν άγιότητά τους, τή βοήθεια πού πρόσφεραν στήν Έκκλησία καί οί πίο πολλοί γιά τή σοφία τους. Οί γιορτές τών κυριότερων άπό αὐτούς εἶναι:

α) Τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτη στίς 3 Ὀκτωβρίου. Εἶναι ὁ πολιοῦχος τῶν Ἀθηνῶν.

β) Τοῦ Ἰωάννη τοῦ Χρυσοστόμου στίς 13 Νοεμβρίου. Ὁ μέγας αὐτός ἱεράρχης διακρίθηκε γιά τήν ἀγιότητα καί τοὺς ἀγῶνες του ὑπέρ τῆς Ἐκκλησίας. Μέ τά ἔργα του «τὴν Οἰκουμένην ἐφώτισε».

γ) Τοῦ ἁγίου Νικολάου στίς 6 Δεκεμβρίου. Ὁλος ὁ Χριστιανικός κόσμος τὸν ἐπικαλεῖται μέ ἐμπιστοσύνη, ἰδίως οἱ θαλασσινοί.

δ) Τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνα στίς 12 Δεκεμβρίου. Εἶναι προστάτης τῆς Κέρκυρας.

ε) Βασιλείου τοῦ Μεγάλου. Τὴν 1η Ἰανουαρίου. Ἡ Ἐκκλησία τὸν χαρακτηρίζει «Οἰκουμενικό καί μέγα διδάσκαλο».

στ) Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου στίς 18 Ἰανουαρίου. Γιά τίς πολλές του ἀρετές καί τοὺς ἥρωικούς του ἀγῶνες ἡ Ἐκκλησία τὸν ὀνόμασε «στύλο τῆς Ὁρθοδοξίας».

ζ) Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου στίς 25 Ἰανουαρίου. Ὀνομάστηκε «Θεολόγος» γιά τοὺς ἀγῶνες του «ὑπέρ τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ».

η) Τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν στίς 30 Ἰανουαρίου. Εἶναι ἡ γιορτὴ τῶν τριῶν μαζί μεγάλων Ἱεραρχῶν καί διδασκάλων: Βασιλείου τοῦ μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καί Ἰωάννη τοῦ Χρυσοστόμου. Εἶναι ἡ γιορτὴ τῶν γραμμάτων καί τῶν σχολείων, τῶν διδασκάλων καί ἰδίως τῶν μαθητῶν.

Ρητό:

Θαυμάστός ὁ Θεός ἐν τοῖς Ἀγίοις Αὐτοῦ (Ψαλμ. 67,36).

Ἑρωτήσεις – Ἐργασίες:

1. Μέ ποιόν τρόπο πρέπει νά τιμᾶμε τοὺς ἁγίους;
2. Γράψε ὅσα γνωρίζεις γιά τό βίο τοῦ ἁγίου, τοῦ ὁποῖου τό ὄνομα ἔχεις ἐσύ ἢ κάποιο μέλος τῆς πατρικῆς σου οἰκογένειας. Φρόντισε νά μάθεις τό ἀπολυτίκιό του.
3. Ποιός εἶναι ὁ πολιοῦχος τῆς ἰδιαιτέρας σου πατρίδας; Τί γνωρίζεις γι' αὐτόν;

Ο ΤΡΟΠΟΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟ: ΙΕΡΕΣ ΑΚΟΛΟΥΘΙΕΣ ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

13. Οί Ἱερές Ἀκολουθίες (Τακτικές – Ἑκτακτες)

Α) Ἑννοια καί διαίρεση τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν

Ἱερές Ἀκολουθίες λέγονται οἱ τελετές ἢ προσευχές τῆς Ἐκκλησίας μας, πού γίνονται γιά τή δόξα τοῦ Θεοῦ καί τή δική μας ὠφέλεια. Λέγονται Ἀκολουθίες γιατί ὅσα γίνονται σ' αὐτές δέν εἶναι τυχαῖα, ἀλλ' ἀκολουθοῦν ἕναν ὀρισμένο τρόπο καί γίνονται σέ ὀρισμένο χρόνο ἢ σέ ἄλλες εἰδικές περιστάσεις. Μέ τίς ἱερές Ἀκολουθίες ὑμνοῦμε τό Θεό καί δεχόμαστε τή Θεία Χάρη. Γι' αὐτό πρέπει νά συμμετέχουμε σ' αὐτές μέ εὐλάβεια καί προσοχή. Τίς ἱερές Ἀκολουθίες τίς διαιροῦμε σέ δύο κατηγορίες; α) Τίς τακτικές καί β) τίς ἑκτακτες.

Τακτικές λέγονται οἱ Ἀκολουθίες, πού γίνονται σέ ὀρισμένο χρόνο καί ἀποβλέπουν συνήθως στό νά προετοιμάσουν τοὺς πιστοὺς γιά τή θεία Λειτουργία. Αὐτές εἶναι ὁ Ἑσπερινός, τό Ἀπόδειπνο, τό Μεσονυκτικό, οἱ Ὠρεσ καί ὁ Ὁρθρος. Τακτική Ἀκολουθία εἶναι καί ἡ Θεία Λειτουργία.

Ἑκτακτες ὀνομάζονται οἱ Ἀκολουθίες, πού γίνονται σέ εἰδικές περιστάσεις ἢ ἅμα τό ζητοῦν οἱ χριστιανοί. Αὐτές εἶναι τά ἱερά Μυστήρια, ὅταν τά ἐξετάζουμε ἀπό τήν τελετουργική τους πλευρά, ἐκτός ἀπό τή Θεία Εὐχαριστία, τά ἐγκαίνια τῶν ναῶν, οἱ παρακλητικοί κανόνες, ὁ ἁγιασμός, ἡ νεκρώσιμη ἀκολουθία καί ἕνα πλῆθος περιστατικῶν ἀκολουθιῶν.

Β) Τακτικές ἱερές Ἀκολουθίες (Ἐκτός τῆς Θείας Λειτουργίας)

α) Ὁ Ἑσπερινός. Εἶναι μικρός καί μέγας, ἀνάλογα μέ τή γιορτή πού ἀκολουθεῖ. Λέγεται Ἑσπερινός, γιατί γίνεται τό «ἐσπέρας» δηλαδή τό βράδυ. Ἡ δύση τοῦ ἡλίου ἀποτελοῦσε τή λήξη τῆς

ἡμέρας καὶ τὴν ἀρχὴ τῆς ἐπόμενης. Ὁ Ἑσπερινός ἄλλοτε συνδεόταν μετὰ τῆς Θείας Λειτουργίας, γιατί οἱ πρῶτοι Χριστιανοί μεταλάβαιναν τὸ βράδυ. Αὐτό τό βλέπουμε καί σήμερα καθαρὰ στή Θ. Λειτουργία τῶν «Προηγιασμένων» πού συνδέεται μετὰ τὴν ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ κι ἄς τελεῖται τό πρῶί. Ὁ Ἑσπερινός ἀρχίζει μετὰ τό «Εὐλογητός ὁ Θεός ἡμῶν πάντοτε...» καί συνεχίζεται μετὰ τόν προοιμιακό 103ο Ψαλμό «Εὐλόγει ἡ ψυχὴ μου τόν Κύριο...». Ἐπειτα ἀκολουθοῦν ἄλλα τροπάρια, ψαλμοί καί «αἰτήσεις» ἀπό τόν ἱερέα. Τέλος ψάλλεται ὁ ἐπιλύχνιος ὕμνος «Φῶς ἱλαρόν...», πού ἀφιερώνεται στό Σωτήρα Χριστό. Ὁ Ἑσπερινός τελειώνει μετὰ τὴν εὐχὴ τοῦ Συμεῶν «Νῦν ἀπολύεις τόν δοῦλον Σου Δέσποτα...», τό ἀπολυτίκιο καί τὴν ἀπόλυση.

β) Τό Ἀπόδειπνο. Λέγεται ἔτσι, γιατί ψάλλεται ὕστερα ἀπό τό δεῖπνο, δηλαδή τό βραδυνό φαγητό. Τό «μεγάλο Ἀπόδειπνο» μετὰ πολλούς ὕμνους καί «ἀναγνώσματα» γίνεται τὴ μεγάλη Τεσσαρακοστή καί τό «μικρό» τόν ἄλλο καιρό. Τό Ἀπόδειπνο εἶναι προσευχὴ μετάνοιας γιά τὰ ἁμαρτήματα τῆς ἡμέρας καί δέηση γιά τὴ νύχτα.

γ) Τό Μεσονυκτικό. Εἶναι ἡ Ἀκολουθία τοῦ μεσονυκτίου. Συνήθως ὅμως γίνεται τὴν αὐγὴ, πρὶν ἀπὸ τόν ὄρθρο.

δ) Οἱ Ὁρες. Εἶναι σύντομες Ἀκολουθίες, πού διαβάζονται σέ διάφορες ὥρες τῆς ἡμέρας. Οἱ «μεγάλες Ὁρες» μετὰ πολλά Τροπάρια ψάλλονται τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων καί τῶν Θεοφανίων καθὼς καί τὴ Μεγάλῃ Παρασκευῇ.

ε) Ὁ Ὁρθρος. Εἶναι ἡ πρωινὴ προσευχὴ τῆς Ἐκκλησίας. Μᾶς θυμίζει τὴν Ἀνάστασι τοῦ Κυρίου, πού ἐγίνε «Ὁρθρου βαθέος» (Λουκ. ΚΔ' 1), δηλαδή πολὺ πρῶί. Ὁ ὄρθρος ἀρχίζει μετὰ τόν ἐξάψαλμο καί συνεχίζεται μετὰ ἄλλους ψαλμούς καί ὕμνους. Ἀκολουθεῖ τό πρωινό ἱερό Εὐαγγέλιο, πού ἐξιστορεῖ πάντα τὴν Ἀνάστασι τοῦ Κυρίου. Κατόπιν διαβάζεται ὁ Ψαλμός τῆς μετάνοιας (50ός) καί ψάλλονται ὁ κανόνας καί οἱ Αἵνοι. Ὁ ὄρθρος τελειώνει μετὰ τὴ Δοξολογία καί τὴν ἀπόλυση.

Κείμενα:

1. *Λατρεύσατε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ὑμῶν* (Ἐξόδ. 10,8).
2. *Φῶς ἱλαρόν ἁγίας δόξης ἀθανάτου Πατρός, οὐρανόυ, ἁγίου μάκαρος, Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλθόντες ἐπὶ τὴν ἡλίῳ δύσιν, ἰδόντες φῶς ἑσπερινόν,*

ὕμνουμέν Πατέρα, Υἱόν καί Ἅγιον Πνεῦμα, Θεόν. Ἀξιόν Σε ἐν πᾶσι καιροῖς ὑμνεῖσθαι φωναῖς αἰσiais, Υἱέ Θεοῦ, ζῶν ὁ διδούς· διό ὁ κόσμος Σε δοξάζει. (Επιλύχνια εὐχαριστία ἀπό τόν Ἑσπερινό).

Ἑρωτήσεις – Ἑργασίες:

1. Τί εἶναι οἱ ἱερές Ἀκολουθίες καί πῶς διαιροῦνται;
2. Γιατί πρέπει νά συμμετέχουμε στίς ἱερές Ἀκολουθίες;
3. Πῶς πρέπει νά τίς παρακολουθοῦμε;

14. Ἑκτακτες ἱερές Ἀκολουθίες. Ἱερά μυστήρια (Ἐκτός τῆς Θ. Εὐχαριστίας)

Τά μυστήρια θά τά γνωρίσουμε ἐδῶ μόνο ἀπό τήν τελετουργική τους ὄψη, ἐνῶ γιά τή δογματική τους πλευρά θά μιλήσουμε στήν 1. κατήχηση.

α) Βάπτισμα καί Χρίσμα. Μέ τό Βάπτισμα γινόμαστε μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ τελετή τοῦ Βαπτίσματος περιλαμβάνει:

1. Τήν ὁμολογία τῆς πίστεως. Ἀρχικά γίνονται οἱ ἐξορκισμοί τῶν πονηρῶν πνευμάτων. Ὑστερά στίς σχετικές ἐρωτήσεις τοῦ ἱερέα ὁ ἀνάδοχος ἢ νουνός τοῦ ἀνθρώπου πού θά βαπτισθεῖ ἀπαντάει ὅτι ἀποστρέφεται τό σατανᾶ καί ὅτι ἐπιθυμεῖ νά ζήσει μέ τό Χριστό. Σέ ἐνδειξη μάλιστα αὐτοῦ ἀπαγγέλλει τό Σύμβολο τῆς Πίστεως, «τό πιστεύω». Τότε δίνεται καί τό ὄνομα.

2. Τήν κύρια τελετή τοῦ Βαπτίσματος. Μετά ἀπό τόν ἀγιασμό τοῦ νεροῦ τῆς κολυμπήθρας ὁ ἱερέας ἀλείφει τό βρέφος μέ λάδι, γιά νά γίνει ἅγιος ἀγωνιστής κατά τῆς ἁμαρτίας. Ὑστερά τό βυθίζει στό νερό τρεῖς φορές, δεῖγμα τῆς τριήμερης ταφῆς τοῦ Κυρίου, λέγοντας: «Βαπτίζεται ὁ δοῦλος (ἢ δούλη) τοῦ Θεοῦ... εἰς τό ὄνομα τοῦ Πατρός, Ἀμήν καί τοῦ Υἱοῦ, Ἀμήν καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, Ἀμήν». Μετά ντύνουν τό νεοφώτιστο μέ λευκά φορέματα «τά βαπτιστικά», σύμβολο ἀγνότητος τῆς ψυχῆς. Συνέχεια γίνεται τό μυστήριο τοῦ Χρίσματος. Μέ τό ἅγιο Μύρο Χρίει, ὁ ἱερέας, τό βρέφος στά κέντρα τῶν αἰσθήσεων λέγοντας «Σφραγίς δωρεᾶς Πνεύματος Ἁγίου Ἀμήν». Ἐτσι ὁ νεοφώτιστος δέχεται τά Χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τέλος σέ ἐνδειξη χαρᾶς

γίνεται πνευματικός χορός γύρω από τήν κολυμπήθρα. Ένας νέος Χριστιανός μπήκε όριστικά στήν Έκκλησία.

β) **Η Έξομολόγηση ή Μετάνοια.** Ο Χριστιανός ύστερα από αὐστηρό αὐτοέλεγχο πηγαίνει στόν «Πνευματικό» καί εξομολογείται μέ ειλικρίνεια τίς ἁμαρτίες του. Ο ἱερέας τοῦ δίνει χρήσιμες συμβουλές. Τέλος τόν καλύπτει μέ τό ἐπιτραχήλιο, δείγμα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, καί τοῦ διαβάζει τή συγχωρητική εὐχή. Ο πιστός τότε παίρνει τήν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν του «ἐξ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ» καί φεύγει μέ ἀνάλαφρη τήν ψυχή καί μέ ἀπόφαση νά μήν πέσει ξανά στήν ἁμαρτία.

γ) **Η Ίεροσύνη.** Η χειροτονία γίνεται κατά τή διάρκεια τῆς Θείας Λειτουργίας καί γιά τοὺς τρεῖς βαθμούς τῆς ἱεροσύνης. Μετά τόν πνευματικό χορό πού γίνεται στό Ἅγιο Βῆμα, ὁ ἀρχιερέας ἐπικαλεῖται τή Θεία Χάρη, νά ἔρθει στό χειροτονούμενο. Ο λαός πού παρακολουθεῖ, προσεύχεται γι' αὐτόν καί ἀναφωνεῖ τό «ἄξιος», ὅταν τοῦ δίνονται τά διακριτικά ἄμφια τοῦ βαθμοῦ του.

δ) **Ο Γάμος.** Περιλαμβάνει τόν ἄρραβώνα καί τό στεφάνωμα. Στόν ἄρραβώνα ὁ ἱερέας φοράει στούς νεόνυμφους τά δαχτυλίδια, πού τά ἀνταλλάσσει ὁ κουμπάρος. Κατόπιν γίνεται ἡ Ἀκολουθία τοῦ στεφανώματος. Ο ἱερέας ἀπευθύνει στούς νεόνυμφους χαρούμενες καί κατανυκτικές εὐχές τῆς Ἐκκλησίας μας. Μετά γίνεται ἡ στέψη μέ τά στέφανα, πρῶτα ἀπό τόν ἱερέα καί ὕστερα ἀπό τόν κουμπάρο. Ἐπακολουθοῦν κατάλληλες ἁγιογραφικές περικοπές γιά τήν ἱερότητα τοῦ Μυστηρίου τοῦ γάμου καί προσφέρεται στούς νεόνυμφους «κοινό ποτήριο οἴνου», δείγμα τῆς ὁμόνοιας πού πρέπει νά ἔχουν. Η Ἀκολουθία τελειώνει μέ πνευματικό χορό. Ὅσοι παραβρίσκονται πρέπει νά προσεύχονται γιά τή στερέωση τῆς νέας χριστιανικῆς οἰκογένειας, τῆς «κατ' οἶκον Ἐκκλησίας» (Κολασ. Δ' 15), καθώς τή χαρακτηρίζει ὁ ἀπόστολος Παῦλος.

ε) **Τό Εὐχέλαιο.** Η Ἐκκλησία ὡς στοργική μητέρα τελεῖ τό μυστήριο τοῦ Εὐχελαίου συνήθως γιά κάποιο ἄρρωστο ἢ θλιβόμενο. Μπορεῖ ὁμως νά γίνει καί γιά ὅποιονδήποτε τό ζητήσει. Η Ἀκολουθία περιέχει ἑφτά ἀποστολικές, ἑφτά εὐαγγελικές περικοπές καί ἄλλες τόσες παρακλητικές εὐχές. Μέ ἁγιασμένο λάδι χρίεται ὁ ἄρρωστος καί ὅσοι ἄλλοι παραβρίσκονται. Τέλος διαβάζεται εἰδική συγχωρητική εὐχή καί ψάλλεται τό «Κύριε ἐλέησον».

Ἑρωτήσεις:

1. Σέ ποιές Ἀκολουθίες ἱερῶν Μυστηρίων γίνεται «πνευματικός χορός» καί γιατί;
2. Τί συμβολίζουν τά λευκά φορέματα ἢ βαπτιστικά, μέ τά ὁποῖα ντύνουν ὅσους βαπτίζονται;
3. Πῶς πρέπει νά διαφυλάξουν τό «χιτώνα τῆς ψυχῆς»;
4. Μέ ποιό μέσο μπορεῖ ὁ χριστιανός ν' ἀποκτήσει καί πάλι τήν καθαρότητα τῆς ψυχῆς του;

15. Ἄλλες ἑκτακτες ἱερές Ἀκολουθίες

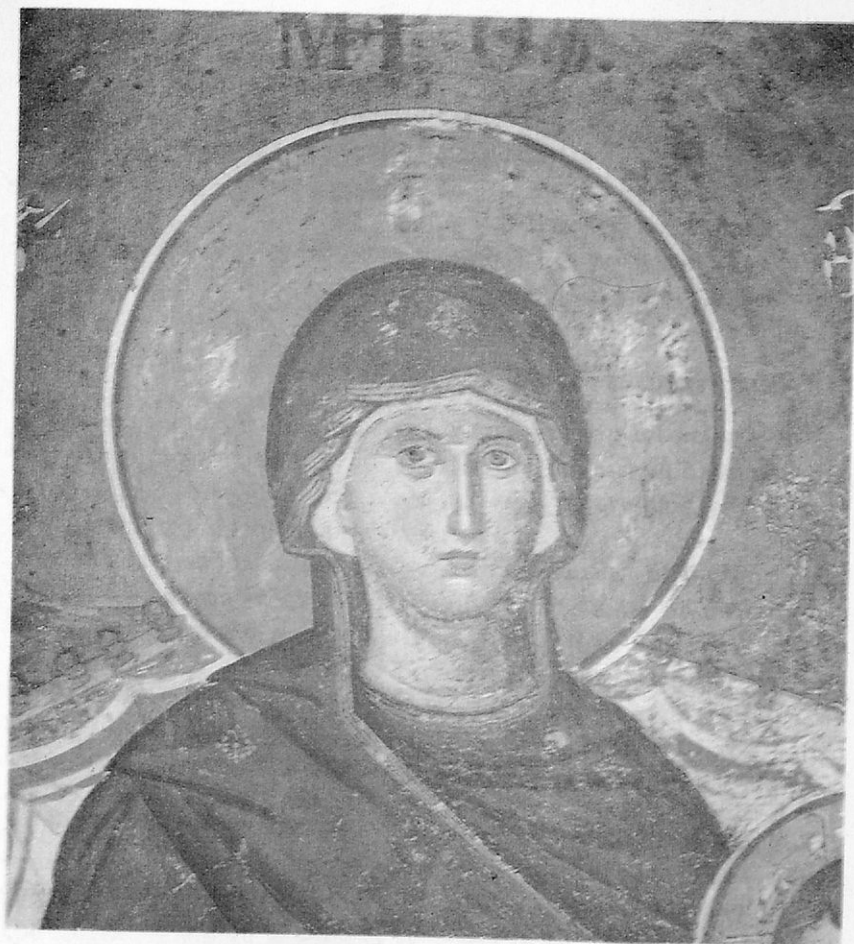
α) Ἀκολουθία τῶν ἐγκαινίων. Καθώς οἱ χριστιανοί ἀφιερώνονται στό Θεό μέ τό βάπτισμα ἔτσι καί οἱ ἱεροὶ ναοὶ ἀφιερώνονται στό Θεό μέ τήν Ἀκολουθία τῶν ἐγκαινίων. Μετά ἀπό τόν Ὅρθρο ὁ ἐπίσκοπος, μέ τούς ἱερεῖς, τούς ψάλτες καί τό λαό, περιφέρει γύρω ἀπό τό ναό τρεῖς φορές ἅγια λείψανα. Κατόπιν μέ πολλή εὐλάβεια τά τοποθετεῖ μέσα στήν ἁγία Τράπεζα, σέ εἰδική ὀπὴ πού ἔχουν ἀφήσει γι' αὐτό τό σκοπό. Ὑστερα πλένουν τήν ἁγία Τράπεζα μέ χλιαρό νερό καί κερομαστίχα, τή σφραγίζουν μέ τό ἅγιο μύρο, τήν ντύνουν μέ τά ἱερά καλύμματα καί τήν καθαγιάζουν μέ πανηγυρική Θεία Λειτουργία. Ἡ ἱερή Ἀκολουθία τῶν ἐγκαινίων θά μᾶς μείνει ἀξέχαστη, ἂν ἔχουμε τήν εὐκαιρία νά τήν παρακολουθήσουμε.

β) Ἀκολουθία τοῦ ἁγιασμοῦ. Ὁ ἁγιασμός εἶναι μικρός καί μέγας.

Ὁ μικρός ἁγιασμός γίνεται στό ναό καί στά σπίτια κάθε πρωτομηνιά, στά σχολεῖα ὅταν ἀρχίζουν τά μαθήματα ἢ σέ κάθε ἄλλη περίπτωση. Εἶναι μιᾶ εὐκαιρία νά δεχτοῦμε τίς εὐλογίες τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ὁ μέγας ἁγιασμός γίνεται τήν ἡμέρα τῶν Θεοφανίων καί τήν παραμονή τῆς ἑορτῆς. Μέ τήν ἱερή αὐτή τελετή θυμόμαστε τή βάπτισμα τοῦ Κυρίου καί ἁγιάζουμε τά νερά. Ἀκόμη δεχόμαστε πλούσιες τίς εὐλογίες τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀρκεῖ νά συμμετέχουμε μέ πίστη καί εὐλάβεια.

γ) Παρακλητικός Κανόνας ἢ Παράκληση. Ἡ Ἐκκλησία μας μέ πολλά μέσα παρηγορεῖ καί ἡσυχάζει τίς ψυχές μας στίς δύσκολες

Ὑπεραγία Θεοτόκος. 14^ο αἰώνας. Πρωτάτο Ἀγίου Ὁρους.

περιστάσεις τῆς ζωῆς. Ἐνα ἀπ' αὐτά εἶναι καί ὁ Παρακλητικός κανόνας ἡ Παράκληση. Ἡ Παράκληση εἶναι μικρή καί μεγάλη καί ἀπευθύνεται στήν Ὑπεραγία Θεοτόκο.

Ἡ μικρή Παράκληση. Ψάλλεται σέ κάθε δύσκολη περίσταση. Μ' αὐτή παρακαλοῦμε τή Θεοτόκο καί ὅλους τοὺς ἁγίους νά μεσιτεύουν στό Θεό γιά τή σωτηρία μας.

Ἡ μεγάλη Παράκληση ψάλλεται τό Δεκαπενταύγουστο ἐναλλάξ μέ τή μικρή. Λέγεται μεγάλη, γιατί ἔχει σχέση μέ τή μεγάλη γιορτή

τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Ἡ Παράκληση –μικρή καί μεγάλη– χύνει βάλαμο στήν ψυχή μας. ἄρκεῖ νά προσευχόμαστε μέ πίστη καί εὐλάβεια.

δ) Νεκρώσιμη Ἀκολουθία ἢ κηδεία. Ἡ Ἐκκλησία μας, πού παράκολουθεῖ τόν πιστό σ' ὀλόκληρη τή ζωή του, μέ τή νεκρώσιμη Ἀκολουθία τόν κατευοδώνει γιά τήν αἰωνιότητα. Ἡ νεκρώσιμη Ἀκολουθία ἀποτελεῖ προσευχή γιά τήν ψυχή τοῦ νεκροῦ καί διδασκαλία γιά ὅσους βρίσκονται ἀκόμη στή ζωή. Ἀποτελεῖται ἀπό χαρακτηριστικά τροπάρια τοῦ ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Δαμασκηνοῦ, τούς μακαρισμούς, τόν Ἀπόστολο καί τό Εὐαγγέλιο. Ἡ Ἐκκλησία μας πάντοτε μᾶς θυμίζει ὅτι θ' ἀναστηθοῦμε καί ὅτι θά ζήσουμε αἰώνια μαζί μέ τούς προσφιλεῖς μας νεκρούς καί τόν ἀναστημένο Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό.

Κείμενο:

«Ἀπό τῶν πολλῶν μου ἁμαρτιῶν, ἀσθενεῖ τό σῶμα, ἀσθενεῖ μου καί ἡ ψυχή πρὸς σέ καταφεύγω τήν κεχαριτωμένην ἐλπίς ἀπηλπισμένων, σύ μοι βοήθησον» (Μεγαλυνάριο ἀπό τό μικρό Παρακλητικό Κανόνα).

Ἑρωτήσεις:

1. Σέ τί διαφέρει ὁ μικρός ἁγιασμός ἀπό τό μεγάλο;
2. Πῶς ἡ Ἐκκλησία μας παρηγορεῖ τά μέλη της στίς δύσκολες περιστάσεις τῆς ζωῆς τους;
3. Πῶς θά γίνουμε φιλακόλουθοι χριστιανοί;

16. Ἡ Δοξολογία (εἰσαγωγή – Κείμενο)

Εἰσαγωγή

«Ἐνέγκατε τῷ Κυρίῳ δόξαν καί τιμήν...» (Ψαλμ. 95,7). Πρέπει νά δοξάζετε καί νά τιμᾶτε τό Θεό, μᾶς λέει ὁ ψαλμωδός Δαβίδ. Αὐτό κάνουμε μέ τίς διάφορες προσευχές μας, μιά ἀπό τίς ὁποῖες εἶναι καί ἡ Δοξολογία. Τή Δοξολογία τήν ἀκοῦμε στούς ἱερούς ναούς, ὅταν τελειώνει ὁ ὄρθρος καί χτυπᾶνε οἱ καμπάνες. Ἐπίσης μέ τή Δοξολογία εὐχαριστοῦμε τό Θεό γιά κάποιο χαρμόσυνο περιστατικό, ἐκκλησιαστικό ἢ ἐθνικό.

Ἡ Δοξολογία περιέχει θεμελιώδεις δογματικές ἀλήθειες τῆς Ὁρησκείας μας καί ὠραίες αἰτήσεις ἀπό τούς ψαλμούς. Γι' αὐτό ἀποτελεῖ λαμπρή εἰσαγωγή στή Θεία Λειτουργία. Μέ τά μεγάλα της λοιπόν νοήματα καί τό χαρούμενο τόνο της μᾶς δημιουργεῖ ἱερές συγκινήσεις καί μᾶς παρακινεῖ σέ ἅγια ζωή.

Κείμενο τῆς Δοξολογίας

1. Δόξα Σοι τῷ δείξαντι τό φῶς. Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καί ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.
2. Ὑμνοῦμεν Σε, εὐλογοῦμέν Σε, προσκυνοῦμεν Σε, δοξολογοῦμέν Σε, εὐχαριστοῦμέν Σοι, διὰ τήν μεγάλην Σου δόξαν.
3. Κύριε Βασιλεῦ, ἐπουράνιε Θεέ, πάτερ Παντοκράτορ· Κύριε Υἱέ μονογενές, Ἰησοῦ Χριστέ, καί Ἅγιον Πνεῦμα.
4. Κύριε ὁ Θεός, ὁ ἀμνός τοῦ Θεοῦ, ὁ υἱός τοῦ Πατρός, ὁ αἴρων τήν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου· ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ αἴρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου.
5. Πρόσδεξαι τήν δέησιν ἡμῶν, ὁ καθήμενος ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρός καί ἐλέησον ἡμᾶς.
6. Ὅτι Σὺ εἶ ὁ μόνος Ἅγιος, Σὺ εἶ ὁ μόνος Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρός. Ἀμήν.
7. Καθ' ἐκάστην ἡμέραν εὐλογῶ Σε καί αἰνέσω τό ὄνομά Σου εἰς τόν αἰῶνα καί εἰς τόν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.
8. Καταξίωσον, Κύριε, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἀναμαρτήτους φυλαχθῆναι ἡμᾶς.
9. Εὐλογητός εἶ, Κύριε, ὁ Θεός τῶν πατέρων ἡμῶν, καί αἰνετόν καί δεδοξασμένον τό ὄνομά σου εἰς τούς αἰῶνας. Ἀμήν.
10. Γένοιτο, Κύριε, τό ἔλεός Σου ἐφ' ἡμᾶς, καθάπερ ἠλπίσαμεν ἐπὶ Σέ.
11. Εὐλογητός εἶ, Κύριε, δίδασόν με τὰ δικαιώματά Σου (τρεῖς φορές).
12. Κύριε, καταφυγή ἐγενήθης ἡμῖν ἐν γενεᾷ καί γενεᾷ. Ἐγὼ εἶπα· Κύριε, ἐλέησόν με· ἴασαι τήν ψυχὴν μου, ὅτι ἥμαρτον Σοι.
13. Κύριε, πρὸς Σέ κατέφυγον· δίδαξόν με τοῦ ποιεῖν τό θέλημά Σου, ὅτι Σὺ εἶ ὁ Θεός μου.
14. Ὅτι παρά Σοί πηγὴ ζωῆς· ἐν τῷ φωτί Σου ὁψόμεθα φῶς.
15. Παράτεινον τό ἔλεός Σου τοῖς γινώσκουσί Σε.
Ἅγιος ὁ Θεός, ἅγιος Ἰσχυρός, Ἅγιος Ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς.

Ἑρωτήσεις – Ἀσκήσεις:

1. Τί περιέχει ἡ Δοξολογία;
2. Πότε ψάλλεται κατὰ τὴ διάρκεια τῆς θείας λατρείας;
3. Σέ ποιές ἄλλες περιστάσεις τὴν ψάλλουμε καὶ γιατί;
4. Ἀποστήθισε τὴ Δοξολογία καὶ μάθε νὰ τὴν ψάλλεις μέ τὴ βοήθεια τοῦ διδασκάλου σου.

17. Σύντομη ἐρμηνεία τῆς Δοξολογίας

1) «Δόξα Σοι τῷ δεῖξαντι τό φῶς. Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία...».

Ὁ ὕμνος αὐτός ψάλλεται συνήθως τό πρωί. Γι' αὐτό ἀρχίζει μέ δοξολογία τοῦ ἁγίου ὀνόματος τοῦ Θεοῦ, πού μᾶς ἔδωσε καὶ πάλι τό φῶς τῆς ἡμέρας. Μᾶς χάρισε ὅμως ὁ Θεός καὶ τό λαμπρό φῶς τῆς χριστιανικῆς ἀλήθειας μέ τὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ Του. Ἀξίζει λοιπόν νά Του προσφέρουμε καὶ ἡμεῖς μέ χαρά τόν ὕμνο, τόν ὁποῖο ἔψαλλαν οἱ Ἄγγελοι κατὰ τὴ Θεία Γέννηση.

2) «Ὑμνοῦμέν Σε, εὐλογοῦμέν Σε, προσκυνοῦμέν Σε, δοξολογοῦμέν Σε, εὐχαριστοῦμέν Σοι, διὰ τὴν μεγάλην Σου δόξαν...».

Μετά ἀπό τίς τόσες θεῖες δωρεές ὁ πιστός αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη, νά δείξει τὴν εὐγνωμοσύνη του στό Θεό. Νά εὐλογῇ καὶ νά προσκυνῇ τό μεγαλεῖο του. Νά δοξολογῇ καὶ νά εὐχαριστήσῃ τό μεγάλο Πατέρα καὶ Εὐεργέτη.

3) «Κύριε Βασιλεῦ, ἐπουράνιε Θεέ, Πάτερ Παντοκράτορ· Κύριε Υἱέ μονογενές, Ἰησοῦ Χριστέ, καὶ Ἅγιον Πνεῦμα...».

Μέ τό στίχο αὐτό λατρεύουμε τόν Τριαδικό Θεό. Δοξάζουμε τόν ἐπουράνιο Θεό, τόν πατέρα ὅλων μας καὶ ἐξουσιαστή τοῦ σύμπαντος. Προσφέρουμε ἀκόμη τὴ δοξολογία μας στόν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό καὶ ὑμνοῦμε τὸ Πανάγιο Πνεῦμα.

4) «Κύριε ὁ Θεός, ὁ ἄμνος τοῦ Θεοῦ, ὁ Υἱός τοῦ Πατρός, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου· ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ αἴρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου...».

Μέ τό στίχο αὐτό ἀπευθυνόμαστε στόν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό,

τόν Υιό του Θεού. 'Ομολογοῦμε ὅτι θυσιάστηκε γιὰ μᾶς καί Τόν παρακαλοῦμε νά μᾶς ἐλεήσει καί νά μᾶς συγχωρήσει.

5) «Πρόσδεξι τήν δέησιν ἡμῶν, ὁ καθήμενος ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρός καί ἐλέησον ὑμᾶς...».

Συνεχίζουμε παρακαλώντας τόν Κύριο νά μᾶς ἐλεήσει. Εἶναι Αὐτός πού κάθεται τιμητικά στό δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ-Πατέρα. Εἶναι ὁ αἰώνιος μεσίτης μας. Αὐτό μᾶς γεμίζει μέ ἐλπίδα καί θάρρος.

6) «Ὅτι Σὺ εἶ ὁ μόνος Ἅγιος, Σὺ εἶ ὁ μόνος Κύριος, Ἰησοῦς Χριστός, εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρός. Ἀμήν...».

Ἐδῶ ζητᾶμε ἀπό τόν Κύριο νά δεχτεῖ τή δέησή μας, γιατί εἶναι ὁ μόνος Ἅγιος σ' ἀπόλυτο βαθμό. Εἶναι ὁ σωτήρας μας, πού ἔγινε αἰτία νά δοξάζεται τό ὄνομα τοῦ Θεοῦ-Πατέρα ἀπό τοὺς ἀνθρώπους.

7) «Καθ' ἐκάστην ἡμέραν εὐλογήσω Σε καί αἰνέσω τό ὄνομά Σου εἰς τόν αἰῶνα καί εἰς τόν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος...».

Ἀποτελεσμα τῶν τόσων ἀγαθῶν πού μᾶς δίνει ὁ Θεός, εἶναι ἡ ὑπόσχεση ὅτι θά εὐλογοῦμε διαρκῶς τό ἅγιο ὄνομά Του. Ἐκφράζοντας τήν πίστη μας στή μεταθανάτια ζωή, ὑποσχόμαστε νά ὑμνοῦμε τόν Κύριο σ' αὐτήν ἐδῶ τή ζωή καί στήν αἰωνιότητα.

8) «Καταζώσον, Κύριε, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἀναμαρτήτους φυλαχθῆναι ἡμᾶς...».

Σάν ἄνθρωποι πού εἴμαστε διατρέχουμε τόν κίνδυνο τῆς ἀμαρτίας, πού μᾶς ἀπειλεῖ. Γι' αὐτό ἀφοῦ δοξολογήσαμε τό Θεό, τώρα Τοῦ ζητᾶμε νά μᾶς προφυλάξει ἀπό κάθε ἀμαρτία αὐτήν τήν ἡμέρα.

9) «Εὐλογητός εἶ, Κύριε, ὁ Θεός τῶν Πατέρων ἡμῶν, καί αἰνετόν καί δεδοξασμένον τό ὄνομά Σου εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν...».

Μέ τόν ὕμνον πού ἀνέπεμψαν οἱ «τρεῖς παῖδες» μέσα ἀπό τό καμίνι τῆς φωτιᾶς, εὐλογοῦμε καί πάλι τόν ἀληθινό Θεό. Αὐτό πρέπει πάντοτε νά κάνουμε μέ ἔργα καί λόγια.

10) «Γένοιτο, Κύριε, τό ἔλεός Σου ἐφ' ἡμᾶς, καθάπερ ἠλπίσαμεν ἐπὶ Σέ...».

Μ' αὐτόν τόν ψαλμικό στίχο ἐκφράζουμε τήν ἐλπίδα μας στό ἀνεξάντλητο ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐλπίδα μας στό Θεό εἶναι γιὰ μᾶς ὅ,τι εἶναι ἡ ἄγκυρα καί ἡ πυξίδα γιὰ τό πλοῖο.

«Τί σοί προσενέγκωμεν (τί νά σοῦ προσφέρουμε) Χριστέ...» Τοιχογραφία Ἱ. Μονῆς Δοχειαρίου ἀγ. Ὁρους, 16ος αἰώνας.

11) «Εὐλογητός εἶ, Κύριε, δίδαζόν με τά δικαιώματά σου...».

Δοξάζουμε ξανά τό Θεό καί Τόν παρακαλοῦμε νά μᾶς διδάξει τό νόμο Του. Σάν τή μάνα πού στολίζει τό παιδί της μέ ὠραία κοσμητικά ἐπίθετα, τό ἴδιο καί ὁ Ψαλμωδός ὀνομάζει τό Θεῖο νόμο «δικαιώματα».

12) «Κύριε, καταφυγή ἐγενήθης ἡμῖν ἐν γενεᾷ καί γενεᾷ. Ἐγώ εἶπα· Κύριε, ἐλέησόν με· ἴασαι τήν ψυχήν μου, ὅτι ἡμαρτόν Σοι...».

Ἐδῶ ὁμολογοῦμε ὅτι ὁ Θεός ἦταν πάντα καί εἶναι γιά ὅλους μας καταφύγιο ἐλπίδας καί ἄσυλο προστασίας. Ζητᾶμε ἀκόμη ἀπό τόν Κύριο νά μᾶς ἐλεήσει καί νά θεραπεύσει τήν ψυχή μας ἀπό τήν ἀρρώστια τῆς ἁμαρτίας.

13) «Κύριε, πρὸς Σέ κατέφυγον· δίδαζόν με τοῦ ποιεῖν τό θέλημά Σου, ὅτι Σὺ εἶ ὁ Θεός μου...».

Καθὼς ὁ ὀργανισμός μας ὕστερα ἀπό μιά βαριά ἀρρώστια χρειάζεται τόνωση καί ἐνίσχυση, τό ἴδιο καί ἡ ψυχή μας. Ὑστερα ἀπό τή

μετάνοια πρέπει νά σταθεροποιηθεῖ στό ἀγαθό. Γι' αὐτό ζητᾶμε ἀπό τό Θεό, νά μᾶς μάθει νά ἐκτελοῦμε τό θέλημά του.

14) «Ὅτι παρά Σοί πηγὴ ζωῆς· ἐν τῷ φωτί Σου ὁψόμεθα φῶς.....».

Ἐδῶ παρουσιάζεται ὁ Θεός ὡς πηγὴ τῆς ζωῆς καί τοῦ ἀληθινοῦ φωτός. Τοῦ ἄσβεστου φωτός τῆς ἀγιότητος πού ὁδηγεῖ τόν ἄνθρωπο στήν ἀλήθεια.

15) «Παράτεινον τό ἔλεός Σου τοῖς γινώσκουσί Σε. Ἅγιος ὁ Θεός, Ἅγιος Ἰσχυρός, Ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς.....».

Ὁ στίχος αὐτός ἀποτελεῖ κάτι σάν ἐπίλογο ὅλης τῆς Δοξολογίας. Μ' αὐτόν ζητᾶμε τήν παράταση τοῦ θείου ἐλέους, σ' ὅσους προσπαθοῦν νά γνωρίσουν τό Θεό. Ἡ μεγαλειώδης αὐτή προσευχή, ἡ Δοξολογία, καθὼς ἄρχισε μέ τόν ἀγγελικό ὕμνο: «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ...», τό ἴδιο τελειώνει μέ τόν ἀγγελικό ὕμνο: «ἅγιος ὁ Θεός...». Ὁ Τριαδικός Θεός χαρακτηρίζεται ὡς πηγὴ ἠθικῆς τελειότητος καί ἀγαθότητος, πηγὴ παντοδυναμίας καί ἀθανασίας. «Ἐλέησον ἡμᾶς» εἶναι τό τέλος καί ἡ ἐπιθυμία κάθε πιστοῦ.

Ἑρωτήσεις – Ἀσκήσεις:

1. Πῶς ἀρχίζει καί πῶς τελειώνει ἡ Δοξολογία;
2. Τί μᾶς θυμίζουν ἡ ἀρχὴ καί τό τέλος της;
3. Γράψετε μερικὲς ἀπό τίς θεμελιώδεις ἀλήθειες, πού περιέχει ἡ Δοξολογία;

18. Ἡ Θεία Λειτουργία Γενικά

Α) Ἐννοια τῆς Θείας Λειτουργίας

Ἡ Θεία Λειτουργία κατέχει τό κέντρο τῆς Λατρείας, γιατί κατά τή διάρκεια αὐτῆς γίνεται ἡ ἀναίμακτη θυσία τοῦ Κυρίου, ἡ Θεία Εὐχαριστία. Γι' αὐτό εἶναι ἀνάγκη νά πηγαίνομε τακτικά στήν Ἐκκλησία καί νά παρακολουθοῦμε μέ εὐλάβεια τή Θεία Λειτουργία. Μάλιστα νά συμμετέχουμε ἄξια στό Μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Ἡ Θεία Λειτουργία στά πρῶτα χριστιανικά χρόνια ἦταν ἀπλή. Ἀργότερα προστέθηκαν διάφοροι ὕμνοι, δεήσεις, εὐχές, ἀναγνώσματα ἀπό τήν Ἀγία Γραφή κτλ. Ἔτσι δημιουργήθηκαν διάφορα σχέδια ἢ τύποι Λειτουργιῶν.

α) Ἡ Λειτουργία Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου, πρώτου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων. Εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἀπ' ὅλες τίς ἄλλες. Συνήθως γίνεται μόνο στίς 23 Ὀκτωβρίου, πού γιορτάζεται ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου Ἰακώβου.

β) Ἡ Λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου γίνεται δέκα φορές τό χρόνο. Στή μνήμη τοῦ Ἁγίου τήν 1η Ἰανουαρίου, τήν Παραμονή τῶν Χριστουγέννων καί τῶν Θεοφανίων, τίς πέντε πρῶτες Κυριακές τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, τή Μεγάλη Πέμπτη καί τό μεγάλο Σάββατο.

γ) Ἡ Λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Χρυσοστόμου. Εἶναι πιό σύντομη ἀπό τή Λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. Ἐπικράτησε στήν Ἐκκλησία μας καί γίνεται ὅλο τόν ἄλλο καιρό.

δ) Ἡ Λειτουργία τῶν Προηγιασμένων Δώρων. Ἐγινε στά χρόνια τῶν διωγμῶν ἀπό ἄγνωστο συγγραφέα. Σήμερα μπορεῖ νά γίνεται τή Μεγάλη Τεσσαρακοστή, ἐκτός ἀπό τό Σάββατο καί τήν Κυριακή, καθώς καί τίς τρεῖς πρῶτες ἡμέρες τῆς Μ. Ἑβδομάδας. Στήν κατασκευαστική αὐτή Θ. Λειτουργία τά «Τίμια Δῶρα» εἶναι προηγιασμένα ἀπό τή λειτουργία τοῦ Σαββάτου ἢ τῆς Κυριακῆς. Καί περιφέρονται μέ σιωπή μέσα στό ναό κατά τή «Μεγάλη Εἰσοδο». Οἱ πιστοί γονατίζουν καί προσεύχονται εὐλαβικά, γιατί «*θυσία μυστική τετελειωμένη δορυφορεῖται*» κατά τό σχετικό ὕμνο.

Β) Τά μέρη τῆς Θείας Λειτουργίας

Ἡ Θεία Λειτουργία καθὼς τελικά διαμορφώθηκε περιλαμβάνει τρία μέρη:

α) Τὴν Προσκομιδὴν, ἡ ὁποία συμπίπτει χρονικά με τὸν ὄρθρο καὶ ἀποτελεῖ εἰσαγωγή στὴ Θ. Λειτουργία. Στὴ διάρκεια τῆς Προσκομιδῆς προετοιμάζονται τὰ «Τίμια Δῶρα» ὁ ἄρτος καὶ ὁ Οἶνος.

β) Τὴ Λειτουργίαν τῶν κατηχουμένων, πού διαρκεῖ ἀφότου ἀρχίζει ἡ Θεία Λειτουργία με τὸ «*Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία τοῦ Πατρὸς...*», μέχρι λίγο μετὰ τὰ ἀναγνώσματα καὶ τὸ κήρυγμα. Ὀνομάζεται ἔτσι, γιατί ἄλλοτε τὴν παρακολουθοῦσαν ἀπὸ τὸ Νάρθηκα καὶ οἱ κατηχούμενοι, δηλαδή οἱ ἀβάπτιστοι πού διδάσκονταν ἀκόμη τίς χριστιανικὲς ἀλήθειες.

γ) Τὴ Λειτουργίαν τῶν Πιστῶν. Ὑστερα ἀπὸ τὴ λειτουργίαν τῶν κατηχουμένων καὶ μέχρι τὸ τέλος διαρκεῖ ἡ Λειτουργία τῶν Πιστῶν. Τὴν παρακολουθοῦν μόνο οἱ πιστοί, δηλαδή οἱ βαπτισμένοι. Αὐτοὶ ἔχουν προπαρασκευαστεῖ πιά με τίς προσευχές, τοὺς ὕμνους καὶ τὰ ἱερά ἀναγνώσματα πού προηγήθηκαν. Αὐτοὶ μποροῦν νὰ παραβρεθοῦν στὸ Μυστήριον τῆς Θ. Εὐχαριστίας καὶ ὅσοι εἶναι ἔτοιμοι νὰ κοινωνήσουν τὰ Ἁχραντα Μυστήρια.

Ἑρωτήσεις – Ἐργασίες.

1. Γιατί ἡ Λειτουργία τῶν Προηγιασμένων μᾶς θυμίζει πῶς πολὺ τὴν ἀγιότητα τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας; γιατί ὀνομάζεται ἔτσι;
2. Πῶς πρέπει νὰ προπαρασκευάζομαστε ψυχικά, προτοῦ παρακολουθήσουμε τὴ Θεία Λειτουργία;
3. Ποιὲς ὠφέλειες ἀποκομίζουμε ἀπὸ τὴν εὐλαβικὴ παρακολούθηση τῆς Θείας Λειτουργίας;
4. Περιγράψτε τὸν Ἐκκλησιασμό με τὴν οἰκογένειά σας ἢ τὸ σχολεῖό σας.

19. Ἡ Προσκομιδὴ

Ἀναγκαῖες Προετοιμασίες

Ἡ Θεία Λειτουργία μπορεῖ νὰ γίνῃ καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ ναὸ σέ κατασκηνώσεις, πλοῖα κ.ἄ. Ἀρκεῖ νὰ χρησιμοποιηθεῖ ἀντὶ γιὰ Ἁγία Τρά-

πεζα τό ἅγιο ἀντιμήνσιο. Ἀπαραιτήτως ὅμως πρέπει νά ὑπάρχουν ὁ ἱερέας μέ τ' ἄμφιά του καί τά ἱερά σκεύη καί οἱ Χριστιανοί. Ἀκόμη πρέπει νά ὑπάρχουν καί μερικά ὑλικά: λάδι γιά τά καντήλια, κεριά, θυμίαμα, λίγο νερό μιά τοῦλάχιστο προσφορά καί λίγο κόκκινο κρασί ἢ νάμα. Ἡ προσφορά εἶναι ἐνζυμο στρογγυλό ψωμί μέ εἰδική σφραγίδα στήν ἐπιφάνεια καί ζυμώνεται μέ ξεχωριστή εὐλάβεια. Οἱ πιστοί συνήθως προσφέρουν τήν «προσφορά καί τό νάμα» μέ τά ὀνόματα τῶν δικῶν τους, πού θά τά μνημονεύσει ὁ ἱερέας στήν Προσκομιδή. Ἡ πράξη αὕτη ἀποτελεῖ γιά τοὺς πιστοὺς ὑποχρέωση καί τιμή. Τά δῶρα τους θά χρειαστοῦν γιά τό Μεγάλο Μυστήριό τῆς Θ. Εὐχαριστίας. Ὑστερα ἀπ' αὐτές τίς ἀναγκαῖες προετοιμασίες γίνεται στή διάρκεια τοῦ Ὁρθρου ἡ Προσκομιδή.

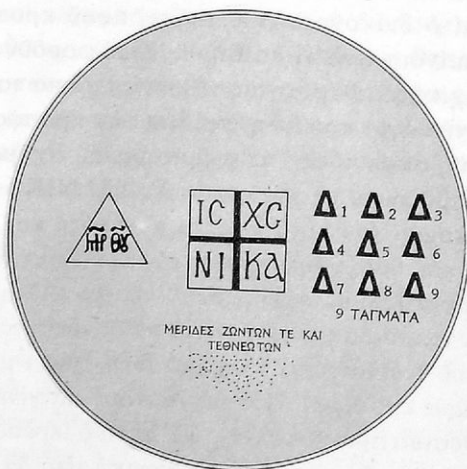
Ἡ τέλεση τῆς Προσκομιδῆς

Ὁ ἱερέας καί ὁ διάκονος, ἂν ὑπάρχει, ἀφοῦ προσκυνήσουν τίς ἅγιες εἰκόνες, μπαίνουν στό Ἅγιο Βῆμα. Ἐκεῖ φοροῦν τά ἱερά ἄμφια καί σέ δεῖγμα ψυχικῆς καθαρότητος νίβουν τά χέρια τους. Κατόπιν ὁ ἱερέας ἔρχεται στήν ἁγία πρόθεση, παίρνει τήν προσφορά καί βγάζει ἀπό τό κέντρο τῆς σφραγίδας ἓνα κομματάκι σέ σχῆμα κύβου. Στήν ἐπιφάνειά του διαβάζουμε τά γράμματα ΙΣ. ΧΣ. ΝΙΚΑ (Ἰησοῦς Χριστός Νικᾷ). Τό κομματάκι αὐτό λέγεται «Ἀμνός» καί συμβολίζει τό Σωτήρα Χριστό, πού ὁδηγήθηκε στή θυσία τοῦ Γολγοθᾶ σάν ἄκακος ἀμνός. Ὑστερα μέ πολλή εὐλάβεια τοποθετεῖ τόν «Ἀμνόν» στό Δισκάριο. Καί ἐνῶ τόν κεντᾷ μέ τή λόγχη, γιά νά θυμίσει τό λογιισμό τῆς ἁγίας πλευρᾶς τοῦ Κυρίου ἀπό τό στρατιώτη, χύνει μέσα στό Ἅγιο Ποτήριό λίγο νάμα καί νερό. Ἡ Θεία Λειτουργία γίνεται γιά ὅλους, ἀφοῦ ὁ Κύριος θυσιάστηκε γιά ὅλους. Γι' αὐτό ὁ ἱερέας βγάζει ἀπό τή σφραγίδα τῆς προσφορᾶς τή μικρή τριγωνική μερίδα τῆς Θεοτόκου καί τήν τοποθετεῖ ἐπάνω στό Δισκάριο δεξιά τοῦ «Ἀμνοῦ», δηλαδή πρὸς τό ἀριστερό δικό του χέρι. Γιά τόν ἴδιο λόγο βγάζει καί τοποθετεῖ στά ἀριστερά τοῦ «Ἀμνοῦ», δηλαδή στό δεξιό δικό του χέρι, ἐννία μικρότερες τριγωνικές μερίδες. Αὐτές προσφέρονται τιμητικά γιά τοὺς Ἀγγέλους, τοὺς Ἀποστόλους, τοὺς Μάρτυρες καί πολλές ἄλλες κατηγορίες ἁγίων. Στή συνέχεια βγάζει ἀπό τήν προσφορά καί τοποθετεῖ κάτω ἀπό τόν «Ἀμνόν» μερίδες γιά τοὺς ζῶντες καί τοὺς νεκρούς, γιά τοὺς ὁποίους γίνεται ἡ Θεία Λειτουργία. Τότε μνημονεύει καί

ὅσους ἄλλους ἐπιθυμεῖ. Τό Δισκάριο καί τό "Ἅγιο Ποτήριο τά καλύπτει τό καθένα χωριστά μ' ἓνα μικρό σταυροειδές κάλυμμα. Καί τά δύο μαζί τά καλύπτει μ' ἓνα τρίτο κάλυμμα, τόν ἀέρα. Τέλος τά θυμιατίζει καί τελειώνει τήν τελετή τῆς Προσκομιδῆς μέ μιὰ κατάλληλη εὐχή.

Ἑρωτήσεις - Ἔργασίες.

1. Τί πρέπει νά κάνουν οἱ Χριστιανοί καί ἰδίως οἱ γυναῖκες, γιά νά προετοιμάσουν μιὰ Θεία Λειτουργία;
2. Πότε μνημονεύονται τά ὀνόματα τῶν πιστῶν; τί δείχνει αὐτό;
3. Στό μάθημα τῆς χειροτεχνίας προσπαθήστε οἱ μαθητές νά φτιάξετε τή σφραγίδα τῆς προσφορᾶς καί οἱ μαθήτριες τά μικρά σταυροειδή κάλυμματα τῶν Τιμίων Δώρων.

Διατάξη τῶν ἁγίων μερίδων στό Δισκάριο

20. Ἡ Λειτουργία τῶν Κατηχουμένων

Ἡ Θεία Λειτουργία ἀποτελεῖ ἀναπαράσταση ὁλόκληρης τῆς ζωῆς τοῦ Σωτήρα Χριστοῦ. Ἀρχίζει ἀπό τήν ἐνανθρώπηση καί τελειώνει μέ τήν Ἀνάσταση καί τήν ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἡ Λειτουργία τῶν Κατηχουμένων ἀρχίζει μέ τήν ἐκφώνηση τοῦ ἱερέα: «Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου

Πνεύματος νῦν καί ἀεί καί εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰώνων...). Ἀρχίζει δηλαδή μέ τήν προσκύνηση τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, γιατί ὁ Κύριος μέ τήν ἐνανθρώπησή Του μᾶς φανέρωσε σαφέστερα τό μυστήριο τῆς Ἁγίας Τριάδας. Ἡ Λειτουργία τῶν Κατηχουμένων περιλαμβάνει:

α) Τά Εἰρηνικά: Τά «Εἰρηνικά» εἶναι σύντομες προτροπές, μέ τίς ὁποῖες ζητᾶμε ἀπό τό Θεό νά μᾶς δώσει διάφορα ἀγαθά. Ἀνάμεσα σ' αὐτά εἶναι ἡ εἰρήνη τῆς καρδιάς μας, ἡ εἰρήνη ὁλόκληρου τοῦ κόσμου, ἡ προστασία τῆς χώρας μας κ.ἄ. Τά «Εἰρηνικά» τέλος μᾶς προτρέπουν νά θυμηθοῦμε τήν Ὑπεραγία Θεοτόκο καί ὅλους τούς ἁγίους καί ν' ἀναθέσουμε τή ζωή μας στό Σωτήρα Χριστό. Ὁ λαός μέ τό «Ἀμήν» εὐχεται νά πραγματοποιηθοῦν ὅλα αὐτά.

β) Τά ἀντίφωνα. Ἀντίφωνα λέμε τούς ψαλμικούς στίχους, πού ψάλλουν «κατ' ἀντιφωνία», δηλαδή διαδοχικά οἱ δύο ψάλτες δεξιός καί ἀριστερός. Τό πρῶτο «ἀντίφωνο» ἔχει σάν ἐπίλογο τόν ὕμνο «*Ταῖς Πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου, Σῶτερ, σῶσον ἡμᾶς*». Τό δεύτερο τόν ὕμνο «*Σῶσον ἡμᾶς, Υἱέ Θεοῦ...*» καί τή θέση τοῦ τρίτου ἀντιφώνου σήμερα παίρνει συνήθως τό ἀπολυτίκιο τῆς ἡμέρας. Δηλαδή τό τροπάριο πού ἀναφέρεται στήν ὑπόθεση τῆς γιορτῆς ἐκείνης τῆς ἡμέρας.

γ) Τή μικρή Εἴσοδο. «Μικρή εἴσοδο» λέμε τήν περιφορά τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου μέσα στό ναό. Συμβολίζει τήν ἐμφάνιση τοῦ Χριστοῦ στόν κόσμο καί τήν ἀρχή τοῦ Θείου κηρύγματος. Οἱ λειτουργοί μέ τό ἱερό Εὐαγγέλιο βγαίνουν ἀπό τή βόρεια πύλη τοῦ ἱεροῦ. Τῆς πομπῆς προηγοῦνται λαμπάδες, πού συμβολίζουν τό φῶς τοῦ Εὐαγγελίου καί τόν Πρόδρομο. Ὁ διάκονος μᾶς καλεῖ σέ στάση εὐλαβείας λέγοντας «*Σοφία ὀρθοί*». Ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ, τό ἱερό Εὐαγγέλιο, πού θ' ἀκούσουμε σέ λίγο, περνáει μπροστά μας. Ἡ πομπή καταλήγει στό ἱερό, ἐνῶ ψάλλεται ὁ εἰσοδικός ὕμνος: «*Δεῦτε, προσκυνήσωμεν καί προσπέσωμεν Χριστῷ....*».

δ) Τόν Τρισάγιο Ὑμνο. Βέβαιοι γιά τήν ἀπόλυτη ἀγιότητα τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ ψάλλουμε τόν τρισάγιο ὕμνο: «*Ἅγιος ὁ Θεός, Ἅγιος ἰσχυρός, Ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς*». Τόν ἀγγελικό αὐτό ὕμνο ἄκουσε ὁ προφῆτης Ἡσαΐας νά ψάλλουν στόν οὐρανό τά Σεραφεῖμ. Στίς μεγάλες γιορτές Χριστούγεννα, Θεοφάνια, Πάσχα καί Πεντηκοστή, πού συνήθως βαπτίζονταν οἱ κατηχούμενοι, ἀντί γιά τόν τρισάγιο

ὕμνο ψάλλουμε τό «Ὅσοι εἰς Χριστόν ἐβαπτίσθητε Χριστόν ἐνεδύσασθε, ἀλληλούια». (Ἀλληλούια = αἰνεῖται τό Θεό).

ε) **Τά ἱερά ἀναγνώσματα καί τό κήρυγμα.** Ἡ Θεία Λειτουργία προχωρεῖ ἀπό τά λόγια τῶν ἀνθρώπων τοὺς ὕμνους καί τίς δεήσεις, στά λόγια τοῦ Θεοῦ τόν Ἀπόστολο καί τό Εὐαγγέλιο. Γι' αὐτό ὁ διάκονος μᾶς προειδοποιεῖ *«Πρόσχωμεν! Σοφία: Πρόσχωμεν!»*. Δηλαδή ὅς προσέξουμε στή σοφία τοῦ Θεοῦ. Πρῶτα διαβάζεται ἡ περικοπή ἀπό τίς Πράξεις ἢ τίς Ἐπιστολές τῶν Ἀποστόλων. Ὑστερα μᾶς καλεῖ καί πάλι ὁ λειτουργός: *«Σοφία! ὀρθοί ἀκούσωμεν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου! Εἰρήνη πᾶσι»*. Μᾶς καλεῖ δηλαδή ν' ἀκούσουμε ὀρθιοι καί μέ εὐλάβεια τό ἅγιο Εὐαγγέλιο. Κατόπιν ἀκολουθεῖ τό θεῖο κήρυγμα, στό ὁποῖο συνήθως ἀναπτύσσονται οἱ ἔννοιες τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου ἢ τοῦ Ἀποστόλου. Ὑστερα μέ τήν *«ἐκτενῇ ἰκεσίᾳ»*, δηλαδή τή μεγάλη δέηση πού ἀκολουθεῖ, παρακαλοῦμε καί πάλι τόν Κύριο νά ἱκανοποιήσει διάφορες ἀνάγκες μας. Τέλος στά παλιά χρόνια, πού ὑπῆρχαν κατηχούμενοι, προτρέπονταν νά φύγουν, γιά ν' ἀρχίσει ἡ λειτουργία τῶν πιστῶν.

Ἑρωτήσεις

1. Πῶς ἀρχίζει ἡ Λειτουργία τῶν Κατηχουμένων καί γιατί ἀρχίζει ἔτσι;
2. Ποιά μέρη περιλαμβάνει ἡ Λειτουργία τῶν Κατηχουμένων.
3. Τί μᾶς θυμίζει ὁ τρισάγιος ὕμνος; Πῶς θά γίνουμε καί ἐμεῖς ἅγιοι;

21. Ἡ Λειτουργία τῶν Πιστῶν. ΜΕΡΟΣ Α'.

Ἀπό τά σπουδαῖα τῆς Λειτουργίας τῶν Κατηχουμένων, τοὺς ὕμνους καί τίς διδασκαλίες, προχωροῦμε στά σπουδαιότερα τῆς Λειτουργίας τῶν πιστῶν καί κυρίως στήν ἀναίμακτη θυσία. Γι' αὐτό δέν ἐπιτρέπεται νά φεύγει κανεὶς ὕστερα ἀπό τό Εὐαγγέλιο ἢ σέ κάποιο ἄλλο σημεῖο. Ὅλοι πρέπει νά μένουν μέχρι τό τέλος. Ὁ ἱερέας ἀφοῦ ἀπλώσει στήν Ἁγία Τράπεζα τό «Εἰλητό», γιά νά τελέσει ἐπάνω σ' αὐτό τή Θεία Εὐχαριστία, μᾶς προετοιμάζει μέ κατάλληλες προτροπές καί εὐχές νά παρακολουθήσουμε τή μεγάλη θυσία. Ἀμέσως μετὰ ἀκολουθεῖ:

α) Ἡ μεγάλη Εἵσοδος. Σ' αὐτή μεταφέρονται τά τίμια Δῶρα μέ

κάθε ἐπισημότητα καί πομπή ἀπό τήν Ἁγία Πρόθεση στήν Ἁγία Τράπεζα. Ἡ πομπή αὕτη συμβολίζει τήν πορεία τοῦ Κυρίου πρὸς τὸ Γολγοθά. Λέγεται «μεγάλη εἴσοδος», γιατί ἐγγίζει πιά ἡ τέλεση τοῦ μεγάλου Μυστηρίου. Προτοῦ ἀκόμη γίνει ἡ μεγάλη εἴσοδος, ψάλλεται ὁ Χερουβικός ὕμνος: «οἱ τὰ Χερουβεῖμ μυστικῶς εἰκονίζοντες...» Ὁ ὑπέροχος αὐτός ὕμνος μᾶς θυμίζει ὅτι ἐκείνη τήν ὥρα εἰκονίζουμε τὰ ἀγγελικά τάγματα, τῶν Χερουβεῖμ. Στὴ συνέχεια μᾶς καλεῖ νὰ διώξουμε ἀπὸ τὴ σκέψη μας κάθε ἄλλη φροντίδα, γιατί θὰ ὑποδεχτοῦμε τὸ Βασιλέα τοῦ σύμπαντος κόσμου. Κατὰ τὴν περιφορά τῶν τιμίων Δώρων ὁ ἱερέας μνημονεύει τοὺς πιστοὺς, τὸν Ἐπίσκοπο, τὸ στρατό κτλ. Ἔτσι τελειώνει ἡ μεγάλη εἴσοδος καί τὰ τίμια Δῶρα τοποθετοῦνται στήν Ἁγία Τράπεζα.

β) Αἰτήσεις καὶ ὁμολογία τῆς πίστεως. Ὑστερα ἀπὸ τὴ μεγάλη εἴσοδο ἀκολουθοῦν «Οἱ Αἰτήσεις». Μ' αὐτές ὁ διάκονος μᾶς παρακινεῖ νὰ ζητήσουμε ἀπὸ τὸν Κύριο εἰρηνικὴ καὶ ἀναμάρτητὴ τὴν ἡμέρα μας. Ἄγγελο φύλακα ἀπὸ κάθε κακὸ καὶ διάφορα ἄλλα πνευματικὰ ἀγαθὰ. Κατόπιν μᾶς προτρέπει ν' ἀγαπηθοῦμε μεταξύ μας, γιὰ νὰ ὁμολογήσουμε τὴν πίστη μας στὸν Πατέρα, τὸν Υἱὸ καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, τὴν ὁμοουσία καὶ ἀχώριστη Ἁγία Τριάδα. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἄλλοτε οἱ πιστοὶ ἀσπάζονταν μεταξύ τους σὲ ἐνδειξὴ ἀγάπης. Σήμερα αὐτὸ γίνεται μόνο ἀπὸ τοὺς λειτουργοὺς. Πλησιάζει ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως, δηλαδή ἡ ἀπαγγελία τοῦ «Πιστεύω». Γι' αὐτὸ ἀκολουθεῖ τὸ παράγγελμα τοῦ διακόνου. «τάς θύρας. τάς θύρας! Ἐν σοφίᾳ πρόσχουμεν». Στά παλιά χρόνια οἱ θυρωροὶ ἔπρεπε νὰ προσέχουν τίς πόρτες, μήπως μπεῖ στό ναὸ κάποιος κατηχούμενος ἢ ἄπιστος. Κατὰ τὴν ἀπαγγελία τοῦ «Πιστεύω» πού ἀκολουθεῖ, καὶ πού ἄλλοτε γινόταν ἀπὸ ὅλο τὸ Ἐκκλησίασμα, ἀποκαλύπτονται τὰ «τίμια Δῶρα» καὶ ἀνακινεῖται ἐπάνω τους ὁ «Ἀέρας». Εἶναι καὶ αὐτὸ σύμβολο τῆς πνοῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πού θὰ τὰ καθαρίσει σὲ λίγο.

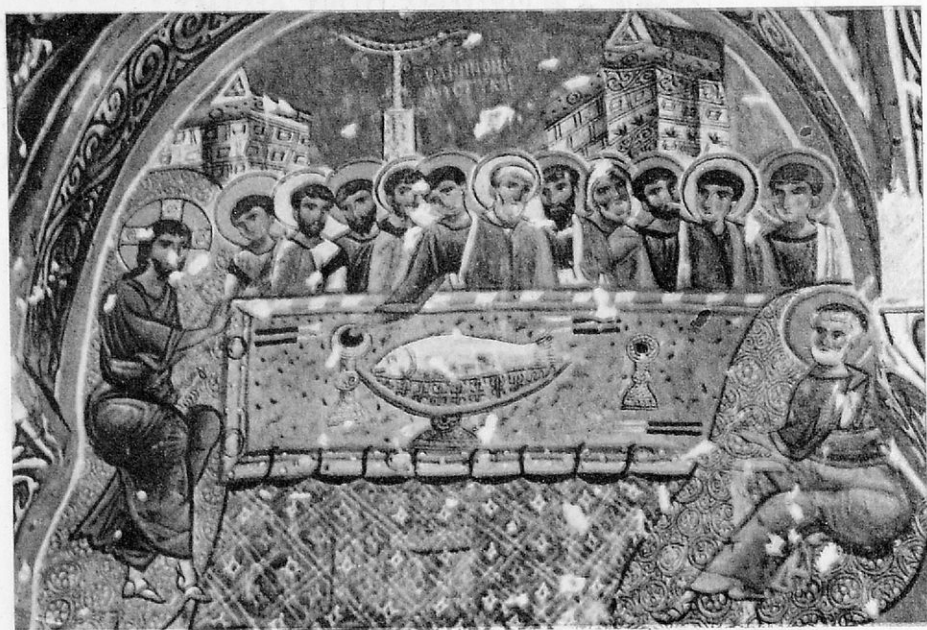
Ἑρωτήσεις:

1. Τί εἶναι ἡ Μεγάλη Εἴσοδος καὶ γιατί λέγεται ἔτσι;
2. Γιατί δὲν πρέπει νὰ φεύγουν οἱ Χριστιανοὶ προτοῦ τελειώσει ἡ Θεία Λειτουργία;
3. Τί σήμαινε ἄλλοτε τὸ παράγγελμα «τάς θύρας. τάς θύρας»;

22. Ἡ Λειτουργία τῶν Πιστῶν. ΜΕΡΟΣ Β'

α) Ἀγία ἀναφορά ἡ καθαγιασμός τῶν τιμίων Δώρων. Στήν κλίμακα τῆς Θείας Λειτουργίας τώρα ἀνεβαίνουμε ἀκόμη πῶ ψηλά. Τώρα θά προσφέρουμε στό Θεό τό μεγάλο Μυστήριό ὡς δεῖγμα λατρείας καί ἀφοσιώσεως. Γι' αὐτό καλούμαστε νά σταθοῦμε μέ εὐλάβεια καί σεβασμό: «*Στῶμεν καλῶς· στῶμεν μετὰ φόβου...*» Τό Πνεῦμα μας πρέπει νά βρίσκεται διαρκῶς στό Θεό. «*Ἄνω σχιῶμεν τὰς καρδίας*» μᾶς συμβουλεῖ ὁ λειτουργός. Ἡ τέλεση τοῦ Μυστηρίου πλησιάζει. Ὁ ἱερέας ἀπαγγέλλει τή μεγάλη εὐχή τοῦ καθαγιασμοῦ τῶν τιμίων Δώρων. Μ' αὐτή εὐχαριστεῖ τό Θεό γιά ὅσα μᾶς ἔχει δώσει καί ἰδίως γιατί μᾶς ἀπέστειλε τό μονογενή Του Υἱό, πού μᾶς παρέδωσε τό μεγάλο Μυστήριό. Στό σημεῖο αὐτό ἐκφωνεῖ τά λόγια, μέ τά ὁποῖα ὁ Κύριος συνέστησε τό Μυστήριό κατά τή διάρκεια τοῦ μυστικοῦ Δείπνου. «*Λάβετε, φάγετε, τοῦτό μου ἐστὶ τὸ Σῶμα, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλῶμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν*». Δηλαδή πάρετε ἀπὸ τὸν ἄρτο αὐτό καί φάγετε, γιατί δέν εἶναι πιά κοινός ἄρτος, ἀλλὰ τό ἴδιο τό σῶμα μου πρὸς θυσιάζεται γιά σᾶς. Ὁ λειτουργός συνεχίζει μέ τά λόγια τοῦ Κυρίου: «*πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, τοῦτό ἐστὶ τὸ Αἷμα μου, τὸ τῆς Καινῆς Διαθήκης, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν καί πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν*». Δηλαδή πίετε ἀπ' αὐτό ὅλοι, γιατί δέν εἶναι πιά κοινός οἶνος, ἀλλ' εἶναι τό ἴδιο τό αἷμα μου πού χύνεται γιά σᾶς. Καί καταλήγει ὁ λειτουργός: «*τά σά ἐκ τῶν σῶν σοὶ προσφέρωμεν κατὰ πάντα καί διὰ πάντα*». Δηλαδή τά δικά σου αὐτά Δῶρα σοῦ προσφέρουμε καί πάλι ὡς θυσία γιά τίς ἄπειρες δωρεές σου. Τήν ἱερή ἐκείνη στιγμή, πού ἀποτελεῖ τό κέντρο τῆς λατρείας μας, ὁ λαός συμμετέχει μέ κατάνυξη καί ἀναπέμπει στό Θεό μέ τοὺς ψάλτες, τὸν ὕμνο: «*Σέ ὑμνοῦμεν, Σέ εὐλογοῦμεν...*» Ὁ ἱερέας γονατιστός μπροστά στήν ἁγία Τράπεζα παρακαλεῖ τό Θεό νά στείλει το Ἅγιο Πνεῦμα στά τίμια Δῶρα καί νά τὰ μεταβάλλει σέ Σῶμα καί Αἷμα Χριστοῦ. Ἔτσι γίνεται τό θαῦμα τῆς μεταβολῆς τῶν τιμίων Δώρων σ' αὐτό τό ἄχραντο σῶμα καί αὐτό τό τίμιο αἷμα τοῦ Κυρίου. Πόσο μεγάλη εἶναι ἡ τιμή, πού μᾶς κάνει ὁ Θεός νά παραβρισκόμαστε στό μεγάλο αὐτό θαῦμα! Μετά τὸν καθαγιασμό τῶν τιμίων Δώρων μνημονεύονται οἱ ἅγιοι καί εἰδικά ἡ ὑπεραγία Θεοτόκος. Μνημονεύονται ἐπίσης οἱ Χριστιανοί, ἐκφωνεῖται τό ὄνομα τοῦ ἀρχιεπισκόπου καί ἀκολουθεῖ ἡ εὐλογία τοῦ ἱερέα.

β) **Θεία Κοινωνία καί ἀπόλυση.** Ἡ Θεία Λειτουργία κοντεῖ νά τελειώσῃ. Ὁ ἱερέας εὐχεται νά τὸν ἀξιώσει ὁ Θεός καθὼς καί τό λαό

Μυστικός Δείπνος. Βυζαντινή τοιχογραφία Μ. Ἀσίας

νά μεταλάβουν τὰ ἄχραντα μυστήρια. Τότε ἐπακολουθεῖ ἡ ἀπαγγελία τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς: «Πάτερ ἡμῶν...». Στὴ συνέχεια ὁ ἱερέας μὲ μεγάλη εὐλάβεια κομματιάζει τὸν Ἅγιο Ἄρτο καὶ ρίχνει στὸ ἅγιο ποτήριο ἓνα μέρος μαζί μὲ λίγο ζεστό νερό ἀπὸ τὸ ζέο. Ἔτσι θὰ μοιάζει μὲ ζωντανό αἷμα. Ἐνῶ ψάλλεται τὸ κοινωνικό: «Αἰνεῖτε τὸν Κύριον...», κοινωνοῦν οἱ λειτουργοὶ ἀπὸ τὶς ὑπόλοιπες ἅγιες μερίδες καὶ ἀπὸ τὸ ἅγιο ποτήριο χωριστά. Μετὰ ἀνοίγει ἡ ὡραία πύλη, πού ἔχει κλειστεῖ λίγο πρὶν, καὶ καλοῦνται οἱ πιστοὶ νά μεταλάβουν «*μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης...*». Ὅσοι εἶναι ἑτοιμοὶ θὰ προσέλθουν στὸ Μυστήριο τῆς ζωῆς. Βρισκόμαστε πιά στὸ τέλος τῆς Θείας Λειτουργίας. Μὲ τὸ τροπάριο τῆς Πεντηκοστῆς: «*Εἶδομεν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν...*» ὑμνοῦμε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καὶ ὁμολογοῦμε τὴν πίστη μας στὴν Ἁγία Τριάδα. Ὁ ἱερέας μπροστὰ στὴν ὡραία Πύλη στρέφεται στὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπαγγέλλει τὴν ὀπισθάμβωνο εὐχή, πού ἄλλοτε λεγόταν πίσω ἀπὸ τὸν ἄμβωνα: «*Ὁ εὐλογῶν τοὺς*

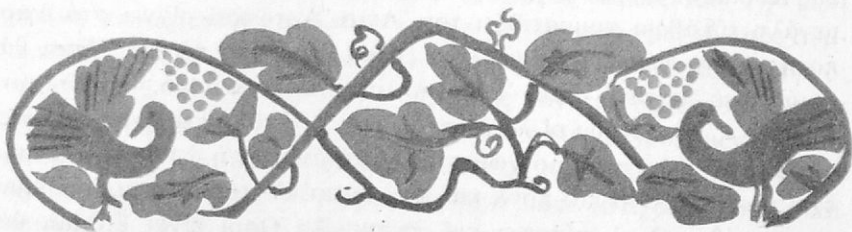
εὐλογοῦντας *Σε Κύριε...*. Ὁ λαός γεμάτος ἀπό εὐγνωμοσύνη στόν Κύριο γιά τή Θεία Κοινωνία καί γιά τίς πλούσιες εὐλογίες ψάλλει τόν ὕμνο τοῦ Ἰώβ, πού εἶναι ὁ τελευταῖος ὕμνος τῆς Θείας Λειτουργίας: «*Εἴη τό ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον...*». Ἡ Θείας Λειτουργία τελειώνει μέ τό «*Δί' εὐχῶν τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν*». Οἱ πιστοί, ἀφοῦ πάρουν σάν τελευταία εὐλογία τό ἀντίδωρο, φεύγουν μέ εἰρήνη στήν καρδιά καί χαρά γιά τίς πλούσιες εὐλογίες καί τή Χάρη τοῦ Θεοῦ.

Κείμενο

«Κατά τή Θεία Λειτουργία ὁ Χριστός βρίσκεται ἐκεῖ, ὁ ἐπουράνιος Πατέρας δέχεται ὅσα τελοῦνται καί τό Ἅγιο Πνεῦμα παρέχει τήν ἀγαλλίαση. Εἶδате μέ πόση ὠφέλεια γεμίζουν οἱ παρόντες καί τί χάνουν οἱ ἀπόντες;» (Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος).

Ἑρωτήσεις-Ἑργασίες.

1. Ποιό εἶναι τό σπουδαιότερο σημεῖο τῆς Θείας Λειτουργίας καί γιατί;
2. Πότε ψάλλονται οἱ ὕμνοι: «*Χερουβικόζ*» «*Σέ ὕμνοῦμεν*» «*Κοινωνικό*» «*εἶδομεν τό φῶς*»; φροντίστε νά τοῦς μάθετε καί νά τοῦς ψάλλετε.
3. Ἀπό τό βράδυ τοῦ Σαββάτου διαβάστε τήν εὐαγγελική περικοπή τῆς Κυριακῆς.

«*Εγώ εἰμί ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τά κλήματα*» (Ἰωάν. ΙΕ' 5)

23. Τά κυριότερα λειτουργικά βιβλία

Οί ιερές Ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας μας, καθώς διαμορφώθηκαν, γίνονται πιά μέ ὁμοιόμορφο τρόπο. Σ' αὐτό συμβάλλουν καί τά λειτουργικά βιβλία, στά ὁποῖα περιέχονται οἱ ὕμνοι, τά τροπάρια, οἱ εὐχές καί ὅσα ἄλλα ἀκούμε στίς ἐκκλησιαστικές τελετές. Τά κυριότερα λειτουργικά βιβλία εἶναι:

α) **Τό Εὐαγγέλιο.** Περιέχει τίς περικοπές ἀπό τά τέσσερα Εὐαγγέλια, πού διαβάζονται στίς διάφορες Ἀκολουθίες. Συμβολίζει τόν ἴδιο τό Χριστό καί εἶναι συνήθως δεμένο μέ πολύτιμο μέταλλο.

β) **Ὁ Ὁ Ἀπόστολος.** Περιέχει περικοπές ἀπό τίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, οἱ ὁποῖες διαβάζονται ἀπό τό Πάσχα μέχρι τήν Πεντηκοστή καί περικοπές ἀπό τίς Ἐπιστολές γιά ὅλο τόν ἄλλο χρόνο.

γ) **Τό Ψαλτήριο.** Περιέχει τούς ψαλμούς τοῦ Δαβίδ, πού πλουτίζουν τίς ιερές Ἀκολουθίες, γιά νά μᾶς ὠφελοῦν καί νά μᾶς διδάσκουν.

δ) **Ἡ Θεία Λειτουργία.** Εἶναι τό βιβλίό μέ τίς Θείες Λειτουργίες τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, τῶν Προηγιασμένων Δώρων καί τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου. Περιέχει ἐπίσης τίς Ἀκολουθίες τοῦ ἑσπερινοῦ, τοῦ ἁγιασμοῦ κ.ἄ.

ε) **Εὐχολόγιο τό μέγα.** Περιέχει τίς θείες Λειτουργίες, τίς ἄλλες ιερές Ἀκολουθίες καθώς καί τίς εὐχές τῶν ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν τελετῶν. Ἕνα μέρος ἀπ' αὐτό ἀποτελεῖ τό *μικρό εὐχολόγιο ἢ Ἀγιασματάριο*, πού περιέχει κυρίως ὅσα χρειάζονται στό λειτουργό γιά καθημερινή χρήση.

στ) **Τά Μηνιαῖα.** Εἶναι δώδεκα, ἓνα γιά κάθε μήνα. Περιέχουν τίς Ἀκολουθίες, πού τελοῦνται στίς ἀκίνητες γιορτές, καθώς καί τό βίο τῶν ἁγίων κάθε γιορτῆς.

ζ) **Τό Τριώδιο.** Περιέχει τίς Ἀκολουθίες πού τελοῦνται στίς κινητές γιορτές πρὶν ἀπό τό Πάσχα. Τό Τριώδιο περιεῖχε ἄλλοτε τρεῖς ὁδές. Ἀρχίζει τήν Κυριακή τοῦ Τελῶνη καί τοῦ Φαρισαίου καί τελειώνει τό Μεγάλο Σάββατο καί ἀποβλέπει νά μᾶς προετοιμάσει γιά τό Πάσχα.

η) **Τό Πεντηκοστάριο.** Συνεχίζει τις Ἀκολουθίες πού τελοῦνται στίς κινητές γιορτές ἀπό τό Πάσχα μέχρι τήν Κυριακή τῶν ἁγίων Πάντων.

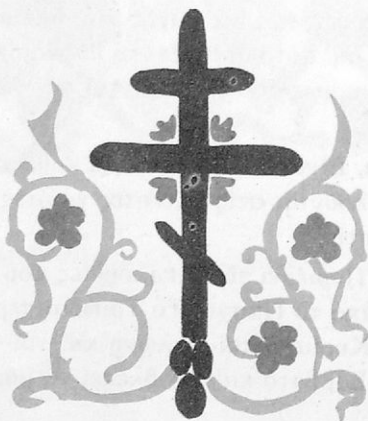
θ) **Τό Τυπικό.** Ἔχει ξεχωριστή σημασία, γιατί περιέχει ὁδηγίες σύμφωνα μέ τίς ὁποῖες πρέπει νά τελοῦνται οἱ διάφορες ἱερές Ἀκολουθίες.

ι) **Παρακλητική ἢ Ὁκτώηχος.** Περιέχει διάφορα τροπάρια καί ὕμνους, πού ψάλλονται σύμφωνα μέ τοὺς ὁκτῶ ἤχους. Τό μεγαλύτερο μέρος του ἀποδίδεται στὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸ Δαμασκηνό.

ια) **Τό Ὡρολόγιο.** Περιέχει τίς ὥρες, τὸ μεσονυκτικό, τὸν ὄρθρο, τὸν Ἑσπερινό καί ἄλλες Ἀκολουθίες.

Ἑρωτήσεις:

1. «Πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινεσθω» (Α΄ Κορ. ιδ', 40). Ὅλα πρέπει νά γίνονται μέ εὐπρέπεια καὶ τάξη, μᾶς συμβουλεύει ὁ ἀπόστολος Παῦλος. Πῶς μᾶς βοηθοῦν σ' αὐτὸ τὰ λειτουργικὰ βιβλία;
2. Τί εἶναι τὸ τριώδιο καὶ τί σκοπὸ ἔχει;
3. Ποιά βιβλία μᾶς εἶναι ἀπαραίτητα γιὰ τίς καθημερινές μας προσευχές.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΙΕΡΗ ΚΑΤΗΧΗΣΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΚΑΤΗΧΗΣΗ

Έννοια της Κατηχήσεως

Ἡ Ἐκκλησία μας ἀφότου ἰδρύθηκε, καθιέρωσε νά διδάσκονται οἱ χριστιανικές ἀλήθειες σ' ὅσους ἤθελαν νά δεχτοῦν τό ἅγιο Βάπτισμα. Ἐτσι οἱ Χριστιανοί θά γίνονταν ἄξια μέλη της.

Κατήχηση ὅταν λέμε, ἐννοοῦμε τή συστηματική διδασκαλία τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν.

Καί ὅσοι προπαρασκευάζονταν μέ τήν Κατήχηση, ἄνθρωποι κάθε ἡλικίας, λέγονταν κατηχοῦμενοι. Τό σπουδαῖο αὐτό ἔργο τῆς κατηχήσεως, ὕστερα ἀπό τοὺς Ἀποστόλους, τό συνέχισαν οἱ κληρικοί καί ἄλλοι εὐσεβεῖς λαϊκοί Χριστιανοί. Αὐτοί λέγονταν κατηχητές. Ἰδρύθηκαν μάλιστα καί σχολές, γιά νά προετοιμάζουν τοὺς κατηχητές. Ἀνάμεσα σ' αὐτές διακρίνονταν οἱ κατηχητικές σχολές τῆς Ἀντιόχειας στή Συρία, τῆς Ἀλεξάνδρειας στήν Αἴγυπτο, τῆς Καρχηδόνας στή Β. Ἀφρική κ.ἄ. Σ' αὐτές τίς σχολές πού μέ τόν καιρό ἀναδείχθηκαν σέ σπουδαῖα θεολογικά κέντρα, δίδαξαν μεγάλοι θεολόγοι σάν τόν Ὠριγένη, τόν Κλήμεντα, τόν Τερτυλλιανό κ.ἄ.

Διαίρεση τῆς Κατηχήσεως

Ἡ ἱερή Κατήχηση, καθώς διαμορφώθηκε σιγά σιγά, χωρίστηκε σέ δύο μέρη: στό δογματικό καί στό ἠθικό.

α) Δογματικό. Στό μέρος αὐτό διδασκόμαστε τά δόγματα τῆς θρησκείας μας, δηλαδή τίς ἀλήθειες ἐκεῖνες πού πρέπει νά πιστεύουμε. Τίς ἀλήθειες αὐτές τίς δεχόμαστε μόνο μέ τήν πίστη, ἐπειδή ξεπερνᾶνε τή δύναμη τοῦ μυαλοῦ μας.

β) Ἡθικό. Στό μέρος αὐτό μιᾶμε γιά τίς ἀλήθειες πού πρέπει νά ἐφαρμόζουμε στή ζωή μας, γιά νά γίνουμε τέλειοι Χριστιανοί.

Σημερινή κατηχητική κίνηση

Ἡ Ἐκκλησία μας καί μετά τήν ἐπικράτηση τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ, συνέχισε νά διδάσκει τούς πιστούς καί ἰδιαίτερα τά παιδιά. Αὐτά τά περιέβαλλε πάντοτε μέ ξεχωριστή στοργή. Τό ἴδιο κάνει καί σήμερα μέ τά κατηχητικά σχολεῖα: Κατώτερα, Μέσα καί Ἀνώτερα. Ἐκατοντάδες χιλιάδες μαθητές φοιτοῦν στά Κατηχητικά Σχολεῖα, ὅπου διδάσκονται τίς χριστιανικές ἀλήθειες καί παρακινοῦνται στή χριστιανική ζωή. Τά παιδιά αὐτά ἅμα μεγαλώσουν θά γίνουν καλοί Χριστιανοί καί ἄξιοι πολίτες τῆς Πατρίδας μας.

1. Χριστιανισμός, ἡ μόνη ἀληθινὴ Θρησκεία

Τί εἶναι ἡ Θρησκεία

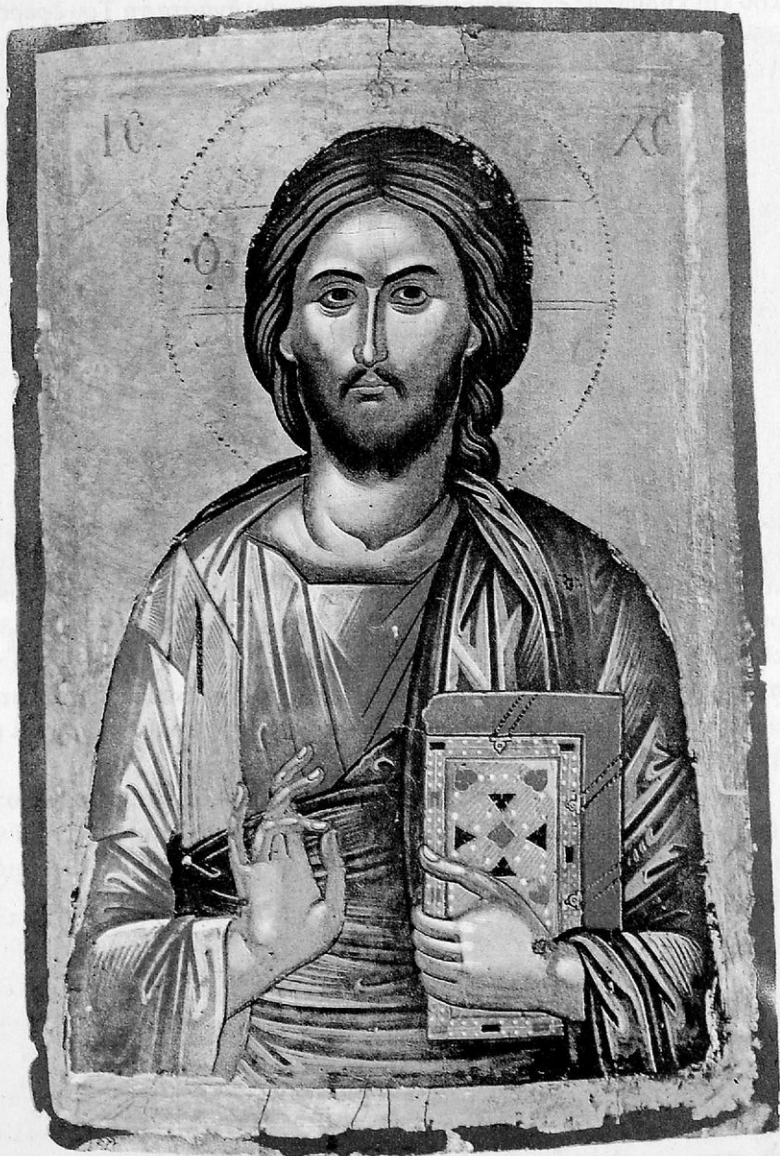
Ὁ ἄνθρωπος μόνο ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα ζωντανά δημιουργήματα ἔχει τή ζωηρή δίψα ν' ἀναζητεῖ καί νά λατρεύει τό Θεό. Τότε βρίσκει ἀνάπαυση καί ἡσυχία.

Θρησκεία ὀνομάζουμε τή ζωντανή αὐτή ἐπικοινωνία τοῦ ἀνθρώπου μέ τό Θεό.

Ὁ ἴδιος ὁ Θεός ἔβαλε στόν ἄνθρωπο αὐτή τή θρησκευτικότητα. Γι' αὐτό ἡ Θρησκεία εἶναι γνώρισμα κάθε φυσιολογικοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας μᾶς βεβαιώνει ὅτι οὐδέποτε ὑπῆρξε ἀνθρώπινη φυλή, πού νά ἔζησε χωρίς θρησκεία. Ὁ φιλόσοφος Σπράγκερ εἶπε ὅτι ἡ Θρησκεία δίνει νόημα, συγκλονίζει καί ἐπιδρᾷ βαθύτατα στή ζωή κάθε ἀνθρώπου. Αὐτό ἀκριβῶς ἔκαμε ἡ μόνη ἀληθινὴ θρησκεία, ὁ Χριστιανισμός.

Ὁ Χριστιανισμός

Ὁ ἀληθινός Θεός φανέρωσε τίς ἀλήθειες Του στούς Ἰσραηλίτες, ὅσο αὐτοί μπορούσαν νά τίς ἐννοήσουν. Ὄταν ὁμως ἦρθε στόν κόσμο ὁ Σωτήρας μας Ἰησοῦς Χριστός, φανέρωσε ὁλόκληρη τήν ἀλήθεια. Ὁ Κύριος μέ τήν ἀναμάρτητη ζωή Του, τά θαύματά Του, τή διδασκαλία

Χριστός, ἡ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας. Φορητὴ εἰκόνα 16ου αἰώνα.
Γ.Μ. Σταυρονικήτα ἀγ. Ὁρους

Του καὶ κυρίως μετὰ τὴ σταυρικὴ Θυσία καὶ τὴν ἀνάστασίν Του ἔφερε τὴ σωτηρία στοὺς ἀνθρώπους καὶ ἵδρυσε τὴ χριστιανικὴ Θρησκεία. Αὐτὴ τὴ Θεόσταλτη Θρησκεία, τὴν καθαρὴ καὶ ἀνόθευτη ἀπὸ ἀνθρώπινες πλάνες, τὴ διέδωσαν κατόπιν οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι. Ἔτσι μέσα ἀπὸ τὸ σκοτάδι τοῦ προχριστιανικοῦ κόσμου ἀνέτειλε σάν ἥλιος ὁ χριστιανισμός, ἥλιος μοναδικός καὶ ἐξαιρετός. Ὁ Χριστιανισμός ξεχωρίζει ἀπὸ κάθε ἄλλη Θρησκεία. Στέκεται ψηλότερα ἀπὸ τ' ἀνθρώπινα ἔργα, πού εἶναι οἱ ἄλλες θρησκείες καὶ ἀποτελεῖ τὴν τέλεια προσφορά στὴ θρησκευτικὴ δίψα τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Χριστιανισμός δέν εἶναι ἀπλῶς μιὰ θρησκεία, ἀλλ' εἶναι ἡ μοναδικὴ καὶ ἀληθινὴ θρησκεία, εἶναι ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ. Γι' αὐτὸ διαδόθηκε σάν ἀστραπή, παρόλα τὰ σκληρὰ ἐμπόδια πού συνάντησε. Γι' αὐτὸ μαγνητίζει τοὺς ἀνθρώπους κάθε ἐποχῆς.

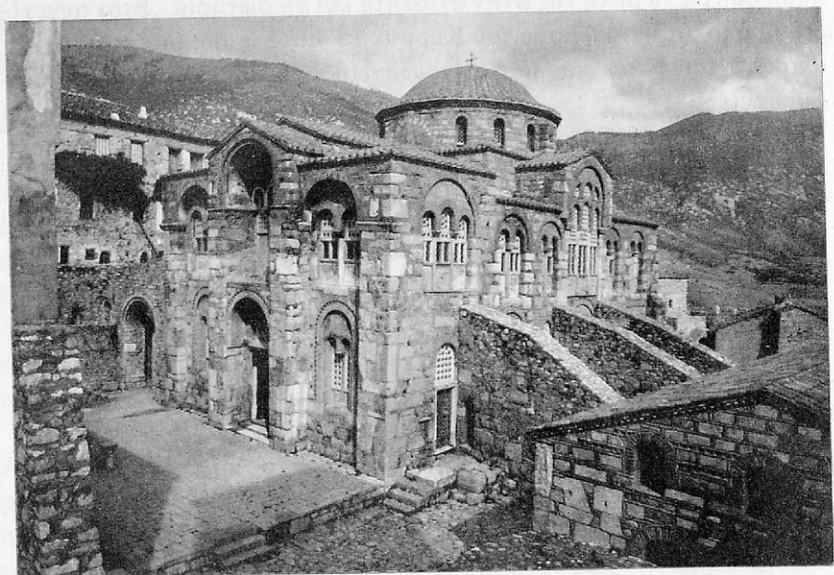
Προσφορά τοῦ Χριστιανισμοῦ

Ὁ Χριστιανισμός ἐπέφερε θαυμαστά ἀποτελέσματα στὴν ἀνθρωπότητα. Πρῶτα πρῶτα φανέρωσε στὸν ἄνθρωπο τὸν ἀληθινὸ Θεό, ἱκανοποιώντας ἔτσι τὴν πιὸ μεγάλη ἀνάγκη τοῦ ἀνθρώπου. Λύτρωσε τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸ ζυγὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ συνεχίζει νὰ τοὺς ὀδηγεῖ στὴν ἀγιότητα. Δίδαξε τὴν ἀξία τοῦ ἀνθρώπου, μετ' ἀποτέλεσμα νὰ καταργηθεῖ ἡ δουλεία. Τίμησε τὴ γυναῖκα στὸ πρόσωπο τῆς Θεοτόκου, τῆς Παναγίας Μητέρας τοῦ Κυρίου καὶ ἔδωσε ἀξία στὸ παιδί μετὰ τὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Κυρίου.

Γενικά κάθε καλὸ τοῦ σύγχρονου πολιτισμοῦ ἔχει τὴ ρίζα του στὸ Χριστιανισμό. Τὴν ἀπέραντη ὅμως ἀξία τοῦ Χριστιανισμοῦ μπορεῖ νὰ τὴ νοιώσει, μόνο ὅποιος τὸν γνωρίζει σὲ βάθος καὶ κυρίως ὅποιος ἐφαρμόζει τίς θεϊκὲς του διδασκαλίες.

Ἑρωτήσεις:

1. Ὁ Θεός «πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν» Α' Τιμοθ. Β' 4, δηλαδή θέλει ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ σωθοῦν καὶ νὰ γνωρίσουν τὴν ἀλήθεια. Πῶς μποροῦμε νὰ συμβάλλουμε σ' αὐτό;
2. Γιατί ὁ Χριστιανισμός εἶναι ἡ μόνη ἀληθινὴ θρησκεία;
3. Τί πρόσφερε στὴν ἀνθρωπότητα;

1. Μονή ὁσίου Λουκᾶ Βοιωτίας. Ἕνας μεγαλοπρεπής βυζαντινός ναός μέ τροῦλο σέ ὀκταγωνική βάση

2. Ὁρθόδοξη Χριστιανική Ἐκκλησία

Ἐννοια τῆς Ἐκκλησίας

Ὁ Κύριος μέ τό ἐπίγειο ἔργο του θεμελίωσε τή Χριστιανική Ἐκκλησία, ἀνοίγοντας ἔτσι ἕνα νέο παράδεισο γιά τούς ἀνθρώπους. Ἡ Ἐκκλησία ἰδρύθηκε ἐπίσημα τήν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς μέ τήν ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἐκκλησία λέμε τό σύνολο τῶν πιστῶν πού ἀναγνωρίζουν τό Θεάνθρωπο Χριστό ὡς Σωτήρα καί Ἀντρωτή τους καί συμμετέχουν στά ἴδια μυστήρια.

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ὀνομάζει τήν Ἐκκλησία «Σῶμα Χριστοῦ», τοῦ ὁποίου μέλη εἵμαστε ὅλοι οἱ πιστοί, κλήρος καί λαός, καί κεφάλι ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. Αὐτός εἶναι ὁ Ἀρχηγός καί ὁ κυβερνήτης τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Χριστός εἶναι τό Κεφαλáρι ἀπό τό ὁποῖο πηγάζει ἡ ζωή τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία μέ τούς κληρικούς ἢ πνευματικούς μας Ποιμένες τελεῖ τή Θεία λατρεία καί διδάσκει τό Θεῖο λόγο. Δη-

λαδή ὁδηγεῖ τὰ μέλη της στήν ἀγιότητα καί τή σωτηρία. Ἐτσι συνεχίζει τό ἀπολυτρωτικό ἔργο τοῦ Κυρίου. Γι' αὐτό παρομοιάζεται μέ τήν «κιβωτό τοῦ Νῶε» καί μέ τό Πανδοχεῖο τῆς παραβολῆς τοῦ καλοῦ Σαμαρείτη.

Ἡ Ἐκκλησία ὀνομάζεται στρατευομένη καί θριαμβεύουσα. Ἡ στρατευομένη περιλαμβάνει τοὺς ζῶντες πιστοὺς, πού ἀγωνίζονται κατὰ τοῦ κακοῦ. Ἐνῷ ἡ θριαμβεύουσα περιλαμβάνει ὅσους ἐφυγαν ἀπ' αὐτόν τόν κόσμον καί μπῆκαν στό θρίαμβο τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι τήν ὀρθή δόξα ἡ γνώμη τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας συνεχίζει νά ἔχει ἡ δική μας Ἐκκλησία, ἡ Ὁρθόδοξη Χριστιανική Ἐκκλησία.

Ἰδιότητες τῆς Ἐκκλησίας

Ἡ Ἐκκλησία, καθὼς θά δοῦμε καί στό Σύμβολο τῆς Πίστεως, εἶναι «Μία, Ἀγία, Καθολική καί Ἀποστολική». Ἀναλυτικά οἱ ἰδιότητες αὐτές πού ἀποδίδονται στήν ὀρθόδοξη Χριστιανική Ἐκκλησία σημαίνουν:

α) Μία. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι μία γιατί ἓνας εἶναι ὁ Κύριος, μία ἡ πίστη μας σ' Αὐτόν καί ἓνα τό ἅγιο Βάπτισμα. Μία εἶναι ἡ λατρεία μας καί μία ἡ διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας.

β) Ἀγία. Ἡ Ἐκκλησία μας εἶναι ἁγία, γιατί ἅγιος εἶναι καί ὁ Ἀρχηγός της, ὁ Χριστός. Ἀλλά καί γιατί μέ τή δύναμη τοῦ Ἀγίου Πνεύματος ἁγιάζει τοὺς πιστοὺς, ἐφόσον φυσικά τό ἐπιδιώκουν καί οἱ ἴδιοι.

γ) Καθολική. Ἡ Ἐκκλησία μας λέγεται καθολική, γιατί ἔχει σκοπό ν' ἀγκαλιάζει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, χωρίς καμιὰ διάκριση. Ἀκόμη γιατί τηρεῖ ὁλόκληρη τήν πίστη, τή λατρεία καί τή διοίκηση τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

δ) Ἀποστολική. Ἡ Ἐκκλησία μας, τέλος, λέγεται ἀποστολική γιατί ἰδρύθηκε ἀπό τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους καί διατηρεῖ ἀπαράλλαχτη τήν ἀποστολική διδασκαλία. Ἡ ὀρθόδοξη Χριστιανική Ἐκκλησία διαφύλαξε ἐπὶ τόσους αἰῶνες τίς ἰδιότητες αὐτές καθαρές καί ἀνόθευτες. Ἀντίθετα μέ πολλές ἄλλες Ἐκκλησίες πού ἀποσπᾶστηκαν ἀπὸ τόν κορμό τῆς «Μίας, Ἀγίας, Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας». Μέ ἀποτέλεσμα νά περιπέσουν πολὺ ἢ λίγο σέ πλάνες καί

αίρέσεις. Τίς Ἐκκλησίες αὐτές τίς λέμε «ἐτερόδοξες». Δική μας ὁμως ὑποχρέωση εἶναι νά προσευχόμαστε γιά τήν ἐπιστροφή τους.

Σημερινή κατάσταση τῆς ὀρθόδοξης Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας

Σήμερα ἡ ὀρθόδοξη Χριστιανική Ἐκκλησία περιλαμβάνει τά τέσσερα ἀρχαῖα Πατριαρχεῖα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἀντιόχειας καί τῶν Ἱεροσολύμων καθώς καί τά νεώτερα Πατριαρχεῖα τῆς Ρωσίας, τῆς Ρουμανίας, καί τῆς Βουλγαρίας. Περιλαμβάνει ἐπίσης καί τίς αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες τῆς Κύπρου, τῆς Ἑλλάδας, τῆς Πολωνίας καί τῆς Ἀλβανίας καθώς καί τίς αὐτόνομες Ἐκκλησίες τῆς Γεωργίας, τῆς Τσεχοσλοβακίας καί τῆς Φιλανδίας.

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδας διοικεῖται ἀπό τήν «Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας» καί ἀπό τή «Διαρκῆ Ἱερά Σύνοδο» μέ Πρόεδρο πάντα τόν ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν. Τό Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως ἔχει τό τιμητικό προβάδισμα καί ὀνομάζεται «Οἰκουμενικό». Αὐτό διευθύνει τό διάλογο μέ τίς Ἑτερόδοξες Ἐκκλησίες. Ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία ἰδιαίτερα γιά τό Ἔθνος μας ἀναδείχτηκε ἡ φιλόστοργη μητέρα. Αὐτή τό ἀνακούφιζε πάντοτε στίς δύσκολες περιστάσεις καί τό βοήθοῦσε νά μεγαλουργεῖ.

Κείμενο.

«Εὐκολώτερον τόν ἥλιον σβεσθῆναι ἢ τήν Ἐκκλησίαν ἀφανισθῆναι» γράφει ὁ ἱερός Χρυσόστομος. Δηλαδή πιό εὐκολο εἶναι νά σβηστεῖ ὁ ἥλιος, παρά νά ἐξαφανιστεῖ ἡ Ἐκκλησία.

Ἑρωτήσεις:

1. Πῶς παρομοιάζεται ἡ Ἐκκλησία καί γιατί;
2. Ποιό εἶναι τό ἔργο τῆς Ἐκκλησίας;
3. Ποιές ὑποχρεώσεις ἔχουμε σάν μέλη τῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας;
4. Ποιός εἶναι ὁ σημερινός ρόλος τῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας;

3. Ἑτερόδοξες Ἐκκλησίες. Α' Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία

Ἡ κρίση στήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας

Ἡ Χριστιανική Ἐκκλησία μέχρι τόν ἑντο αἰῶνα χαιρόταν τήν ἐνότητά της. Μόνο μικρές ομάδες αἵρετικῶν χωρίζονταν ἀπ' αὐτή. Ἀκόμη γιά λόγους διοικητικούς καί γεωγραφικούς χωρίζονταν σέ Ἀνατολική καί Δυτική. Ἀπό τόν ἑντο αἰῶνα ὅμως ἄρχισε τό πρῶτο σχίσμα ἀνάμεσα στή Δυτική καί τήν Ἀνατολική Ἐκκλησία, πού ἔγινε ὁριστικό τόν ἐνδέκατο αἰῶνα. Ἐτσι ἔγινε ἡ κακή ἀρχή τῆς μεγάλης κρίσεως στήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία, τήν ὁποία ὀνομάζουμε καί ρωμαϊκή, λατινική ἢ παπική, δέν ἀκολούθησε πιά τήν ἀποστολική παράδοση, ἀλλά δημιούργησε δική της παράδοση. Μέ πνεῦμα ὅμως ἀγάπης, σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καί μάλιστα σ' αὐτοὺς πού δέν παύουν νά εἶναι χριστιανοί ἀδελφοί μας, θά γνωρίσουμε τίς κυριότερες διαφορές τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς ἀπό τῆς δικῆς μας.

Οἱ κυριότερες διαφορές ἀπό τήν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία

α) **Τό παπικό Πρωτεῖο.** Ἐτσι ὀνομάζεται ἡ ἀπαίτηση τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης ἢ Πάπα νά ἐξουσιάζει σ' ὁλόκληρη τή Χριστιανική Οἰκουμένη. Ὁ Πάπας ἤθελε νά εἶναι ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ἀνώτερος καί ἀπ' αὐτές ἀκόμη τίς Οἰκουμενικές Συνόδους. Ἀλλ' ἐμεῖς ξέρουμε ὅτι θεμέλιο τῆς Ἐκκλησίας εἶναι μόνο ὁ Θεάνθρωπος Λυτρωτής καί ὅτι πάντοτε ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία διοικεῖτο μέ δημοκρατικό τρόπο.

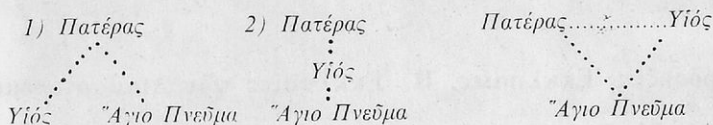
β) **Τό ἀλάθητο τοῦ Πάπα.** Ἡ ἀπαίτηση τοῦ Πάπα νά χαρακτηρίζεται ὡς ἀλάθητος ἐπισημοποιήθηκε στή Δυτική Ἐκκλησία μέ σύνοδο μόλις τό 1870. Ἐτσι πιά ὁ πάπας θεωρεῖται ἀλάθητος καί οἱ ἀποφάσεις του ὑποχρεωτικές γιά ὅλους. Δηλαδή φτάνουν στό σημεῖο νά παρουσιάζουν τόν Πάπα σάν ὑπερφυσικό καί θεῖο πρόσωπο, ἐνῶ δέν παύει νά εἶναι ἀτελής ἄνθρωπος. Τό ἀλάθητο ἀνήκει μόνο στό Θεό καί ἐκφράζεται ἀπό τήν Ἐκκλησία μέ τίς Οἰκουμενικές Συνόδους.

γ) **Ἡ διδασκαλία γιά τό Ἅγιο Πνεῦμα.** Ἡ Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία ἔφερε μεταβολές καί στή δογματική διδασκαλία τῆς ἀρχαίας

Ἐκκλησίας. Ἡ πύό σπουδαία ἀπ' αὐτές εἶναι ὅτι τό "Ἄγιο Πνεῦμα ἐκπορεύεται, δηλαδή πηγάζει, «καί ἐκ τοῦ Υἱοῦ». Τή φράση μάλιστα αὐτή τήν πρόσθεσαν καί στό σχετικό ἄρθρο τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστewος. Ἀντίθετα μ' αὐτά ὁ Κύριος δίδαξε ὅτι τό "Ἄγιο Πνεῦμα «παρά τοῦ Πατρός ἐκπορεύεται». (Ἰωάν. ΙΕ' 26).

Ὁρθόδοξε Παράστασεις

Ρωμαιοκαθολική παράσταση

δ) Ἀξιομισθίες τῶν ἁγίων, «καθατήριο πῦρ». Διδάσκουν ὅτι οἱ ἅγιοι εἶχαν κάνει πολλές ἀγαθές πράξεις καί ὅτι μπορεῖ ὁ Πάπας νά δίνει τά πλεονάσματα σ' ὅσους ὑστέρησαν σέ ἀγαθά ἔργα. Διδάσκουν ἀκόμη ὅτι οἱ ψυχές ὅσων πέθαναν ἀμετανόητοι, βασανίζονται στό «καθατήριο πῦρ», ἀπ' ὅπου σώζονται μέ τίς προσευχές τῆς Ἐκκλησίας. Μ' αὐτά ὁμως μειώνουν τήν ἀξία τῆς μετάνοιας σ' αὐτήν ἐδῶ τῇ ζωῇ.

ε) Ἄλλες διαφορές. Ἡ Δυτική Ἐκκλησία μέ τόν καιρό δημιούργησε καί πολλές ἄλλες διαφορές. Εἰδικά γιά τήν Ὑπεραγία Θεοτόκο δέχεται δύο δόγματα ἄγνωστα στήν ἀρχαία Ἐκκλησία. Διδάσκει ὅτι ἡ Θεοτόκος γεννήθηκε χωρίς τό βάρος τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος καί ὅτι ἔγινε ὁλόσωμη ἡ μετάστασή της στόν οὐρανό. Μέ τόν ἴδιο τρόπο, ἡ Δυτική Ἐκκλησία, ἔχει μεταβάλλει καί τά ἱερά Μυστήρια. Κάνει τό Βάπτισμα μέ ραντισμό καί τό χρίσμα στό 12ο ἢ σέ ἀνάγκη στό 7ο ἔτος, χωρίς νά κοινωνεῖ τά παιδιά μέχρι τότε. Κοινωνεῖ τοὺς πιστοὺς μόνο ἀπό τό "Ἄγιο Σῶμα τοῦ Κυρίου, χρησιμοποιεῖ στή Θεία Εὐχαριστία ἄζυμο ἄρτο κτλ. Τόν τελευταῖο καιρό ὁ Πάπας καί ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης ἀντάλλαξαν φιλικές ἐπισκέψεις καί ἔσβησαν τά παλιά ἀναθέματα, πού βάραιναν τίς σχέσεις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Ἦταν μία καλή ἀρχή. Τό ἔργο ὁμως αὐτό δηλητηριάζεται ἀπό τόν Οὐνιτισμό, πού εἶναι ἓνα παρακλάδι τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ. Οἱ Οὐνίτες παραδέχονται τόν πάπα καί τίς δοξασίες τῶν Δυτικῶν, ἀλλά μιμοῦνται ὀρθόδοξους ρυθμούς, δηλαδή ἐξωτερικές ἐκδηλώσεις τῶν

ὀρθοδόξων. Γι' αὐτό στήν Ἑλλάδα αὐτονομάζονται «Ἑλληνόρρυθμοι».

Ἑρωτήσεις:

1. Γιατί τὸ Παπικὸ Προτεῖο δὲ συμβιβάζεται μέ τὸ Εὐαγγέλιο καὶ τὸ πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας;
2. Γιατί ὁ Οὐνιτισμὸς δυσχεραίνει τὸ πλησίασμα τῶν δυὸ Ἐκκλησιῶν;
3. Τί πρέπει νὰ αἰσθανόμαστε γιὰ τὴν Ὀρθοδοξία μας;

4. Ἑτερόδοξες Ἐκκλησίες. Β' Ἐκκλησίες τῶν Διαμαρτυρομένων

Ἕνα νέο σχίσμα

Στὶς ἀρχές τοῦ 16ου αἰῶνα ἡ ἀναγέννηση τῶν γραμμάτων, ἡ πολιτική κατάσταση τῆς Εὐρώπης καὶ κυρίως οἱ καταχρήσεις καὶ οἱ ὑπερβολές τοῦ Παπισμοῦ ὁδήγησαν τὴ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία σὲ νέο σχίσμα. Τὴν ἀρχὴ τὴν ἔκαμε ὁ Γερμανὸς καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βιττεμβέργης καὶ μοναχὸς Μαρτίνος Λούθηρος. Τό παράδειγμά του ἀκολούθησαν κατόπιν ὁ Σβίγγλιος, ὁ Καλβίνος κ.ἄ. Ἔτσι μέ τὸ νέο σχίσμα διασπάστηκε ἡ ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία καὶ δημιουργήθηκαν οἱ διάφορες Ἐκκλησίες τῶν Διαμαρτυρομένων ἢ Προτεσταντῶν. Οἱ Ἐκκλησίες τῶν Προτεσταντῶν, ἐπειδὴ ἀρνοῦνται τὴν ἱερὴ Παράδοση τῆς «Μίας, Ἁγίας, καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας», συνεχῶς διαιροῦνται σὲ ἄλλες μικρο-ἐκκλησίες ἢ ὁμολογίες. Μόνο στήν Ἀμερικὴ ὑπάρχουν γύρω στὶς 250 τέτοιες ὁμολογίες.

Οἱ κυριότερες διαφορές ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία

α) Πηγὲς τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως. Σάν μοναδικὴ πηγὴ τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως, ἀφοῦ ἀρνοῦνται τὴν ἱερὴ Παράδοση, δέχονται μόνο τὴν Ἁγία Γραφή. Καὶ αὐτὴ ὅμως χωρὶς τὸ ὁδηγὸ τῆς ἱερῆς Παραδόσεως τὴν ἐρμηνεύουν, ὅπως θέλουν. Ἀγνοοῦν ὅτι ἡ ἱερὴ Παράδοση εἶναι ὁ πιστὸς φύλακας καὶ ὁ γνήσιος ἐρμηνευτὴς τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

β) Ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ Προτεστάντες διδάσκουν ὅτι ἡ

Ὁ Καλὸς Ποιμένας. «Καὶ γενήσεται μία Ποίμνη, εἰς Ποιμὴν» (Ἰωάν. 10,16).
Μωσαϊκὸ 5ου αἰώνα, Ραβέννα

σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου προέρχεται μόνο ἀπὸ τὴ Θεία Χάρη. Καί ὅτι ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο χρειάζεται μόνο ἡ πίστη. Ἀρνοῦνται ἔτσι ὁλωςδίῳλου τὰ ἀγαθὰ ἔργα. Ἀγνοοῦν ὅτι, καθὼς διδάσκει ἡ Ἁγία Γραφή «Πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστίν» (Ἰακ. Β' 20). Δηλαδή ὅτι ἡ πίστη χωρὶς τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς εἶναι νεκρή καὶ ἀνώφελη. Γι' αὐτὸ ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία διδάσκει ὅτι γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου ἐκτός ἀπὸ τῆ Θεία Χάρη, χρειάζεται καὶ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο πίστη, ἀλλὰ καὶ ἀγαθὰ ἔργα. Πίστη πού νά ἐκδηλώνεται μέ τὰ ἔργα τῆς ζωντανῆς ἀγάπης.

γ) Ἄλλες διαφορές. Στὰ ἱερά Μυστήρια οἱ διαμαρτυρόμενοι ἔχουν πολλές διαφορές μέ τὴν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἀπορρίπτουν ὅλα τὰ ἱερά Μυστήρια. Ἄλλοι, Ἀγγλικανοὶ καὶ πολλές λουθηρανικὲς Ἐκκλησίες, δέχονται μόνο τὸ Βάπτισμα καὶ τὴ Θεία Εὐχαριστία. Καὶ αὐτὰ ὅμως ὄχι σάν Μυστήρια μέ τὴν ὀρθόδοξη ἔννοια, ἀλλὰ σάν ἀπλές συμβολικὲς τελετές. Ἀκόμη ἀπορρίπτουν τὴν ὀφειλόμενη τιμὴ στὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο, τὴν τιμὴ στοὺς ἁγίους, τὴν προσκύνηση τῶν ἁγίων εἰκόνων κτλ.

Νοσταλγία τῆς ὀρθοδοξίας. Στὴν ἐποχὴ μας πολλοὶ προτεστάντες φανερώνουν μέ διάφορους τρόπους τὸ θαυμασμό τους στὴν ὀρθόδοξία καὶ νοσταλγοῦν τὴν ἐπιστροφή τους σ' αὐτή.

Θαυμάζουν τὴν ὀρθόδοξη λατρεία καὶ ποθοῦν τὴ μυστηριακὴ ζωὴ

τῆς Ἐκκλησίας μας. Αὐτό μᾶς ἐπιβάλλει νά μένουμε πιστοί στό θησαυρό τῆς ὀρθοδοξίας μας. Μᾶς ὑποχρεώνει ἀκόμη νά προσευχόμεστε γιά τήν ἐπιστροφή τῶν ἑτεροδόξων χριστιανῶν ἀδελφῶν μας στή «Μία, Ἁγία, Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία».

Ἑρωτήσεις:

1. Γιατί οἱ ἐκκλησίες τῶν Προτεσταντῶν διαιροῦνται διαρκῶς σέ ἄλλες μικρότερες;
2. Γιατί εἶναι ἀπαραίτητα τά ἀγαθά ἔργα γιά τή σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου;
3. «Ὑπέρ... τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν», εὔχεται ἡ Ἐκκλησία μας στή Θεία Λειτουργία. Ποιά ὑποχρέωση μᾶς θυμίζει αὐτό;

5. Ἄλλες γνωστές θρησκεῖες

Οἱ Θρησκεῖες γενικά

Οἱ ἄνθρωποι ἔχουν τό ἐξαιρετικό προνόμιο ν' ἀναζητοῦν καί νά λατρεύουν τό Θεό. Ἀπότου ἀπομακρύνθηκαν ἀπό τόν ἀληθινό Θεό θέλησαν νά ἱκανοποιήσουν τή θρησκευτική τους δίψα μέ διάφορες θρησκεῖες. Σάν τό διψασμένο πού προσπαθεῖ νά σβήσει τή δίψα του στά θολά νερά. Ἡ ἱστορία ὅμως διδάσκει ὅτι οἱ πιό γόνιμες καί δημιουργικές ἐποχές ἦταν ἐκεῖνες, κατά τίς ὁποῖες οἱ ἄνθρωποι βρίσκονταν πιό κοντά στόν ἀληθινό Θεό. Οἱ θρησκεῖες χωρίζονται σέ πολυθεϊστικές καί μονοθεϊστικές.

Α) Πολυθεϊστικές ἢ εἰδωλολατρικές (νεκρές καί ζῶσες)

Πολυθεϊστικές λέγονται οἱ θρησκεῖες, πού παραδέχονται πολλούς θεούς. Οἱ Θρησκεῖες αὐτές εἶναι ἀνθρώπινα δημιουργήματα. Ἀνάμεσα στούς θεούς τῶν πολυθεϊστικῶν θρησκειῶν συγκαταλέγονταν τά στοιχεῖα τῆς φύσεως ἥλιος, σελήνη, ἀστέρια ποτάμια... ἀκόμη καί ζῶα ἢ καί διάφορα φανταστικά πλάσματα Ζεῦς, Ἀθηνά κτλ.

Εἰδωλολατρικές λέγονται ὅλες οἱ πολυθεϊστικές θρησκεῖες, γιατί οἱ ἄνθρωποι κατασκεύαζαν καί λάτρευαν τά εἰδωλα, δηλαδή ὁμοιώματα τῶν ψεύτικων θεῶν τους. Γι' αὐτό λέγονταν καί εἰδωλολάτρες.

Νεκρές λέγονται ὅσες πολυθεϊστικές θρησκεῖες ἔπαψαν πιά νά ἔχουν ὁπαδούς. Τέτοιες εἶναι οἱ θρησκεῖες τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, τῶν Ρωμαίων, τῶν Αἰγυπτίων κ.ἄ.

Ζώσες ἢ **σύγχρονες** λέγονται οἱ θρησκεῖες, πού ἔχουν καί σήμερα ὁπαδούς. Οἱ κυριότερες ἀπό τίς σύγχρονες θρησκεῖες εἶναι οἱ θρησκεῖες τῶν Ἀσιατῶν μέ ἀρχαιότερη μορφή τόν *Ἰνδοϊσμό*, πού χωρίζεται στό *Βεδδισμό*, στό *Βραχμανισμό* καί στό *Βουδδισμό*. Ἄλλες σύγχρονες ἢ ζώσες θρησκείες εἶναι ὁ *Κομφουκιανισμός* καί ὁ *Ταοϊσμός* τῶν Κινέζων, ὁ *Σιντοϊσμός* τῶν Ἰαπώνων κι ὁ *Ζωροαστρισμός* τῶν Περσῶν. Καί πολλοί ἄλλοι λαοί ἰδίως στήν Ἀφρική πιστεύουν ἀκόμη σέ διάφορες πρωτόγονες καί πολυθεϊστικές θρησκείες. Τώρα τελευταῖα ὁμως γίνονται ἀξιέπαινες προσπάθειες γιά νά διαδοθεῖ τό Χριστιανικό φῶς στήν Ἀσία, στήν Ἀφρική καί ὅπου ἄλλοῦ δέν τό ἔχουν ἀκόμη χαρεῖ οἱ ἄνθρωποι. Ἡ ἱεραποστολική αὐτή προσπάθεια ἀποτελεῖ ὑποχρέωση καί τιμή γιά τήν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία μας.

Β) Μονοθεϊστικές Θρησκείες

Ἔτσι λέγονται ὅσες θρησκείες παραδέχονται Ἕνα Θεό. Σ' αὐτές ἀνήκουν ὁ Ἰουδαϊσμός, ὁ Μωαμεθανισμός καί ὁ Χριστιανισμός γιά τόν ὁποῖο ἔχουμε μιλήσει. Ὁ Ἰουδαϊσμός καί ὁ Χριστιανισμός λέγονται καί Θρησκείες «ἐξ ἀποκαλύψεως», γιατί ὁ ἴδιος ὁ ἀληθινός Θεός φανέρωσε τίς ἀλήθειες τους.

α) Ἰουδαϊσμός. Πρώτη ἡ ἀρχαία αὐτή θρησκεία κήρυξε τόν Ἕνα καί ἀληθινό Θεό. Ὁ ἴδιος ὁ Θεός φανέρωσε, στόν Ἀβραάμ καί στούς ἄλλους Πατριάρχες τῶν Ἑβραίων, στό Μωυσή καί στούς ἄλλους Προφῆτες ὅτι θά ἐρχόταν ὁ Μεσσίας. Ἔτσι θέλησε ὁ Θεός μέ τοὺς Ἑβραίους νά προπαρασκευάσει ὁλόκληρη τήν ἀνθρωπότητα, γιά νά δεχτεῖ τό Μεσσία Χριστό. Γι' αὐτό καί ὁ μωσαϊκός νόμος ὀνομάζεται «*Παιδαγωγός εἰς Χριστόν*» (Γαλ. Γ' 24). Οἱ Ἑβραῖοι μέ τόν καιρό παρανόησαν τόν προορισμό τοῦ Μεσσία καί τόν περίμεναν σάν κοσμικό βασιλιά. Αὐτό εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νά μὴν τόν δεχτοῦν καί νά τόν σταυρώσουν. Ὁ Ἰουδαϊσμός ἔχει ὡς πηγή τήν Παλαιά Διαθήκη. Αὐτήν ὁμως παραδέχεται καί τιμᾷ πολύ καί ὁ Χριστιανισμός, γιατί περιέχει τήν πρώτη Ἀποκάλυψη τοῦ θείου θελήματος.

β) Μωαμεθανισμός. Ἡ θρησκεία αὐτή ἰδρύθηκε ἀπό τό Μωάμεθ, πού γεννήθηκε στή Μέκκα τῆς Ἀραβίας τό 571 μ.Χ. Ὁ Μωάμεθ ἀνέμειξε χριστιανικές καί ἰουδαϊκές διδασκαλίες μέ ἀραβικές θρησκευτικές παραδόσεις καί ἔδωσε ἔτσι στούς συμπατριῶτες του τή νέα αὐτή

Θρησκεία. Ὁ Μουσουλμανισμός ἢ ἰσλαμισμός, καθὼς λέγεται ἐπίσης, παραδέχεται τὸν Ἕνα Ἀληθινὸ Θεὸ καὶ τὸ Μωάμεθ ὡς τὸ μεγαλύτερο ἀπὸ τοὺς προφῆτες. Τὸ ἱερὸ τους βιβλίον εἶναι τὸ Κοράνιο. Ὁ Μωαμεθανισμός τελικὰ ἐπικράτησε μὲ τὴ φωτιά καὶ τὸ σίδερο.

Καὶ αὕτῃ ἡ Θρησκεία σὰν ἀνθρώπινο ἔργο δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀληθινή, δὲν μπορεῖ ν' ἀνταποκριθεῖ στὴ θρησκευτικὴ τῶν ἀνθρώπων.

Ἑρωτήσεις:

1. Γιατί οἱ πολυθεϊστικὲς θρησκείες ἀνακήρυσσαν συνέχεια νέες θεότητες;
2. Πῶς χαρακτηρίζεται ὁ μωσαϊκὸς νόμος καὶ γιατί;
3. Πῶς διαδόθηκε ὁ Μωαμεθανισμός καὶ τί δείχνει αὐτό;

6. Πηγὲς τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας. Α' Ἀγία Γραφή

Ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ

Οἱ ἀλήθειες τοῦ θείου νόμου εἶναι τὸ ἄσβηστο φῶς, πού φωτίζει τὸ δρόμο τῆς ζωῆς μας. Οἱ ἀλήθειες αὐτές, πού θὰ τίς διδαχτοῦμε συστηματικὰ στὴν ἱερὴ κατήχηση, περιέχονται στίς δύο πηγές τῆς χριστιανικῆς θρησκείας στὴν Ἀγία Γραφή καὶ στὴν ἱερὴ Παράδοση.

Ἀγία Γραφή ὀνομάζουμε τὸ σύνολο τῶν ἱερῶν βιβλίων τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, πού γράφτηκαν μὲ τὴν καθοδήγηση τοῦ Ἀγίου Πνεύματος.

Γι' αὐτὸ τὰ λέμε βιβλία «Θεόπνευστα». Ἡ Ἀγία Γραφή εἶναι τὸ μεγαλύτερο δῶρο, πού ἔκαμε ὁ Θεὸς στὸν ἄνθρωπο. Γι' αὐτὸ εἶναι ἀναγκαῖα γιὰ τὴν πνευματικὴ μας πρόοδο. «Τροφή τῆς Ψυχῆς» τὴν ὀνομάζει ὁ Μέγας Ἀθανάσιος.

Α) Παλαιά Διαθήκη

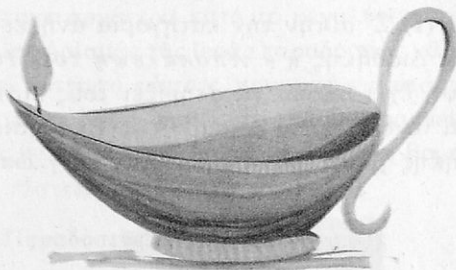
Ἡ παλαιά Διαθήκη περιέχει 49 βιβλία. Στὴν ἀρχὴ κάνει λόγο γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Στὴ συνέχεια μᾶς διηγεῖται, πῶς ὁ Θεὸς φανέρωσε τὸ θέλημά Του στοὺς Ἑβραίους καὶ πῶς μ' αὐτοὺς προετοίμασε τὸν κόσμο γιὰ νὰ δεχτεῖ τὸ Μεσσία. Τὰ Θεόπνευστα βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης γράφτηκαν στὴν ἑβραϊκὴ γλῶσσα, ἐκτός ἀπὸ πολὺ λίγα πού γράφτηκαν στὴν ἑλληνικὴ. Μεταφράστηκαν ὅμως καὶ τὰ πρῶτα στὴν ἑλληνικὴ τὸν 3ο αἰῶνα π.Χ. ἀπὸ

72 ἑρμηνευτές. Αὐτή εἶναι ἡ ἐπίσημη καί ἀναγνωρισμένη μετάφραση τῶν «Ἑβδομήκοντα». Τά βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀνάλογα μέ τό περιεχόμενό τους τά χωρίζουμε σέ ἱστορικά, προφητικά, καί Ποιητικά ἢ διδακτικά.

α) Ἱστορικά. Ἔτσι λέγονται τά 23 πρῶτα, γιατί μᾶς διηγοῦνται τή δημιουργία τοῦ κόσμου, τήν πλάση τοῦ ἀνθρώπου καί τήν ἱστορία τῶν Ἑβραίων ὥς τό 2ο αἰῶνα π.Χ. Ἀρχίζουν μέ τήν *Πεντάτευχο* τοῦ Μωσῆ.

β) Προφητικά. Εἶναι 19 καί περιλαμβάνουν τά 7 βιβλία τῶν Μεγάλων Προφητῶν (*Ἡσαΐα, Ἱερεμία, Ἰεζεκιήλ, Δανιήλ*) καί τά 12 βιβλία τῶν Μικρῶν. Οἱ προφῆτες μέ τά φλογερά τους κηρύγματα δίδασκαν τοὺς Ἑβραίους καί τοὺς ἔλεγχαν, ὅταν ἀπομακρύνονταν ἀπό τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἰδιαίτερα μᾶς συγκινοῦν οἱ Προφητεῖες, πού ἀναφέρονται στό Μεσσία.

γ) Ποιητικά ἢ διδακτικά. Αὐτά εἶναι 7: *Ψαλμοί* τοῦ *Δαβίδ*, τά 3 βιβλία τοῦ *Σολομώντα*, ἡ *Σοφία Σολομώντα* καί ἡ *Σοφία Σειράχ*. Λέγονται ἔτσι, γιατί γράφτηκαν σέ ποιητικό λόγο καί γιατί μᾶς διδάσκουν μέ τίς θεόπνευστες διδασκαλίες τους.

«*Λύχνος τοῖς ποσὶ μου ὁ νόμος σου καί φῶς ταῖς τρίβοις μου*».

Ψαλμός 118, 105 (τρίβος = ὁδός)

B) Καινή Διαθήκη

Ἡ Καινή Διαθήκη ἀποτελεῖται ἀπό 27 θεόπνευστα βιβλία καί περιέχει τή νέα συμφωνία μεταξύ Θεοῦ καί ἀνθρώπων. Μόνο μ' αὐτή καταλαβαίνουμε τήν Παλαιά Διαθήκη. Μέσα στήν Καινή Διαθήκη περιέχεται τό χαρμόσυνο μήνυμα τῆς λυτρώσεως τῶν ἀνθρώπων. Γι' αὐτό λέγεται καί Ἱερό Εὐαγγέλιο. Ἡ Καινή Διαθήκη εἶναι τό μονα-

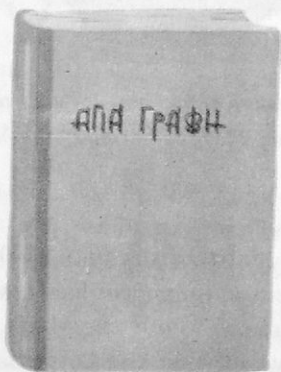
δικό βιβλίο στόν κόσμο, πού περιέχει όλόκληρη τήν ἀλήθεια «Μοναδικό Διδασκαλεῖο» τήν ὀνομάζει ὁ Μέγας Βασίλειος. Τά βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης χωρίζονται σέ ἱστορικά, διδακτικά καί προφητικά.

α) Ἱστορικά (5). Ἔτσι λέγονται τά τέσσερα ἱερά Εὐαγγέλια *Ματθαίου, Μάρκου, Λουκᾶ καί Ἰωάννη* καί οἱ *Πράξεις* τῶν *Ἀποστόλων*. Τά ἱερά Εὐαγγέλια μᾶς διηγοῦνται τήν ἀγία ζωή καί τά ἔργα τοῦ Κυρίου καί μᾶς διασώζουν τίς διδασκαλίες Του. Οἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων εἶναι ἔργο τοῦ Εὐαγγελιστῆ Λουκᾶ καί ἀναφέρονται στήν ἰδρυση τῆς Ἐκκλησίας καί στήν ἐπέκτασή της στήν τότε Οἰκουμένη.

β) Διδακτικά (21). Περιέχουν πολύτιμες διδασκαλίες καί ἀπευθύνονται σέ διάφορες Ἐκκλησίες ἢ πρόσωπα μέ μορφή Ἐπιστολῶν. Ἀπ' αὐτές οἱ 14 εἶναι τοῦ ἀποστόλου Παύλου (Πρός Ρωμαίους, Πρός Κορινθίους, πρὸς Γαλάτας, πρὸς Ἐφεσίους, πρὸς Φιλιππησίους, πρὸς Κολασσαεῖς, πρὸς Θεσσαλονικεῖς 2, πρὸς Τιμόθεο 2, πρὸς Τίτο, πρὸς Φιλήμονα καί πρὸς Ἑβραίους). Οἱ ὑπόλοιπες 7 (Ἰακώβου, Πέτρου 2, Ἰωάννη 3 καί Ἰούδα) λέγονται *καθολικές*, γιατί ἀπευθύνονται σ' ὅλους τοὺς Χριστιανούς.

γ) Προφητικά (1) Σ' αὐτὴν τὴν κατηγορία ἀνήκει τὸ τελευταῖο βιβλίο τῆς Καινῆς Διαθήκης ἢ «*Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννη*».

Ἡ Ἀποκάλυψη ἔχει σκοπὸ νά στηρίξει τοὺς πιστοὺς σέ περίοδους θλίψεων καί νά τονίσει τὸ θρίαμβο τῆς Ἐκκλησίας. Τά βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης γράφτηκαν στήν ἑλληνικὴ γλῶσσα.

Ἡ Ἀγία Γραφή

Ἑρωτήσεις – Ἀσκήσεις

1. Γιατί ὀνόμασαν τὴν Ἀγία Γραφή «ἀλέτρι τῆς εἰρήνης»;
2. Πῶς εἶδαμε ὅτι χαρακτηρίζουν τὴν Ἀγία Γραφή ὁ Μέγας Ἀθανάσιος καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος; δικαιολόγησε τοὺς χαρακτηρισμοὺς αὐτοῦς.
3. Πῶς πρέπει ν' ἀκοῦμε ἢ νά μελετᾶμε τὴν Ἀγία Γραφή καὶ γιατί;

7. Πηγές τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας. Β' Ἱερὰ Παράδοση

Ἑννοια τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως

Ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου γιὰ ἓνα διάστημα παραδιδόταν ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους προφορικά. Αὕτη ἀποτελέσσε τὴν πρώτη μορφή τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως. Ὅταν ὅμως γράφτηκαν τὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης, καθὼς μᾶς βεβαιώνει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης (Ἰωάν. ΚΑ' 25), συμπεριέλαβαν ἓνα μικρὸ μέρος ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Παράδοση, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν προφορικὴ διδασκαλία τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Ἀποστόλων. Τὸ ὑπόλοιπο μέρος αὐτῆς παραδόθηκε προφορικὰ στὴν πρώτη Ἐκκλησία καὶ καταγράφηκε ἀργότερα κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος.

Ἐνας ἀρχαῖος ὁρισμὸς τῆς Ἱερᾶς παραδόσεως μᾶς λέει ὅτι «σ' αὐτὴν ἀνήκει ὅ,τι ἐγινε πιστευτὸ πάντοτε, πανταχοῦ καὶ ὑπὸ πάντων». Μ' ἄλλα λόγια ἡ Ἱερὰ Παράδοση, καθὼς τελικὰ διαμορφώθηκε, εἶναι ἡ δεύτερη πηγὴ τῆς θείας Ἀποκαλύψεως, ἡ δεύτερη βρῦση πού γεμίζει τὴ δεξαμενὴ τῆς πίστεώς μας.

Σχέση Ἱερᾶς Παραδόσεως καὶ Ἀγίας Γραφῆς

Ἀνάμεσα στὴν Ἱερὰ Παράδοση καὶ τὴν Ἀγία Γραφή ὑπάρχει ἀπόλυτη συμφωνία. Δέν εἶναι δυνατό νά ἐννοήσουμε τὴ μία δίχως τὴν ἄλλη. Ἡ Ἱερὰ Παράδοση συμπληρῶνει τὴν Ἀγία Γραφή. Πολλὲς χριστιανικὲς διδασκαλίες πού περιγράφονται ἀμυδρά στὴν Ἀγία Γραφή, ἀναπτύσσονται ἐκτενέστερα στὴν Ἱερὰ Παράδοση. Ἀκόμη μὲ τὴ βοήθεια τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως ἐρμηνεύουμε τὴν Ἀγία Γραφή καὶ βρίσκουμε τὸ βαθύτερο νόημά της. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία διαφύλαξε τὴν Ἱερὰ παράδοση καθαρὴ καὶ ἀνόθευτη. Ἀντίθετα μὲ τὴ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία πού τὴν τροποποίησε καὶ μὲ τίς προτεσταντικὲς Ἐκκλησίες πού τὴν ἀπέρριψαν τελείως.

Γραφτά μνημεῖα τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως

Οἱ πῖο πολλές ἀπό τίς ἀλήθειες τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως μέ τόν καιρό καταγράφηκαν:

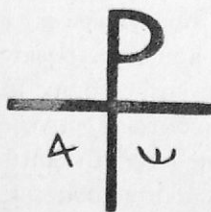
- α) Στίς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί τῶν τοπικῶν πού ἐπικυρώθηκαν ἀπό Οἰκουμενικές.
- β) Στά συγγράμματα τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἐφόσον συμφωνοῦν σέ θέματα πίστεως, διοικήσεως καί λατρείας.
- γ) Στίς πηγές τῆς Θείας λατρείας καί
- δ) σέ ὀρισμένες «ὁμολογίες καί κείμενα» πού γράφτηκαν γιά νά ξεκαθαρίσουν τήν ὀρθόδοξη διδασκαλία ἀπό τίς διδασκαλίες τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν καί τῶν Προτεσταντῶν κτλ.

Κείμενα:

1. Καθώς τό χωράφι, πού τό περιποιῶνται γεωργικά χέρια εἶναι γεμάτο μέ ἄνθη καί καρποφόρα δένδρα ἔτσι καί ἡ ψυχή, ὅταν ποτίζεται μέ τά θεῖα λόγια τῆς Ἀγίας Γραφῆς εἶναι ἀνθηρή καί φορτωμένη μέ τούς καρπούς τοῦ Ἀγίου Πνεύματος. (Ἱερός Χρυσόστομος).
2. « Ἀδελφοί, στήκετε καί κρατεῖτε τάς παραδόσεις » (Β΄ Θεσ. β΄ 15). Δηλαδή ἀδελφοί μείνετε ἀμετακίνητοι στίς παραδόσεις καί διατηρήστε αὐτές ἀνόθευτες.

Ἑρωτήσεις

1. Πῶς ἐξηγεῖται ἡ συμφωνία ἀνάμεσα στήν Ἀγία Γραφή καί τήν Ἱερά Παράδοση;
2. Γιατί ἡ Ἱερά Παράδοση εἶναι ἰσόκυρη καί ἰσότιμη μέ τήν Ἀγία Γραφή;
3. Πῶς διαφύλαξε ἡ Ἐκκλησία μας τήν Ἱερά Παράδοση;

Ἐγώ εἰμί τό Α καί τό Ω (Ἀποκ. Α΄ 8)

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΔΟΓΜΑΤΙΚΟ

8. Τό Σύμβολο τῆς Πίστεως

Οἱ ἀλήθειες τῆς πίστεως

Γνωρίσαμε ὅτι στό δογματικό μέρος τῆς ἱερῆς Κατηχήσεως θά ἐξετάσουμε τά δόγματα τῆς Θρησκείας μας. Δηλαδή τίς ἀλήθειες αὐτές πού βρίσκονται ἐπάνω ἀπό τήν ἀνθρώπινη λογική καί τίς ὁποῖες φτάνουμε μόνο μέ τά φτερά τῆς πίστεως. Γνωρίσαμε ἀκόμη ὅτι οἱ ἀλήθειες αὐτές βρίσκονται ἀποθησαυρισμένες στίς δύο πηγές τῆς θρησκείας μας τήν Ἁγία Γραφή καί τήν ἱερά Παράδοση. Οἱ ἀλήθειες αὐτές διατυπώθηκαν στίς Οἰκουμενικές Συνόδους καί διδάσκονται ἀπό τήν Ἐκκλησία μας.

Σύμβολο τῆς πίστεως, μιᾶ περιληπτική ὁμολογία

Ἡ Ἐκκλησία μας φρόντισε στίς δύο πρῶτες Οἰκουμενικές Συνόδους νά μᾶς δώσει μιᾶ περιληπτική ὁμολογία τῶν δογματικῶν ἀληθειῶν μέ τό «Σύμβολο τῆς Πίστεως». Εἶναι τό γνωστό μας «Πιστεύω», πού ἀποτελεῖται ἀπό δώδεκα σύντομες προτάσεις ἢ ἄρθρα. Καθώς μάθαμε στήν Ἐκκλησιαστική ἱστορία τά ἐπτά πρῶτα ἄρθρα ἔγιναν στήν Α' Οἰκουμενική Σύνοδο, τῆς Νίκαιας τό 325 μ.Χ., ἐπὶ Μ. Κωνσταντίνου. Τήν ἀφορμή εἶχε δώσει ὁ αἰρετικός Ἀρειος, πού ἀρνιόταν τή θεότητα τοῦ Κυρίου. Τά ὑπόλοιπα πέντε ἄρθρα ἔγιναν στή Β' Οἰκουμενική Σύνοδο τῆς Κωνσταντινουπόλεως τό 381 μ.Χ. ἐπὶ Μ. Θεοδοσίου. Τήν ἀφορμή εἶχε δώσει τότε ἄλλος αἰρετικός ὁ Μακεδόνης, πού ἀρνιόταν τή θεότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐτσι συμπληρώθηκε τό Σύμβολο τῆς Πίστεως μέ τίς δογματικές του ἀλήθειες. Σ' αὐτό κάθε ὀρθόδοξος Χριστιανός βρίσκει τό μυστικό θησαυρό μέ τίς χριστιανικές ἀλήθειες. Τίς ἀλήθειες αὐτές τίς ὁποῖες πρέπει νά ὁμολογεῖ καί νά ὑπερασπίζει ἀπό κάθε αἰρετικό, γιά νά εἶναι πραγματικά ὀρθόδοξος.

ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

1. Πιστεύω εἰς ἕνα Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα, Ποιητὴν Οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων.
2. Καὶ εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα, πρὸ πάντων τῶν αἰώνων· Φῶς ἐκ Φωτός, Θεὸν ἀληθινόν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.
3. Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν Οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα.
4. Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ παθόντα καὶ ταφέντα.
5. Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Γραφάς.
6. Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς Οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς.
7. Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.
8. Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρί καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν.
9. Εἰς Μίαν, Ἀγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν.
10. Ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.
11. Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν.
12. Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμήν.

Ἑρωτήσεις – Ἐργασίες

1. Πῶς ἐγινε τὸ Σύμβολο τῆς πίστεως καὶ τί περιέχει;
2. Γιατί κατὰ τὴν βάπτισμα ζητοῦν ἀπὸ τὸν ἀνάδοχο ν' ἀπαγγεῖλει τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως;
3. Γράψε καὶ ἀποστήθισε τὸ Σύμβολο τῆς πίστεως.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΛΟΥ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Ο ΘΕΟΣ

Άρθρο 1ο. *«Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα, Ποιητὴν Οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων».*

9. Οὐσία καὶ ιδιότητες τοῦ Θεοῦ. Ἁγία Τριάδα

Οὐσία τοῦ Θεοῦ

Στό πρώτο ἄρθρο τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως διδασκόμαστε τὴ μεγάλη ἀλήθεια τῆς πίστεως στὸν Ἕνα καὶ ἀληθινὸ Θεό. Ἀλλ' ἐνῶ ἡ πίστη μας στὸν Ἕνα Θεό εἶναι ὁ πολυτιμότερος θησαυρὸς μας, ἡ γνώση μας γιὰ τὸ Θεό εἶναι ἀτελής καὶ περιορισμένη. Γιατί κανεὶς ποτέ δὲν εἶδε τὸ Θεό. Τὸν ἴδιο τὸ Θεό οὔτε καὶ αὐτὲς οἱ ἀγγελικὲς δυνάμεις δὲ γνωρίζουν τέλεια, γράφει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός. Μόνο ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς μᾶς ἐξήγησε ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι «Πνεῦμα» ἀόρατο καὶ τέλειο, ὅτι εἶναι δημιουργὸς τοῦ κόσμου καὶ πατέρας τῶν ἀνθρώπων. Μὲ τὴν πίστη καὶ τὸ φωτισμὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μποροῦμε νὰ γνωρίσουμε κάπως τὰ σχετικὰ μὲ τὸ Θεό.

Ἰδιότητες τοῦ Θεοῦ

Ἀπὸ τῆ σχέσης τοῦ Θεοῦ μὲ τὸν κόσμον σχηματίζουμε μιὰ ἰδέα γιὰ τὰ γνωρίσματα ἢ τίς ιδιότητες τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι γνωρίζουμε ὅτι ὁ Θεὸς βρίσκεται παντοῦ, ὅτι εἶναι *«πανταχοῦ παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρὼν...»* καθὼς λέμε στὴν προσευχή μας. Ὅτι εἶναι *Παντοδύναμος*, ἀλλὰ συγχρόνως *Αἰώνιος* καὶ *ἀναλλοίωτος*, δηλαδή χωρὶς ἀρχὴ καὶ τέλος. Γνωρίζουμε ἀκόμη ὅτι εἶναι *Παντογνώστης* καὶ *πάνσοφος*. Ὅλα τὰ γνωρίζει. Ὅλα τὰ δημιούργησε μὲ σοφία καὶ τάξη. Ὁ Θεὸς πάντοτε μᾶς παρακολουθεῖ μὲ ἀγάπη. Αὐτὸ ἄλλωστε σημαίνει καὶ τὸ μεγάλο μάτι, πού ζωγραφίζεται σὲ πολλοὺς ναοὺς ἐπάνω ἀπὸ τὴν Ὠραία Πύλη. Εἶναι ὁ πατέρας μας πού διακρίνεται γιὰ τὴν *ἀγιότητα*, τὴ *δικαιοσύνη* καὶ τὴν ἀπέραντη ἀγάπη Του σὲ μᾶς τοὺς ἀνθρώπους, ἀφοῦ γιὰ χάρι μας ἔστειλε τὸ μονογενὲς Του Υἱό. Ὁ Θεὸς πάντοτε μᾶς προστατεύει σὰν φιλόστοργος Πατέρας καὶ μᾶς ὁδηγεῖ στὴ σωτηρία.

*Ἡ φιλοξενία τοῦ Ἀβραάμ. Ὁρθόδοξη παράσταση τῆς Ἁγίας Τριάδας.
Φορητὴ εἰκόνα ἀπὸ τῆς Καρνές τοῦ Ἀγ. Ὁρους*

Ὁ Τριαδικὸς Θεός

Ὁ Χριστιανισμὸς διδάσκει ὅτι ἓνας εἶναι ὁ Θεός στήν οὐσία, ἀλλὰ τριαδικός στίς ὑποστάσεις: Πατέρας, Υἱός καί Ἅγιο Πνεῦμα. Εἶναι λοιπόν ὁ Θεός μας Τριάδα ὁμοούσια κι ἀχώριστη. Καθένα ἀπό τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδας εἶναι τέλειος Θεός, χωρίς νά ἔχουμε τρεῖς Θεούς, ἀλλά καί χωρίς τὰ τρία πρόσωπα νά συγχέονται μεταξύ τους. Ἡ ἀλήθεια αὐτή τῆς Τριαδικότητος τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ ἓνα ἀπό τὰ μεγαλύτερα δόγματα τῆς Θρησκείας μας. Γι' αὐτό δέν μπορούμε νά τήν καταλάβουμε μέ τό μικρό μας μυαλό. Εἶναι μία μυστηριώδης ἀλήθεια, πού τήν ἀποδεχόμαστε μέ τήν πίστη. Τό μυστήριο τῆς Ἁγίας Τριάδας εἰκόνιζαν οἱ τρεῖς ἄγγελοι, τοὺς ὁποίους φιλοξένησε ὁ Ἀβραάμ. Πιο καθαρά ἡ Τριαδικότητα τοῦ Θεοῦ φάνηκε στήν Καινὴ Διαθήκη μέ τή Βάπτισις τοῦ Κυρίου κ.ἄ. Καί τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδας ἀποτελοῦν τόν ἓνα καί τρισυπόστατο Θεό μας.

Ἑρωτήσεις

1. Πότε θά γνωρίσουμε πιο πολύ τόν Θεό;
2. Πῶς ἐκδηλώνεται στόν ἄνθρωπο ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ;
3. Γιατί στή λατρεία τῆς Ἐκκλησίας μας ἀναφέρεται πολύ συχνά ἡ Τριαδικότητα τοῦ Θεοῦ; Τί μᾶς θυμίζει αὐτό;

10. Ὁ Θεός Δημιουργός τοῦ κόσμου

Ἡ ἀρχή τοῦ κόσμου

Στό Πρῶτο ἄρθρο τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως ὁμολογοῦμε ὅτι ὁ Θεός εἶναι δημιουργός ὁλόκληρου τοῦ σύμπαντος, «Οὐρανοῦ καί γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καί ἀοράτων». Δηλαδή ὁμολογοῦμε ὅτι ὁ Θεός εἶναι ὁ δημιουργός τοῦ πνευματικοῦ καί τοῦ ὑλικοῦ κόσμου. Τοῦτο μᾶς διηγεῖται μέ μεγαλειώδη τρόπο ἡ Ἁγία Γραφή στό πρῶτο τῆς Βιβλίου, στή Γένεση. Ἔτσι φωτίζεται τό μυστήριο τῆς ἀρχῆς τοῦ κόσμου, πού ἀπασχόλησε πάντοτε τόν ἄνθρωπο. Ὁ Θεός δημιούργησε τόν κόσμο ἀπό τό μηδέν, γιατί ὡς παντοδύναμος δέν εἶχε ἀνάγκη ἀπό ὑλικά. «Αὐτός εἶπε καί ἐγενήθησαν, αὐτός ἐνετείλατο καί ἐκτίσθησαν», Ψαλμ. 32,

9. Δηλαδή μέ μόνο τό λόγο τοῦ Θεοῦ ὅλα ἐγίναν καί μέ μόνη τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ ὅλα κτίστηκαν.

Ὁ Πνευματικός κόσμος

Τόν Πνευματικό ἢ ἀόρατο κόσμο τόν ἀποτελοῦν οἱ ἀσώματοι ἄγγελοι. Οἱ ἄγγελοι ὡς πνεύματα εἶναι ἀόρατοι. Δημιουργήθηκαν καί αὐτοί ἀπό τό Θεό, προτοῦ νά δημιουργηθεῖ ὁ ὑλικός κόσμος. Ὁ Θεός τοὺς προίκισε μέ πνευματικά χαρίσματα καί ἀρετές. «Ἀγγελέ μου» ἀποκαλεῖ συνήθως ἡ μάνα τό καλό της παιδί. Οἱ ἄγγελοι λοιπόν δέν ἔχουν τίς δικές μας ἀτέλειες, εἶναι ὅμως ἀσυγκρίτως κατώτεροι ἀπό τό Θεό. Εἶναι διαρκῶς ἀφοσιωμένοι στό Θεό καί ἐκτελοῦν πρόθυμα τίς ἐντολές Του. Αὐτόν ὕμνουν αὐθόρμητα κατάπληκτοι ἀπό τό μεγαλεῖο Του. Τά ἀναρίθμητα πλήθη τῶν ἀγγέλων χωρίζονται σέ ἐννιά τάγματα: Ἀγγελοι, ἀρχάγγελοι, ἀρχές-ἐξουσίες, δυνάμεις, κυριότητες-Θρόνοι, Χερουβείμ καί Σεραφεῖμ. Οἱ ἄγγελοι μᾶς βοηθοῦν μέ τρυφερότητα καί καλοσύνη. Ἰδιαίτερα μάλιστα χαίρεται ὁ φύλακας Ἀγγελός μας, ὅταν κάνουμε τό καλό. Ὑπῆρξαν ὅμως καί μερικοί ἄγγελοι, πού ἀπό ἀλαζονεία ἐφυγαν μακριά ἀπό τό Θεό. Αὐτοί ἐγίναν τά πονηρά πνεύματα, μέ σκοπό νά μᾶς παρασέρνουν στό κακό. Μέ τή δύναμη ὅμως τοῦ Θεοῦ τοὺς νικάμε καί γινόμαστε φίλοι μέ τοὺς ἀγαθοὺς ἄγγελους.

Ὁ ὑλικός κόσμος καί ὁ ἄνθρωπος

Ὁ Θεός τά δημιούργησε ὅλα μέ σκοπιμότητα καί τάξη. Τό θαῦμα τῆς δημιουργίας ἄρχισε ἀπό τά πιό ἀπλά καί ἔφτασε στά πιό τέλεια. Ἡ σειρά ἦταν: ἄμορφη ὕλη, φῶς, οὐράνιο στερέωμα, ξηρά καί θάλασσες, φυτικό βασίλειο, ἀστέρια τοῦ οὐρανοῦ καί ζωικό βασίλειο. Ὑστερα ἀπ' ὅλα αὐτά ὁ Θεός ἔπλασε μέ ξεχωριστή φροντίδα τό πιό τέλειο δημιούργημά Του, τόν ἄνθρωπο. Ὁ Θεός ἔκαμε τόν ἄνθρωπο – τόν Ἀδάμ καί τήν Εὐά – μέ φθαρτό καί ὑλικό σῶμα, μέ τό ὁποῖο συγγενεῖ μέ τόν ὑπόλοιπο ὑλικό κόσμο. Τόν προίκισε ὅμως καί μέ τήν ἀθάνατη καί ἄϋλη ψυχή, μέ τήν ὁποία συμμετέχει στόν πνευματικό κόσμο. Τό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἀξία γιατί σ' αὐτό κατοικεῖ ἡ ψυχή. Ἀπέραντη ὅμως ἀξία ἔχει ἡ ἴδια ἡ ψυχή. Γιατί αὐτήν στόλισε ὁ Θεός μέ λογικό, ἐλευθερία καί ἄλλα πνευματικά χαρίσματα. Ἀκόμη ἔδωσε ὁ Θεός στόν ἄνθρωπο τή δυνατότητα νά φτάσει στήν τελειό-

Ἡ σύναξη τῶν ἁγίων Ἀρχαγγέλων. Φορητὴ εἰκόνα ἀπὸ τῆς Καρπύης
τοῦ Ἁγ. Ὁρους

τητα καί νά μοιάσει μαζί Του. Ἀλήθεια πόσο μεγάλο προορισμό ἔχει ὁ ἄνθρωπος!

Ἑρωτήσεις:

1. Πῶς φάνηκε ἡ Παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ στή δημιουργία τοῦ κόσμου;
2. Πῶς θά κρατήσουμε κοντά μας τό φύλακα Ἀγγελό μας;
3. Γιατί ἡ ψυχή τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἀπέραντη ἀξία;

II. Παρακοή τῶν Πρωτοπλάστων. Θεία Πρόνοια

Ἡ πώση στήν ἁμαρτία

Οἱ πρωτόπλαστοι, καθώς εἶδαμε, προικίστηκαν ἀπό τό Θεό μέ πολλά χαρίσματα. Ἡ ζωή τους ἦταν χαρούμενη καί δημιουργική. Ἀκόμη καί τό σῶμα τους ἦταν ἁρμονικό καί γερό. Καί ἂν ἔμεναν μακριά ἀπό τήν ἁμαρτία, δέ θά δοκίμαζαν οὔτε πόνο οὔτε θάνατο. Γνωρίζουμε ὅτι ὁ Θεός γιά νά τοὺς κάμει νά φτάσουν στήν τελειότητα καί νά γίνουν ὅμοιοι μ' Αὐτόν, τοὺς ἔδωσε τή μοναδική ἐντολή: νά μή φᾶνε ἀπό τοὺς καρπούς ἐνός δένδρου, γιά νά μήν πεθάνουν. Πόσο εὔκολο ἦταν γι' αὐτοὺς νά ὑπακούσουν στήν ἀπλή ἐντολή τοῦ Θεοῦ! Νά ὅμως ὅτι μέ τή θέλησή τους παράκουσαν τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ καί καταπάτησαν τό νόμο Του.

Οἱ συνέπειες τῆς πτώσεως

Μέ τήν πώση τους στήν ἁμαρτία οἱ Πρωτόπλαστοι φάνηκαν ἀχάριστοι στό Θεό. Καί τ' ἀποτελέσματα δέν ἄργησαν νά φανοῦν. Ἐφυγαν ἀπ' αὐτούς ἡ ἀγαθότητα καί ἡ μακαριότητα καί ἤρθαν ἡ ντροπή, ὁ φόβος, ἡ δικαιολογία, ὁ πόνος καί ἄργότερα ὁ πνευματικός καί σωματικός θάνατος. Τό λογικό τους σκοτίστηκε καί τό κακό ἤρθε μόνιμα στήν ψυχή τους. Ὁ δίκαιος Θεός τοὺς ἔδιωξε ἀπό τόν Παράδεισο. Δέν εἶχαν πιά θέση κοντά Του. Ἀπό δῶ καί πέρα θά ἔτρωγαν τό ψωμί τους ἀνακατεμένο μέ τόν ἰδρώτα τοῦ προσώπου τους. Ἡ πώση αὐτῆ τῶν πρωτοπλάστων ὀνομάστηκε «προπατορικό ἁμάρτημα» καί μεταδίδεται κληρονομικῶς σέ κάθε ἄνθρωπο.

Ἡ ἐλπίδα τῆς λυτρώσεως

Ἡ πατρική ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ ἤρθε καί πάλι νά δώσει στοὺς

πρωτόπλαστους μία γλυκειά ἐλπίδα. Ἦταν ἡ ὑπόσχεση ὅτι κάποτε θὰ ἐρχόταν στὸν κόσμον ὁ Σωτὴρας Χριστός, γιὰ νὰ λυτρώσει τοὺς ἀνθρώπους. Αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη φωτεινὴ ἀκτὶνὰ μέσα στοῦ ζοφεροῦ σκοτάδι, πού δημιούργησε ὁ ἄνθρωπος μέ τὴν παρακοή του. Ἡ πρώτη αὐτὴ εὐχάριστη εἰδηση ὀνομάστηκε «Πρωτευαγγέλιο». Ἡ ὑπόσχεση αὐτὴ τοῦ Θεοῦ ὅτι θὰ ἔστελνε τὸ Λυτρωτὴ στὸν κόσμον, ἀνανεώθηκε πολλές φορές ἀργότερα. Καὶ ἀποτελέσσε ἔτσι τὴ μόνη κρυφὴ ἐλπίδα γιὰ τὸ ἀνθρώπινο γένος.

Ἡ Θεία Πρόνοια

Ἡ παρακοή τῶν Πρωτοπλάστων εἶχε καὶ ἄλλα ἀποτελέσματα. Κλόνισε τὴν ἁρμονία τοῦ κόσμου καὶ μείωσε τὴν ὠραιότητά του. Ἄλλ' ὁ πανάγαθος Θεός δὲν ἔπαψε νὰ δείχνει τὴ στοργικὴ του φροντίδα γιὰ τὸν κόσμον καὶ ἰδιαίτερα γιὰ τὸν ἄνθρωπον.

Θεία πρόνοια λέμε τὴ φροντίδα τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴ συντήρηση καὶ τὴν κυβέρνηση τοῦ κόσμου.

Ὁ Θεός γιὰ χάρη τοῦ ἀνθρώπου συντηρεῖ τὸ φυτικὸ καὶ ζωικὸ βασίλειον καὶ ὁλόκληρην τὴν πλάσιν. Ἀφοῦ ὁ Θεός φροντίζει γιὰ τὰ λουλούδια τοῦ ἀγροῦ καὶ τὰ πουλιά τοῦ οὐρανοῦ, πῶς εἶναι δυνατό νὰ μὴ φροντίζει γιὰ τὸν ἄνθρωπον; Γιὰ χάρη τοῦ ἀνθρώπου ὁ Θεός συνεχίζει νὰ κυβερνᾷ τὸν κόσμον καὶ νὰ τὸν ὁδηγεῖ στὸν προορισμό του. Γιὰ τὸν ἄνθρωπον ἀκόμη ὁ Θεός ἔστειλε στὸν κόσμον τὸ μονογενὴ Του Υἱό. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀφοῦ κάνει ὅ,τι τοῦ εἶναι δυνατό, πρέπει νὰ ἐμπιστεύεται τὸν ἑαυτὸ του στὴν Πρόνοια τοῦ Πανάγαθου Θεοῦ.

Κείμενα:

1. *Τριάδα τὴν σεπτήν καὶ ἀμέριστον φύσιν, προσώποις ἐν τρισί, τεμονομένην ἀτμήτως, καὶ μένουσαν ἀμέριστον κατ' οὐσίαν Θεότητος, προσκυνήσωμεν, ὡς Ποιητὴν καὶ Δεσπότην, Θεόν ὑπεράγαθον. (Τριαδικός Ὕμνος ἀπὸ τὸ μεσουκτικὸν τῆ Κυριακῆς).*
2. *Κύριος ποιμαίνει με, καὶ οὐδὲν με ὑστερήσει. (Ψαλμ. 22, 1).*

Ἀπόδοση:

1. Τὴν Τριάδα τὴ σεβαστὴ καὶ ἀδιαίρετη, πού διακρίνεται ὁμως κατὰ μυστηριώδη τρόπο σὲ τρία πρόσωπα χωρὶς νὰ διασπᾶται ἡ οὐσία τῆς Μιάς Θεότητος, ἃς προσκυνήσουμε ὡς Θεὸ Δημιουργό, Κύριο καὶ Πανάγαθο.
2. Ὁ Κύριος σὺν καλῶς ποιμένας φροντίζει γιὰ μένα καὶ τίποτε δὲ θὰ μοῦ λείψει.

Ἑρωτήσεις:

1. Ποιές ἦταν οἱ συνέπειες τῆς πτώσεως τῶν Πρωτοπλάστων;
2. Τί ἦταν τό «Πρώτευαγγέλιο»;
3. Ἡ πίστις στήν Πρόνοια τοῦ Θεοῦ μήπως καταργεῖ τήν προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου;
4. Ποῦ καί πῶς φαίνεται ἡ Θεία Πρόνοια στή ζωή μας;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ Ο ΘΕΑΝΘΡΩΠΟΣ ΛΥΤΡΩΤΗΣ

12. Ἡ Θεότητα καί ἡ ἐνανθρώπηση τοῦ Κυρίου

Ἡ Θεότητα τοῦ Κυρίου

Ἄρθρο 2ο Πιστεύω «Καί εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ τόν μονογενῆ, τόν ἐκ τοῦ Πατρός γεννηθέντα πρό πάντων τῶν αἰώνων· φῶς ἐκ φωτός, Θεόν ἀληθινόν, ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρί, δι' οὗ τά πάντα ἐγένετο».

Στό ἄρθρο αὐτό ἡ Ἐκκλησία μας περιέλαβε τή διδασκαλία της γιά τή θεότητα τοῦ Σωτήρα Χριστοῦ.

Τή Θεότητα τοῦ Κυρίου τή διδάσκουν καί οἱ δύο πηγές τοῦ Χριστιανισμοῦ, Ἁγία Γραφή καί ἱερὰ Παράδοση. Αὐτή βεβαιώνουν ἀκόμη ἡ Ἁγία ζωὴ Του, ἡ μοναδική στήν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας διδασκαλία Του, τά θαύματά Του καί κυρίως ἡ ἐνδοξη Αὐτοῦ ἀνάστασις. Στό ἄρθρο αὐτό ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ ὀνομάζεται:

α) **Κύριος**, γιατί εἶναι ὁ κυρίαρχος ὅλου τοῦ κόσμου καί ὁ ἐξουσιαστής τῆς φύσεως. Εἶναι ὁ Κύριός μας καί ὁ Θεός μας.

β) **Ἰησοῦς**, δηλαδή σωτήρας. Ὀνομάζεται ἔτσι, γιατί εἶναι ὁ λυτρωτής καί ὁ Σωτήρας τῶν ἀνθρώπων.

γ) **Χριστός**. Οἱ ἀρχιερεῖς, οἱ προφῆτες καί οἱ βασιλεῖς τῶν Ἑβραίων γιά νά πάρουν τήν ἐξουσία τους αὐτή χρίονταν, δηλαδή ἀλείφονταν, μέ ἁγιασμένο λάδι. Ὁ Κύριος ὁμοῦς χρίστηκε μέ τό Ἅγιο

Πνεῦμα, γι' αὐτό ὀνομάστηκε «Χριστός». Ἔτσι ἐγίνε Ἀρχιερέας, Προφήτης καί Βασιλιάς μέγας καί μοναδικός. Στή συνέχεια τοῦ ἄρθρου διδασκόμαστε ὅτι ὁ Κύριος εἶναι ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ ὁ μονογενής. Ὅτι προϋπῆρχε πάντοτε μαζί μέ τόν Πατέρα, χωρίς ἀρχή ἀλλά καί χωρίς τέλος. Ἀκόμη ὅτι ὁ Κύριος εἶναι τό φῶς τό ἀληθινό, πού γεννιέται ἀπό τόν Πατέρα καί ὅτι εἶναι «ομοούσιος» δηλαδή ἴδιας οὐσίας μέ τόν Πατέρα. Τέλος διδασκόμαστε ὅτι ὅλα ἐγιναν ἀπό τόν Πατέρα διά τοῦ Υἱοῦ.

Ἡ ἐνανθρώπηση τοῦ Κυρίου

Ἄρθρο 3ο. *«Τόν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καί διά τήν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν Οὐρανῶν καί σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καί Μαρίας τῆς Παρθένου καί Ἐνανθρωπήσαντα».*

Ὁ Πανάγαθος Θεός διάλεξε τόν ἐβραϊκό λαό, γιά νά προετοιμάσει μ' αὐτόν καί τοὺς ἄλλους λαοὺς νά δεχτοῦν τό Σωτήρα Χριστό. Γι' αὐτό ἔστειλε στοὺς Ἑβραίους τοὺς Προφῆτες πού, ἂν καί ἐξησαν αἰῶνες πρίν, προέλεγαν μέ κάθε λεπτομέρεια τή ζωή τοῦ Μεσσία. Ἔτσι προφῆτεψαν ὁ Ἡσαΐας τή Γέννηση τοῦ Κυρίου ἀπό τήν Παρθένο Μαρία, ὁ Μιχαΐας τήν καταγωγή του ἀπό τή Βηθλεέμ, ὁ Ὡσηέ τήν τριήμερη Ἀνάσταση Τοῦ Κυρίου κ.λ.π. Ἐπηρεασμένοι λοιπόν καί οἱ ἄλλοι λαοὶ ἀπό τοὺς Ἑβραίους καί τήν ἐλληνική φιλοσοφία περίμεναν μέ ἀγωνία κάποιο νά τοὺς σώσει. Ὑστερα ἀπ' αὐτή τήν προετοιμασία τῶν ἀνθρώπων πραγματοποιήθηκε τό μυστήριό τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου, πού δέ χωράει στό ἀνθρώπινο μυαλό. Τό Ἅγιο Πνεῦμα ἀξίωσε τήν Παρθένο Μαρία νά γεννήσει τό Θεάνθρωπο Κύριο Ἰησοῦ Χριστό. Γι' αὐτό ὀνομάζουμε τήν Παναγία «Θεοτόκο» καί «Ἀειπάρθενο». Στό πρόσωπο τοῦ Κυρίου κατά μυστηριώδη τρόπο ἐνώθηκαν δύο φύσεις ἡ Θεία καί ἡ ἀνθρώπινη, χωρίς νά πάθουν μεταβολή καί ἀλλοίωση. Τέλειος Θεός ὑπῆρξε ὁ Κύριος ἀλλά καί τέλειος ἄνθρωπος. Ὡς ἄνθρωπος ὅμως ὁ Κύριος διέφερε ἀπό τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, στό ὅτι δέν ἔφερε οὔτε τό προπατορικό ἁμάρτημα, οὔτε εἶχε σχέση μέ καμιὰ ἀπολύτως ἁμαρτία.

Ἑρωτήσεις:

1. Γιατί ὁ Θεός ἔστειλε τόν Υἱὸν Του στόν κόσμον;
2. Πῶς φανερώθηκε ἡ Θεότητα τοῦ Κυρίου;

Ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος ἡ Μονή Σταυρονικήτα Ἀγ. Ὄρους.

3. Πῶς προετοίμασε ὁ Θεός τοὺς ἀνθρώπους, γιὰ νὰ δεχτοὺν τὸ Σωτήρα Χριστό;
4. Τί φανερώνει ἡ πραγματοποιήσις τῶν Προφητειῶν, πού ἀφοροῦν τὸ Μεσσία;

13. Τά πάθη καί ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου

Ἡ σταύρωση καί ἡ ταφή τοῦ Κυρίου

Ἄρθρο 4ο. «Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ παθόντα καὶ ταφέντα».

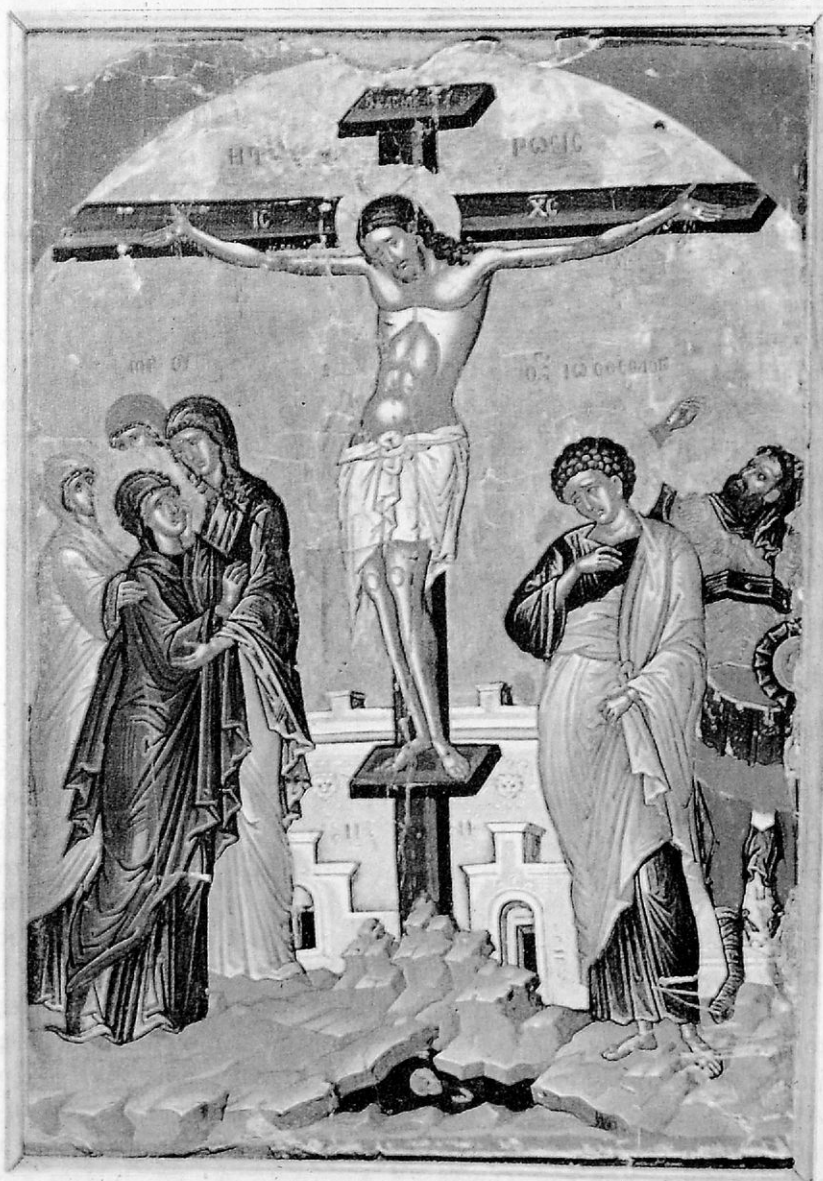
Στὸ ἄρθρο αὐτὸ τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως ὁμολογοῦμε ὅτι ὁ Κύριος σταυρώθηκε γιὰ μᾶς. Καθὼς μᾶς λέει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὁ Κύριος μὲ τὸ σταυρικὸ Του θάνατο μᾶς χάρισε ὅλες τὶς ἁμαρτίες καὶ ἐξαφάνισε ὁλότελα τὸ καταδικαστικὸ γραμμάτιο τῆς ἐνοχῆς μας. (Κολασ. Β' 13-14). Ὁ Κύριός μας «*Ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου*» ὁδηγήθηκε στὸ μαρτύριο σάν τὸ ἄκακο ἄρνι στὴ σφαγὴ. Ἔτσι ἡ ἀνθρώπινη φύση Του ὑπέμεινε τὰ πάνσεπτα πάθη μὲ φρικτοὺς πόνους, ἀφοῦ μάλιστα τὸ ἅγιο Σῶμα Του ἦταν ἀσυνήθιστο στοὺς πόνους. Ὁ Κύριος πέθανε πάνω στὸ σταυρὸ καὶ τάφηκε ὡς ἄνθρωπος, γιατί ἡ Θεία φύση ὡς ἀπαθὴς δὲν ἦταν δυνατό νὰ πάθει κάτι. Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς σταυρικῆς θυσίας τοῦ Σωτῆρα Χριστοῦ ἦταν νὰ συμφιλιωθεῖ ὁ Θεὸς μὲ τὸν ἄνθρωπο καὶ ν' ἀνοίξουν γι' αὐτόν οἱ πύλες τοῦ Παραδείσου.

Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου

Ἄρθρο 5ο. «Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Γραφάς».

Στὸ διάστημα τῆς τριήμερης ταφῆς τοῦ Πανάχραντου Σώματος τοῦ Κυρίου ἡ θεότητα Αὐτοῦ, μαζί μὲ τὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ, κατέβηκε στὸν Ἄδη καὶ κήρυξε στοὺς νεκροὺς. Ἔτσι συμπλήρωσε τὸ σωτήριο ἔργο Του καὶ ἀναστήθηκε, καταπατώντας τὸ θάνατο. Πῶς ἦταν δυνατό νὰ μείνει στὸν Τάφο ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Ζωῆς, ποὺ χάρισε τὴ ζωὴ σὲ τόσους ἄλλους; Πῶς ἦταν δυνατό νὰ νικηθεῖ ἀπὸ τὸ θάνατο ὁ αἰώνιος νικητὴς, ποὺ δὲ νικήθηκε ποτέ;

Μὲ τὴ θριαμβευτικὴ Ἀνάστασις ἐκπληρώθηκαν οἱ προφητεῖες ποὺ τὴν προέβλεπαν, ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπόσχεση τοῦ Κυρίου ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρες θ' ἀνασταινόταν. (Ματθ. ΚΖ' 63). Ὁ Κύριος μὲ τὴν ἐνδοξὴ Ἀνάστασή του καταπάτησε τὸ θάνατο καὶ μᾶς ξανάφερε στὴν πατρικὴ ἀγκαλιά τοῦ Θεοῦ Πατέρα. Γι' αὐτὸ ἡ Ἀνάστασις πανηγυρίζεται μὲ λαμπρότητα ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησίᾳ μας καὶ τιμᾶται πιο πολὺ ἀπ' ὅλα τὰ γεγονότα τῆς ἐπίγειας ζωῆς Του. Αὐτὴ μᾶς θυμίζει

Ἡ Σταύρωση. Ἱ. Μονῆς Σταυρονικήτα Ἀγ. Ὁρος, 16ος αἰώνας.

διαρκῶς ἡ Ἐκκλησία καί μ' αὐτή μᾶς ἐμψυχώνει σέ κάθε εὐγενική μας προσπάθεια.

Ἑρωτήσεις:

1. Τί πρέπει νά μᾶς θυμίζει τό σημεῖο τοῦ Σταυροῦ;
2. Σέ ποιές θυσίες μᾶς καλεῖ τώρα ὁ Κύριος;
3. Γιατί τιμᾶται τόσο ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου;
4. Τί ἐννοεῖ μ' αὐτά τά λόγια ὁ ἐθνικός μας ποιητής Διονύσιος Σολωμός:
«Χριστός Ἀνέστη: Νέοι, γέροι καί κόρες, ὅλοι μικροί μεγάλοι ἐτοιμα-
σῆτε. Πέστε Χριστός Ἀνέστη ἐχθροί καί φίλοι».

14. Ἀνάληψη καί Δευτέρα Παρουσία τοῦ Κυρίου

Ἡ Ἀνάληψη τοῦ Κυρίου

Ἄρθρο 6ο. «Καί ἀνελθόντα εἰς τοὺς Οὐρανοὺς καί καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρός».

Ὁ Κύριος, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐνδοξη Αὐτοῦ Ἀνάστασις, σαράντα ἡμέρες ἐμφανίζοταν στοὺς μαθητές Του μέ τὸ ἄφθαρτο πιά σῶμα Του. Ἔτσι τοὺς βοηθοῦσε νά συνειδητοποιοῦν τό γεγονὸς τῆς Ἀναστάσεως καί νά ζοῦν τὴν καινούρια ἐποχὴ πού ἐγκαινιζόταν μ' αὐτήν. Τὴν τεσσαρακοστὴ ἡμέρα, ὁ Κύριος, παρουσιάστηκε γιὰ τελευταία φορὰ στοὺς μαθητές Του ἔξω ἀπὸ τὴ Βηθανία. Τότε τοὺς ἔδωσε τὴν ἐντολὴ νά μεταφέρουν σ' ὅλο τὸν κόσμο τό χαρμόσυνο μήνυμα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, δηλαδή νά κηρύττουν τό Εὐαγγέλιο καί νά βαπτίζουν τοὺς πιστοὺς. Τοὺς ξαναεῖπε ἀκόμη ὅτι σύντομα θά ἔρθει σ' αὐτοὺς τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, τὸ ὁποῖο θά τοὺς κάμει ἄξιους γιὰ τὸ κοσμοσωτήριο ἔργο τους. Τέλος ἀφοῦ ὑποσχέθηκε ὅτι ἀοράτως πιά θά ἦταν μαζί τους, ἀλλὰ καί μαζί μας, ἀναλήφθηκε στοὺς Οὐρανοὺς. Ἔτσι ὀλοκλήρωσε τὸ ἐπίγειο ἔργο Του καί κάθισε στὰ δεξιὰ τοῦ Πατέρα, μέ τὴ δόξα πού εἶχε προτοῦ νά ἔρθει στὸν κόσμο.

Ἡ Δευτέρα Παρουσία τοῦ Κυρίου

Ἄρθρο 7ο. «Καί πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς· οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος».

Σ' αὐτὸ τὸ ἄρθρο διδασκόμαστε ὅτι ὁ Κύριος θά ξαναέρθει, γιὰ νά

κρίνει τούς ανθρώπους. Ἐκείνη θά εἶναι ἡ Δευτέρα Παρουσία τοῦ Κυρίου. Τότε ὁμως δέν θά ἔρθει σάν ἀπλός καί ταπεινός Διδάσκαλος καθώς τήν πρώτη φορά, ἀλλά θά ἔρθει μέ ὅλη τή δόξα Του καί θά συνοδεύεται ἀπό τ' ἀναρίθμητα πλήθη τῶν Ἀγγέλων. Θά ἔρθει ὡς δίκαιος, κριτής γιά νά κρίνει ὅλους «ζώντας καί νεκρούς». Τότε θ' ἀποδώσει στόν καθένα τήν τελική κρίση, πού θά εἶναι ἀνάλογη μέ τά ἔργα του, μᾶς βεβαιώνει ἡ Ἀγία Γραφή: «Ἀποδώσει ἐκάστῳ κατά τά ἔργα αὐτοῦ». (Ρωμ. Β' 6).

Ὁ χρόνος τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Κυρίου μᾶς εἶναι τελείως ἄγνωστος. Μέ σοφία ὁ Θεός δέ μᾶς φανερώνει τό χρόνο τῆς δευτέρας Παρουσίας, οὔτε καί τό χρόνο τοῦ θανάτου μας γιά νά μήν καταλαμβάνόμαστε ἀπό φόβο, ἀλλά νά εἴμαστε διαρκῶς ἐτοιμοί. Δική μας ὑποχρέωση εἶναι νά ἐμπιστευόμαστε τή ζωή μας στόν Πανάγαθο Θεό καί νά στολίζουμε τήν ψυχή μας μέ καλές πράξεις. Αὐτό μᾶς παραγγέλλει ὁ Θεός: «Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποία ὥρα ὁ Κύριος ὑμῶν ἔρχεται» (Ματθ. ΚΔ' 42).

Κείμενα

Ἀπό τήν ὑμνολογία τῆς Ἀναλήψεως. «Τήν φύσιν τῶν ἀνθρώπων, Χριστέ, φθορὰ πεσοῦσαν ἐξάνεστησας καί τῇ ἀνόδῳ σου ὑψώσας καί σωτήρ ἡμῶν ἐδόξασας».

Ἀπόδοση:

Χριστέ μας μέ τήν Ἀνάστασή Σου ἀνέστησες τήν ἀνθρώπινη φύση πού εἶχε πέσει στή φθορά καί μέ τήν Ἀνάληψή Σου τήν ὑψώσες στούς Οὐρανοῦς καί τή δόξασες μέ τή δική Σου δόξα.

Ἑρωτήσεις:

1. Τί πρέπει νά μᾶς δίνει ἡ ὑπόσχεση τοῦ Κυρίου ὅτι ἀοράτως πιά θά εἶναι πάντοτε μαζί μας;
2. Πότε θά γίνηι ἡ δευτέρα Παρουσία τοῦ Κυρίου;
3. Γιατί δέν τό γνωρίζουμε;
4. Πῶς πρέπει ν' ἀναμένουμε τή δευτέρα Παρουσία τοῦ Κυρίου;

Ἡ Ἀνάληψη τοῦ Κυρίου. Φορητὴ εἰκόνα Ἱ. Μονῆς Σταυρονικήτα Ἀγ. Ὄρους,
16ος αἰώνας.

15. Ἅγιο Πνεῦμα καί Ἐκκλησία

Τό Ἅγιο Πνεῦμα

Ἄρθρο 8ο. *«Καί εἰς τό Πνεῦμα τό ἅγιον, τό Κύριον, τό ζωοποιόν, τό ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τό σύν Πατρί καί Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καί συνδοξαζόμενον, τό λαλήσαν διά τῶν Προφητῶν».*

Σ' αὐτό τό ἄρθρο ἐκφράζουμε τήν πίστη μας στό Ἅγιο Πνεῦμα, τό τρίτο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδας. Τό Ἅγιο Πνεῦμα τό ὀνομάζουμε:

α) Ἅγιο, γιατί ὡς τέλειος Θεός εἶναι ἀναμάρτητο καί μᾶς ὁδηγεῖ στόν ἁγιασμό.

β) Κύριο, γιατί ἔχει τήν ἴδια κυριότητα καί ἐξουσία μέ τόν Πατέρα καί τόν Υἱό.

γ) Ζωοποιό, γιατί δίνει ὄχι μόνο τή φυσική ζωή ἀλλά καί τήν πνευματική ζωή στούς πιστούς. Τό Ἅγιο Πνεῦμα ὁμολογοῦμε ὅτι ἐκπορεύεται, δηλαδή πηγάζει, διαρκῶς ἀπό τόν Πατέρα. Ἀντίθετα ἡ Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία, καθώς μάθαμε, διδάσκει ὅτι τό Ἅγιο Πνεῦμα ἐκπορεύεται καί ἐκ τοῦ Υἱοῦ.

Ἀκόμη ἐκφράζουμε τήν ἀφοσίωσή μας στό Ἅγιο Πνεῦμα, τό προσκυνούμε καί τό δοξάζουμε μαζί μέ τόν Πατέρα καί τόν Υἱό. Τέλος παραδεχόμαστε ὅτι Αὐτό κατά τήν περίοδο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης φώτισε τοὺς προφῆτες καί φανέρωσαν τίς ἀλήθειες τοῦ Θεοῦ. Αὐτό ἁγίασε, ἐνίσχυσε καί φώτισε τοὺς μαθητές τοῦ Κυρίου, κάνοντάς τους ἄξιους νά κηρύττουν τό θεῖο λόγο καί νά μεταδίδουν τή θεία Χάρη. Αὐτό φώτισε τοὺς Πατέρες τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, γιά νά ἐκφράσουν σωστά τίς χριστιανικές ἀλήθειες. Τό Ἅγιο Πνεῦμα παραμένει μόνιμα πιά στήν Ἐκκλησία. Αὐτό ἁγιάζει τοὺς πιστοὺς καί τοὺς μεταδίδει τὰ πλούσια χαρίσματά του. Μερικά ἀπ' αὐτά εἶναι «ἡ ἀγάπη, ἡ χαρά, ἡ εἰρήνη, ἡ μακροθυμία, ἡ χρηστότητα, ἡ ἀγαθοσύνη, ἡ πίστη, ἡ πραότητα καί ἡ ἐγκράτεια», (Γαλ. Ε' 22, 23).

Μέ τίς προσευχές μας πρέπει νά παρακαλοῦμε τό Ἅγιο Πνεῦμα, νά μᾶς ἐνισχύει στή Χριστιανική ζωή καί νά μᾶς ὁδηγεῖ στήν πνευματική ἀναγέννηση.

Ἡ Ἐκκλησία

Ἄρθρο 9ο. «Εἰς Μίαν, Ἀγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν».

Σ' αὐτό τό ἄρθρο διατυπώθηκε τό δόγμα γιά τή χριστιανική Ἐκκλησία. Εἶναι λοιπόν φυσικό, ἀφοῦ πρόκειται γιά δόγμα, ὁ ἄνθρωπος μέ τό μικρό του μυαλό νά μήν μπορεῖ νά καταλάβει ἐπακριβῶς τήν οὐσία καί τόν ὀρισμό τῆς Ἐκκλησίας. Πιό πολύ ἢ Ἐκκλησία εἶναι μιά κατάσταση, πού τή ζοῦμε καθημερινά. Εἶναι ὁ ὀργανικός μας σύνδεσμος μέ τό Χριστό.

Στό κεφάλαιο ὅμως πού κάναμε λόγο γιά τήν ὀρθόδοξη Χριστιανική Ἐκκλησία ἀναπτύξαμε τό ἄρθρο αὐτό τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως καί γνωρίσαμε τά σχετικά μέ τήν ἔννοια καί τό ἔργο τῆς Μίας, Ἀγίας, Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.

Ἑρωτήσεις:

1. Πῶς θά προσελκύουμε τίς δωρεές τοῦ Ἁγίου Πνεύματος;
2. Ποιοί χαρακτηρισμοί ἀποδίδονται στό Ἅγιο Πνεῦμα μέ τήν προσευχή: Βασιλεῦ Οὐράνιε...
3. Ποιά σχέση ἔχει ἡ Ἐκκλησία μέ τό Ἅγιο Πνεῦμα;
4. Μάθε ἀπ' ἔξω τό «Βασιλεῦ Οὐράνιε».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

16. Τά ἄλλα ἄρθρα τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως

Τά μέσα τοῦ ἁγιασμοῦ

Ἄρθρο 10ο. «Ὁμολογῶ ἐν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν».

Γνωρίσαμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία συνεχίζει τό ἀπολυτρωτικό ἔργο τοῦ Κυρίου καί ὁδηγεῖ τοὺς πιστοὺς στήν πατρική ἀγκαλιά τοῦ Θεοῦ-Πατέρα. Τοῦτο το κατορθώνει ἡ Ἐκκλησία μέ τό κήρυγμα τοῦ θείου λόγου, μέ τή φροντίδα τῆς γιά τοὺς πιστοὺς καί μέ τή θεία λατρεία. Μ' αὐτή κυρίως καί μάλιστα μέ τά ἱερά μυστήρια μᾶς μεταδίδει τή Θεία Χάρη.

Σ' αὐτό τό ἄρθρο ὁμολογοῦμε ὅτι μέ τό μυστήριό τοῦ Βαπτίσμα-

τος επιτυγχάνεται τό σβήσιμο τῶν ἁμαρτιῶν. Τό Βάπτισμα εἶναι τό «λουτρόν τῆς παλιγγενεσίας» (Τίτ. Γ' 5), δηλαδή τό λουτρό τῆς πνευματικῆς μας ἀναγεννήσεως. Μ' αὐτό γινόμαστε μέλη τῆς Ἐκκλησίας καί μποροῦμε πιά νά μετέχουμε καί στ' ἄλλα μυστήρια. Αὐτό μᾶς κάνει παιδιά τῆς Οἰκογένειας τοῦ Θεοῦ.

Ἡ μέλλουσα ζωή

α) Μερική κρίση

Ἄρθρο 11ο. «*Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν*»

Εἶδαμε ὅτι μιά ἀπό τίς συνέπειες τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος ἦταν ὁ θάνατος. Ἡ χριστιανική διδασκαλία ρίχνει πολύ φῶς στό μυστήριο τοῦ θανάτου. Διδάσκει ὅτι μ' αὐτόν προσωρινά χωρίζεται ἡ ψυχή ἀπό τό σῶμα. Καί ἐνῶ τό σῶμα ἐπιστρέφει στή γῆ, ἀντίθετα ἡ ψυχή μένει ἀθάνατη. Ἐλεύθερη πιά ἀπό τό σῶμα παρουσιάζεται μπροστά στό δικαιοκρίτη Θεό. Τότε γίνεται ἡ «μερική κρίση», ἡ πρώτη δηλαδή κρίση τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τό Θεό. Καί ἂν ὁ ἄνθρωπος στή ζωή του ἔζησε δίκαια καί σωστά περικυκλώνεται ἀπό τούς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ καί ζεῖ κοντά στό Θεό, τῇ ζωῇ τῆς μακαριότητος καί τῆς χαρᾶς. Ἀντίθετα ἂν ἔζησε ἁμαρτωλῇ ζωῇ ἀποδιώχνεται μακριά ἀπό τό Θεό καί στενάζει στόν Ἄδη. Ἡ κατάσταση αὐτή θά διατηρηθεῖ, ὥσπου νά γίνει ἡ δευτέρα παρουσία τοῦ Κυρίου.

β) Τελική κρίση

Ἄρθρο 12ο. «*Καί ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμήν*».

Τῇ δευτέρᾳ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου, ἐκτός τῶν ἄλλων, θά τῇ συνοδεύουν ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν καί ἡ τελική κρίσις. Σύμφωνα μέ τῇ χριστιανική διδασκαλία οἱ νεκροί θ' ἀναστηθοῦν καί θά ἐνωθοῦν οἱ ψυχές τους μέ τά σώματα. Μέ τῇ διαφορᾷ ὅτι τά σώματα αὐτά θά εἶναι ἄυλα καί ἄφθαρτα. Τό σῶμα καθενός τότε θά εἶναι κατὰ τὴν ἔκφραση τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου «τό αὐτό καί οὐκ αὐτό». Δηλαδή θά ἔχει τὴν ἴδια ἐξωτερική μορφή, χωρίς ὅμως ὑλική ὑπόστασις καί οὐσία. Τὴν καινούρια αὐτὴ μορφή θά ἄρουν καί τά σώματα ἐκεῖνων, πού θά ζοῦν τότε. Ὑστερα ἀπὸ τὴν ἀνάστασις τῶν νεκρῶν θ' ἀκολουθήσει ἡ τελική κρίσις. Ἡ κρίσις αὐτὴ σύμφωνα μέ τό Εὐαγγέλιο (Ματθ. ΚΕ' 31-46) θά γίνει μέ κριτήριον τὸν ἠθικὸ νόμον καί μάλιστα τὴν ἀγάπην στόν πλησίον. Μετά ἀπ' αὐτὴ τὴν κρίσις ὅσοι δικαιωθοῦν θά ἀμείβονται μέ

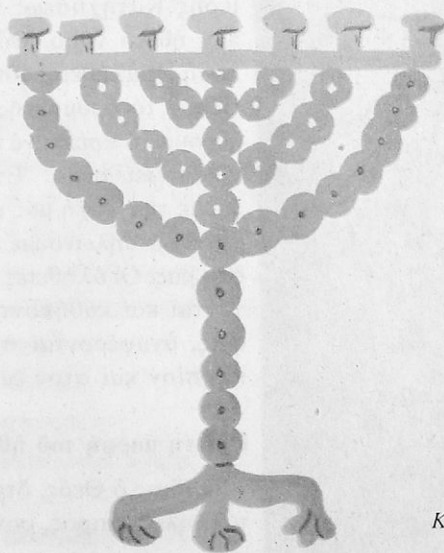
δωρεές και χαρίσματα, τά όποια ποτέ δέν είδε άνθρωπινο μάτι, ούτε άκουσε άνθρωπινο αυτί, ούτε έχει φανταστεί άνθρωπινο μυαλό. (Α΄ Κορ. Β΄ 9). Ένω όσοι κατακριθοούν δέ θά έχουν θέση κοντά στό Θεό, αλλά θά πάνε στην αιώνια κόλαση. Η μέλλουσα αυτή ζωή θά είναι αιώνια κι άμετάβλητη. Θά είναι μία ζωή σ΄ ένα καινούριο κόσμο, στον όποιο θά λάμπει ό ήλιος της δικαιοσύνης και της αγάπης του Θεού. Στό ήθικό μέρος της ιερής Κατηχήσεως θά μάθουμε, τί πρέπει νά κάνουμε για νά κληρονομήσουμε κοντά στό Θεό την αιώνια ζωή της μακαριότητας και της χαρής.

Ρητό

«Καί άπελεύσονται ούτοι εις κόλασιν αιώνιον, οί δέ δίκαιοι εις ζωήν αιώνιον». Μαθ. ΚΕ΄ 46 (Και θά πάνε – όσοι πέθαναν άμετανόητοι – στην αιώνια κόλαση, ενώ οί δίκαιοι στην αιώνια ζωή μαζί μέ τό Θεό).

Έρωτήσεις – Έφαρμογές

1. Τί έπακολουθεί ύστερα από τό θάνατο;
2. Γιατί τότε δέν είναι δυνατή ή μετάνοια;
3. Τί θά χαρακτηρίζει την αιώνια ζωή των δικαίων κοντά στό Θεό;

Κηροπήγιο ή μανουάλι

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΗΘΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Ο ΔΕΚΑΛΟΓΟΣ ΚΑΙ Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ

17. Ὁ ἠθικός νόμος καί ὁ Δεκάλογος

Ὁ ἠθικός νόμος

Στό δογματικό μέρος τῆς ἱερῆς Κατηχήσεως διδαχτήκαμε τίς ἀλήθειες πού πρέπει νά πιστεύουμε. Μάθαμε ὅμως ὅτι γιά τή σωτηρία μας εἶναι ἀναγκαῖα καί τ' ἀγαθά ἔργα. Γι' αὐτό στό ἠθικό μέρος τῆς ἱερῆς Κατηχήσεως θά διδαχτοῦμε τόν ἠθικό νόμο. Θά μάθουμε δηλαδή τίς ἀλήθειες αὐτές, πού ἄν φωτίζουν τό δρόμο τῆς ζωῆς μας θά ξέρουμε τί πρέπει νά κάνουμε καί τί ν' ἀποφεύγουμε. Ἔτσι θά στολίζουμε τήν ψυχή μας μέ ἀγαθά ἔργα καί θά ἐκδηλώνουμε σωστά τήν πίστη μας. Οἱ ἀλήθειες αὐτές, πού λέγονται καί καθήκοντα ἢ ὑποχρεώσεις, ἀναφέρονται στό Θεό, στόν πλησίον καί στόν ἑαυτό μας.

Πρώτη μορφή τοῦ ἠθικοῦ νόμου

Ὁ ἴδιος ὁ Θεός, ὅταν ἦρθε ὁ κατ'ἀλληλος καιρός, φανέρωσε στούς Ὁ Μωϋσῆς καί ἡ καιόμενη βάτος

ἀνθρώπους τὸν ἠθικὸν νόμο. Ἡ πρώτη μορφή τοῦ ἠθικοῦ νόμου περιλαμβάνεται στήν Παλαιά Διαθήκη. Σ' αὐτὴ βρίσκουμε σέ πρῶτο στάδιο τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καθὼς τὸ φανέρωσε ὁ Θεὸς στὸ Μωυσῆ καὶ στοὺς ἄλλους ἱεροὺς συγγραφεῖς. Ἐνῶ στήν Καινὴ Διαθήκη βρίσκουμε καθαρά καὶ ὁλοκληρωτικὰ τὸ θεῖο θέλημα, καθὼς φανερώθηκε ἀπὸ τὸ Σωτῆρα Χριστό καὶ τοὺς Ἀποστόλους. Θαυμάσια περίληψη τοῦ ἠθικοῦ νόμου τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀποτελοῦν οἱ Δέκα Ἐντολές ἢ Δεκάλογος. Τίς Δέκα Ἐντολές τίς παρέλαβε ὁ Μωυσῆς ἀπὸ τὸ Θεὸ πάνω στὸ Θεοβάνιστο ὄρος Σινά. Ἀπ' αὐτές οἱ τέσσερις πρῶτες μᾶς διδάσκουν τὰ καθήκοντά μας πρὸς τὸ Θεό. Ἐνῶ οἱ ὑπόλοιπες ἑξι μᾶς διδάσκουν τὰ καθήκοντά μας πρὸς τὸν πλησίον. Τὸ Δεκάλογο τὸν ἐπικύρωσε καὶ τὸν συμπλήρωσε ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός. Δὲν εἶναι δυνατό νὰ ἐφαρμόσει κανεὶς τίς ὑψηλότερες ἀλήθειες τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἅμα προηγουμένως δὲ γνωρίζει καὶ δὲν ἐφαρμόζει τίς στοιχειώδεις ἐντολές τοῦ Δεκάλογου.

ΟΙ ΔΕΚΑ ΕΝΤΟΛΕΣ

1. «Ἐγὼ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου... οὐκ ἔσονται σοι Θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ...».
2. «Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδωλον, οὐδέ παντός ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ Οὐρανῷ ἄνω καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασις ὑποκάτω τῆς γῆς. Οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδέ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς...».
3. «Οὐ λήψει τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ...».
4. «Μνησθῇτι τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων ἁγιάζειν αὐτήν. Ἐξ ἡμέρας ἔργῳ καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου· τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ σάββατα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου...».
5. «Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένη ἐπὶ τῆς γῆς...».
6. «Οὐ μοιχεύσεις».
7. «Οὐ κλέψεις».
8. «Οὐ φονεύσεις».
9. «Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῇ».
10. «Οὐκ ἐπιθυμήσεις... ὅσα τῷ πλησίον σου ἔστι».

Ἑρωτήσεις:

1. Τί εἶναι τὰ καθήκοντα καί πῶς τὰ διαίρουµε;
2. Εἶπαν ὅτι ὁλόκληρη ἡ ζωὴ μας ἀποτελεῖται ἀπὸ μιὰ σειρά ἀπὸ καθήκοντα. Ποιά εἶναι τώρα τὰ δικά σου καθήκοντα;
3. Γιατί ἦταν ἀναγκαία ἡ πρώτη μορφή τοῦ ἠθικοῦ νόμου;
4. Πῶς χωρίζουμε τίς Δέκα Ἐντολές;

18. Τὰ καθήκοντά μας πρὸς τὸ Θεό

α) Ἡ πίστις πρὸς τὸ Θεό

Ἐντολὴ πρώτη: «Ἐγὼ εἰµὶ Κύριος ὁ Θεός σου... οὐκ ἔσονται σοι Θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ...».

Ἡ πρώτη ἐντολὴ μᾶς λέει ὅτι πρέπει νὰ πιστεύουμε στὸν Ἕνα καὶ ἀληθινὸ Θεό. Μᾶς λέει νὰ ἐμπιστευόμαστε τὸν ἑαυτὸ μας στὴν ὑπαρξὴ καὶ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ. Τῇ βασικῇ αὐτῇ ἐντολῇ τῆς πίστεως τὴν ἔδωκε ὁ Θεός, γιὰ νὰ προφυλάξει τοὺς Ἑβραίους ἀπὸ τὴν πολυθεΐα τῶν ἄλλων λαῶν. Χωρὶς τὴν πίστιν δὲν μπορεῖ νὰ ζήσει ὁ ἄνθρωπος. Ἀµα ὅµως δὲν πιστεύει στὸν ἀληθινὸ Θεό, θὰ πιστέψει κάπου ἄλλου: στὰ εἰδῶλα, στὶς προλήψεις ἢ σὲ κάτι ἄλλο. Μοιάζει τότε μέ τὸ διψασµένο πού σβήνει τὴ δίψα του στὰ θολὰ νερά, ἐνῶ ὑπάρχει δίπλα του τὸ καθαρό καὶ γάργαρο νερό. Ἡ πίστις μας στὸ Θεό πρέπει νὰ εἶναι *σταθερὴ καὶ μόνιμη*. Νὰ εἶναι *καθολικὴ*, δηλαδή νὰ ἐπεκτείνεται σὲ ὅλα ὅσα διδάσκει ἡ Ὁρθοσκεία μας. Νὰ εἶναι *ἀκόµη ἐμπρακτικὴ*, δηλαδή νὰ ἐκδηλώνεται μέ τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς. Τέλος ἡ πίστις μας πρέπει νὰ εἶναι *λογικὴ*, δηλαδή νὰ εἶναι ἀπαλλαγµένη ἀπὸ παράλογες καὶ ἀνόητες ἰδέες λ.χ. μαγείες, προλήψεις κ.ἄ. Μιὰ τέτοια πίστις ἅµα ζεσταίνει τὴν ψυχὴ μας, μᾶς δίνει φτερά. Μᾶς δίνει ψυχικὴ γαλήνη καὶ μᾶς ἐμψυχώνει γιὰ ἔργα ἥρωικά καὶ γενναῖα.

β) Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ λατρεῖα πρὸς τὸ Θεό

Ἐντολὴ Δεύτερη: «Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδῶλον... Οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδὲ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς».

Ἡ ἐντολὴ αὐτὴ συμπληρώνει τὴν προηγούμενη. Παραγγέλλει στοὺς Ἰσραηλίτες, ἀλλὰ καὶ σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴν πι-

στεύουν, ούτε νά λατρεύουν ψεύτικους Θεούς. Νά μήν κάνουν δηλαδή ὅ,τι ἔκαναν οἱ εἰδωλολάτρες, πού λάτρευαν τά δημιουργήματα καί ὄχι τόν Δημιουργό. Μέ τήν πίστη μας καί τή λατρεία μας ὀφείλουμε νά περιβάλλουμε μόνο τόν ἀληθινό Θεό. Μ' αὐτήν τήν πνευματική λατρεία στόν Τριαδικό Θεό δέν εἶναι ἀσυμβίβαστη ἡ προσκύνηση τῶν ἁγίων εἰκόνων. Γιατί ἅμα προσκυνοῦμε τίς ἁγίες εἰκόνες τιμᾶμε τά πρόσωπα πού εἰκονίζουν, ἐνῶ λατρεύουμε μόνο τόν ἀληθινό Θεό.

γ) Ὁ σεβασμός πρὸς τόν Θεό

Ἐντολή τρίτη: *«Οὐ λήψει τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ...».*

Ἡ τρίτη αὕτη ἐντολή μᾶς λέει νά μή χρησιμοποιοῦμε τὸ ἅγιο ὄνομα τοῦ Θεοῦ χωρίς λόγο. Ἄλλ' ἀντίθετα νά τὸ ἀναφέρουμε μέ ἀπέραντο σεβασμό καί μεγάλη εὐλάβεια. Εἶναι λυπηρό νά ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού ὄχι μόνο δέ σέβονται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἀντίθετα τὸ βρίζουν καί τὸ βλαστημοῦν. Καί ἄλλοι ν' ἀστειεύονται μέ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἢ νά ὀρκίζονται ψέματα. Σκεφτήκανε ἄραγε ποτέ, πόσο ἁμαρτάνουν; Τί ἄλλο πιό ἱερό ὑπάρχει ἀπὸ τὸ ἅγιο ὄνομα τοῦ Θεοῦ; Λένε ὅτι ὁ Νεῦτνας ἓνας ἀπὸ τοὺς πιό μεγάλους ἀστρονόμους τοῦ κόσμου, ὅταν ἄκουγε τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, σηκωνόταν ὀρθίος ἂν καθόταν καί ἔβγαζε τὸ καπέλο τοῦ ἂν τὸ φοροῦσε.

δ) Ἡ ἀργία τοῦ Σαββάτου

Ἐντολή τέταρτη: *«Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου ἀγιάζειν αὐτήν. Ἐξ ἡμέρας ἐργᾶ καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου· τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ Σάββατα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου...».*

Μ' αὐτήν τήν ἐντολή καθορίζεται τὸ Σάββατο ὡς ἡμέρα ἀργίας. Μᾶς λέει ὅτι ἀρκοῦν οἱ ἄλλες ἑξὶ ἡμέρες τῆς ἐβδομάδας γιὰ τὰ ἔργα μας, τὴν ἑβδομὴ μέρα νά τὴν ἀφιερώνουμε στό Θεό. Οἱ Ἑβραῖοι ἐφάρμοζαν μέ αὐστηρότητα τὴν ἀργία τοῦ Σαββάτου. Εἶχαν φτάσει μάλιστα ν' ἀπαγορεύουν ἀκόμη καί τὰ καλὰ ἔργα! Γι' αὐτὸ κατηγοροῦσαν τόν Κύριο, ὅταν θαυματουργοῦσε ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα. Ἐμεῖς οἱ Χριστιανοί ὡς ἡμέρα γιορτῆς καί ἀργίας ἔχουμε τὴν Κυριακή, γιατί τότε ἀναστήθηκε ὁ Κύριος. Τὴν Κυριακή μέ τὴν ἀνάπαυση ἀπὸ τίς δουλειές μας κάνουμε καλὸ στήν ὑγεία μας καί μᾶς δίνεται ἡ εὐκαιρία ν' ἀφιερωθοῦμε πιό πολύ στό Θεό. Γι' αὐτὸ τὴν Κυριακή πρέπει:

α) Νά επιδιώκουμε τόν άγιασμό μας μέ 'Εκκλησιασμό, προσευχή, μελέτη τοῦ Θεοῦ λόγου, φοίτηση στά 'Εκκλησιαστικά Κατηχητικά σχολεῖα κτλ.

β) Νά κάνουμε κάθε καλό πιο πολύ ἀπό κάθε ἄλλη μέρα. Νά κάνουμε ἐλεημοσύνες, νά ἐπισκεπτόμαστε ἀσθενεῖς καί νά βοηθοῦμε ὅσους ἔχουν ἀνάγκη. "Ἐτσι θά μιμούμαστε τόν Κύριο, πού πέρασε τήν ἐπίγεια ζωή Του κάνοντας τό καλό σέ ὅλους. "Ἐτσι θά ἔχουμε τήν εὐλογία τοῦ Θεοῦ.

Ἑρωτήσεις:

1. Ποιά χαρακτηριστικά γνωρίσματα πρέπει νά ἔχει ἡ πίστη μας πρὸς τό Θεό;
2. Τί πρέπει νά κάνουμε, ὅταν βλέπουμε ἄλλους νά μή σέβονται τό ἅγιο ὄνομα τοῦ Θεοῦ;
3. Πῶς πρέπει νά περνᾶμε τήν ἡμέρα τοῦ Κυρίου, τήν Κυριακή;

19. Τά καθήκοντά μας πρὸς τόν πλησίον

α) Ὁ σεβασμός στοὺς γονεῖς

Ἐντολή Πέμπτη: *«Τίμα τόν Πατέρα σου καί τήν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται καί ἵνα μακροχρόνιος γένη ἐπὶ τῆς γῆς...».*

Τά πρῶτα καθήκοντα πού ἔχουμε μετά τό Θεό, εἶναι τά καθήκοντα πρὸς τοὺς γονεῖς. Νά τιμᾷς τοὺς γονεῖς σου, τόν Πατέρα σου καί τήν μητέρα σου, γιά νά εὐτυχῆσεις καί νά ζήσεις πολλά χρόνια, μᾶς λέει ἡ Πέμπτη ἐντολή. Τοὺς γονεῖς χρησιμοποίησε ὁ Θεός, γιά νά μᾶς δώσει τή ζωή. Αὐτοί φροντίζουν μέ πολλοὺς κόπους καί μόχθους νά μᾶς μεγαλώσουν καί νά μᾶς μορφώσουν. Αὐτοί γνωρίζουν πιο πολλά ἀπό μᾶς, ἔχουν πείρα τῆς ζωῆς καί μᾶς ἀγαποῦν εἰλικρινά. Γι' αὐτό ἀξίζει νά τοὺς φερόμαστε μέ τιμὴ καί σεβασμό, νά τοὺς βοηθοῦμε ὅσο μπορούμε καί νά μὴν τοὺς λυποῦμε ποτέ. Μεγάλη εἶναι ἡ ὑποχρέωσή μας νά τοὺς φροντίζουμε, ἅμα γεράσουν ἢ ἅμα εἶναι ἀνήμποροι. Ἀκόμη πρέπει νά προσευχόμαστε γι' αὐτούς, νά φροντίζουμε νά ἔχουν χριστιανικό τέλος καί νά τιμᾶμε τή μνήμη τους.

"Ἀς θυμόμαστε πάντοτε τά ὥραῖα παραδείγματα τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ

Τωβία καὶ ὅσων ἄλλων φρόντισαν γιὰ τοὺς ἀνήμπορους γονεῖς τους. Μὰ πιό πολύ ἄς θυμόμαστε τό παράδειγμα τοῦ Κυρίου, πού ὑπάκουε στοὺς γονεῖς Του σέ ὅλα καί ἀπό τό ὕψος τοῦ σταυροῦ προνόησε γιὰ τήν Παναγία Μητέρα Του.

β) Ὁ σεβασμός στήν τιμή

Ἐντολή ἕκτη: «Οὐ μοιχεύσεις».

Ἡ ἐντολή αὐτή ὀρίζει ὅτι ὁ ἄνθρωπος δέν πρέπει νά βλάπτει τήν τιμή, δηλαδή τήν ἠθική ὑπόληψη τοῦ πλησίον του. Ἡ μοιχεία, δηλαδή ἡ ἀνῆθικη πράξη πού μπορεῖ νά κάμει ἓνας ἄντρας καί μιὰ γυναίκα ἔξω ἀπό τό γάμο προσβάλλει τήν οἰκογενειακή τιμή τοῦ πλησίον μας πού ἔχει μεγαλύτερη ἀξία καί ἀπό τόν πολύ πλοῦτο. (Παροιμ. 22, 1). Γι' αὐτό εἶναι βαρὺ ἁμάρτημα. Ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ μᾶς προστάζει ν' ἀποφεύγουμε κάθε κακή συναναστροφή καί κακή πράξη. Μᾶς ὀρίζει ἀκόμη νά μελετᾶμε τό θεῖο λόγο καί νά διατηροῦμε τό σῶμα μας, πού εἶναι «ναός τοῦ Θεοῦ», (Α' Κορινθ. Γ', 16), ἀγνό καί καθαρό ἀπό κάθε ἁμαρτία.

γ) Ὁ σεβασμός στήν περιουσία

Ἐντολή ἑβδομη: «Οὐ κλέψεις».

Ἡ ἐντολή αὐτή μᾶς ἀπαγορεύει νά ζημιώνουμε, ὅσα ἀπόχτησε καί κατέχει ὁ πλησίον μας μέ νόμιμο τρόπο γιὰ νά ζεῖ αὐτός καί ἡ οἰκογένειά του. Τά ὕλικά αὐτά ἀγαθὰ κινητά ἢ ἀκίνητα ἀποτελοῦν τήν περιουσία καθενός καί τοῦ ἀνήκουν. Ἡ κλοπή, μέ τήν ὁποία κάποιος ἀφαιρεῖ κάτι μεγάλο ἢ μικρό πού ἀνήκει στοὺς ἄλλους, εἶναι μεγάλη ἁμαρτία. Γι' αὐτό τιμωρεῖται ὄχι μόνο ἀπό τοὺς νόμους τῆς Πολιτείας, ἀλλά καί ἀπό τό νόμο τοῦ Θεοῦ. Ἀλλά καί κάθε ἀδικία σέ βάρος τῶν ἄλλων ἀποτελεῖ κλοπή. Ἀκόμη καί ἂν βροῦμε χρήματα ἢ κάτι ἄλλο καί τά κρατήσουμε, ἀποτελεῖ κλοπή. Μόνο ἂν εἴμαστε ἐντιμοὶ ἄνθρωποι καί ἐργατικοί, θά ἔχουμε τήν ἐκτίμηση τῶν συνανθρώπων μας καί τήν εὐλογία τοῦ Θεοῦ.

δ) Ὁ σεβασμός στή ζωή

Ἐντολή ὀγδοη: «Οὐ φονεύσεις».

Κανείς δέν ἔχει δικαίωμα ν' ἀφαιρεῖ τή ζωή τοῦ πλησίον ἢ τή

δική του. Ἡ ζωή εἶναι πολύτιμο ἀγαθό, πού μᾶς δίνεται γιά τή δόξα τοῦ Θεοῦ, τήν ἐξυπηρέτηση τοῦ πλησίον καί τήν ἠθική μας τελειοποίηση. Γι' αὐτό ὁ φόνος ἦταν πάντοτε καί εἶναι μία φοβερή καί ἀνόσια πράξη. Ὁ ἐγκληματίας εἶναι ἄξιος κάθε τιμωρίας ὄχι μόνο ἀπό τήν πολιτεία, ἀλλά καί ἀπό τό Θεό. Ἀλλά καί ἡ αὐτοκτονία ἀποτελεῖ μεγάλη ἁμαρτία, πού προσβάλλει τό Θεό. Σ' ἐξαιρετικές ὁμως περιπτώσεις καλεῖται ὁ ἄνθρωπος νά θυσιάσει θεληματικά τόν ἑαυτό του. Τό ἱερό καθήκον τῆς αὐτοθυσίας ὠθεῖ κάθε ἄνθρωπο νά ὑπερασπίζει τήν ἠθική του ὑπόσταση, τή ζωή προσφιλῶν του προσώπων καί ἰδίως τήν πατρίδα του ἅμα βρίσκεται σέ κίνδυνο. Τό ἴδιο καί ὅποιος βρίσκεται σέ ἄμυνα ἔχει τό δικαίωμα νά ἀμύνεται. Ὁ Χριστιανός εἶναι εἰρηνικός σέ ὅλους, δείχνει ἀγάπη σέ ὅλους καί προσεύχεται γιά ὅλους. Ἀλλ' ἅμα τόν καλεῖ ἡ Πατρίδα του ἔχει ἱερή ὑποχρέωση νά τήν ὑπερασπίζει. Ἡ τιμή καί ἡ δόξα στεφανώνουν ὅσους θυσιάζονται γιά τήν πίστη, τήν οἰκογένεια καί τήν Πατρίδα.

ε) Ὁ σεβασμός στήν ἀλήθεια

Ἐντολή ἑνατη: *«Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατά τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδή».*

Μέ τήν ψευδομαρτυρία, δηλαδή τήν ψευδή κατάθεση στό δικαστήριο, βλάπτει κανείς τήν τιμή καί τήν ὑπόληψη τοῦ πλησίον καί μπορεῖ νά γίνει αἰτία νά καταδικαστεῖ κάποιος ἄθῳς. Γι' αὐτό ἡ ἐνοχή τῶν ψευδομαρτύρων εἶναι πολύ μεγάλη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καί τῶν ἀνθρώπων. Ὅσοι ἔχουν τήν κακή συνήθεια νά λένε ψέματα, ἀσεβοῦν στό Θεό καί μιμοῦνται τό σατανά, τόν ἐφευρέτη τοῦ ψέματος. Ξεχνοῦν ὅτι μέ τά ψέματά τους λυποῦν τούς ἄλλους καί καταστρέφουν τή δική τους ὑπόληψη. Κανείς πιά δέν τούς πιστεύει καί ἂν ἀκόμη λένε τήν ἀλήθεια. Ἀντίθετα ὅσοι λένε παντοῦ καί πάντοτε τήν ἀλήθεια, καί ἂν μάλιστα πρόκειται ἀπ' αὐτή νά κριθεῖ ὁ πλησίον, ἐξασφαλίζουν τήν ὑπόληψή τους καί ἔχουν τήν εὐλογία τοῦ Θεοῦ.

στ) Ὁ σεβασμός στά ἀγαθὰ τοῦ πλησίον μας

Ἐντολή δέκατη: *«Οὐκ ἐπιθυμήσεις... ὅσα τῷ πλησίον σου ἔστιν».*

Ἡ τελευταία αὕτη ἐντολή ἀνακεφαλαιώνει ὅσες ἀναφέρονται στίς σχέσεις μας μέ τούς ἄλλους. Ὅχι μόνο δέν πρέπει νά βλάπτουμε τή ζωή, τήν τιμή καί τήν περιουσία τῶν ἄλλων, ἀλλ' οὔτε κἄν νά ἐπιθυμοῦμε ὅσα ἀνήκουν στοὺς ἄλλους. Ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ ἀντί νά

ἐπιθυμεί τὰ ξένα πράγματα, ἐργάζεται μέ τιμιότητα, γιά ν' αὐξήσῃ τὰ δικά του καί ἀρκεῖται σ' ὅσα τοῦ δίνει ὁ ἀγαθός Θεός.

Ρητό. «Φυλάσσεσθε τὰς ἐντολάς Κυρίου τοῦ Θεοῦ ὑμῶν» (Δευτ. Δ' 2).

Ἑρωτήσεις:

1. Ποιά καθήκοντα ἔχουμε πρὸς τὸν πλησίον;
2. Τί ὀφείλουμε στοὺς γονεῖς μας;
3. Πῶς πρέπει νά φερόμαστε σ' αὐτούς;
4. Πῶς θά διαφυλάξουμε τὸν ἑαυτό μας μακριά ἀπὸ κάθε ἠθικό κίνδυνο;

ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ. (ἔργο τοῦ ἀγιογράφου Π. Βαμπούλη)

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΤΟΥ ΔΕΚΑΛΟΓΟΥ ΜΕ ΤΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΟ ΝΟΜΟ

20. Εὐαγγελικός νόμος καὶ Δεκάλογος

Ὁ νόμος τῆς δικαιοσύνης

Ὁ ἠθικός νόμος τῶν Δέκα Ἐντολῶν ἦταν ὁ νόμος τῆς δικαιοσύνης. Ὁ ἐπιβλητικός ἐκείνος νόμος, καθὼς διατυπώθηκε ἀπὸ τὸ Μωυσῆ καὶ τοὺς προφῆτες κατόπιν, ἦταν γεμάτος μὲ ἀπαγορεύσεις καὶ ποινές. Μ' αὐτόν τὸν τρόπο ἔπρεπε νὰ διαπαιδαγωγηθεῖ ἓνας δύσκολος λαός. Γι' αὐτὸ ἦταν ἀνάλογος μὲ τίς πνευματικές δυνάμεις καὶ τὴν ποιότητα τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων. Εἶχε ὅμως σπουδαῖο σκοπὸ. Ἦθελε νὰ προπαρασκευάσει ψυχικῶς τοὺς Ἑβραίους καὶ μ' αὐτοὺς τοὺς ἄλλους λαοὺς γιὰ νὰ δεχτοῦν τὸν τέλειο εὐαγγελικὸ νόμο καὶ ὁλόκληρην τὴν ἀλήθεια.

Ὁ νόμος τῆς «Χάριτος»

«Ὁ νόμος διὰ Μωυσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ». (Ἰωάν. Α' 17).

Ὅταν δόθηκε ὁ Δεκάλογος στὸ Μωυσῆ, ὁ Θεὸς ἦταν ἀόρατος καὶ ἀκουγόταν μέσα ἀπὸ ἀστραπές καὶ βροντές. Ἐνῶ ὅταν δόθηκε ὁ νόμος τῆς «χάριτος» στοὺς πρόποδες κάποιου ὄρους τῆς Γαλιλαίας, ὁ Θεὸς ἦταν ὁρατός ὡς ἄνθρωπος, ὡς μοναδικὸς Διδάσκαλος καὶ Νομοθέτης. Ἐκεῖ στὴν ὑπαιθρο κάτω ἀπὸ τὸ θόλο τ' οὐρανοῦ μὲ ἀπλότητα καὶ θεϊκὴ χάρη δόθηκε ὁ τέλειος ἠθικός νόμος τοῦ Εὐαγγελίου, ἡ ἐπὶ τοῦ ὄρους Ὁμιλία τοῦ Κυρίου. Ἡ ὁμιλία αὕτῃ ὀνομάστηκε ἠθικός κώδικας τοῦ Χριστιανισμοῦ, γιατί περιέχει τίς πιὸ βασικὲς ἀλήθειες τῆς θρησκείας μας. Μὲ τὴν ὁμιλία αὕτῃ συμπληρώνεται ὁ μωσαϊκὸς νόμος καὶ φανερῶνται ὁ τέλειος ἠθικός νόμος τοῦ Εὐαγγελίου.

Σχέση Εὐαγγελικοῦ καὶ Μωσαϊκοῦ νόμου

Ὁ Κύριος διαβεβαίωσε τοὺς Ἑβραίους ὅτι δὲν ἦρθε γιὰ νὰ καταργήσῃ τὸ μωσαϊκὸ νόμο ἢ τὴν ἠθικὴ διδασκαλία τῶν Προφητῶν. Ἀντίθετα ἦρθε νὰ τὰ συμπληρώσῃ καὶ νὰ τὰ τελειοποιήσῃ. Αὐτό

ἄλλωστε ἔκανε καί μέ τό θεϊκό Του παράδειγμα, ἐφαρμόζοντας ὅλες τίς διατάξεις τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου. Ἔτσι ἤθελε νά μᾶς διδάξει ὅτι δέν μπορεῖ κανείς νά ἐφαρμόσει τόν τέλειο χριστιανικό νόμο, ἅμα προηγουμένως δέν ἐκτελεῖ τίς ἠθικές διατάξεις τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου. Αὐτές ἀποτελοῦν κατά ἕναν τρόπο μιά προπαίδεια γιά τό Χριστιανό. Ἄν δέ σεβαστεῖ κανείς πρῶτα τίς ἀπαγορεύσεις τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου «οὐ κλέψεις ... οὐ ψευδομαρτυρήσεις...» κτλ., δέν εἶναι δυνατό νά κάνει τό ἀγαθό, καθὼς τό ὀρίζει ὁ Χριστιανικός νόμος.

Ὁ νέος νόμος τῆς ἀγάπης

Στούς Ἑβραίους ἐπιτρεπόταν ν' ἀνταποδίδει κανείς στόν ἄλλο τό ἴδιο κακό, πού τοῦ εἶχε κάνει καί ἐκεῖνος. Ἔτσι θ' ἀπέφευγε νά τοῦ ἔκανε πιο μεγάλο κακό, καθὼς συνηθίζοταν σ' ἄλλους λαούς. Τώρα ὅμως ὁ Εὐαγγελικός νόμος ἀπαγορεύει τήν ἀνταπόδοση τοῦ κακοῦ καί ζητεῖ ἀπό τοὺς πιστοὺς νά δείχνουν ἀνεξικακία σέ ὅσους τοὺς βλάπτουν. Δηλαδή νά τοὺς συγχωροῦν. Ἔτσι θ' ἀφοπλίζουν τοὺς ἄλλους καί θά τοὺς βοηθοῦν νά διορθῶνται. Χωρίς αὐτό νά σημαίνει ὅτι καί ὁ πιστός δέν ἔχει τό δικαίωμα τῆς ἀπολογίας. Ἀλλωστε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος διαμαρτυρήθηκε μέ πραότητα, ὅταν μπροστά στόν ἀρχιερέα τόσο ἄδικο τόν χτύπησε κάποιος ὑπηρέτης.

Ἀλλά στήν κορφή τοῦ νέου νόμου βρίσκεται ἡ ἀγάπη. Αὐτή ἀποτελεῖ τήν τέλεια ἔκφραση τοῦ Εὐαγγελικοῦ νόμου. Ὑστερα ἀπό τήν ἀπέραντη ἀγάπη στό Θεό καλούμαστε νά δείχνουμε ἀγάπη σ' ὅλους τοὺς συνανθρώπους μας καί μάλιστα στοὺς ἐχθρούς μας. «Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθρούς ὑμῶν...» (Ματθ. Ε' 44), εἶναι ἡ ἐντολή τοῦ Κυρίου. Μέ τό φάρμακο τῆς ἀγάπης θεραπεύεται τό μίσος καί στή θέση του ἔρχονται ἡ εἰρήνη καί ἡ χαρά. Μέ τήν ἀγάπη σέ ὅλους, χωρίς νά ἔχουμε στενές σχέσεις μέ κακοὺς καί ἀμετανόητους ἀνθρώπους, θά ὀδηγούμαστε στήν τελειότητα καί θά γινόμαστε αἰτία νά δοξάζεται ὁ Θεός.

Κείμενο

«Καθὼς ὁ Θεός συγχωρεῖ σένα τὸν ἁμαρτωλό καί σοῦ δείχνει τέλεια ἀγάπη, τό ἴδιο καί ἐσύ ἅμα συγχωρεῖς τὸ συνάνθρωπό σου καί τοῦ φέρεσαι μέ τέλεια ἀγάπη, τότε ὁμοιώνεσαι μέ τὸ Θεό» (Μέγας Βασίλειος).

Ἑρωτήσεις:

1. Ὁ ἅγιος Διονύσιος, τοῦ ὁποίου τό ἱερό λείψανο φυλάγεται στή Ζάκυνθο.

συγχώρεσε καὶ ἔσωσε τὸ φονιά τοῦ ἀδελφοῦ του. Πῶς ἔφτασε στό ὕψος αὐτό τῆς ἀνεξικακίας;

2. Τί πρέπει νά κάνουμε γιά ὅσους μένουν ἀδιόρθωτοι καὶ ἀμετανόητοι; Τί ἔκανε ὁ Κύριος γιά τοὺς σταυρωτές του ἐπάνω ἀπὸ τὸ Σταυρό;
3. Σύμφωνα μέ τὸ νέο νόμο τῆς ἀγάπης πῶς πρέπει νά φέρεται κάθε παιδί μέσα στὴν οἰκογένειά του, στό σχολεῖο, στὴν κοινωνία;

21. Ἡ ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλία (Περίληπτικά). Ματθ. Ε', ΣΤ', Ζ'.

Ἡ ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλία ἀποτελεῖ περίληψη ὁλόκληρης τῆς ἡθικῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου. Ἀποτελεῖ ἔκφραση τῆς θείας σοφίας καὶ ἀγιότητος. Μ' αὐτὴν ὁ Κύριος ρυθμίζει τίς σχέσεις πού πρέπει νά ἔχουμε μέ τὸ Θεό καὶ τοὺς συνανθρώπους μας, γιὰ νά μποῦμε στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ἡ ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλία περιλαμβάνει τοὺς μακαρισμούς, τίς συστάσεις τοῦ Κυρίου στοὺς πιστοὺς καὶ τὴ συμπλήρωση τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου.

α) Μακαρισμοί. Οἱ μακαρισμοὶ ἀποτελοῦν τὸ ἐλκυστικό προοίμιο ὁλόκληρου τοῦ ἡθικοῦ νόμου. Λέγονται ἔτσι, γιατί κάθε μιὰ ἀπὸ τίς ἑννία προτάσεις τῶν μακαρισμῶν ἀρχίζει μέ τὴ λέξη μακάριος, δηλαδή εὐτυχισμένος. Ὁ Κύριος στὴ χρυσὴ ἀλυσίδα τῶν μακαρισμῶν, ἀντίθετα μέ ὅτι νομίζει ὁ κόσμος, ἄλλους θεωρεῖ καλότυχους καὶ εὐτυχισμένους. Μακάριους χαρακτηρίζει τοὺς ταπεινοὺς καὶ ὅσους λυποῦνται γιὰ τίς ἁμαρτίες τους. Ὅσους ἔχουν τὴ γλυκιά ἀρετὴ τῆς πραότητος καὶ ὅσους ἐπιθυμοῦν νά ἐπικρατήσῃ στόν κόσμο τὸ Θεῖο θέλημα, καθὼς ἐπιθυμεῖ ὁ πεινασμένος τὴν τροφή καὶ ὁ διψασμένος τὸ νερό: Μακάριους ὀνομάζει, ὅσους ἐλεοῦν τοὺς ἄλλους, ὅσους ἔχουν καθαρὴ καρδιά καὶ ὅσους ζοῦν εἰρηνικά. Τέλος μακαρίζει ὅσους διώκονται καὶ βρίζονται γιὰ τὴν πίστη καὶ τὴ γνήσια χριστιανικὴ ζωὴ τους. Αὐτοὶ πρέπει νά χαίρουν ἰδιαιτέρως, γιατί μεγάλη θά εἶναι ἡ ἀμοιβὴ τους στόν οὐρανό. Ἀλλά ἡ χαρὰ καὶ ἡ ἀγαλλίαση περιμένουν καθένα πού ἐφαρμόζει τίς ἀρετὲς τῶν μακαρισμῶν.

β) Συστάσεις τοῦ Κυρίου στοὺς πιστοὺς. Ὑστερα ἀπὸ τοὺς μακαρισμούς, ὁ Κύριος, τονίζει τὴ μεγάλη ἀποστολὴ πού ἔχουν οἱ πιστοὶ στόν κόσμο. Τονίζει τὴν εὐθύνῃ πού ἔχουν νά ἐξαγνίσουν τὴν κοινωνία. Γι' αὐτὸ τοὺς παρομοιάζει μέ τὸ ἅλατι καὶ τὸ φῶς.

«Υμεῖς ἐστε τὸ ἅλας τῆς γῆς». (Ματθ. Ε' 13). Οἱ μαθητὲς τοῦ

Κυρίου καί γενικά οἱ πιστοί πού στολίζονται μέ τίς ἀρετές τῶν μακαρισμῶν, παρομοιάζονται μέ ἀλάτι. Καθώς αὐτό εἶναι ἀναγκαῖο, γιατί συντηρεῖ καί νοστιμίζει τίς τροφές, ἔτσι καί οἱ πιστοί. Συντηροῦν καί ὁμορφαίνουν τήν κοινωνία μέ τήν ἐνάρετη ζωή τους.

«Ὑμεῖς ἐστε τό φῶς τοῦ κόσμου...» (Ματθ.Ε΄ 14). Σεῖς εἰστε, λέει ὁ Κύριος, τό φῶς τοῦ κόσμου. Τό φῶς κυρίως φωτίζει, θερμαίνει καί ζωογονεῖ τή φύση. Τό ἴδιο κάνουν καί οἱ πιστοί. Μέ τό φωτεινό τους παράδειγμα φωτίζουν τόν κόσμο. Μέ τήν ἀγάπη τους ζεσταίνουν τίς παγωμένες ἀπό τήν ἁμαρτία καρδιές τῶν ἀνθρώπων καί μέ τά καλά τους ἔργα ζωογονοῦν τήν κοινωνία.

γ) Συμπλήρωση τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου. Στό μέρος αὐτό τῆς ἐπί τοῦ ὄρους ὁμιλίας Του ὁ Κύριος ἀρχικά ὀρίζει ὅτι ὁποῖος περιφρονεῖ ἔστω καί μιᾷ ἐντολή τοῦ Θεοῦ δέ θά ἔχει καμιά θέση στή βασιλεία τῶν Οὐρανῶν. Συμπληρώνοντας τό μωσαϊκό νόμο ἐπάνω στό «οὐ φονεύσεις» καταδικάζει ὄχι μόνο τό φόνο, ἀλλά τήν ὀργή, καί τό θυμό σάν κύριες αἰτίες αὐτοῦ. Τόν ὄρκο ἀντίθετα μέ τήν Ἰουδαϊκή Παράδοση τόν ἀπαγορεύει τελείως καί βάζει στή θέση του τήν ἀπόλυτη εἰλικρίνεια. Κατόπιν διδάσκει τήν ἀνεξικακία καί τή συγχωρητικότητα. Συνιστᾷ τήν ἐλεημοσύνη καί τή νηστεία, ὁμιλεῖ γιά τήν προσευχή καί ἀποτρέπει τοὺς πιστοὺς ἀπό τήν πλεονεξία καί τήν προσκόλλησιν στ' ἀγαθά τοῦ κόσμου τούτου.

Σάν συμπέρασμα τῆς ὁμιλίας του ὁ Κύριος βάζει τό «Χρυσό Κανόνα».

«Πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καί ἡμεῖς ποιῶμεν αὐτοῖς...». (Ματθ. Ζ΄ 12).

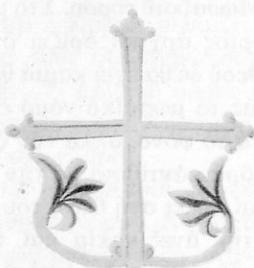
Δηλαδή ὅσα θέλετε νά κάνουν σέ σᾶς οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, ἴδια νά κάνετε καί ἐσεῖς σ' αὐτούς. Μ' αὐτήν τήν ἐντολή πού τήν ὀνόμασαν «Χρυσό Κανόνα» ἀνακεφαλαιώνονται ὅλοι οἱ νόμοι, τοὺς ὁποίους τηροῦν οἱ ἐνάρετοι ἄνθρωποι. Ἀμα ἐφαρμόζουμε τό Χρυσό κανόνα καί τήν ἐπί τοῦ ὄρους ὁμιλία γενικά, θά μοιάζουμε, σύμφωνα μέ τά λόγια τοῦ Κυρίου, μέ τό γνωστικό ἐκεῖνο ἄνθρωπο πού χτίζει τό σπίτι του ἐπάνω σέ γερά θεμέλια. Μέ ἐκεῖνο πού θεμελιώνει τή ζωή του στό Χριστό.

Ἐρωτήσεις:

1. Γιατί ὁ Ἰησοῦς παρομοιάζει τοὺς πιστοὺς μέ τό ἀλάτι τῆς γῆς καί τό φῶς

τοῦ κόσμου;

2. Γιατί δέν πρέπει νά ζητᾶμε ἐπίγειους θησαυρούς;
3. Σωστά νηστεύουμε, ὅταν ἀπέχουμε ὄχι μόνο ἀπό κάποιες τροφές ἀλλά καί ἀπό τίς ἁμαρτίες, γράφει ὁ Ἱερός Χρυσόστομος. Πῶς θά ἐφαρμόζουμε αὐτό;

ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ Η ΘΕΙΑ ΧΑΡΗ

22. Ἐννοια τῶν μυστηρίων

Τά μυστήρια γενικά

Μάθαμε ὅτι ἔργο τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι νά διδάσκει, νά ποιμαίνει τοὺς πιστοὺς καὶ νά τοὺς μεταδίδει τὴ Θεία Χάρη κυρίως μέ τὰ μυστήρια. Μυστήρια βέβαια λέμε καί τίς μεγάλες δογματικές ἀλήθειες τῆς Θρησκείας μας, τίς ὁποῖες δέν μπορούμε νά προσεγγίσουμε δίχως τὴν πίστη. Μερικές ἀπ' αὐτές τίς μυστηριώδεις ἀλήθειες εἶναι τὸ δόγμα τῆς ἁγίας Τριάδας, τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, τῆς μέλλουσας ζωῆς κ.ἄ.

Μυστήρια ὁμως λέμε καί τίς ἱερές τελετές, μέ τίς ὁποῖες ἡ Ἐκκλησία μᾶς μεταδίδει τὴ θεία Χάρη καὶ μᾶς ἐνώνει μέ τὸ Χριστό.

Τά μυστήρια εἶναι οἱ βρύσες ἀπὸ τίς ὁποῖες παίρνουμε τὴ Θεία Χάρη, πού μᾶς ἁγιάζει καὶ μᾶς σώζει. Τά μυστήρια ἐκτός ἀπὸ τὴν τελετουργικὴ του πλευρά, τὴν ὁποία γνωρίσαμε στὴ Λειτουργικὴ, ἔχουν καὶ τὴ δογματικὴ τὴν ὁποία θά γνωρίσουμε μέ εὐλάβεια ἐδῶ.

Στοιχεῖα τῶν μυστηρίων

Σέ κάθε μυστήριο ὑπάρχουν τὰ ὁρατά ἢ αἰσθητά στοιχεῖα, μέ τὰ ὁποῖα μεταδίδεται ἡ ἀόρατη χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τὰ στοιχεῖα αὐτά (π.χ. νερό, λάδι, λόγια τοῦ ἱερέα κ.ἄ.) ἀποτελοῦν τὴν ἐξωτερικὴ ἢ φυσικὴ πλευρά τῶν Μυστηρίων. Τὴν ἄλλη πλευρά κάθε μυστηρίου τὴν ἐσωτερικὴ ἢ ὑπερφυσικὴ, δηλαδή τὴ θεία χάρις πού μεταδίδουν, μόνο μέ τὴν πίστη μπορούμε νά τὴν ἐννοήσουμε. Τά μυστήρια ἀντλοῦν τὴν ἁγιαστικὴ τους δύναμη ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Κύριο. Τά λέμε Θεοσύστατα, γιατί πρωτοέγιναν ἀπὸ τὸν Κύριο ἢ τοὺς Ἀποστόλους μέ θεϊκὴ ἐντολή. Τά Μυστήρια γιὰ νά μεταδίδουν τὴ θεία Χάρη καὶ νά ἔχουν σωτήρια ἐπίδραση στοὺς πιστοὺς, πρέπει νά γίνονται ἀπὸ κανονικό ἱερέα καὶ καθὼς ὀρίζει ἡ Ἐκκλησιαστικὴ τάξη. Ἀκόμη πρέπει καὶ ὁποιο, μετέχει σ' αὐτά, νά μετέχει μέ πίστη καὶ ἀνάλογη προπαρασκευή.

Ἀριθμός καὶ διαίρεση τῶν Μυστηρίων

Τά Μυστήρια εἶναι ἑπτὰ: Τὸ Βάπτισμα, τὸ Χρίσμα, ἡ Θεία Εὐχα-

ριστία, ἡ Μετάνοια ἢ Ἑξομολόγησις, ἡ Ἱεροσύνη, ὁ Γάμος καί τὸ Εὐχέλαιο. Τὰ χωρίζουμε:

α) Σέ ὑποχρεωτικά: Βάπτισμα, Χρίσμα, Μετάνοια ἢ Ἑξομολόγησις καὶ Θεία Εὐχαριστία. Τὰ λέμε ἔτσι, γιατί ὑποχρεωτικά πρέπει νά μετέχουν σ' αὐτά ὅσοι θέλουν νά εἶναι Χριστιανοί.

β) Σέ Προαιρετικά: Ἱεροσύνη, Γάμος καὶ Εὐχέλαιο. Σ' αὐτά δέν εἶναι ὑποχρεωμένοι νά μετέχουν ὅλοι οἱ πιστοί, ἀλλά προαιρετικῶς ὅσοι θέλουν. Μ' ἄλλο τρόπο τὰ χωρίζουμε: α) *Σέ ἐπαναλαμβανόμενα:* Θεία Εὐχαριστία, Μετάνοια ἢ Ἑξομολόγησις, Εὐχέλαιο καὶ Γάμος (μέχρι τρεῖς φορές). Αὐτά τὰ λέμε ἔτσι, γιατί εἶναι δυνατό νά ἐπαναλαμβάνονται στό ἴδιο πρόσωπο. β) *Σέ μὴ ἐπαναλαμβανόμενα.* Βάπτισμα, Χρίσμα καὶ Ἱεροσύνη. Αὐτά δέν ἐπιτρέπεται νά ἐπαναληφθοῦν στό ἴδιο πρόσωπο.

Ἑρωτήσεις:

1. Τί εἶναι τὰ μυστήρια καὶ πὶό σκοπὸ ἔχουν;
2. Πότε ἔχουν γιά τόν πιστό σωτήρια ἀποτελέσματα;
3. Ποιά εἶναι συγχρόνως ὑποχρεωτικά καὶ ἐπαναλαμβανόμενα καὶ γιατί;

23. Τὸ Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος

Ἔννοια τοῦ μυστηρίου

Τὸ Ἅγιο Βάπτισμα εἶναι μυστήριον ὑποχρεωτικό, γιατί μ' αὐτό γινόμαστε Χριστιανοί καὶ πολῖτες τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Τὸ μυστήριον δέν ἐπαναλαμβάνεται στό ἴδιο πρόσωπο. Εἶναι Θεοσύστατο, γιατί τὸ ἱδρυσε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, ὅταν ἔδωσε στοὺς μαθητές του τὴν ἐντολή νά βαπτίζουν τοὺς πιστοὺς «εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος». (Ματθ. ΚΗ' 19). Στὰ πρῶτα χριστιανικά χρόνια οἱ ὑποψήφιοι Χριστιανοί ἢ κατηχούμενοι βαπτίζονταν σέ μεγάλη ἡλικία. Ἀπὸ τόν 3ο αἰῶνα ὅμως ἡ Ἐκκλησία μας δέχτηκε τὸ νηπιοβαπτισμό, τὴ συνήθεια δηλαδή νά βαπτίζονται οἱ ἄνθρωποι σέ ὅσο τὸ δυνατό μικρότερη ἡλικία. Ὁ λόγος ἦταν γιά νά μὴν πεθαίνουν ἀβάπτιστοι μέ τὸ βάρος τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος. Τὸ ἔργο τῆς κατηχήσεως ἀναλαμβάνει πιά ἐπίσημα ὁ ἀνάδοχος ἢ νουνός. Αὐτός ὡς ὀρθόδοξος Χριστιανός πρέπει νά γνωρίζει ὅτι παίρνει ἐπάνω του

μεγάλες ευθύνες. Ἀναλαμβάνει νά ὀδηγεῖ τόν ἀναδεκτό ἢ ἀναδεξιμίο του στό Θεῖο θέλημα. Τίς χριστιανικές ἀλήθειες διδάσκουν ἀκόμη στό νέο Χριστιανό οἱ γονεῖς, ἡ Ἐκκλησία καί ἡ Πολιτεία.

Ἀποτελέσματα τοῦ Μυστηρίου

Μέ τό μυστήριό τοῦ Βαπτίσματος ὁ ἄνθρωπος καθαρίζεται ἀπό τό μολυσμό τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος καί ἀπό τίς δικές του ἁμαρτίες στήν περίπτωση πού βαπτίζεται μέγας. Ἀκόμη παίρνει τή Θεία Χάρη καί ἀναγεννιέται πνευματικῶς.

Γι' αὐτό ἄλλωστε μέ τίς τρεῖς καταδύσεις στό νερό τῆς κολυμπήθρας θάβεται ὁ παλιός ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, μάθαμε στή Λειτουργική. Καί ἐνῶ γίνεται ἡ ἐπὶ κλήση τῆς Ἁγίας Τριάδας συγχρόνως μέ τίς τρεῖς ἀντίστοιχες ἀναδύσεις ἀπό τό νερό τῆς κολυμπήθρας ἀναδεικνύεται ὁ νέος ἄνθρωπος «ὁ κατά Χριστόν». Ἡ τριπλή αὐτή κατάδυση καί ἀνάδυση συμβολίζει τήν τριήμερη ταφή καί Ἀνάσταση τοῦ Σωτήρα Χριστοῦ. Ὑστερα ἀπό τό Βάπτισμα ὁ ἄνθρωπος ὡς κανονικό μέλος τῆς Ἐκκλησίας μπορεῖ πιά νά σωθεῖ: *«ὁ πιστεύσας καί βαπτισθεὶς σωθήσεται»* (Μάρκ. ΙΣΤ' 16), δίδαξε ὁ Κύριος.

Βάπτισμα τῆς ἀνάγκης

Τό Βάπτισμα γιά νά εἶναι ἔγκυρο πρέπει νά γίνεи ἀπό κανονικό ἐπίσκοπο ἢ ἱερέα. Σέ περίπτωση ὅμως πού ἕνα ἀβάπτιστο νήπιο κινδυνεύει νά πεθάνει, εἶναι δυνατό νά γίνεи τό Βάπτισμα τῆς ἀνάγκης ἢ ἀεροβάπτισμα. Αὐτό γίνεи ἀπό διάκονο ἢ καί ἀπό λαϊκό ὀρθόδοξο χριστιανό. Ἀρκεῖ νά σηκώσει τό νήπιο στόν ἀέρα τρεῖς φορές καί νά πεῖ «βαπτίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ... εἰς τό ὄνομα τοῦ πατρός καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν». Καί ἂν ζήσει τό νήπιο, συμπληρώνονται οἱ εὐχές ἀπό τόν ἱερέα.

Ἑρωτήσεις:

1. Γιατί τό Βάπτισμα εἶναι ὑποχρεωτικό μυστήριο;
2. Γιατί τό Βάπτισμα χαρακτηρίστηκε ὡς νεκρανάσταση τοῦ ἀνθρώπου;
3. Τί εἶναι τό Βάπτισμα τῆς ἀνάγκης;

24. Τό Μυστήριο τοῦ Χρίσματος

Ἑννοια τοῦ Μυστηρίου

Τό Μυστήριο τοῦ Χρίσματος γίνεται ἀμέσως μετά τό Βάπτισμα. Ὁ νεοφώτιστος Χριστιανός ἔχει ἀνάγκη ἀπό τή ζωογόνο παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Αὐτήν τοῦ ἐξασφαλίζει τό Μυστήριο τοῦ Χρίσματος. Λέγεται «Χρίσμα» γιατί ὁ ἐπίσκοπος ἢ ὁ ἱερέας πού τό τελεῖ χρίει, δηλαδή ἀλείφει τό νήπιο μέ τό ἅγιο μύρο. Ἐτσι ὁ νεοφώτιστος παίρνει τίς πλούσιες δωρεές τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί ἐνισχύεται στή χριστιανική ζωή, στήν ὁποία μπήκε μέ τό ἅγιο Βάπτισμα. Τό μυστήριο τοῦ Χρίσματος τό τελοῦσαν οἱ Ἀπόστολοι βάζοντας τά χέρια τους ἐπάνω στό κεφάλι τοῦ νέου Χριστιανοῦ. Ἐπειδή ὁμως οἱ πιστοί πληθύνονταν συνεχῶς, δέν ἦταν εὐκολο οἱ Ἀπόστολοι νά παραβρίσκονται παντοῦ, γιά νά μεταδίδουν τό Ἅγιο Πνεῦμα. Ἡ πράξη αὕτη νωρίς ἀντικαταστάθηκε μέ τό Ἅγιο Μύρο.

Τό Ἅγιο Μύρο

Ἀρχικά γινόταν ἀπό ἁγιασμένο λάδι. Ἀργότερα ἐπικράτησε ἡ συνήθεια μαζί μέ τό λάδι ν' ἀναμιγνύονται πάνω ἀπό 40 ἀρωματώδεις οὐσίες. Αὐτές συμβολίζουν τό πλήθος τῶν δωρεῶν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τό Ἅγιο Μύρο εἶναι δυνατό νά τό ἐτοιμάζει κάθε αὐτοκέφαλη ἢ ἀνεξάρτητη Ἐκκλησία. Ἡ Ὁρθόδοξη ὁμως Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδας ἀπό σεβασμό καί τιμή στό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως παίρνει ἀπ' αὐτό ἕτοιμο τό Ἅγιο Μύρο. Ἐκεῖ ἐτοιμάζεται κατὰ τή Μεγάλη Τετάρτη καί καθαγιάζεται στή Θεία Λειτουργία τῆς Μεγάλης Πέμπτης.

Οἱ Δωρεές τοῦ Ἁγίου Πνεύματος

Κατά τήν τέλεση τοῦ Μυστηρίου τοῦ Χρίσματος ὁ νέος Χριστιανός χρίεται, δηλαδή ἀλείφεται, σταυρωτά μέ τό Ἅγιο Μύρο στά διάφορα μέλη τοῦ σώματος. Συγχρόνως λέγεται ἡ εὐχή:» *Σφραγίς δωρεᾶς Πνεύματος Ἁγίου, Ἀμήν*». Εἰδικότερα χρίεται στό στήθος γιά θεραπεία «ψυχῆς καί σώματος». Χρίεται στό στόμα γιά νά λέει πάντα καλά λόγια. Στ' αὐτιά γιά ν' ἀκοῦει πρόθυμα τό καλό. Στά πόδια γιά νά τόν ὁδηγοῦν στό δρόμο τῆς ἀρετῆς καί στά χέρια γιά νά κάνει πάντα τό καλό. Κάθε Χριστιανός ἔχει μεγάλη ὑποχρέωση νά διατηρεῖ καί νά

ἐπαυξάνει τὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὰ ὁποῖα πῆρε μέ τό Μυστήριον τοῦ Χρίσματος.

Ἑρωτήσεις:

1. Ποιά εἶναι τὰ ἀποτελέσματα τοῦ Μυστηρίου τοῦ Χρίσματος;
2. Γιατί τό μυστήριον τοῦ Χρίσματος γίνεται ἀμέσως μετά τό Βάπτισμα;
3. Πῶς θ' αὐξήσουμε τίς δωρεές τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πού πήραμε μέ τό Μυστήριον τοῦ Χρίσματος;

25. Μετάνοια ἢ Ἑξομολόγηση

Ἡ ἀναγκαιότητα τοῦ Μυστηρίου

Ὁ ἄνθρωπος στόν ἀγώνα του κατά τῆς ἁμαρτίας πολλές φορές νικιέται. Ἀλλά σάν τόν ὀρειβάτη πού πέφτει καί ξανασηκώνεται, ὥσπου νά φτάσει στήν κορφή τοῦ βουνοῦ, ἔτσι καί ὁ Χριστιανός. Νικιέται ἀπό τήν ἁμαρτία, ἀλλά μετανοεῖ καί ἀγωνίζεται γιά νά φτάσει στίς κορφές τῆς ἀρετῆς. Ὁ Πανάγαθος Θεός, γιά νά ξαναποκτήσουμε τή λευκότητα τοῦ χιτώνα τῆς ψυχῆς πού φορέσαμε μέ τό Βάπτισμα μιᾶς καί αὐτό δέν ἐπαναλαμβάνεται, μᾶς ἔδωσε ἕνα ἄλλο μέσο. Εἶναι τό ἀναντικατάστατο καί ἀναγκαῖο Μυστήριον τῆς Μετάνοιας ἢ Ἑξομολογήσεως.

Σύσταση τοῦ Μυστηρίου

Τό Μυστήριον τοῦτο παρέδωσε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος στούς Ἀποστόλους μετά τήν Ἀνάστασή Του, ὅταν τούς εἶπε: «ἄν τινων ἀφήτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς, ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται». (Ἰωάν. Κ' 23). Δηλαδή σ' ὅσους ἀνθρώπους ἀφοῦ μετανοήσουν συγχωρήσετε τίς ἁμαρτίες, συγχωροῦνται καί ἀπό τό Θεό. Ἀντίθετα σ' ὅσους ἀμετανόητους δέν τίς συγχωρέσετε, θά μένουν πιά ἀσυγχώρητες καί ἀπό τό Θεό. Τῇ Θεόδοτῃ αὐτῇ ἐξουσίᾳ τοὺς οἱ Ἀπόστολοι τή μεταβίβασαν στούς ἐπίσκοπους. Ἐκεῖνοι μέ τή σειρά τοὺς τήν παραχωροῦν καί σέ μερικούς ἱερεῖς, τοὺς ἐξομολόγους ἢ Πνευματικούς. Κάθε Χριστιανός, ὅταν πέφτει σέ ἁμαρτίες, πρέπει σάν τό Ζακχαῖο νά συναισθάνεται τήν ἁμαρτωλότητά του. Αὐτό εἶναι τό πρῶτο βῆμα. Ἀμέσως μετά πρέπει νά παίρνει τήν ἀπόφαση τῆς διορθώσεως καί νά πηγαίνει στόν Πνευματικό. Σ' αὐτόν νά ἐξομολογεῖται ὅλες τίς ἁμαρτίες του μία πρός

μία. Σάν εκείνο πού θά πιεί κατά λάθος δηλητήριο καί πρέπει νά τό αποβάλλει τό συντομότερο, ἔτσι καί ὁ Χριστιανός. Τό συντομότερο πρέπει νά αποβάλλει ἀπό πάνω του τό δηλητήριο τῆς ἁμαρτίας. Πολλές φορές ὁ Πνευματικός μέ πατρική στοργή καί γιά νά βοηθήσει τόν πιστό στήν ἄσκηση τῆς ἀρετῆς ἐπιβάλλει τά ἐπιτίμια. Αὐτά εἶναι πνευματικές κυρίως ἀσκήσεις: ἐλεημοσύνες, νηστείες, πιό συχνές προσευχές κ.ἄ.

Ἀποτελέσματα τοῦ Μυστηρίου

Μέ τήν εἰλικρινή μετάνοια καί ἐξομολόγηση ὁ πιστός παίρνει τή συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν του. Καί ὁ Θεός θά ἐπικυρώσει στούς οὐρανούς ὅσα κάμουν ἐδῶ κάτω στή γῇ οἱ ἱερεῖς Του. Καθώς ὁ κύριος ἐπικυρώνει τήν ἀπόφαση τῶν δούλων του πού ἐνεργοῦν μέ δική του ἐντολή, λέει ὁ ἱερός Χρυσόστομος. Ὁ πιστός φεύγει πιά μέ ψυχική γαλήνη καί χαρά. Φεύγει ἀκόμη μέ ἀπόφαση νά ἐπανορθώσει ὅσα ἀδικήματα ἔκαμε καί προσέχει νά μήν ξαναπέσει στίς ἴδιες ἢ σ' ἄλλες ἁμαρτίες. Καί ὅσες ἄλλες φορές συμβεῖ νά λυπεῖ ξανά τό Θεό μέ τή διαγωγή του, πάλι θά ἐξομολογεῖται τίς ἁμαρτίες του. Γιατί μόνο μέ τή μετάνοια καί τήν ἐξομολόγηση ξαναγυρίζουμε στήν κανονική Πνευματική ζωή, πού ἀποχτήσαμε μέ τό Βάπτισμα. Μόνο μέ τό Μυστήριο τοῦτο προετοιμαζόμαστε νά δεχτοῦμε τόν ἴδιο τόν Κύριο μέ τή Θεία Εὐχαριστία.

Ἑρωτήσεις:

1. Γιατί τό Μυστήριο τῆς Μετάνοιας ἢ Ἐξομολόγησεως εἶναι ἀναγκαῖο γιά κάθε Χριστιανό;
2. Γιατί δέν πρέπει ν' ἀναβάλλουμε γι' ἀργότερα τήν ἱερή Ἐξομολόγηση;
3. Περιγράψτε τί νοιώσατε ὅστερα ἀπό τήν ἱερή ἐξομολόγηση;

26. Τό Μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας

Τό μέγα Μυστήριο

Ὁ Κύριος, καθώς εἶδαμε στήν ἐρμηνεία τῆς Θείας Λειτουργίας, παρέδωσε τό μέγα τοῦτο Μυστήριο κατά τή διάρκεια τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου. Ἀφοῦ πρῶτα εὐχαρίστησε τόν Πατέρα Του ἐκφώνησε. τά ἱδρυτικά λόγια τοῦ Μυστηρίου: «*Λάβετε, φάγετε...*» καί «*πίετε ἐξ αὐτοῦ*

*Ἡ Μετάληψη τῶν Ἀγ. Ἀποστόλων ἀπὸ τὸν Κύριο. Ἡ Μονὴ Μεταμορφώσεως
Μετεώρων.*

πάντες...» καθώς και τὴν ἐντολὴ νὰ τὸ ἐπαναλαμβάνουμε, γιὰ νὰ θυμόμαστε πάντα τὴ σωτήρια θυσία Του. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὸ Μυστήριον τὸ σύστησε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εὐχαριστώντας τὸν Οὐράνιον Πατέρα Του, τὸ λέμε «Θεία Εὐχαριστία». Τὸ λέμε ἀκόμη καὶ Ἁγία Κοινωνία ἢ Θεία Μετάληψη, γιατί κοινωνοῦμε καὶ μεταλαμβάνουμε δηλαδή παίρνουμε μέσα μας, τὸ Ἅγιο Σῶμα καὶ τὸ τίμιο Αἷμα τοῦ Κυρίου. Μὲ ἀποτέλεσμα καθὼς λέει ἓνας μεγάλος ἅγιος τῆς Ἐκκλησίας μας, Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης, νὰ γίνεται τότε «ἡ ἔνωση τοῦ Θεοῦ μαζί μας καὶ νὰ ἐπιτυγχάνεται ὁ ἁγιασμός μας». Ἡ ἁγία μας Ἐκκλησία συνεχίζει νὰ τελεῖ χωρὶς διακοπὴ τὴν ἀναίμακτη αὐτὴ θυσία τοῦ Κυρίου. Προσφέρει ἔτσι στοὺς πιστοὺς ὅ,τι πιὸ πολὺτιμον ἔχει. Προσφέρει τὰ ἄχραντα μυστήρια «εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ ζωὴν αἰώνιον», δηλαδή γιὰ συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν τους καὶ ἐφόδιο γιὰ τὴν ἄλλη ζωὴ. Τὰ αἰσθητὰ στοιχεῖα τοῦ Μυστηρίου εἶναι ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος καθὼς καὶ ἡ εὐχὴ τοῦ καθαγιασμοῦ τῶν τιμίων Δώρων. Ἡ Ἐκκλησία μας διδάσκει ὅτι, κατὰ τὴ μεγάλη καὶ ἱερὴ στιγμή τοῦ καθαγιασμοῦ τῶν τιμίων Δώρων μὲ τὴ δύναμη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος μεταβάλλονται μὲ μυστηριώδη τρόπο σ' αὐτὸ τὸ ἅγιο Σῶμα καὶ τὸ τίμιο Αἷμα τοῦ Κυρίου.

Ἡ συμμετοχή μας στό Μυστήριο

Καθώς εἶναι ἀδύνατο νά ζήσει κανείς χωρίς ὕλική τροφή, τό ἴδιο εἶναι ἀδύνατο νά ζήσει καί ὁ πιστός χριστιανική ζωή χωρίς τή Θεία Κοινωνία. Οἱ πρῶτοι Χριστιανοί αἰσθάνονταν τόση ἀγάπη στόν Κύριο, ὥστε κοινωνοῦσαν πάρα πολύ συχνά. Ἡ προετοιμασία τους ἦταν κυρίως Πνευματική καί ψυχική. Αὐτό ἄλλωστε ἦταν σύμφωνο μέ τά λόγια τοῦ ἀποστόλου Παύλου, πού μᾶς παραγγέλλει πρῶτα νά προετοιμαζόμαστε κατάλληλα καί ὕστερα νά προσερχόμαστε στή Θεία Εὐχαριστία. Γι' αὐτό, πρῶτοῦ νά πλησιάσουμε στό μέγιστο τοῦτο Μυστήριο, πρέπει νά ἐξομολογούμεστε εἰλικρινά καί νά συμφιλιωνόμαστε μέ ὅλους. Ἀκόμη στή νηστεία τῆς Τετάρτης καί τῆς Παρασκευῆς θά προσθέσουμε καί ἄλλη, ἀνάλογα μέ τήν ἀντοχή μας καί τήν ὑπόδειξη τοῦ Πνευματικοῦ μας. Καί τότε θά προσερχόμαστε καθὼς λέει ἡ Ἐκκλησία μας, «μετά φόβου Θεοῦ, πίστεως καί ἀγάπης». Καί ὅταν ἔρθει ἡ μεγάλη ἐκείνη στιγμή τῆς Θείας Κοινωνίας, θά πλησιάσουμε στό Ἅγιο Ποτήριο χωρίς βία. Μέ ὑπομονή θά περιμένουμε στή σειρά μας, ὥσπου μέ ἱεροπρέπεια καί ἀπέραντο σεβασμό πάρουμε τόν Ἅρτο τῆς ζωῆς, καί τό «Φάρμακο Αὐτό τῆς ἀθανασίας», τή Θεία Εὐχαριστία.

Ἑρωτήσεις:

1. *Γιατί ἡ Θεία Εὐχαριστία εἶναι ὁ «Ἅρτος τῆς ζωῆς» καί τό «φάρμακο τῆς ἀθανασίας»;*
2. *Πῶς πρέπει νά προετοιμαζόμαστε γι' αὐτή;*
3. *Ποιά συναισθήματα πλημμυρίζουν τήν ψυχή μας, ἅμα προσερχόμαστε καθὼς πρέπει στή Θεία Εὐχαριστία;*

27. Τό Μυστήριο τῆς Ἱεροσύνης

Τό νόημα τοῦ Μυστηρίου

Τό Μυστήριο τῆς Ἱεροσύνης τό σύστησε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, ὅταν ἀπέστειλε τοὺς μαθητές Του στόν κόσμο γιά νά συνεχίσουν τό ἔργο Του. Οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι μέ τή σειρά τους μεταβίβασαν τή χάρη τῆς ἱεροσύνης στοὺς ἐπισκόπους καί ἐκεῖνοι στοὺς διαδόχους τους κτλ. Ἡ ἀδιάκοπη αὐτή διαδοχή, συνεχίζεται μέχρι σήμερα καί ὀνομάζεται «ἀποστολική διαδοχή». Ἡ Θεία Χάρη ἀναδεικνύει τόν κληρικό, ὅταν

ὁ ἐπίσκοπος βάζει τὰ χέρια του ἐπάνω σ' αὐτόν καί ἀπαγγέλλει τήν εἰδική εὐχή. Ἡ Θεία Χάρη συμπληρώνει τίς ἀνθρώπινες ἀδυναμίες καί τόν ἐνισχύει στό δύσκολο ἔργο του. Αὐτή κάνει τόν κληρικό ἱκανό νά τελεῖ τὰ μυστήρια καί τίς ἄλλες ἱερές Ἀκολουθίες, νά ποιμαίνει τοὺς πιστοὺς καί νά κηρύττει τό θεῖο λόγο. Μ' ἄλλα λόγια τόν κάνει ἱκανό νά συνεχίζει τό ἔργο τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων, ἄσχετα μέ τή δική του ἀγιότητα. Καθώς τό ἠλεκτρικό ρεῦμα, ποῦ μᾶς φέρνει τόσα καλά, περνáει ἀπό τὰ σύρματα ἄσχετα ἂν αὐτά εἶναι καθαρά ἢ ὄχι. Οἱ κληρικοί λέγονται ἔτσι, γιατί ἔχουν τήν τιμή ἢ τόν κλῆρο ν' ἀσκοῦν τό μεγάλο λειτούργημα τῆς Ἱεροσύνης. Λέγονται καί ποιμένες, γιατί φροντίζουν γιά τήν πνευματική μας πρόοδο. Κυρίως ὅμως εἶναι οἱ «οἰκονόμοι» τῶν Μυστηρίων τοῦ Θεοῦ καί οἱ πνευματικοί μας πατέρες.

Οἱ βαθμοὶ τῆς ἱεροσύνης

Οἱ κληρικοί ἀπό τὰ ἀποστολικά ἀκόμη χρόνια διακρίνονταν σέ διακόνους, πρεσβυτέρους καί ἐπισκόπους μέ ξεχωριστά καθήκοντα.

α) Οἱ διάκονοι διακονοῦν, δηλαδή βοηθοῦν τοὺς ἄλλους κληρικούς στήν τέλεση τῆς Θείας λατρείας. Χωρίς νά τελοῦν μόνοι τους κανένα Μυστήριο καί καμιά ἱερή Ἀκολουθία.

β) Οἱ πρεσβύτεροι ἢ ἱερεῖς ἔχουν κυρίως ἀγιαστικά καί διδακτικά καθήκοντα. Δηλαδή τελοῦν τὰ Μυστήρια ἐκτός ἀπό τήν ἱεροσύνη. Τελοῦν ἀκόμη καί ὅλες τίς ἱερές Ἀκολουθίες ἐκτός ἀπό τόν ἀγιασμό τοῦ Μύρου καί τὰ ἐγκαίνια τῶν ναῶν. Τέλος ποιμαίνουν τό λαό τοῦ Κυρίου καί κηρύττουν τό θεῖο λόγο.

γ) Οἱ ἐπίσκοποι ἢ ἀρχιερεῖς κατέχουν τή χάρη τῆς ἱεροσύνης σέ ἀνώτατο βαθμό. Γιά νά χειροτονηθοῦν χρειάζονται πάνω ἀπό δύο ἄλλοι ἀρχιερεῖς. Οἱ ἐπίσκοποι τελοῦν ὅλα τὰ Μυστήρια καί ὅλες τίς ἱερές Ἀκολουθίες. Κηρύττουν τίς Χριστιανικές ἀλήθειες καί κυβερνοῦν τήν Ἐκκλησία. Αὐτοί εἶναι «τό στόμα τῆς Ἐκκλησίας».

Σέ κάθε βαθμό τῆς ἱεροσύνης ὑπάρχουν ὀρισμένοι τιμητικοί τίτλοι, οἱ ὁποῖοι δέν ἀποτελοῦν ξεχωριστοὺς βαθμούς. Ἔτσι στό βαθμό τοῦ ἐπισκόπου ὑπάρχουν οἱ τίτλοι Πατριάρχης, ἀρχιεπίσκοπος κ.ἄ. ἢ στό βαθμό τοῦ πρεσβυτέρου ἀρχιμανδρίτης, πρωτοπρεσβύτερος κτλ. Ὁ γάμος ἐπιτρέπεται στοὺς διακόνους καί στοὺς πρεσβυτέρους, ἀλλά προτοῦ νά χειροτονηθοῦν. Ἡ ἱεροσύνη ἀποτελεῖ σπουδαῖο λειτούργημα καί μεγάλη ἀποστολή. Τήν πνευματική ἐξουσία τῶν κληρικῶν

δέν τήν ἔχουν οὔτε καί αὐτοί οἱ Ἄγγελοι, λένε οἱ Ἅγιοι Πατέρες. Γι' αὐτό τοὺς ἀνήκει ἡ ἐκτίμηση καί ὁ σεβασμός μας.

Ἑρωτήσεις:

1. Τί εἶναι ἡ «ἀποστολική διαδοχή»;
2. Ποιές εἶναι οἱ ὑποχρεώσεις τῶν κληρικῶν κάθε βαθμοῦ;
3. Πῶς πρέπει νά φερόμαστε στοὺς κληρικούς καί γιατί;

28. Τά ἄλλα Μυστήρια

α) Ὁ Γάμος. Ὁ Θεός ἐπλασε τή γυναῖκα ἀπό τήν πλευρά τοῦ Ἀδάμ. Αὐτό δείχνει τή στενή σχέση, πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στόν ἄνδρα καί τή γυναῖκα. Ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ στοὺς πρωτόπλαστους ἦταν νά ζήσουν μέ ἀγάπη καί κατανόηση. Ἦταν ἀκόμη νά ἐκπληρώσουν τήν ἐντολή τῆς τεκνογονίας μέσα στό στοργικό οἰκογενειακό περιβάλλον. Τόν ἱερό αὐτό θεσμό τοῦ γάμου εὐλόγησε καί ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός μέ τήν παρουσία του στό γάμο τῆς Κανᾶ, κάνοντας ἐκεῖ τό πρῶτο Του θαῦμα. Ὁ ἱερός δεσμός τοῦ γάμου, τό «μέγα» αὐτό Μυστήριο κατὰ τόν ἀπόστολο Παῦλο, παρομοιάζεται μέ τό δεσμό τοῦ Χριστοῦ καί τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Χριστός ἀγάπησε τήν Ἐκκλησίαν καί ὁσιώσατο γι' αὐτή. Ἐτσι καί οἱ σύζυγοι μέ τή χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πού ἀγιάζει τό σύνδεσμό τους, ἐνισχύονται γιά νά δείχνουν μεταξύ τους ἀγάπη καί αὐτοθυσία. Ἀκόμη οἱ σύζυγοι μέ τίς εὐχές τῆς Ἐκκλησίας, τῶν γονέων τους καί τῶν συγγενῶν τους ἀναλαμβάνουν τήν ὑποχρέωση νά δημιουργήσουν μία Χριστιανική οἰκογένεια. Ἀναλαμβάνουν ν' ἀναδείξουν ἕνα φυτώριο ἁγίων, μεγαλώνοντας τά παιδιά τους «ἐν παιδείᾳ καί νοουθεσίᾳ Κυρίου», Ἐφεσ. ΣΤ' 4, δηλαδή σύμφωνα μέ τό θέλημα τοῦ Κυρίου. Ὁ ἱερός δεσμός τοῦ γάμου, καθώς ὀρίζει ἡ ἐντολή τοῦ Κυρίου, πρέπει νά εἶναι ἀδιάλυτος καί ἰσόβιος. Ἀλλ' ὅταν περιφρονεῖται ὁ ἱερός αὐτός δεσμός μέ τή μοιχεία ἢ σ' ἄλλες σοβαρές περιστάσεις ὁ γάμος διαλύεται. Θεωρεῖται ἐπίσης ὅτι διαλύθηκε ὅταν ὁ ἕνας ἀπό τοὺς δύο συζύγους πεθάνει. Τότε μπορεῖ νά ἐπαναληφθεῖ γιά δεύτερη ἢ καί τρίτη φορά.

β) Τό Εὐχέλαιο. Τίς πρῶτες πληροφορίες γιά τό Μυστήριο τοῦ Εὐχελαίου τίς βρίσκουμε στήν Ἁγία Γραφή. Μάλιστα ὁ ἀδελφός Ἰάκωβος στήν Ἐπιστολή του μᾶς συμβουλεῖ σχετικά. Ἄν κάποιος

είναι ἄρρωστος, ἃς καλέσει τούς πρεσβυτέρους τῆς Ἐκκλησίας νά προσευχηθοῦν γι' αὐτόν. Καί ἀφοῦ τόν ἀλείψουν μέ ἁγιασμένο λάδι, ἡ δύναμη τῆς προσευχῆς πού γίνεται μέ πίστη, θά σώσει τόν ἄρρωστο καί θά τόν σηκώσει ἀπό τό κρεβάτι ὁ Θεός (Ἰάκ. Ε' 14-15). Τό Μυστήριο τοῦ Εὐχελαίου παρηγορεῖ καί τονώνει ὅσους ὑποφέρουν ἀπό σωματικές ἢ ψυχικές ἀρρώστιες. Ἐνῶ ὁ ἱερέας τούς ἀλείφει μέ ἁγιασμένο λάδι παρακαλεῖ τό Θεό νά τούς χαρίσει τή θεραπεία τοῦ σώματος καί τῆς ψυχῆς. Τό Μυστήριο ἐνισχύει καί ὅσους χαίρονται τήν ὑγεία τους. Τό Εὐχέλαιο μέ τίς κατανυκτικές του εὐχές καί τήν ὠραία του Ἀκολουθία μᾶς φέρνει τήν Ἰαματική χάρη τοῦ Θεοῦ. Αὐτή μᾶς ἀνακουφίζει κυρίως ἀπό τίς σωματικές ἀρρώστιες, ἐφόσον ἀπό τίς ἁμαρτίες μᾶς ἀπαλλάσσει μόνο ἡ μετάνοια καί ἡ ἐξομολόγηση. Κάθε Μεγάλη Τετάρτη στούς ναούς γίνεται τό Εὐχέλαιο γιά ὅλους τούς Χριστιανούς. Εἰδικά γιά ὅσους ἐτοιμάζονται νά μεταλάβουν ἀποτελεῖ μιά ἀκόμη προπαρασκευή. Μέ τό συγκινητικό αὐτό Μυστήριο, τό Ἅγιο Εὐχέλαιο, ἡ Ἐκκλησία μας δείχνει τή συμπάθειά της στούς πιστοῦς πού βρίσκονται σέ κατάσταση ἀνάγκης καί θλίψεως.

Κείμενα:

- α) «... ἔδωκεν ... ποιμένας καί διδασκάλους, πρὸς καταρτισμὸν τῶν ἁγίων». Ἐφεσ. Δ' 11-12. Ἀπόδοσις: Ὁ Χριστὸς ἔδωσε στήν Ἐκκλησία ποιμένες καί διδασκάλους, γιά νά μᾶς καθοδηγοῦν στή Χριστιανικὴ ζωή.
- β) Γενικά γιά τὰ Μυστήρια ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης γράφει:
- Τό Βάπτισμα μᾶς ἀναγεννᾷ πνευματικῶς.
 - Τό Χρίσμα μᾶς δίνει τήν πρώτη σφραγίδα, πού χάσαμε μέ τήν παρακοή.
 - Ἡ μετάνοια μᾶς ἀνορθώνει ἀπὸ τήν ἁμαρτία.
 - Ἡ Θεία Κοινωνία μᾶς ἐνώνει μέ τό Χριστό.
 - Ἡ ἱεροσύνη δίνει στόν ἄνθρωπο τήν ἐξουσία τοῦ Θεοῦ.
 - Ὁ γάμος ἀποτελεῖ θεῖο δῶρο γιά τή γέννηση παιδιῶν.
 - Τό Εὐχέλαιο μᾶς χορηγεῖ τό θεῖο ἔλεος.

Ἑρωτήσεις:

1. Μέ ποιόν τρόπο ὁ Κύριος εὐλόγησε τό μυστήριο τοῦ γάμου;
2. Τί γράφει γιά τό γάμο ὁ ἀπόστολος Παῦλος;
3. Ποιός εἶναι ὁ σκοπὸς τοῦ Εὐχελαίου;
4. Πῶς ἐπιτυγχάνεται κυρίως ἡ ψυχικὴ θεραπεία ἀπὸ τίς ἁμαρτίες;

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ

29. Έννοια της προσευχής

Τί είναι Προσευχή

Ο άνθρωπος έχει τό μεγάλο προνόμιο νά πιστεύει, νά ἐλπίζει καί ν' ἀγαπᾷ τό Θεό. Τήν εὐσέβεια αὐτή πού πλημμυρίζει τήν ψυχή του ἔχει ἀνάγκη ὁ ἄνθρωπος νά τήν ἐκδηλώνει μέ τό ἱερότατο καθήκον τῆς προσευχῆς.

Προσευχή λοιπόν ὀνομάζουμε τήν ἀνύψωση τῆς Ψυχῆς μας στό Θεό.

Μ' αὐτήν ὁ ἀδύναμος ἄνθρωπος συνομιλεῖ μέ τόν Παντοδύναμο Θεό. Μ' αὐτήν ὁ πιστός ἐκδηλώνει τό σεβασμό του στόν ἄπειρο Θεό, τό δημιουργό καί κυβερνήτη τοῦ σύμπαντος. Εἶπαν ὅτι ἡ προσευχή εἶναι ἡ ἀναπνοή τῆς Ψυχῆς. Πολλοί σοφοί χαρακτήρισαν τή δύναμή της μοναδική. Ένας ἀπ' αὐτούς ἦταν καί ὁ ἐπινοητής τοῦ ἀσύρματου τηλέγραφου ὁ Μαρκόνι, πού εἶπε «πιστεύω στή μοναδική δύναμη τῆς προσευχῆς ὅχι μόνο σάν Χριστιανός, ἀλλά καί σάν ἐπιστήμονας».

Περιεχόμενο τῆς Προσευχῆς

Στήν προσευχή ὁ ἄνθρωπος λέει καί ὁ Θεός ἀκούει. Αὐτός πού φύτεψε στό κεφάλι μας τό αὐτί εἶναι δυνατό νά μή μᾶς ἀκούει; Αὐτός πού ἐπλασε τό μάτι μας εἶναι δυνατό νά μή μᾶς βλέπει; ρωτάει ὁ ψαλμωδός Δαβίδ (Ψαλμ. 93,9). Μᾶς ἀκούει λοιπόν καί μᾶς βλέπει ὁ Θεός. Δέχεται τίς προσευχές μας καί μᾶς δίνει ὅσα μᾶς ὠφελοῦν πραγματικά. Μέ τίς προσευχές μας συνήθως δοξολογοῦμε καί εὐχαριστοῦμε τό Θεό, ἐνῶ συγχρόνως Τόν παρακαλοῦμε, γιά τίς τόσες μας ἀνάγκες. Οἱ προσευχές μας λοιπόν περιέχουν:

α) **Δοξολογία.** Μ' αὐτή δοξάζουμε τό Θεό. Ἐκφράζουμε δηλαδή τό θαυμασμό μας μπροστά στό ἄπειρο μεγαλεῖο Του.

β) **Εὐχαριστία.** Μ' αὐτή εὐχαριστοῦμε τό Θεό, γιατί μᾶς φανέρωσε τίς Χριστιανικές ἀλήθειες καί μᾶς ἔσωσε μέ τό Μονογενή του Υἱό. Τόν εὐχαριστοῦμε ἀκόμη γιά τά τόσα ἀγαθά, πού μᾶς δίνει συνεχῶς.

γ) **Δέηση.** Στίς προσευχές μας παρακαλοῦμε τό Θεό γιά τίς πνευ-

Ὁ Κύριος Προσευχόμενος. Φ. Κόντογλου.

ματικές και τίς υλικές μας ανάγκες. Τοῦ ἐκφράζουμε τή μετάνοιά μας καί Τοῦ ζητᾶμε νά μᾶς λυτρώσει ἀπό τίς παγίδες τοῦ πονηροῦ. Τέλος ζητᾶμε νά μᾶς δώσει τ' ἀναγκαῖα γιά τή συντήρησή μας.

Ὁ τρόπος τῆς προσευχῆς

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος μᾶς συμβουλεύει νά προσευχομαστε συνεχῶς. Νά προσευχομαστε μέ τήν *ἀτομική* ἢ *ἰδιωτική* προσευχή μόνονι μας στό σπίτι ἢ ὅπου ἄλλοι βρεθοῦμε. Νά προσευχομαστε καί μέ τήν *κοινή* προσευχή μαζί μέ ἄλλους στό σπίτι, στό σχολεῖο κ.ἄ. Ἀκόμη νά συμμετέχουμε στή *λατρεία*, δηλαδή στή δημόσια προσευχή τῆς Ἐκκλησίας μας. Σέ κάθε περίπτωση ὅμως ἡ προσευχή μας πρέπει νά γίνεται μέ ταπείνωση σάν ἐκείνη τοῦ Τελώνη καί μέ βαθύ σεβασμό στόν ἄπειρο Θεό. Στούς σεβαστούς μας γονεῖς, τοὺς διδασκάλους μας ἢ ἄλλα ἀνώτερα πρόσωπα πρέπει πάντα νά μιλάμε μέ προσοχή καί σεβασμό. Ἀσυγκρίτως ἀνώτερος πρέπει νά εἶναι ὁ σεβασμός μας, ὅταν συνομιλοῦμε μέ τόν Παντοδύναμο Θεό. Ἀκόμη καί ἡ στάση μας κατά τήν προσευχή πρέπει νά δείχνει εὐλάβεια καί προσοχή. Ὁ Κύριος στήν ἐπί τοῦ Ὁρους ὁμιλία Του, μᾶς δίδαξε τόν τρόπο τῆς προσευχῆς. Ἀμα προσευχομαστε, εἶπε ὁ Κύριος, πρέπει νά συγκεντρώνουμε τό νοῦ μας στό Θεό καί χωρίς πολυλογίες νά ζητᾶμε κυρίως ὅσα θά μᾶς ὠφελήσουν ψυχικῶς. Βεβαίως ὁ Παντογνώστης Θεός γνωρίζει τίς ἀνάγκες μας. Ἀλλά καί ἐμεῖς μέ τήν ἐπίμονη προσευχή μας δείχνουμε τήν ταπείνωση καί τήν ἐξάρτησή μας ἀπό τό Θεό, γράφει ὁ ἱερός Χρυσόστομος.

Ἑρωτήσεις:

1. Τί ὀνομάζουμε προσευχή;
2. Τί πρέπει νά περιλαμβάνουν οἱ προσευχές μας;
3. Πῶς πρέπει νά προσευχομαστε;
4. Πῶς ἐννοεῖτε τά λόγια τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης ὅτι «μέ τήν Προσευχή διορθωνόμαστε ἀπό τήν ἁμαρτία, προκόβουμε στήν ἀρετή καί μιμούμαστε τοὺς ἀγγέλους»;

30. Ἡ Κυριακή Προσευχή

Ἡ Θεοδίδακτη Προσευχή

«Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς Οὐρανοῖς· ἁγιασθήτω τό ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τό θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καί ἐπί τῆς γῆς· τόν ἄρτον ἡμῶν τόν ἐπιούσιον δός ἡμῖν σήμερον· καί ἄφεσις ἡμῖν τά ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καί ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· καί μή εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλά ρῦσαι ἡμᾶς ἀπό τοῦ πονηροῦ». (Ματθ. Στ' 9-13).

Τή θαυμάσια αὐτή προσευχή τή λέμε «Κυριακή Προσευχή», γιατί εἶναι Θεοδίδακτη. Τή δίδαξε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, ὅταν κάποιος ἀπό τούς μαθητές Του τόν παρακάλεσε νά τούς δώσει ἕνα ὑπόδειγμα Προσευχῆς. Ἀπό τότε οἱ μαθητές τήν παρέδωσαν στήν Ἐκκλησία, ἡ ὁποία τή διαφύλαξε σάν ἱερή κληρονομιά. Τήν ὡραία αὐτή προσευχή μαθαίνουν οἱ μητέρες στά μικρά τους παιδιά, τούς μικροῦς αὐτούς ἀγγέλους τῆς οἰκογένειας. Καί αὐτά τήν ἀπαγγέλλουν μέ ἀγνότητα καί ἀθωότητα κάτω ἀπό τό ἀμυδρό φῶς τοῦ καντηλιοῦ στό οἰκογενειακό εἰκονοστάσι.

Μέ τό ἁρμονικό σύνολο τῆς Κυριακῆς προσευχῆς δοξολογοῦμε καί εὐχαριστοῦμε τόν Οὐράνιο Πατέρα. Συγχρόνως ζητᾶμε τά ἀπαραίτητα πνευματικά καί ὕλικά ἀγαθά. Μποροῦμε νά διακρίνουμε σ' αὐτή πρόλογο, κύριο μέρος κι ἐπίλογο.

Ἑρμηνεία τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς

Ὁ Πρόλογος

«Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς». Ὁ Κύριος μέ τίς πρῶτες λέξεις αὐτῆς τῆς ἐξαιρετικῆς Προσευχῆς μᾶς δίνει τό δικαίωμα νά ὀνομάζουμε τό Θεό «Πατέρα» μας. Ἐτσι κλείνει ἡ περίοδος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, πού φοβόνταν οἱ Ἑβραῖοι νά προφέρουν τό ἅγιο ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Τώρα πιά μᾶς ἐνοίγεται ἡ πατρική ἀγκαλιά τοῦ Θεοῦ-Πατέρα, γιατί εἴμαστε παιδιά Του. Αὐτός μᾶς δημιουργεῖ καί μᾶς ἀναδημιουργεῖ μέ τήν ἐνανθρώπηση καί τή σταυρική θυσία τοῦ Σωτήρα Χριστοῦ. Καί ἀφοῦ ἔχουμε τόν ἴδιο Πατέρα, ἀσφαλῶς εἴμαστε καί ἀδελφία μεταξύ μας. Ὁ κοινός μας Πατέρας, ὁ Θεός, εἶναι *«ἐν τοῖς Οὐρανοῖς»*. Δηλαδή ἐνῶ βρίσκεται παντοῦ, ξεχωρίζει ἀπό τά γήινα καί φθαρτά καί ἀνυψώ-

νεται σέ οὐράνιες σφαῖρες ἠθικῆς καθαρότητος καί ἀγνότητος. Σ' αὐτήν τήν Οὐράνια Πατρίδα τῆς μακαριότητος καί τῆς χαρᾶς προορίζομαστε καί πάλι νά ἐπιστρέψουμε καί ἐμεῖς.

Τό κύριο μέρος

Σ' αὐτό περιλαμβάνονται τά αἰτήματα, δηλαδή ὅσα ζητᾶμε γιά τή δόξα τοῦ Θεοῦ καί τά αἰτήματα γιά τόν ἄνθρωπο.

α) Αἰτήματα γιά τή δόξα τοῦ Θεοῦ

«*Ἀγιασθήτω τό ὄνομά σου*». Μ' αὐτές τίς λέξεις εὐχόμαστε νά γίνει γνωστό τό ὄνομα τοῦ Θεοῦ σέ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Αὐτό θά γίνει ἅμα προσπαθοῦμε ὅλοι μας μέ τά ἔργα μας καί τά λόγια μας νά δοξάζεται τό ἅγιο ὄνομα τοῦ Θεοῦ.

«*Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου*». Ὁ Θεός ὡς δημιουργός κυριαρχεῖ στή φύση. Αὐτό εὐχόμαστε νά ἐπεκταθεῖ καί στίς ψυχές τῶν ἀνθρώπων. Εὐχόμαστε ὅλοι οἱ λαοί νά πιστέψουν στόν Κύριο καί ὅλοι οἱ πιστοί νά ζοῦν βίο Χριστιανικό.

«*Γενηθήτω τό θέλημά σου, ὡς ἐν Οὐρανῷ καί ἐπὶ τῆς γῆς*». Ἀλλά γιά ν' ἀποκατασταθεῖ σ' ὅλον τόν κόσμον ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, πρέπει νά ἐφαρμόζεται ἀπ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τό ἅγιο θέλημα τοῦ Θεοῦ. Καθὼς ἐφαρμόζεται μέ προθυμία καί χαρά ἀπό τοὺς Ἀγγέλους καί τοὺς δικαίους πού βρίσκονται στόν οὐρανό, τό ἴδιο νά γίνεται καί ἐδῶ στή γῆ.

β) Αἰτήματα γιά τόν ἄνθρωπο καί τίς ἀνάγκες του

«*Τόν ἄρτον ἡμῶν τόν ἐπιούσιον δός ἡμῖν σήμερον*». Μέ τόν ἄρτο, δηλαδή τό ψωμί, ζητᾶμε νά μᾶς δώσει ὁ Θεός ὅσα μᾶς εἶναι ἀναγκαῖα γιά τό σῶμα καί τήν ψυχή. Ζητᾶμε τά ἀναγκαῖα χωρίς σπατάλες καί υπερβολές μόνο γιά σήμερα. Γιά τό μέλλον πρέπει νά ἐλπίζουμε στήν Πρόνοια τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ καί ἐμεῖς κάνουμε ὅ,τι μπορούμε. Ἄρτος μας ὅμως ἀναγκαῖος εἶναι καί ὅ,τι συντηρεῖ τήν ψυχή. Εἶναι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καί μάλιστα «ὁ Ἄρτος τῆς ζωῆς», ἡ «Θεία Κοινωνία», πού μᾶς ζωογονεῖ καί μᾶς μεταδίδει τό Χριστό.

«*Καί ἄφες ἡμῖν τά ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καί ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν*». Ὁ Κύριος ἤξερε ὅτι ἦταν δυνατό καί ὕστερα ἀπό τό Βάπτισμα νά ξαναπέσουμε στήν ἁμαρτία. Γι' αὐτό μᾶς δίδαξε νά ζητᾶμε διαρκῶς ἀπό τό Θεό νά μᾶς συγχωρήσει «τά ὀφειλήματα», δηλαδή τά

χρέη πού έχουμε πρὸς Αὐτόν κάνοντας τὴν ἁμαρτία. Συγχρόνως ὁμως ὅταν ἀπαγγέλλουμε τὴ φράση αὐτή, δίνουμε τὴν ὑπόσχεση στὸ Θεό ὅτι ἔχουμε καὶ ἐμεῖς συγχωρήσει ὅσους μᾶς ἐβλάψαν. Ἔτσι μόνο θ' ἀκολουθοῦμε τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου, πού συγχώρεσε τοὺς σταυρωτὲς Του ἐπάνω ἀπὸ τὸ Σταυρό.

«Καὶ μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ». Τέλος ζητᾶμε ἀπὸ τὸ Θεό νά μὴν ἐπιτρέψει νά βρεθοῦμε σέ πειρασμό, δηλαδή στίς περιστάσεις ἐκεῖνες πού μᾶς ἐκθέτουν στὸν κίνδυνο τῆς ἁμαρτίας. Καθὼς ζητᾶμε τὴ βοήθεια τῶν γονέων μας πού εἶναι κοντά μας, ἅμα βρεθοῦμε σέ κάποιο κίνδυνο, ἔτσι καὶ ἐδῶ. Ζητᾶμε ἀπὸ τὸ Θεό νά μᾶς προφυλάξει ἀπὸ τίς κακοποιέες ἐνέργειες τῶν πονηρῶν πνευμάτων.

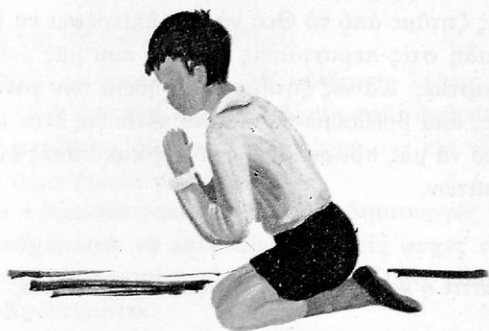
Ὁ Ἐπίλογος

«Ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, Ἀμήν».

Μ' αὐτὲς τίς λέξεις τοῦ ἐπίλογου ὁμολογοῦμε ὅτι ὁ Θεός μπορεί νά μᾶς δώσει ὅσα τοῦ ζητήσαμε προηγουμένως. Γιατί εἶναι ὁ αἰώνιος βασιλιάς καὶ ὁ Παντοδύναμος Θεός μας, πού μᾶς προστατεύει καὶ μᾶς ἀγαπᾷ. Γι' αὐτὸ Τοῦ ἀνήκει κάθε δόξα καὶ τιμὴ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Μὲ τὸ «Ἀμήν» ἐπιβεβαιώνουμε ὅλα ὅσα εἶπαμε μέχρι τώρα καὶ ἐμπιστευόμαστε τὸν ἑαυτὸ μας στὸν Πανάγαθο Θεό.

Ἑρωτήσεις – Ἐφαρμογές:

1. Ποιά ξεχωριστὴ σημασία ἔχει τὸ δικαίωμα πού μᾶς δίνεται ἀπὸ τὸ Θεό, νά τὸν ἀποκαλοῦμε «Πατέρα μας»;
2. Ἀναπτύξτε σάν ἐκθεση τὰ μεγάλα νοήματα τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς.
3. Μάθετε ν' ἀπαγγέλλετε σωστά τὴν Κυριακὴ Προσευχή.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΠΡΟΣΕΥΧΕΣ

1) Προσευχή στό Ἅγιο Πνεῦμα

Βασιλεῦ Οὐράνιε, Παράκλητε τό Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁ πανταχοῦ Παρών καί τά πάντα πληρῶν, ὁ θησαυρός τῶν ἀγαθῶν καί ζωῆς χορηγός, ἐλθέ καί σκήνωσον ἐν ἡμῖν καί καθάρισον ἡμᾶς ἀπό πάσης κηλίδος καί σῶσον, Ἄγαθέ, τά ψυχάς ἡμῶν.

2) Προσευχές στήν ὑπεραγία Θεοτόκο

α) Δέσποινα, πρόσδεξαι τάς δεήσεις τῶν δούλων σου καί λύτρωσαι ἡμᾶς ἀπό πάσης ἀνάγκης καί θλίψεως.

β) Διάσωσον ἀπό κινδύνων τοὺς δούλους σου, Θεοτόκε, ὅτι πάντες μετὰ Θεόν εἰς σέ καταφεύγομεν ὡς ἄρρηκτον τεῖχος καί Προστασίαν. (Ἀπό τοὺς Παρακλητικούς Κανόνες).

3) Εὐχή ἀπό τὴν Ἀκολουθία τῆς Γ' Ὡρας

Κύριε, ὁ τό Πανάγιόν Σου Πνεῦμα ἐν τῇ τρίτῃ ὥρᾳ τοῖς Ἀποστόλοις Σου καταπέμψας, τοῦτό, ἀγαθέ, μὴ ἀντανέλῃς ἀφ' ἡμῶν, ἀλλ' ἐγκαίνισον ἡμῖν τοῖς δεομένοις Σου.

4) Προσευχὴ πρὸ τοῦ γεύματος

Χριστέ ὁ Θεός ἡμῶν, εὐλόγησον τὴν βρῶσιν καὶ τὴν πόσιν τῶν δούλων σου, ὅτι Ἅγιος εἶ πάντοτε, νῦν καὶ ἀεί καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

5) Προσευχὴ μετὰ τὸ γεῦμα

Εὐχαριστοῦμέν σοι, Χριστέ ὁ Θεός ἡμῶν, ὅτι καὶ τῇ παρούσῃ ἡμέρᾳ ἐνέπλησας ἡμᾶς τῶν ἐπιγείων σου ἀγαθῶν· μὴ στερήσῃς ἡμᾶς καὶ τῆς ἐπουρανίου βασιλείας, ἀλλ' ὥς ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν σου παρεγένου, Σωτὴρ, τὴν εἰρήνῃ διδούς αὐτοῖς, ἐλθέ καὶ μεθ' ἡμῶν καὶ σῶσον ἡμᾶς.

6) Βραδινὴ Παιδικὴ Προσευχὴ

Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ προσδεξάμενος τὰ παιδιά ἐλθόντα πρὸς σέ, πρόσδεξαι καὶ ἐκ τῶν χειλέων ἐμοῦ τοῦ παιδός σου τὴν ἐσπερινὴν ταύτην δέησιν. Σκέπασόν με ἐν τῇ σκέπῃ τῶν πτερύγων σου, ἵνα ἐν εἰρήνῃ κοιμηθῇσωμαι καὶ ὑπνώσω· καὶ διέγειρόν με ἐν καιρῷ εὐθέτω πρὸς σὴν δοξολογίαν, ὡς μόνος ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος.

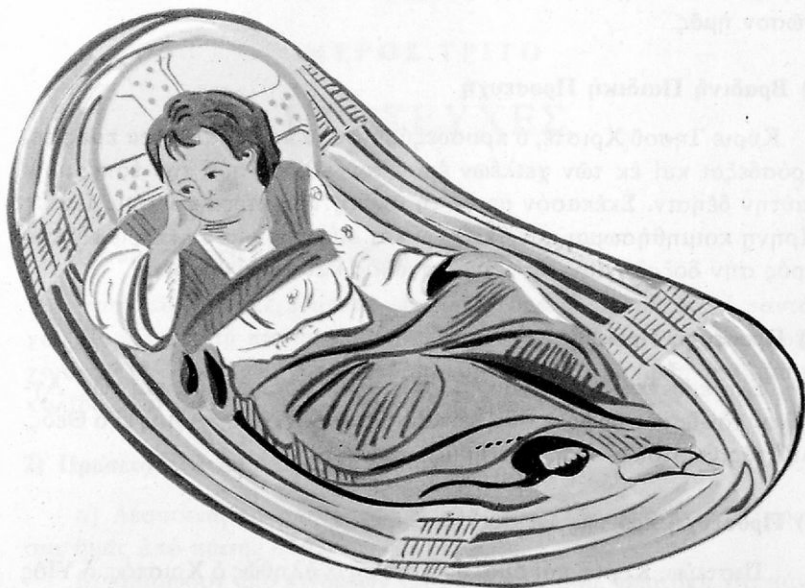
7) Προσευχὴ Πρωινή

Ἐξεγερθέντες τοῦ ὕπνου προσπίπτομέν σοι, Ἀγαθέ, καὶ τῶν Ἀγγέλων τόν ὕμνον βοῶμεν σοι, Δυνατέ· Ἅγιος, Ἅγιος, Ἅγιος εἶ ὁ Θεός. Διὰ τῆς Θεοτόκου ἐλέησον ἡμᾶς.

8) Προσευχὴ πρὸ τῆς Θείας Μεταλήψεως

Πιστεύω, Κύριε, καὶ ὁμολογῶ ὅτι σύ εἶ ἀληθῶς ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὁ ἐλθὼν εἰς τόν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὦν πρῶτός εἰμι ἐγώ. Ἔτι πιστεύω ὅτι τοῦτο αὐτό ἐστι τό ἄχραντον Σῶμα

σου καί τοῦτο αὐτό ἐστί τό τίμιον Αἷμα σου. Δέομαι, οὖν σου· Ἐλέη-
σον με καί συγχώρησόν μοι τά παραπτώματά μου, τά ἐκούσια καί τά
ἀκούσια, τά ἐν λόγῳ τά ἐν ἔργῳ τά ἐν γνώσει καί ἀγνοίᾳ· καί ἀξιώσον
με ἀκατακρίτως μετασχεῖν τῶν ἀχράντων σου Μυστηρίων, εἰς ἄφεσιν
ἁμαρτιῶν καί εἰς ζωὴν τὴν αἰώνιον. Ἀμήν. (Ἱεροῦ Χρυσοστόμου).

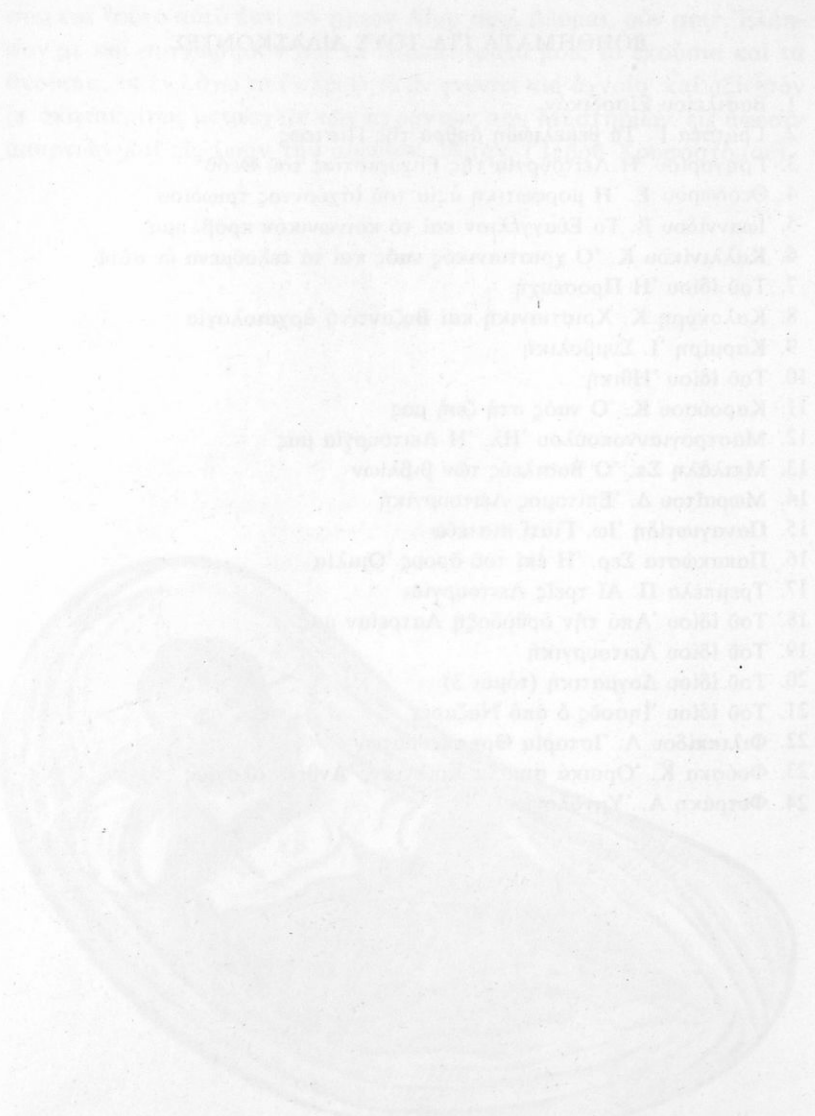

ὁ ἀναπεσών

ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ

1. Βασιλείου Εἰσοδικόν
2. Γρατσέα Γ. Τά θεμελιώδη ἄρθρα τῆς Πίστεως
3. Γρηγορίου Ἡ Λειτουργία τῆς Εὐχαριστίας τοῦ Θεοῦ
4. Θεοδώρου Ε. Ἡ μορφωτική ἀξία τοῦ ἰσχύοντος τριωδίου
5. Ἰωαννίδου Β. Τό Εὐαγγέλιον καί τό κοινωνικόν πρόβλημα
6. Καλλινίκου Κ. Ὁ χριστιανικός ναός καί τά τελούμενα ἐν αὐτῷ
7. Τοῦ ἰδίου Ἡ Προσευχή
8. Καλοκύρη Κ. Χριστιανική καί Βυζαντινὴ ἀρχαιολογία
9. Καρμίρη Ἰ. Συμβολική
10. Τοῦ ἰδίου Ἡθική
11. Καρούσου Κ. Ὁ ναός στή ζωή μας
12. Μαστρογιαννοπούλου Ἡλ. Ἡ Λειτουργία μας
13. Μπιδάλη Σπ. Ὁ Βασιλεὺς τῶν βιβλίων
14. Μωραΐτου Δ. Ἐπίτομος Λειτουργική
15. Παναγιωτίδης Ἰω. Γιατί πιστεύω
16. Παπακώστα Σερ. Ἡ ἐπὶ τοῦ ὄρους Ὁμιλία
17. Τρεμπέλα Π. Αἱ τρεῖς Λειτουργίαι
18. Τοῦ ἰδίου Ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη Λατρείαν μας
19. Τοῦ ἰδίου Λειτουργική
20. Τοῦ ἰδίου Δογματική (τόμοι 3)
21. Τοῦ ἰδίου Ἰησοὺς ὁ ἀπὸ Ναζαρέτ
22. Φιλίπιδου Α. Ἱστορία Θρησκευμάτων
23. Φούσκα Κ. Ὅριακά σημεῖα Χριστιαν. Ἀνθρωπολογίας
24. Φυτράκη Α. Ὑμνολογία

Εἰκόνα ἐξωφύλλου: *Ἡ Παναγία Γλυκοφιλούσα*. Μ. Ζωοδόχου Πηγῆς.
(Ἀπὸ τὸ βιβλίο «Εἰκόνες τῆς Πάτμου» τοῦ Μανόλη Χατζηδάκη. Ἔκδοση
Ἑθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος).

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ (ΙΤΥΕ ΔΕΤ)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σελίδα

Έννοια τῆς Θείας Λατρείας	5
Περιεχόμενο καί χρησιμότητα τῆς Λειτουργικῆς	5

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Ο ΤΟΠΟΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

1. Ὁ χριστιανικός ναός καί τά μέρη του	7
2. Οἱ ρυθμοί τῶν ναῶν	13
3. Τά ἱερά Σκεύη	17
4. Ὁ ἱερός διάκοσμος τοῦ ναοῦ	21
5. Τά ἱερά Ἄμφια	23

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Ο ΧΡΟΝΟΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

6. Οἱ χριστιανικές Γιορτές	28
7. Ἀκίνητες Δεσποτικές Γιορτές	30
8. Οἱ πρό τοῦ Πάσχα κινητές Δεσποτικές Γιορτές	33
9. Ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Ἑβδομάδα	36
10. Τό Πάσχα καί οἱ μετά αὐτό κινητές Δεσποτικές Γιορτές	38
11. Οἱ Θεομητορικές Γιορτές	41
12. Γιορτές τῶν Ἀγίων	43

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Ο ΤΡΟΠΟΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟ. ΙΕΡΕΣ ΑΚΟΛΟΥΘΙΕΣ (ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ)

13. Οἱ ἱερές Ἀκολουθίες (Τακτικές – Ἑκτακτες)	47
14. Ἑκτακτες ἱερές Ἀκολουθίες. Ἱερά Μυστήρια (ἐκτός τῆς Θ. Εὐχαριστίας)	49
15. Ἄλλες ἑκτακτες Ἱερές Ἀκολουθίες	51
16. Ἡ Δοξολογία (Εἰσαγωγή-Κείμενο)	53
17. Σύντομη ἐρμηνεία τῆς Δοξολογίας	55

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟ. Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

18. Ἡ Θεία Λειτουργία Γενικά	59
19. Ἡ Προσκομιδή	60
20. Ἡ Λειτουργία τῶν Κατηχουμένων	62
21. Ἡ Λειτουργία τῶν πιστῶν. ΜΕΡΟΣ Α΄	64
22. Ἡ Λειτουργία τῶν πιστῶν ΜΕΡΟΣ Β΄	66

ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟ. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

23. Τά κυριότερα λειτουργικά βιβλία	69
---	----

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΙΕΡΑ ΚΑΤΗΧΗΣΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΚΑΤΗΧΗΣΗ

1. Χριστιανισμός, ἡ μόνη ἀληθινὴ Θρησκεία	72
2. Ὁρθόδοξη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία	75
3. Ἑτερόδοξες Ἐκκλησίες. Α΄ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία	78
4. Ἑτερόδοξες Ἐκκλησίες Β΄ Ἐκκλησίες τῶν Διαμαρτυρομένων ...	80
5. Ἄλλες γνωστὲς Θρησκείες	82
6. Πηγὲς τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας. Α΄ Ἀγία Γραφή	84
7. Πηγὲς τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας. Β΄ Ἱερὰ Παράδοση	87

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΔΟΓΜΑΤΙΚΟ

8. Τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως	89
---------------------------------	----

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΛΟΥ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Ο ΘΕΟΣ

9. Οὐσία καὶ ἰδιότητες τοῦ Θεοῦ. Ἀγία Τριάδα	91
10. Ὁ Θεὸς Δημιουργὸς τοῦ κόσμου	93
11. Παρακοὴ τῶν Πρωτοπλάστων. Θεία Πρόνοια	96

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Ο ΘΕΑΝΘΡΩΠΟΣ ΛΥΤΡΩΤΗΣ

12. Ἡ Θεότητα καὶ ἡ ἐνανθρώπηση τοῦ Κυρίου	98
13. Τά πάθη καὶ ἡ Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου	101

14. Ἀνάληψη καὶ Δευτέρα Παρουσία τοῦ Κυρίου	103
---	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

15. Ἅγιο Πνεῦμα καὶ Ἐκκλησία	106
------------------------------------	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

16. Τὰ ἄλλα ἄρθρα τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως	107
--	-----

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΗΘΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΔΕΚΑΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΑΥΤΟΥ

17. Ὁ ἠθικός νόμος καὶ ὁ Δεκάλογος	110
18. Τὰ καθήκοντά μας πρὸς τὸ Θεό	112
19. Τὰ καθήκοντά μας πρὸς τὸν πλησίον	114

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΤΟΥ ΔΕΚΑΛΟΓΟΥ ΜΕ ΤΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΟ ΝΟΜΟ

20. Εὐαγγελικός νόμος καὶ Δεκάλογος	118
21. Ἡ ἐπὶ τοῦ Ὄρους ὁμιλία (περιληπτικά)	120

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ Η ΘΕΙΑ ΧΑΡΗ

22. Ἐννοια τῶν Μυστηρίων	123
23. Τὸ Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος	124
24. Τὸ Μυστήριον τοῦ Χρίσματος	126
25. Μετάνοια ἢ Ἐξομολόγησις	127
26. Τὸ Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας	128
27. Τὸ Μυστήριον τῆς Ἱεροσύνης	130
28. Τὰ ἄλλα Μυστήρια	132

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ

29. Ἐννοια τῆς προσευχῆς	134
30. Ἡ Κυριακὴ Προσευχὴ	137

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Προσευχές	140
ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ	143

024000019783

ΕΚΔΟΣΗ Α', 1979, (VIII) - ΑΝΤΙΤΥΠΑ 230.000 - ΣΥΜΒΑΣΗ 3228/23-5-79

ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: ΑΝΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

